

Regeringens skrivelse

1982/83:22

om huvudmannskapet för räddningstjänsten, m. m.

beslutad den 9 september 1982.

Regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

KARL BOO

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen, som bygger på räddningstjänstkommitténs betänkande (SOU 1981:82) Samhällets räddningstjänst, behandlas frågan om huvudmannskapet för den allmänna räddningstjänsten. Vidare redovisas vissa riktlinjer för det fortsatta reformarbetet i syfte att göra samhällets räddningstjänst mera effektiv.

KOMMUNDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-09-09

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Wikström, Friggebo, Dahlgren, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Eliasson, Elmstedt, Tillander, Ahrland, Molin

Föredragande: statsrådet Boo

Skrivelse om huvudmannskapet för räddningstjänsten, m. m.

1 Inledning

Samhällets räddningstjänst består av allmän räddningstjänst och olika former av särskild räddningstjänst. Den allmänna räddningstjänsten avser ingripanden vid brand, oljeutflöde, ras, översvämning eller annat i brandlagen (1974:80, ändrad senast 1980:427) åsyftat nödläge. Särskild räddningstjänst är räddningstjänst vid olyckor i atomanläggning samt sjöräddningstjänst och fjällräddningstjänst. Till särskild räddningstjänst kan också hänföras flygräddningstjänst, vägburna sjuktransporter samt ambulansflygtjänst.

Ansvar för den allmänna räddningstjänsten ligger enligt 2 § brandlagen på varje kommun inom dess område. Tullverkets kustbevakning ansvarar dock för åtgärder som vidtas till havs eller i kustvattnen, Väneren eller Mälaren för att avvärja eller begränsa skada till följd av utflöde av olja eller annat som är skadligt. I vissa situationer skall länsstyrelsen enligt 12 § brandlagen överta ledningen för den allmänna räddningstjänsten från kommunerna. Det gäller sådana nödlägen som kräver så omfattande räddningsåtgärder att ett särskilt ledningsorgan behövs för samordning av räddningstjänsten eller för samordning av räddningstjänsten med annan verksamhet. Enligt 24 § brandlagen skall länsstyrelsen vidare se till att den allmänna räddningstjänsten inom länet är tillfredsställande ordnad. Tillsyn över den allmänna räddningstjänsten inom riket utövas av statens brandnämnd. Nämnden skall också verka för samordning av olika grenar av samhällets räddningstjänst.

Ansvar för de olika formerna av särskild räddningstjänst ligger på flera myndigheter. Enligt lagen (1960:331) om skyddsåtgärder vid olyckor i

atomanläggningar m. m. skall länsstyrelsen med bistånd av statliga och kommunala myndigheter sörja för att erforderliga åtgärder vidtas om radioaktiva ämnen utsprids från atomreaktor eller annan atomanläggning. Enligt 3 § instruktionen (1969:320) för sjöfartsverket åligger det verket särskilt att bl. a. samordna arbetet för sjöräddning. Polisen är med stöd av 2 § polisinstruktionen (1972:511) huvudman för fjällräddningstjänsten. Flygräddningstjänst leds enligt 115 § luftfartskungörelsen (1961:558) av luftfartsverket eller av den som har fått verkets uppdrag därtill. Enligt 3 § sjukvårdslagen (1962:242) skall landstingskommun tillse att det finns en ändamålsenlig organisation för ambulanstransporter inom sjukvårdsområdet. Motsvarande bestämmelse finns i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) som träder i kraft den 1 januari 1983. I skrivelse den 29 maj 1969 har Kungl. Maj:t uppdragit åt rikspolisstyrelsen att fr. o. m. budgetåret 1969/70 i samråd med berörda myndigheter leda och samordna ambulans- och räddningsflygtjänsten i landet.

Riksdagen har begärt att frågan om huvudmannaskapet för en räddningstjänst med nuvarande och möjliga nya uppgifter utreds förutsättningslöst (CU 1978/79:18, rskr 1978/79:182). Enligt vad som anförs i civilutskottets betänkande har det visat sig att svårigheter kan uppstå beträffande samarbetet mellan olika huvudmän inom räddningstjänsten. Utredningen borde enligt utskottsbetänkandet omfatta också frågan om huvudmannaskapet för sjuktransporter och ambulansverksamhet. Åtgärder som syftar till ökad samordning av resurserna för räddningstjänst borde enligt utskottet också övervägas.

I mars 1979 bemyndigade regeringen chefen för kommundepartementet att tillkalla en kommitté (Kn 1979:01) med uppdrag att utreda frågan om ersättning för skador på grund av naturkatastrofer m. m. Kommitténs uppdrag vidgades genom beslut av regeringen den 7 juni 1979 till att i enlighet med riksdagens hemställan avse en förutsättningslös utredning av frågan om huvudmannaskapet för en räddningstjänst med nuvarande och möjliga nya uppgifter. Uppdraget skulle även omfatta frågan om huvudmannaskapet för sjuktransporter och ambulansverksamhet. Kommittén¹ antog namnet räddningstjänstkommittén.

Räddningstjänstkommittén avgav i oktober 1981 principbetänkandet (SOU 1981:82) Samhällets räddningstjänst. Betänkandets sammanfattning bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Räddningstjänstkommitténs principbetänkande har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av deras yttranden bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

¹ f. d. landshövdingen Carl G. Persson, ordförande, riksdagsledamöterna Olle Aulin och Lilly Bergander, kommunalrådet Hugo Bergdahl, ombudsmannen Rune Johnsson samt riksdagsledamöterna Helge Karlsson och Karl-Erik Svartberg.

2 Allmänna utgångspunkter

Det moderna samhället ställer stora krav på räddningstjänsten. Samhället har blivit komplicerat och sårbart vilket medför risker för allvarliga olyckor. En del av den tekniska utvecklingen har lett till nya typer av olycksrisker. Nya tekniska processer och nya material med i många fall okända olycksrisker har kommit till användning. Ökade transporter och större kapacitet än tidigare hos fartyg, flygplan och fordon skapar särskilda problem, inte minst gäller detta transporter av farliga kemikalier. Utvecklingen står inte stilla. Räddningsorganen ställs ständigt inför helt nya problem.

Tillkomsten av 1974 års brandlag innebar utvidgade uppgifter för de kommunala brandförsvaren. De skulle ansvara inte bara för brandskydd och brandsläckning samt i samband med brandsläckning förekommande räddning av liv och egendom utan även för räddningstjänsten vid andra nödlägen än brand. Under den tid brandlagen har varit i kraft har en hel del erfarenheter vunnits av lagstiftningen. Erfarenheterna har visat på ett behov av att se över lagstiftningen. Samtidigt har samhällsutvecklingen medfört att kraven på räddningstjänsten har förändrats under perioden. Dessa förändrade krav måste räddningstjänsten anpassas till.

Dessutom måste räddningstjänsten moderniseras med utgångspunkt från de erfarenheter som har vunnits vid de olyckor som har inträffat under senare år. Det är bl. a. mot denna bakgrund som riksdagen begärde en förutslutningslös utredning av frågan om huvudmannaskapet för en räddningstjänst med nuvarande och möjliga nya uppgifter. Åtgärder som syftade till en ökad samordning av resurserna borde enligt riksdagen också övervägas.

Regeringen uppdrog år 1979 åt räddningstjänstkommittén att genomföra det utredningsuppdrag som riksdagen hade begärt. Räddningstjänstkommittén konstaterar i sitt principbetänkande, Samhällets räddningstjänst, att räddningstjänsten i dag präglas av sin starkt decentraliserade organisation. Kommunerna har enligt kommittén i regel anpassat beredskapen, dvs. personalens storlek, anspänningstider, lokalisering, utrustning och annat, till frekvensen och omfattningen av de olyckor som brukar inträffa lokalt. Enligt kommitténs mening fungerar räddningstjänsten i allmänhet bra när det gäller att bekämpa skador i samband med olyckor som inträffar ofta. Kommittén anser emellertid att det behövs ökade åtgärder för samordning. Enligt kommitténs mening är en väsentligt ökad samverkan mellan kommunerna i större geografiska områden avgörande för möjligheterna att reducera de nuvarande olikheterna och höja effektiviteten.

Räddningstjänstkommittén föreslår att kommunerna även i fortsättningen skall vara huvudmän för den allmänna räddningstjänsten. Räddningstjänstregioner med fasta samarbetsorgan föreslås bli bildade. Enligt kommitténs mening är det vidare en angelägen åtgärd att bilda en ny central myndighet genom att sammanföra statens brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen.

Kommittén föreslår också att det bildas en central samordnings- och informationsfunktion. En bättre samordning av samhällets räddningstjänst föreslås dessutom ske bl. a. genom en enhetlig räddningslagstiftning. Kommittén föreslår en viss utvidgning av den allmänna räddningstjänstens skyldighet att ingripa samt av skyldigheten för företag och enskilda som driver riskfylld verksamhet att hålla beredskap mot olyckor och att förebygga brand och andra nödlägen.

Parallellt med räddningstjänstkommitténs arbete har det bedrivits och bedrivs annat utredningsarbete inom räddningstjänstens område. En särskild arbetsgrupp inom regeringskansliet har i departementspromemorian (Ds Kn 1981:24) Utbildning i räddningstjänst m. m. lagt fram förslag till en helt ny utbildningsordning. Jag avser att i ett annat ärende denna dag föreslå regeringen att besluta om en proposition med förslag till en ny utbildning i räddningstjänst för personal inom brandväsendet. Förslaget innebär att den grundläggande utbildningen för räddningstjänsten förläggs till gymnasieskolan. Deltidsbrandmännen utbildas inom kommunal vuxenutbildning, komvux. Utbildningen till brandingenjör samt viss vidareutbildning av brandmästare förläggs till högskolan. Övrig utbildning av befäl inom räddningstjänsten förläggs till statens brandnämnd. Utbildningen vid brandnämnden föreslås samordnas så snart som möjligt med civilförsvarets utbildning. Den nya utbildningen i räddningstjänst avses starta hösten 1983.

En fråga som har stor aktualitet i räddningstjänstsammanhang är samordningen av civilförsvarsverksamheten på lokal nivå med den kommunala verksamheten. Enligt beslut av riksdagen (prop. 1981/82:102 bil. 2, FöU 1981/82:18, rskr 1981/82:374) skall kommunerna med början senast under budgetåret 1984/85 ta över ansvaret för ledningen av civilförsvarsverksamheten på lokal nivå i krig och det planläggningsansvar i fred som hänger samman härmed. Riksdagen har vidare godtagit föredragandens uttalande i propositionen att samordningsvinster går att uppnå genom en sammanslagning av civilförsvarsstyrelsen, statens brandnämnd och riksnämnden för kommunal beredskap samt hänvisat till att frågan om samordning av räddningstjänsten i krig och fred bereds i regeringskansliet.

I beslut den 17 juni 1982 har regeringen bemyndigat dels chefen för försvarsdepartementet att tillkalla en kommitté (Fö 1982:04) för provplanläggning m. m. med anledning av 1982 års totalförsvarsbeslut angående civilförsvaret och kommunerna dels mig att tillkalla en kommitté (Kn 1982:03) med uppdrag att utreda frågan om en samordning av den centrala ledningen av räddningstjänsten i fred och civilförsvarsverksamheten. Båda kommittéerna har tillkallats och påbörjat sitt arbete.

Jag finner det angeläget att regeringen nu för riksdagen redovisar det utredningsarbete som har genomförts på detta område och ger sin syn på vissa grundläggande principer i vad gäller samhällets räddningstjänst. Jag tar därför i denna skrivelse först upp frågan om huvudmannaskapet för den

allmänna räddningstjänsten. Därefter redovisar jag de allmänna riktlinjer som jag anser bör gälla för det fortsatta reformarbetet.

3 Huvudmannaskapet för den allmänna räddningstjänsten

Huvudman för den allmänna räddningstjänsten är enligt 2 § brandlagen varje kommun inom kommunens område. För detta ändamål skall kommunen hålla ett brandförsvar som tillfredsställer skäligen anspråk på effektivitet. I brandförsvarets uppgifter ingår även att svara för förebyggande åtgärder mot brand. Brandförsvarets angelägenheter förvaltas enligt 3 § brandlagen av en brandstyrelse. Om kommunen inte har tillsatt en särskild brandstyrelse eller uppdragit åt en annan nämnd att vara brandstyrelse, är kommunstyrelsen brandstyrelse. I kommunens brandförsvar skall enligt 4 § brandlagen ingå en brandstyrka av betryggande storlek och sammansättning. Kommunen är vidare enligt 5 § brandlagen skyldig att anskaffa och underhålla materiel, byggnader och andra anordningar som behövs för brandförsvaret.

Räddningstjänstkommittén har övervägt ett kommunalt, landstingskommunalt och statligt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten. Kommittén anser att nackdelarna med ett statligt eller landstingskommunalt övertagande av huvudmannaskapet för den allmänna räddningstjänsten är större än fördelarna. Den lösning som enligt kommitténs mening ligger närmast till hands för att det skall bli möjligt att förbättra räddningstjänsten är i stället att kommunerna i betydligt större utsträckning än f. n. själva organiserar en gemensam användning av resurserna. Enligt kommittén bör det genom en ökad kommunal samverkan vara möjligt att uppnå fördelar som skulle kunna vinnas med ett statligt eller landstingskommunalt huvudmannaskap. Kommittén framhåller att flera faktorer av annat slag än de som har med effektiviteten att göra också talar för ett kommunalt huvudmannaskap. Det har enligt kommitténs uppfattning visat sig att kommunens invånare i allmänhet slår vakt om sin räddningstjänst. Många företrädare för de kommunala politiska organen anser enligt kommittén det väsentligt att varje kommun får möjlighet att inom sitt eget område direkt påverka räddningstjänstens resurser och organisation. Räddningstjänstkommittén föreslår därför att kommunerna även i fortsättningen skall svara för den allmänna räddningstjänsten på lokal nivå.

De flesta remissinstanser är positiva till ett fortsatt kommunalt huvudmannaskap. Av kommunerna förordar endast en kommun ett statligt huvudmannaskap. Svenska kommunförbundets yttrande samlar upp många av de synpunkter som framförs av övriga kommuner. Kommunförbundet instämmer i kommitténs bedömning att ett ändrat huvudmannaskap skulle innebära en försämring jämfört med nuvarande organisation. Som kommitténs egna undersökningar visar är allmänhetens engagemang en faktor av stor betydelse som i sin tur gör att kommunerna och deras politiska företrädare

slår vakt om räddningstjänsten. Det är enligt kommunförbundets mening väsentligt att varje kommun får möjlighet att inom sitt område direkt påverka räddningstjänstens resurser och organisation. Genom en organiserad samverkan mellan kommunerna kan samhällsekonomiska och effektivitetsmässiga fördelar vinnas. En sådan samverkan som bevarar det lokala engagemanget och motverkar en ökad byråkratisering bör enligt kommunförbundets mening vara den bästa garantin för en räddningstjänst som tillgodoser både samhällets och de enskilda medborgarnas behov. Svenska brandbefälens riksförbund framhåller att det inom förbundet inte finns någon uttalad önskan om ändrat huvudmannaskap. Medlemmarna hyser den uppfattningen att annan huvudman endast i ringa mån skulle kunna åstadkomma annat än marginella effektivitetsökningar. Eftersträvad ökning av effektiviteten borde enligt förbundets mening kunna ske inom ramen för fortsatt kommunalt huvudmannaskap.

Av de remissinstanser som inte är odelat positiva till förslaget anser riksrevisionsverket att det mot bakgrund av att kommittén i betänkandet har pekat på flera tungt vägande fördelar med ett förändrat huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten borde ha varit möjligt att göra en mer ingående prövning av detta alternativ. Generaltullstyrelsen är tveksam till kommitténs förslag att nuvarande huvudmannaskap bibehålls. Enligt styrelsens uppfattning har kommittén inte presenterat tillräckligt tungt vägande skäl som uppväger alla fördelarna med ett statligt huvudmannaskap. Styrelsen anser dock att kommitténs förslag beträffande inrättande av ett nytt centralt räddningstjänstverk borde kunna skapa förutsättningar för en viss central ledning från statens sida av den allmänna räddningstjänsten. Enligt styrelsens mening bör kommittén i sitt fortsatta arbete förutsättningslöst utreda ansvars- och ledningsfrågorna. Härvid bör enligt generaltullstyrelsen de totala kostnaderna för olika organisatoriska lösningar vägas mot varandra.

För egen del kan jag ansluta mig till räddningstjänstkommitténs och flertalet remissinstansers uppfattning i huvudmannaskapsfrågan. Erfarenheten visar att den nuvarande ordningen med ett kommunalt ansvar för verksamheten på det hela taget fungerar bra. De flesta nödlägen kan klaras av kommunens egen brandkår, ibland med hjälp av andra resurser inom kommunen. Dessa omständigheter har enligt min mening stor betydelse för bedömningen av frågan om huvudmannaskapet för samhällets räddningstjänst.

Förhållandena i de enskilda kommunerna i landet varierar högst väsentligt. Jag avser då i första hand befolkningsmängden, avståndet samt riskobjektens mängd och lokalisering. Detta medför att verksamheten måste ha en organisation som är väl anpassad till det lokala behovet. Jag anser det uppenbart att kommunerna har de bästa förutsättningarna att bedöma behovet av resurser med hänsyn till de lokala förhållandena. Räddningstjän-

sten skiljer sig enligt min mening inte i detta avseende från andra viktiga samhällsuppgifter.

Räddningstjänsten kräver en starkt decentraliserad organisation. Erfarenheten visar att kommunernas invånare slår vakt om sin räddningstjänst. Jag delar kommunförbundets uppfattning att allmänhetens engagemang är en faktor av stor betydelse och att det är väsentligt att varje kommun får möjlighet att inom sitt område påverka räddningstjänstens resurser och organisation. Jag vill också framhålla att den kommunala räddningstjänsten har stark anknytning till annan kommunal verksamhet. Detta kan gälla det förebyggande arbetet där samverkan med byggnadsnämndernas verksamhet har betydelse. Vid räddningstjänstingripanden medverkar andra kommunala organ. Det kan gälla gatukontoret, elverket och socialförvaltningen. Påtagliga beröringspunkter finns också mellan räddningstjänsten samt hälso- och miljövårdsnämndernas verksamhet.

Som alternativ till ett kommunalt huvudmannaskap har diskuterats ett statligt eller landstingskommunalt huvudmannaskap. Jag kan inte se att dessa alternativ skulle leda till en förbättring eller effektivisering av räddningstjänsten. Det är enligt min mening mycket svårt att inom ramen för ett statligt huvudmannaskap få fram ett system där de lokala intressena kan göra sig gällande på ett tillfredsställande sätt. Den smidiga anpassningen till de lokala förhållandena som följer av den nuvarande ordningen skulle gå förlorad. Det skulle också uppstå svårigheter att åstadkomma enkla samarbetsformer med annan kommunal verksamhet. Motsvarande argument kan anföras mot ett landstingskommunalt huvudmannaskap. Jag är naturligtvis medveten om att det i framför allt Stockholms län kan finnas starkare skäl för ett landstingskommunalt huvudmannaskap, men detta får enligt min mening inte vara styrande för organisationen i övriga delar av landet.

Ett fortsatt kommunalt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten ligger också i linje med samhällets strävan mot ökad decentralisering. Samhällsekonomiska och effektivitetsmässiga skäl talar enligt min mening också för en sådan ordning. Samtidigt vill jag ansluta mig till kommitténs och remissinstansernas uppfattning att fördelar bör kunna nås genom en ökad samverkan mellan kommunerna. Även staten bör kunna bidra till att åstadkomma rationaliseringsvinster inom räddningstjänsten. Det kan enligt min mening gälla t. ex. i fråga om materielanskaffning, forskning och utveckling samt utbildning. Staten har också en betydelsefull uppgift med att hjälpa till att förbättra verksamheten genom rådgivning till kommunerna.

Jag anser sålunda att man inte bör överväga ett statligt eller landstingskommunalt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten. Enligt min mening bör det vara ett kommunalt huvudmannaskap för räddningstjänsten även i framtiden.

4 Samverkan mellan kommuner

Brandlagen förutsätter att kommunerna skall kunna samverka i räddningstjänsten. Länsstyrelsen får således enligt 6 § brandlagen helt eller delvis befria kommun från skyldighet att hålla brandkår med därtill hörande materiel, byggnader och anordningar, om kommunen har träffat avtal om betryggande hjälp för räddningstjänst från kommunal brandkår i annan kommun. Kommunen kan också träffa avtal om hjälp från annan brandkår än kommunal brandkår eller från annat räddningsorgan än brandkår. I så fall får länsstyrelsen delvis befria kommunen från skyldigheten att hålla brandkår. Detsamma gäller om kommunen har beslutat att annat kommunalt verk än brandförsvaret skall lämna sådan hjälp. Även om avtal inte har träffats med en annan kommun, är denna enligt 8 § andra stycket brandlagen skyldig att lämna hjälp i den utsträckning som brandchefen i kommunen bedömer det möjligt. En förutsättning för denna skyldighet är att omfattande eller särskilda räddningsåtgärder är nödvändiga eller att den kommunala brandkåren tillfälligt inte kan ingripa. Kommunerna samverkar inom räddningstjänsten i betydligt högre grad än vad de nu redovisade bestämmelserna i brandlagen antyder.

Räddningstjänstkommittén anser att en samverkan mellan kommunerna i större geografiska områden är avgörande för möjligheterna att med ett oförändrat huvudmannaskap reducera de nuvarande olikheterna inom räddningstjänsten och höja effektiviteten. Det krävs enligt kommittén en systematisk genomgång av de möjligheter till gemensamma lösningar som föreligger på olika håll, vilket måste vara en uppgift för de enskilda kommunerna. Statliga och andra organ kan bidra till en utveckling för ökad effektivitet genom att visa på vägar till ett ökat samarbete. Genom ett samarbete i lämpligt avgränsade områden bör det enligt kommittén vara möjligt att få till stånd en betydligt mera enhetlig utrustning än den som för närvarande används inom räddningstjänsten. Detta har ekonomisk men också operativ betydelse eftersom samverkan underlättas.

Enligt räddningstjänstkommittén fordrar en tillfredsställande utveckling av samarbetet mellan kommunerna att det efter statsmakternas beslut om huvudmannaskapet bildas fasta samarbetsorgan och att överväganden om konkreta samverkansåtgärder påbörjas i dessa organ. Kommittén anser att utvecklingen av samarbetet i räddningstjänsten bäst gagnas om åtgärderna är frivilliga. Enligt kommitténs mening bör det inte heller finnas något krav på att överenskommelser om den samverkan som kommer till stånd skall underställas ett statligt organ för godkännande. Kommittén räknar med att kommunerna själva i de flesta fallen kommer att ta initiativ till det samarbete som fordras. En sådan utveckling utesluter enligt kommittén inte att statliga centrala och regionala organ samt kommuneras egen organisation följer vad som sker och aktualiserar frågor om samverkan där detta framstår som angeläget. Enligt kommitténs mening skulle information och rådgivning från

detta håll i hög grad kunna driva på utvecklingen mot ökat samarbete mellan kommunerna i räddningstjänsten.

Räddningstjänstkommittén anser att samarbetet mellan kommunerna bör ske i vissa regioner. Dessa bör anpassas till de samverkansmöjligheter som föreligger inom olika geografiska områden. Grundläggande för räddningstjänstregionernas avgränsning måste enligt kommittén vara dels omfattningen av de olycksrisker som föreligger, dels avstånden från lämpliga stationeringar för räddningstjänsten till riskobjekten. Kommittén framhåller att samarbetet inte bör få en sådan omfattning och inte heller en sådan form att den kommunala självstyrelsen får svårt att göra sig gällande. Det är enligt kommitténs mening lämpligt att överväganden om regionindelning i allt väsentligt utförs på regional och lokal nivå hos kommuner och länsstyrelser som har tillgång till alla de detaljuppgifter som fordras. Kommittén anser att kommunerna och länsstyrelserna bör ges i uppdrag att i samråd utarbeta ett förslag till indelning i räddningstjänstregioner för de olika länen. Förslagen skall inges till det centrala räddningstjänstverk som kommittén föreslår skall inrättas. Räddningstjänstverket avses få i uppdrag att efter en avvägning mellan olika intressen fastställa gränser för regionerna. Om en kommun eller en länsstyrelse är oenig med verket, skall regeringen enligt kommitténs förslag pröva ärendet. Kommittén har utarbetat exempel på en indelning i regioner i olika delar av landet. Kommittén har härvid ansett att det för freds räddningstjänstens behov är angeläget att en samverkan mellan kommuner i en del fall kan organiseras över länsgränser.

Remissinstanserna är nästan alla positiva till räddningstjänstkommitténs förslag om ökad samverkan mellan kommunerna inom lämpliga regioner. Samarbetet mellan kommunerna anses både önskvärt och behövligt för att den allmänna räddningstjänsten skall fungera så effektivt som möjligt inom ramen för tillgängliga resurser. Flertalet instanser påpekar att ökad samverkan bör åstadkommas på frivillig väg. Svenska kommunförbundet framhåller att förbundet är berett att via förbundets länsavdelningar ta initiativ till överläggningar mellan kommunerna i syfte att få till stånd ett utvidgat samarbete inom lämpliga regioner. Däremot är förbundet tveksamt till effekterna av en för hela riket fastställd indelning av kommunerna i samarbetsregioner. Förbundet har den erfarenheten att samarbetet fungerar bäst om det har vuxit fram helt på frivillig väg som uttryck för ett behov att samordna resurserna till kommuninvånarnas nytta. Att ovanifrån trycka på kommunerna en viss organisatorisk ram för samarbetet kan enligt kommunförbundets mening komma att snarare försvåra än stimulera samarbetet. Enligt förbundet ligger det en motsättning i kommitténs ställningstagande att samarbetet och formerna för detta skall vara frivilligt medan indelningen i samarbetsregioner skall vara obligatorisk och fastställd av statlig myndighet. Förbundet anser att en frivillig samverkan bör prövas innan några beslut om en obligatorisk indelning i samarbetsregioner fattas. Liknande synpunkter framförs från andra håll. Några remissinstanser anser att en uppbyggnad av

räddningstjänstregioner baserad på frivilliga åtgärder skulle ta orimligt lång tid och att en styrning från statsmakternas sida därför är nödvändig om den föreslagna samverkan skall ge önskvärda positiva effekter inom överskådlig tid.

Flera remissinstanser framför önskemål om att vissa allmänna principer skall fastställas för uppbyggnaden av regionerna. I vissa fall anses ett helt län böra bilda en region. Betydelsen av anknytningen av regionerna till annan områdesindelning understryks av många remissinstanser. Härvid avses civilförsvarsområden, sjukvårdsregioner och polisdistrikt. Länsstyrelsen i Malmöhus län framhåller att de nuvarande civilförsvarsområdena är en lämplig grund eftersom väsentliga investeringar för ledning, samband och alarmering av allmänheten är gjorda inom ramen för dessa områden. Vidare skulle enligt länsstyrelsen övergången från freds- till krigsorganisation väsentligt underlättas. Länsstyrelsen pekar på att nästan fullständig geografisk överensstämmelse föreligger mellan dessa områden samt polis- och sjukvårdsdistriktet. Flera remissinstanser tar upp frågan om regionerna skall få bryta länsgränser, men avstyrker detta. En remissinstans anser att det skall få ske endast i undantagsfall. Ett antal remissinstanser påpekar att en regionindelning inte får hindra samarbete utanför regionen i enskilda frågor.

Jag har tidigare uttalat mig för ett fortsatt kommunalt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten. De resurser som skall finnas för räddningstjänstinsatser inom en kommun bör enligt min mening dimensioneras med hänsyn till de vanligast förekommande nödlägena inom den aktuella kommunen. Om det sedan inträffar ett mera omfattande eller extraordinärt nödläge, som kräver större eller andra resurser än vad som finns att tillgå inom kommunen, är det naturligt att dessa resurser kan disponeras från närbelägna kommuner. Det kan också bli aktuellt att få hjälp från annat håll där resurser kan finnas. Den samverkan som jag nu har berört är en gammal princip inom svensk räddningstjänst. Enligt min mening talar alla skäl för att den behålls i framtiden och utvecklas så att man uppnår största möjliga effektivitet.

Samverkan förekommer inte bara vid räddningsinsatser utan även i andra former. Sådan samverkan kan sträcka sig från anskaffning av utrustning för särskilda ändamål till att avse en gemensam räddningstjänstorganisation för flera kommuner. Räddningstjänstkommittén har kartlagt den samverkan som nu förekommer och föreslagit en utveckling av denna. Som kommittén föreslår bör kommunerna gå igenom och pröva de möjligheter till samverkan som finns på olika håll. Jag ser detta som något som i högsta grad ligger i kommunernas eget intresse. En ökad samverkan kan enligt min mening leda både till en effektivare räddningstjänst och till rationaliseringsvinster. Länsstyrelserna och statens brandnämnd bör i all möjlig utsträckning biträda kommunerna i detta arbete med rådgivning. Jag räknar med att, om ett nytt räddningstjänstverk bildas, en av verkets huvuduppgifter kommer att vara

att i samarbete med Svenska kommunförbundet utveckla ny effektiv utrustning och att verka för standardisering av utrustningen. Uppenbarligen har det stor betydelse att räddningstjänstutrustningen är så enhetlig som möjligt. Detta bör enligt min mening kunna medföra ett förbilligande av kommunernas anskaffning. Även i andra avseenden bör statens verksamhet på området kunna medverka till besparingar för kommunerna. Som räddningstjänstkommittén framhåller måste samarbetets innehåll liksom hittills varieras med hänsyn till de lokala förutsättningarna i de samverkande kommunerna. Det får enligt min mening ankomma på de berörda kommunerna att avgöra innehållet.

Jag kan ansluta mig till räddningstjänstkommitténs och flertalet remissinstansers uppfattning att den ökade samverkan mellan kommunerna bör ske inom lämpliga regioner. Uppenbarligen bör regionerna få bildas på frivillig väg. Den närmare utformningen av kommunernas samverkan måste enligt min mening grundas på de lokala behoven och förutsättningarna. Som kommunförbundet framhåller kan en viss organisatorisk ram för samarbete som ovanifrån trycks på kommunerna komma att snarare försvåra än stimulera samarbetet. Jag tar fasta på förbundets erbjudande att via förbundets länsavdelningar ta initiativ till överläggningar mellan kommunerna i syfte att få till stånd ett utvidgat samarbete inom lämpliga regioner. Jag anser att detta arbete bör komma igång så snabbt som möjligt. Överläggningarna bör ske i samarbete med länsstyrelserna och berörda statliga centrala myndigheter. Jag delar sålunda helt kommunförbundets mening att en frivillig samverkan bör prövas innan några beslut om en obligatorisk indelning i samsamarbetsregioner fattas. Formerna för samarbetet bör enligt min mening bestämmas av de berörda kommunerna.

I fråga om indelningen i regioner bör enligt min mening befintlig indelning vara en utgångspunkt. Detta innebär till en början att länsgränserna inte bör brytas. I något fall kan det vara lämpligt att ett helt län bildar en region. Enligt min mening är det som många remissinstanser framhåller angeläget att regionerna knyts an till indelningen i civilförvarsområden, sjukvårdsregioner och polisdistrikt. Räddningstjänsten skall vid framför allt större nödlägen samverka med sjukvården och polisen vilket underlättas om den regionala indelningen är enhetlig. Som länsstyrelsen i Malmöhus län framhåller har väsentliga investeringar gjorts inom civilförvarsområdena för ledning, samband och alarmering vilket har betydelse vid en samordning av civilförvarsverksamheten med den kommunala verksamheten. Jag har tidigare uttalat att samverkan mellan kommunerna skall komma till stånd på frivillig väg under medverkan av kommunförbundet. I det sammanhanget bör beaktas intresset av en enhetlig indelning liksom de andra omständigheter som har betydelse för indelningen. Jag vill tillägga att den samverkan i räddningstjänstregioner som nu kan beräknas växa fram inte bör hindra samarbete utanför regionen i enskilda frågor. Detta kan enligt min mening

gälla andra kommuner eller regioner men också samarbete över riksgränserna.

5 Organisationen på regional och central nivå

Ansvar för den allmänna räddningstjänsten ligger enligt 2 § brandlagen (1974:80) på varje kommun inom sitt område. I vissa situationer skall dock länsstyrelsen enligt 12 § brandlagen överta ledningen för räddningstjänsten. Det gäller sådana nödlägen som kräver så omfattande räddningsåtgärder att ett särskilt ledningsorgan behövs för samordning av räddningstjänsten eller för samordning av räddningstjänsten med annan verksamhet. Enligt 24 § brandlagen skall länsstyrelsen vidare se till att brandförsvaret inom länet är tillfredsställande ordnat. Tillsyn över brandförsvaret inom riket utövas av statens brandnämnd. Nämnden skall också verka för samordning av olika grenar av samhällets räddningstjänst.

Räddningstjänstkommittén anser att tyngdpunkten i arbetet inom den allmänna räddningstjänsten som hittills bör ligga på lokal nivå. På länsnivå bedömer kommittén att det kommer att finnas ett behov av samordning. Ett statligt regionalt organ bör enligt kommittén liksom hittills utföra en länsomfattande planläggning av räddningstjänsten. Enligt räddningstjänstkommitténs mening bör det vara möjligt att ytterligare utveckla den regionala räddningstjänstplanering som har genomförts av länsstyrelserna. Å andra sidan anser kommittén att förslaget till samverkan mellan kommunerna i ett system med regioner sannolikt kommer att minska behovet av samordning på länsnivå. Kommittén betonar att det är angeläget att statliga regionala organ på olika sätt söker stimulera en ökad samverkan. Kommittén anser att den statliga tillsynen i allt väsentligt skall kunna ske genom råd och information till kommunernas räddningsorgan. Kommittén föreslår att länen bör vara geografiska områden för statlig regional samordning av räddningstjänsten. I vissa fall kan det enligt kommittén för planering av insatser fordras ett fast organiserat samarbete mellan olika länsstyrelser, t. ex. i Göteborgs-området. Kommittén anser det angeläget att de ansvariga organen jämsides med uppbyggnaden av samverkan i räddningstjänstregionerna undersöker hur samverkan på länsnivå i kommunernas egen regi kan utvecklas. I det sammanhanget är det enligt kommitténs mening nödvändigt att finna former för ett ändamålsenligt samarbete mellan länsstyrelserna och kommunförbundets länsavdelningar.

Räddningstjänstkommittén anser att det på central nivå bör ligga ett ansvar för utbildning och för det forsknings- och utvecklingsarbete som gäller räddningstjänsten och de förebyggande åtgärderna. Centralt är det också enligt kommitténs mening nödvändigt att utveckla organisationsformer så att samhällets samlade resurser kan användas i räddningstjänsten när detta är nödvändigt. En integrering av civilförsvaret och räddningstjänsten i fred är enligt kommittén ett av de bärande inslagen för att få en effektivare räddningstjänst. Att bilda en ny myndighet genom att sammanföra statens

brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen är enligt räddningstjänstkommitténs mening från den utgångspunkten en angelägen åtgärd. Det mesta i fråga om personal och materiel och mycket när det gäller metoder och angreppssätt vid utveckling och planering är enligt kommittén gemensamt för freds- och krigsräddningstjänsten. Räddningstjänstkommittén föreslår att en organisationskommitté snarast tillkallas för att närmare utreda uppgifter, medel och organisation för ett nytt centralt räddningstjänstverk och för att utarbeta en plan för genomförandet av den nya organisationen. Kommittén anser också att det bör bildas en central samordnings- och informationsfunktion vid användning av speciella resurser för räddningstjänst i samband med olyckor av större omfattning eller vid andra olyckor som fordrar insatser av mer exklusiva räddningsresurser. Kommittén framhåller att syftet med samordnings- och informationsfunktionen inte är att flytta över arbetsuppgifter från regional och lokal nivå till den centrala nivån. Det gäller i stället att undersöka vilka möjligheter det finns att minska den nuvarande sektoriseringen av de aktuella funktionerna på central nivå, att höja effektiviteten och att samtidigt minska de totala kostnaderna för verksamheten.

Remissinstanserna är positiva till räddningstjänstkommitténs förslag i organisationsfrågorna. Vad gäller den regionala nivån förutsätter remissinstanserna att länsstyrelsen även i framtiden skall spela en samordnande roll. Rikspolisstyrelsen framhåller således att det är naturligt att länsstyrelserna behåller lednings- och samordningsrollen på länsnivå. För dessa uppgifter måste länsstyrelsen enligt rikspolisstyrelsen få tillgång till personal som har erfarenhet av räddningstjänst. Enligt statskontoret bör länsstyrelsernas roll i den nya räddningstjänstorganisationen belysas närmare. Länsstyrelsernas huvudsakliga ansvar skulle enligt kommitténs förslag koncentreras till katastrofplanläggning, och statskontoret finner i och för sig en sådan ordning rimlig. Det operativa ledningsansvaret bör enligt statskontorets mening åvila myndigheter och personer som har till daglig uppgift att bemästra de speciella svårigheterna i sådana situationer. För att ta närmare ställning till hur länsstyrelsernas ansvar bör begränsas anser statskontoret att det fordras ett klarläggande om länsstyrelsernas framtida uppgifter. Även riksrevisionsverket anser att gränsdragning mellan kommunernas och länsstyrelsernas ansvarsområden inte har belysts tillräckligt. Med den förändrade organisation av räddningstjänsten på lokal nivå som föreslås är det enligt verkets mening angeläget att denna fråga klarläggs. Länsstyrelsen i Malmöhus län delar också kommitténs uppfattning att samordningsuppgifterna på regional nivå kommer att förändras om ett utökat samarbete kommunerna emellan kommer till stånd. Enligt länsstyrelsen framstår det dock som klart att denna förändring kommer att inträda successivt och i den takt och omfattning som den kommunala samverkan utvecklas. Också andra remissinstanser påpekar att länsstyrelsernas uppgifter kommer att minska.

Remissinstanserna är positiva till en samordning av myndigheterna på central nivå. Endast riksrevisionsverket anser att förslaget att ett centralt

verk bildas och att en organisationskommitté tillsätts för att utreda verkets uppgifter och organisation vara otillräckligt underbyggt. Flera instanser ser en samordning som en rationell åtgärd. Sveriges industriförbund framhåller således att sammanslagningen bör kunna medföra ekonomiska besparingar samtidigt som övergången från freds- till krigsförhållanden kan ske smidigt. Lantbrukarnas riksförbund delar också kommitténs uppfattning att en gemensam organisation bör främja effektiviteten i arbetet. En sådan sammanföring bör enligt förbundet rimligen innebära vissa kostnadsbesparingar jämfört med tidigare förhållanden. Bland övriga remissinstanser som ställer sig positiva till förslaget om inrättandet av en ny central myndighet återfinns civilförsvarsstyrelsen, som anser att en snar lösning av frågan är önskvärd. Svenska kommunförbundet anser att det är nödvändigt att åstadkomma en lämplig fördelning av arbetsuppgifter mellan det nya verket och förbundet. En allmän riktlinje för en sådan avgränsning bör enligt förbundets mening vara att här liksom på andra samhällsområden verket svarar för generell information och rådgivning och för visst utvecklingsarbete medan förbundet svarar för den direkta servicen till de enskilda kommunerna i form av utredningsmedverkan, rådgivning i aktuella frågor och utbildningsinsatser som inte avser grundutbildning eller viss specialutbildning.

Flera remissinstanser som yttrar sig i frågan är i huvudsak positiva till förslaget om bildandet av en central samordnings- och informationscentral. Statens brandnämnd framhåller att tankarna om en bred samverkan inom hela den samhällssektor som förfogar över räddningstjänstresurser kräver en vidgad överblick vilket kommittén föreslår skall åstadkommas bl. a. genom att det nya verket får tillgång till ett centralt uppgiftsförråd där samhällets olika räddningsresurser och former för deras användande kan förtecknas. Redan i dag är enligt nämnden denna brist liksom bristen på en över räddningssektorn samlad statistik besvärande. Uppgiftsförrådet bör enligt nämndens mening konstrueras så att det kan betjäna ledningscentralerna i varje räddningstjänstområde. Bl. a. Svenska brandbefälets riksförbund anser behovet av att åstadkomma en samordnings- och informationscentral för räddningstjänsten vara angeläget. Luftfartsverket anser att en central samordnings- och informationsfunktion för användning av speciella resurser för räddningstjänst vid olyckor av större omfattning kan bidra till att höja effektiviteten i räddningstjänsten. Funktionen behöver dock enligt verkets mening nödvändigtvis inte innebära inrättandet av en ny organisatorisk enhet utan bör kunna säkerställas genom avtal eller överenskommelser. SOS Alarmering AB anser, utan att ta ställning till behovet av en central, det naturligt att en av bolagets större centraler får denna uppgift. Att en larmcentral inom någon annan organisation vid enstaka tillfällen som förslaget förutsätter skulle handha alarmeringsuppgifter som är hänförliga till räddningstjänst är enligt bolagets mening inte realistiskt. Bolaget framhåller att bolagets ägare, Svenska kommunförbundet, Landstingsför-

bundet och televerket, i konsortialavtal som godkänts av riksdagen år 1972 har förbundit sig att verka för att kommuner, landstingskommuner och statliga myndigheter i största möjliga utsträckning skall utöva sina alarmringsfunktioner genom bolaget. Statens strålskyddsinstitut framhåller att det är möjligt och kanske lämpligt att den expertcentral som är under uppbyggnad inom ramen för skyddsåtgärderna vid olyckor i atomanläggningar m. m. kan utnyttjas även vid andra stora olyckor i landet. En eventuell komplettering av expertcentralen för att den skall kunna utnyttjas vid andra olyckor än atomolyckor torde enligt institutets mening innebära mindre kostnader i jämförelse med att utrusta en annan central med utrustning för atomolyckor. Svenska kommunförbundet är inte övertygat om behovet av en central samordnings- och informationscentral. Generaltullstyrelsen motsätter sig bestämt ett inrättande av samordningscentraler med operativt ansvar. Enligt styrelsens mening åligger det respektive ansvariga räddningstjänstmyndigheter att skapa för respektive räddningstjänstgren erforderliga centrala ledningsresurser vilket som regel kan ske utan större omgång genom samverkan och samarbete med lämpliga regionala ledningsorgan på samma ort. Samverkan mellan olika centrala ledningsorgan innebär enligt styrelsens erfarenheter inga större problem.

För egen del vill jag framhålla följande.

I fråga om verksamheten på regional nivå har räddningstjänstkommittén framhållit och remissinstanserna i allmänhet instämt i att denna kommer att förändras efter hand som den kommunala samverkan i räddningstjänstregioner utvecklas. Jag delar denna bedömning och vill påpeka att kommunernas övertagande av ansvaret för ledningen av civilförsvarsverksamheten på lokal nivå i krig och det planläggningsansvar i fred som hänger samman härmed torde verka i samma riktning. Förändringen kan emellertid beräknas komma att inträda successivt, och uppbyggnaden av en kommunal samverkan ställer som jag tidigare har framhållit krav på insatser från den regionala nivåns sida.

När det gäller frågan om länsstyrelserna skall fullgöra de statliga uppgifterna på regional nivå eller om den regionala indelningen skall grundas på större geografiska områden än länen, finner jag ingen anledning att frångå nuvarande ordning. Endast vid få tillfällen har det varit nödvändigt för en länsstyrelse att överta ledningen för räddningstjänsten enligt 12 § brandlagen. Katastrofer som har berört flera län och som har lett till samordningsproblem har inte förekommit. Erfarenheter visar att om ett regionalt organ skall kunna spela en roll vid katastrofer fordras en god kännedom om de lokala förhållandena vilket länsstyrelserna har. Jag anser alltså att länsstyrelserna även i framtiden skall fullgöra de statliga räddningstjänstuppgifterna på regional nivå. I vissa fall bör som kommittén framhåller ett samarbete organiseras mellan olika länsstyrelser.

Som räddningstjänstkommittén framhåller och en enhetlig remissopinion instämmer i bör länsstyrelserna även i framtiden spela en samordnande roll

inom räddningstjänsten. En viktig uppgift för länsstyrelserna bör vara att utföra en länsomfattande planläggning och att i vissa katastrofartade situationer överta ledningen för räddningstjänsten. Jag har tidigare pekat på den förändring av länsstyrelsernas uppgifter som kan beräknas ske. Enligt min mening bör länsstyrelsernas framtida uppgifter, förutom vad jag nyss har nämnt, inriktas på att ge råd och information till kommunernas räddningsorgan. Ett annat viktigt inslag blir att organisera övningar. Dessa har som jag ser det stor betydelse för att pröva planläggningen och därmed se till att den hålls aktuell. Jag vill också liksom räddningstjänstkommittén understryka betydelsen av att ett ändamålsenligt samarbete mellan länsstyrelserna och Svenska kommunförbundets länsavdelningar utvecklas i resp. län.

Vad gäller den centrala nivån vill jag erinra om att regeringen den 17 juni 1982 har bemyndigat mig att tillkalla en kommitté med uppdrag att utreda frågan om en samordning av den centrala ledningen av räddningstjänsten i fred och civilförsvsverksamheten. I utredningsarbetet skall förutsättningarna för en samordning av verksamheten på central nivå prövas, konsekvenserna av en sådan samordning belysas och principerna för hur den bör komma till stånd anges. Kommittén skall även överväga möjligheterna att i samarbete med SOS Alarmering AB (SOSAB) upprätta en central informationsfunktion för räddningstjänsten. Detta får enligt kommittédirektiven (Dir 1982:41) inte innebära att SOSAB ges en operativ roll vid räddningsinsatser. Jag har tillkallat kommittén och denna har nyligen påbörjat sitt arbete.

6 Åtgärder för ökad effektivitet m. m.

6.1 Nuvarande ordning

Samhällets räddningstjänst är splittrad. Splittringen gäller både författningsmässigt och organisatoriskt. De grundläggande bestämmelserna om statens och kommunernas skyldigheter att svara för räddningstjänståtgärder, s. k. allmän räddningstjänst, finns i brandlagstiftningen. Vissa slags räddningstjänst är emellertid helt eller delvis utanför brandlagens tillämpningsområde. Helt undantagna är åtgärder som avses i lagen om skyddsåtgärder vid olyckor i atomanläggning m. m., sjöräddning och fjällräddning, s. k. särskild räddningstjänst. Bekämpning av olja eller annat som är skadligt är i vissa hänseenden utanför brandlagens tillämpningsområde.

Räddningstjänst enligt brandlagen är verksamhet som syftar till att vid brand, oljcutflöde, ras, översvämning eller annat nödläge avvärja eller begränsa skada på människor eller egendom eller i miljön. Till åtgärder för att avvärja eller begränsa skada hänförs också åtgärder som vidtas innan det har inträffat en händelse som kan leda till skada. En förutsättning för ett ingripande innan en händelse har inträffat är att en sådan kan befaras vara omedelbart förestående. Skyldigheten för räddningstjänsten att ingripa är

alltid beroende på behovet av ett snabbt ingripande, det hotade intressets vikt, kostnaderna för räddningsåtgärderna och omständigheterna i övrigt. Dessa omständigheter måste, för att det skall bli räddningstjänst enligt brandlagen, vara sådana att det kan anses påkallat att staten eller kommun svarar för att åtgärder vidtas.

Brandförsvaret skall alltså svara för insatser vid oljeutflöden men även vid utflöden av annat som är skadligt, dvs. kemikalier i flytande form eller i gasform samt radioaktiva preparat eller isotoper. Kommunernas ansvar för sådana insatser gäller åtgärder som vidtas på land, i hamnar och i andra vatten inom landet än Väner och Mälaren. Enligt 2 § instruktionen (1973:884) för tullverket svarar verket för denna uppgift till havs och i kustvatten, Väner och Mälaren. I princip anses strandlinjen bilda ansvarsgräns mellan tullverkets, vars uppgifter i detta avseende fullgörs av dess kustbevakning, och kommunernas ansvarsområden. I praktiken tillämpas ansvarsfördelningen på det sättet att kustbevakningen tar hand om oljan i strandzonen med fartyg eller båtar från sjösidan och kommunerna tar upp olja när det lämpligast kan ske från land. I det praktiska arbetet förekommer således en mjuk tillämpning av regeln om ansvarsgräns.

Den som utövar befälet vid räddningstjänst kan enligt 11 § brandlagen företa ingrepp i annans rätt. Han får således bereda medverkande personal tillträde till fastighet, avspärra olycksplatsen, använda brunn, vattenledning, telefon, redskap, arbetsmaskiner, hästar, fordon och fartyg, anlägga moteld, bortforsla grus, sand eller jord samt riva eller undanskaffa byggnad, upplag eller annan egendom. Var och en i åldern 16–65 år är enligt 10 § brandlagen skyldig att delta i släckningen av brand.

I kommunens brandförsvaret skall enligt 4 § brandlagen ingå en brandstyrka av betryggande storlek och sammansättning. Brandchefen får enligt 8 § första stycket brandlagen bestämma att brandkår, annat räddningsorgan eller kommunalt verk skall lämna hjälp. Den kommunala brandkåren har alltså tillgång till andra resurser inom kommunens verksamhetsområde. Dessa resurser utgör i praktiken en integrerad del av den kommunala räddningstjänsten. När det behövs kan brandchefen i en kommun dessutom begära hjälp från en annan kommun. Ibland har kommunerna på förhand träffat avtal om sådan hjälp. Om så inte är fallet är ändå en kommun enligt 8 § andra stycket brandlagen skyldig att på begäran lämna annan kommun hjälp.

Vad gäller förebyggande åtgärder är den som äger eller innehar byggnad, upplag eller annan anläggning enligt 14 § brandlagen skyldig att anskaffa och underhålla nödvändiga redskap för släckning och livräddning. Han är också skyldig att vidta de övriga åtgärder som behövs för att förebygga och bekämpa brand i den mån de inte medför oskäligen kostnad. Ägare eller innehavare av fastighet, byggnad, upplag eller annan anläggning skall svara för tillsyn efter brand eller annat nödläge. Särskilda regler finns för att förhindra skogsbrand till följd av järnvägsdrift. Enligt 15 § brandlagen får

länsstyrelsen efter samråd med produktkontrollnämnden ålägga ägare eller innehavare till vissa anläggningar att hålla beredskap med personal och utrustning för att avvärja eller begränsa skada. Sådant åläggande kan meddelas om det i samband med verksamhet vid en anläggning föreligger särskild fara för att utflöde av vara, på vilken lagen (1973:329) om hälso- och miljöfarliga varor är tillämplig, orsakar avsevärd skada på människor eller i miljön. Ett åläggande får inte avse beredskap som skulle medföra oskälig kostnad.

Ansvar för de olika formerna av särskild räddningstjänst ligger på flera statliga myndigheter. Enligt 1 § lagen (1960:331) om skyddsåtgärder vid olyckor i atomanläggningar m. m. skall länsstyrelsen sörja för att erforderliga åtgärder vidtas om *radioaktiva ämnen utsprids* från atomreaktor eller annan atomanläggning, belägen inom riket, i sådan mängd att särskilda åtgärder påkallas för att skydda allmänheten. Detsamma gäller vid överhängande fara för sådan utspridning. Kommunal myndighet åligger enligt 9 § atomskyddslagen att på begäran lämna länsstyrelsen erforderligt bistånd för skyddsåtgärder. Brandförsvaret har ansvaret för mätningar och undersökningar av radioaktiviteten på land. Tullverkets kustbevakning har motsvarande uppgift till sjöss. Utrymningen verkställs av polisen. Ansvaret vid olyckor i utländska atomanläggningar åvilar enligt 13 § atomskyddslagen regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. Regeringen får enligt 13 § atomskyddslagen i stället för länsstyrelsen meddela vissa förordnanden och föreskrifter. Bestämmelsen är avsedd för sådana extrema situationer då det krävs ett samordnat nationellt agerande och skall inte tillämpas så att vederbörande länsstyrelse fräntas den mer operativt betonade delen av verksamheten. Enligt 3 § instruktionen (1969:320) för sjöfartsverket åligger det verket särskilt att bl. a. samordna arbetet för *sjöräddning*. Mellan sjöfartsverket samt Sjöräddningssällskapet och berörda myndigheter har den 1 december 1981 träffats en överenskommelse om sjöräddning i fredstid. Polisen är huvudman för *fjällräddningstjänsten*. Detta grundas på polisens uppgift enligt 2 § polisinstruktionen (1972:511) att upprätthålla allmän ordning och säkerhet varvid det särskilt åligger polisen att bl. a. lämna allmänheten skydd, upplysningar och annan hjälp. Fjällräddningstjänsten har i första hand till uppgift att finna personer som har kommit bort i fjällen.

Enligt 11 kap. 1 § luftfartslagen (1957:297) meddelas föreskrifter angående åtgärder, då luftfartyg är saknat, förolyckat eller nödställt eller fara hotar lufttrafiken (*flygräddningstjänst*), av regeringen eller efter regeringens bemyndigande av luftfartsverket. Flygräddningstjänst leds enligt 115 § luftfartskungörelsen (1961:558) av luftfartsverket eller av den som har fått verkets uppdrag därtill. Flygräddningstjänstens uppgift är att svara för åtgärder medan flygplanet är i luften eller att lokalisera planet när det har slagit i marken. Flygplatsbrandkåren gör omedelbara insatser på flygplatsen

men den kommunala brandchefen övertar ledningen när han har nått olycksplatsen.

Enligt 3 § sjukvårdslagen (1962:242) skall landstingskommun tillse att det finns en ändamålsenlig organisation för *ambulanstransporter* inom sjukvårdsområdet. Organisationen skall således avse transporter med fordon, som är inrättade för ändamålet, till och från sjukhus eller läkare av personer vilkas tillstånd kräver sådana transporter. Transporten av skadade från olycksplatsen till väg eller uppsamlingsplats är inte närmare reglerad men ombesörjs som regel i praktiken av brandförsvaret. Enligt 6 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) som träder i kraft den 1 januari 1983 svarar landstingskommunen för att det inom landstingskommunen finns en ändamålsenlig organisation för att till och från sjukhus eller läkare transportera personer vilkas tillstånd kräver att transporten utförs med fordon som är särskilt inrättade för ändamålet.

I skrivelse den 29 maj 1969 har Kungl. Maj:t uppdragit åt rikspolisstyrelsen att fr. o. m. budgetåret 1969/70 i samråd med berörda myndigheter leda och samordna *ambulans- och räddningsflygtjänsten* i landet.

Som framgår av den nu lämnade redovisningen ligger ansvaret för räddningsinsatserna på olika organ. Även om så är fallet kräver en större olycka som regel ingripanden av olika slags räddningsorgan. I både allmän och särskild räddningstjänst kan emellertid också andra organ än räddningsorganen medverka. Polisen deltar således till följd av bestämmelsen i 2 § polisinstruktionen. Polisens uppgift är att sköta avspärningar, eftersökning av personer och identifiering av omkomna. Vid järnvägsolyckor träder *hjälpberedskapen vid statens järnvägar* i funktion. Föreskriften för hjälpberedskapen har utfärdats i statens järnvägars författningssamling (SJF 016). Enligt 1 § kungörelsen (1969:85) om *militär räddningstjänst* m. m. skall militär hjälp lämnas på begäran av generaltullstyrelsen, länsstyrelse, chef för tullregions bevakningskontor, polischef eller kommunal brandchef. Hjälpens skall lämnas om den är nödvändig för att avvärja överhängande fara för liv eller hälsa, för omfattande förstörelse av egendom eller för avsevärd skada i miljön. Särskilda militära förhållanden kan naturligtvis hindra att hjälp lämnas. Civilförsvarsstyrelsen har gett ut föreskrifter för *användning av civilförsvarsmateriel* i räddningstjänsten. Civilförsvarets personal kan däremot inte till följd av särskilda bestämmelser tas i anspråk för räddningstjänstuppgifter.

6.2 Räddningstjänstkommittén

Räddningstjänstkommittén anser att det är viktigt att ett omfattande samarbete äger rum mellan de olika räddningstjänstorganen för att samhällets räddningstjänstorganisation skall kunna ingripa med sina samlade resurser och följaktligen agera så effektivt som möjligt. En samordning på det praktiska planet i räddningstjänsten skulle enligt kommitténs mening

kunna stimuleras av en så långt möjligt enhetlig lagstiftning som omfattar de huvudsakliga riktlinjerna för samhällets hela räddningstjänst. En ökad effektivitet i den allmänna räddningstjänsten förutsätter enligt kommittén att kommunerna i större utsträckning än hittills får möjligheter att komplettera sina egna resurser genom att använda personella och materiella resurser som är avsedda för andra ändamål än allmän räddningstjänst. Det gäller i första hand civilförsvarets och det militära försvarets resurser. De statliga organ som i övrigt kan medverka i räddningstjänst är polisen, tullverkets kustbevakning, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, televerket, SMHI, giftinformationscentralen, sjöfartsverket och luftfartsverket.

Räddningstjänstkommittén har kartlagt verksamheten inom de olika formerna av särskild räddningstjänst samt sjuktransporter och ambulansverksamhet. Kommittén har också undersökt i vad mån den allmänna räddningstjänstens organ skulle kunna överta uppgifter inom den särskilda räddningstjänsten. Efter samråd med företrädare för berörda kommuner, lokala och centrala polismyndigheter samt länsstyrelser bedömer kommittén att fjällräddningstjänsten knappast skulle bli effektivare om de resurser som den förfogar över skulle föras över till den allmänna räddningstjänsten. Kommittén anser att fjällräddningstjänsten även i fortsättningen bör vara en uppgift för polisen. Kommittén finner att det inte finns några hinder för den allmänna räddningstjänstens organ att överta ansvaret för den räddningstjänst som nu är stationerad vid luftfartsverkets flygplatser. Kommittén bedömer att en hel del dubbelarbete därmed skulle kunna elimineras. Luftfartsverket skulle enligt kommittén efter kommunernas övertagande utöva tillsyn av räddningstjänsten vid flygplatserna. Däremot anser kommittén att förutsättningarna för den allmänna räddningstjänsten att överta ansvaret för den militära s. k. basräddningstjänsten inte är desamma som vid luftfartsverkets flygplatser. Kommittén anser att den allmänna räddningstjänsten bör ansvara för sjöräddningen i sjöar och andra vattenområden än till havs, i kustvattnen och i insjöarna Vänern, Vättern och Mälaren. Beträffande olje- och kemikaliebekämpningen bedömer kommittén att den nuvarande ordningen med två huvudmän är ändamålsenlig och att ansvarsfördelningen mellan dessa bör bibehållas. Kommittén understryker vikten av att ett nära samarbete mellan huvudmännen sker framför allt i strandzonen. Vad gäller räddningstjänst vid atomolyckor anser kommittén att det knappast finns någon anledning att ålägga den allmänna räddningstjänsten några nya fasta uppgifter. Övervägande skäl talar enligt kommitténs mening för att sjukvårdshuvudmännen skall behålla ansvaret för vägbundna sjuktransporter. Den ökade integration inom räddningstjänsten som kommittén anser viktig bör enligt kommitténs mening kunna genomföras på andra sätt än genom förändring av ansvaret för verksamheten. Även i ett system med särskild ambulans- och räddningstjänstpersonal kan det enligt kommitténs bedömning i många fall vara till fördel för båda verksamheterna om den allmänna räddningstjänsten utför ambulansverksamheten – i varje

fall de s. k. akuttransporterna – åt sjukvårdshuvudmannen. Ett nära samarbete mellan ambulansverksamheten och räddningstjänsten håller enligt kommitténs bedömning nere kostnaderna för båda verksamheterna. Kommittén anser att sjukvårdshuvudmännen skall vara huvudmän också för sjuktransportverksamhet som inte är vägbunden. Sjukvårdshuvudmännen bör enligt kommittén ges möjligheter att för dessa sjuktransporter utnyttja de resurser hos andra organ som är lämpliga för ändamålet. Enligt kommitténs mening bör således den allmänna räddningstjänstens organ åt sjukvårdshuvudmännen utföra marktransporter av sjuka och skadade i terräng. Kommittén framhåller att dess slutsatser i fråga om den allmänna räddningstjänstens möjligheter att ta över uppgifter från den särskilda räddningstjänsten är preliminära och att kommittén kommer att närmare överväga denna fråga i sitt fortsatta arbete.

Räddningstjänstkommittén pekar på att flera organisationer av frivilliga kan göra betydelsefulla insatser i samband med räddningstjänstens ingripanden vid framför allt olyckor med större verkningar. Det gäller Svenska röda korset, Sjöräddningssällskapet och försvarsmaktens frivilligorgan. Även Sändaramatörernas sambandskår kan enligt kommittén bidra med insatser.

Räddningstjänstkommittén anser att den allmänna räddningstjänstens nuvarande skyldigheter att ingripa och uppgifter vid nödlägen skall utgöra basen även i en framtida verksamhet. Kommittén diskuterar, utan att ta ställning med hänsyn till att de ekonomiska konsekvenserna inte är tillräckligt belysta på nuvarande stadium av utredningsarbetet, frågan om en utvidgning av räddningstjänstorganens skyldigheter. Räddningstjänstkommittén pekar på att riskerna för att skador efter en räddningstjänstinsats inte skall avhjälpas i tid numera i stor utsträckning har reducerats genom den överenskommelse om restvärdesskydd i samband med brand som Svenska kommunförbundet och försäkringsgivarna har träffat. Det kan enligt kommitténs mening diskuteras om räddningsbefälhavaren skall föreskrivas skyldighet att överlämna ansvaret till någon som har till uppgift att se till att åtgärder för restvärdesskydd blir utförda. När det gäller frågan om förebyggande åtgärder mot också andra nödlägen än brand, anser räddningstjänstkommittén att det skulle vara möjligt att ge räddningsorganen till uppgift att påtala missförhållanden som upptäcks i samband med den ordinarie räddningstjänstverksamheten och som bedöms kunna orsaka olyckor.

Enligt räddningstjänstkommitténs mening bör varje företag med riskfylld verksamhet åläggas att ha en viss grundberedskap mot olyckor i eller till följd av verksamheten. Omfattningen och den närmare utformningen av ett företags beredskapsorganisation bör enligt kommittén i första hand kunna bestämmas på frivillig väg av företaget i samarbete med den allmänna räddningstjänstens organ. Kommittén framhåller också att företagets verksskydd kan utgöra en viktig förstärkning av den ordinarie beredskapen.

Det bör enligt kommittén även vara möjligt för ett företag att liksom hittills i stället för att ha en egen beredskap lämna ekonomisk ersättning till den allmänna räddningstjänsten. Enligt kommitténs mening bör det vidare i en ny räddningstjänstlag slås fast att företag och enskilda som driver riskfylld verksamhet har vissa av samhället uppställda skyldigheter inte bara när det gäller att hålla beredskap mot olyckor i eller till följd av verksamheten utan också att förebygga brand och andra nödlägen.

Kommittén föreslår även andra åtgärder för att åstadkomma en ökad effektivitet inom räddningstjänsten.

6.3 Remissinstanserna

Remissinstanserna ger räddningstjänstkommitténs förslag till åtgärder för ökad effektivitet inom räddningstjänsten ett genomgående positivt bemötande. Inte någon instans motsätter sig en enhetlig lagstiftning som omfattar de huvudsakliga riktlinjerna för samhällets räddningstjänst. Rikspolisstyrelsen hälsar förslaget med stor tillfredsställelse. Länsstyrelsen i Jönköpings län framhåller att den nuvarande mängden av författningar som reglerar olika former av räddningstjänst motverkar en naturlig samverkan och många gånger leder till ett icke avsett sektoriellt handlande. Genom en ny och enhetlig räddningstjänstlagstiftning skulle det enligt en kommun bli möjligt att införa mer enhetliga begrepp inom hela räddningstjänstområdet vilket skulle bidra till en ökad effektivitet. Enligt kommunens mening skulle enskilda räddningsåtgärder inte riskera att fördröjas på grund av svårigheter att bestämma vilken form av räddningstjänst som behövs eller vilket organ som skall ingripa. Likartade synpunkter om behovet av en enhetlig lagstiftning som de nu redovisade förs fram av andra instanser.

Även förslaget att kommunerna skall få möjlighet att komplettera sina resurser med personella och materiella resurser som är avsedda för andra ändamål än allmän räddningstjänst tas emot positivt. Riksrevisionsverket delar kommitténs bedömning att möjligheterna till samverkan mellan olika former av räddningstjänst och andra verksamheter bör kunna utnyttjas bättre än i dag. Länsstyrelsernas organisatoriska uppbyggnad talar enligt verket för att detta i hög grad är en uppgift för den regionala statliga nivån. Statens brandnämnd delar kommitténs uppfattning att företagens verksamhets- och skydd bör utnyttjas som lämplig förstärkning av brandförsvaret. En ytterligare personell förstärkning skulle enligt nämndens mening kunna uppnås genom att i begränsad utsträckning utnyttja vapenfria tjänstepliktiga t. ex. i skärgårdskommunerna under sommarsäsongen och i fjällkommunerna under skidsäsongen. Länsstyrelsen i Jämtlands län tillstyrker ett förbättrat utnyttjande av militära resurser och civilförsvarets resurser, i synnerhet i fråga om civilförsvarets där bl. a. materielen kan göras lättare tillgänglig och där möjligheter kan skapas för en bättre omsättning av materielen. Flera andra remissinstanser förordar också en ökad samverkan. Svenska kommun-

förbundet har inga erinringar mot förslagen om användningen inom räddningstjänsten av andra resurser, t. ex. civilförsvaret, militära förband, vapenfria tjänstepliktiga, frivilliga organisationer inom totalförsvaret, övriga frivilligorganisationer samt företag och liknande. En integrering av räddningstjänsten i fred med räddningstjänsten i krig inom ramen för ett kommunalt ledningsansvar för såväl allmän räddningstjänst som civilförsvaret kommer enligt förbundets mening att göra det betydligt lättare än i dag att använda civilförsvarets resurser även i fredstid. Några remissinstanser påpekar att kommittén inte har uppmärksammat en betydande resurs som finns i samhället och som finns inskriven i de flesta räddningstjänstorganisationers planer, nämligen de resurser som finns inom entreprenadföretag i alla kommuner.

Flera remissinstanser pekar på betydelsen av insatser av frivilliga. Länsstyrelsen i Kalmar län framhåller att betydande insatser har gjorts på många platser genom att organisera frivilliga brandkårer. Länsstyrelsen i Jämtlands län framhåller att frivilligorganisationerna utnyttjas i Sverige i liten utsträckning jämfört med norska förhållanden. Dessa organisationer, särskilt Svenska röda korset men även många andra, förfogar enligt länsstyrelsen över betydande personella och materiella resurser som kan vara gripbara relativt kort tid efter en inträffad olycka.

Flera remissinstanser understryker angelägenheten av att förbättra informationen, självskyddsutbildningen, forskningen och utvecklingen samt alarmeringen och sambandet. Svenska kommunförbundet tillstyrker således förslaget att öka informationsinsatserna inom räddningstjänstområdet i syfte att motverka skador. Svenska brandförsvärsföreningen utför här enligt förbundet ett förtjänstfullt arbete och bör med stöd av samhället kunna svara för en stor del av informationsinsatserna. Förbundet erinrar om att kommunerna i fråga om alarmeringsfunktionen har insett sitt ansvar genom att tillsammans med Landstingsförbundet och Televerket bygga upp länsalarmeringscentraler inom ramen för SOS Alarmering AB.

Remissinstanserna är genomgående positiva till räddningstjänstkommitténs synpunkter på frågan om den allmänna räddningstjänstens skyldighet att ingripa. Från många håll framhålls emellertid att det är nödvändigt att i det fortsatta arbetet klart avgränsa och precisera räddningstjänstens skyldigheter och befogenheter. Samtidigt påpekas det att också den kostnadsmässiga fördelningen måste klarläggas.

Flera remissinstanser uttalar sig för en utökad skyldighet för räddningstjänstorganen att ingripa redan när fara föreligger för att ett nödläge eller liknande händelse skall inträffa. Svenska brandförsvärsföreningen finner förslaget av särskilt intresse. Den nuvarande brandlagstiftningen har här enligt föreningens mening i vissa fall vållat tveksamhet huruvida brandförsvaret skall ingripa. Då det ofta är fråga om att förhindra skadeverkningar av omfattande betydelse, finner föreningen det angeläget att denna skyldighet klarläggas i det fortsatta utredningsarbetet. Föreningen anser att kostnads-

konsekvenserna av en sådan utökad skyldighet för räddningstjänsten måste ägnas uppmärksamhet av kommittén. Likartade synpunkter framförs även av andra remissinstanser.

Svenska brandförsvärsföreningen framhåller att restvärdesproblemen är av en sådan omfattning vid många bränder att en mycket snabb och effektiv insats krävs för att begränsa följdskadorna. Även om föreningen anser att en vidareutveckling av restvärdesskyddet bör ske på nuvarande avtalsmässiga grund, kan det enligt föreningens mening finnas anledning för räddningstjänstkommittén att närmare överväga de frågor som gäller övergången av ansvar från räddningsbefälhavare till någon representant för ägaren eller dennes försäkringsbolag. Svenska försäkringsbolags riksförbund uttalar sitt stöd för kommitténs tanke att föreskriva en skyldighet för räddningsbefälhavaren att överlämna ansvaret till någon som har till uppgift att se till att åtgärder för restvärdesskydd blir utförda. Den överenskommelse om restvärdesskydd i samband med brand som Svenska kommunförbundet och försäkringsgivarna har träffat utgör enligt riksförbundet en god grund för ett vidareutvecklat samarbete. Svenska kommunförbundet framhåller att förbundet delar kommitténs uppfattning att det inte finns några skäl som talar för att räddningstjänstorganen skall ha en i lag reglerad skyldighet att utföra återställnings- eller saneringsarbete. Överenskommelser av det slag som har träffats om restvärdesskydd ger enligt kommunförbundets mening flexibla lösningar och bör kunna vidgas även till andra behov av restvärdesskydd. Kommunförbundet anser att en lagreglering enbart skulle leda till en formalisering som snarare skulle inverka negativt på effektiviteten i arbetet. Liknande synpunkter framförs även från annat håll.

Flera remissinstanser är tveksamma till att införa en skyldighet för räddningstjänstorganen att svara för förebyggande åtgärder när det gäller andra nödlägen än brand. Länsstyrelsen i Östergötlands län konstaterar att redan nuvarande förebyggande åtgärder mot brand inte medhinns på ett tillfredsställande sätt. Det finns alltså enligt länsstyrelsen inte utrymme för utökade uppgifter inom detta område om inte personalökningar tillåts. Karlskrona kommun framhåller att förslaget om ökade uppgifter måste ur total skadeförebyggande synpunkt anses positivt. Uppgiften bör dock enligt kommunens mening inte utformas som en skyldighet utan som en möjlighet för räddningsorganen att göra dessa påpekanden. I det fall det skulle föreskrivas uppkommer ett alltför omfattande utbildningsbehov av besiktningpersonal inom en mångfald olika tekniska områden. Kommunen anser att det finns anledning att vara tveksam även med hänsyn till det juridiska ansvar som en föreskrift om skyldighet att påtala brister innebär. Andra remissinstanser framför likartade synpunkter.

Remissinstanserna är positiva till kommitténs förslag om företags skyldigheter att hålla beredskap och förebygga nödlägen. Statens brandnämnd understryker önskvärdheten av att skyldigheten att hålla beredskap utvidgas så att inte bara företaget som driver miljöfarlig verksamhet utan också företag

med annan riskfylld verksamhet åläggs att svara för beredskapen i eller till följd av deras verksamhet. Statens naturvårdsverk anser att det bör slås fast att företag och enskilda som driver riskfylld verksamhet har vissa av staten fastställda skyldigheter inte bara när det gäller att hålla beredskap mot olyckor i eller till följd av verksamheten utan också att förebygga brand och andra nödlägen. Enligt verket bör en samverkan vid räddningsplaneringen ske mellan miljöstörande industrier på orter med flera sådana industrier. Länsstyrelsen i Jämtlands län framhåller att ett utvidgat ansvar för företag att organisera räddningstjänst medför att företagen får ett snabbt och effektivt närskydd samtidigt som den allmänna räddningstjänsten kan avlastas en del uppgifter. Enligt länsstyrelsens mening bör industrivernet i Norge kunna tjäna som modell för en motsvarande svensk organisation. Det bör enligt länsstyrelsen undersökas vilka fördelar ur försäkringsmässig synpunkt som bör kunna vinnas om man organiserar egen räddningstjänst. Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund instämmer i uppfattningen att omfattningen av den grundberedskap som företag med riskfylld verksamhet bör ha kan bestämmas på frivillig väg i samarbete samt anser att detsamma bör gälla de förebyggande åtgärderna. Enligt dessa remissinstanser torde en utökad samverkan mellan kommuner och företag innebära att de samlade resurserna kan utnyttjas på ett effektivt sätt. Lantbrukarnas riksförbund framhåller att lantbrukarna själva har insett behovet av förebyggande brandskydd och är representerade i Lantbrukets brandskyddskommitté som också består av företrädare för myndigheter, lantbruksinstitutionerna och försäkringsbolag. Brandskyddskommittén utfärdar rekommendationer på sådana skadeförebyggande åtgärder som normalt betraktas som skäligen från såväl myndigheters som försäkringsbolags och övriga organisationers sida.

6.4 Överväganden

Jag kan instämma i räddningstjänstkommitténs och remissinstansernas uppfattning att det är angeläget att få en bättre samordning av de olika grenarna av samhällets räddningstjänst. En enhetlig räddningslagstiftning skulle enligt min mening vara en åtgärd i den riktningen. Som har framkommit under remissbehandlingen kan den splittrade författningsbilden motverka en naturlig samverkan och medföra oklarhet om vem som skall ingripa vid en olyckshändelse. Enligt min mening måste i framtiden alla möjligheter att utnyttja befintliga samhällsresurser vid räddningsingripanden tas till vara. Det gäller som jag ser det att motverka ett revirtänkande och ta bort de formella hinder som kan finnas. Detta förutsätter förutom en enhetlig lagstiftning att det skapas former för en aktiv samverkan på räddningstjänstområdet mellan i första hand kommunerna och de berörda statliga myndigheterna. Samverkan måste enligt min mening också ske med frivilliga organisationer samt företag och enskilda. Det arbete som har satts i

gång för att behandla frågor som har samband med genomförandet av 1982 års totalförsvarsbeslut angående kommunernas övertagande av ansvaret för ledningen av civilförsvarsverksamheten på lokal nivå i krig och det planläggningsansvar i fred som hänger samman härmed utgör enligt min mening ett betydelsefullt steg mot en bättre samverkan. Detsamma gäller arbetet med frågan om en samordning av den centrala ledningen av räddningstjänsten i fred och civilförsvarsverksamheten.

I detta sammanhang vill jag erinra om att jag redan i propositionen (prop. 1980/81:119 bil. 3) om miljösäkrare sjötransporter framhöll att en förbättrad samordning av räddningstjänsten är utomordentligt angelägen och att uppgiften att utarbeta förslag till en förbättrad samordning i första hand ankommer på räddningstjänstkommittén. Som en praktisk lösning som kan fungera fram till dess resultatet av räddningstjänstkommitténs arbete föreligger föreslog jag att det till statens brandnämnd knutna rådet för räddningstjänst skulle ombildas så att det mera aktivt kan verka för en samordning mellan ansvariga myndigheter. Riksdagen (Cu 1980/81:38, rskr 1980/81:376) godkände detta förslag. Regeringen har därefter beslutat att ombilda rådet.

Jag kan för egen del ansluta mig till räddningstjänstkommitténs ståndpunkt att räddningsorganens nuvarande uppgifter och skyldigheter att ingripa vid nödlägen skall utgöra basen även i en framtida verksamhet. Liksom remissinstanserna anser jag att frågorna om utvidgning av skyldigheterna måste övervägas ytterligare. En allmän utgångspunkt bör enligt min mening vara att räddningsorganen skall ha en skyldighet att ingripa vid hot om skada på människor eller egendom eller i miljön som inte kan klaras av utan ett ingripande från samhällets sida. Däremot skall någon sådan skyldighet inte föreligga när den skadeavvärjande eller skadebegränsande insatsen rimligen bör och kan vidtas av den enskilde eller den som svarar för egendomen eller miljöskyddet. Den uppgift som bör ankomma på samhällets räddningstjänst är att se till att resurser finns i beredskap eller kan sammankallas för de lägen då en skyldighet att ingripa kan anses föreligga. Självfallet hindrar detta enligt min mening inte att den kommunala räddningstjänsten påtar sig uppgifter utöver dem som man har skyldighet att vidta.

Som har påpekats under remissbehandlingen måste man belysa de ekonomiska konsekvenserna av att ledningsansvaret för räddningsinsatser vid störningar i viktiga samhällsfunktioner läggs på den allmänna räddningstjänsten. Samtidigt är det angeläget att det finns ett system för ledning och samordning av insatserna vid sådana störningar så att insatserna kan genomföras effektivt. Hur ett sådant system bör utformas behöver klarläggas. Jag utgår från att detta kommer att ske i det fortsatta utredningsarbetet. Enligt min mening måste i sammanhanget ställning också tas till formerna för medverkan av enskilda och samhällsorgan som normalt har att ge viktig service av olika slag.

Tveksamhet har i praktiken i vissa fall förelegat om räddningsorganen skall ingripa innan ett nödläge har inträffat. Enligt min mening är det rimligt om räddningsorganen har till uppgift att ingripa redan när en mera påtaglig fara föreligger för att ett nödläge eller liknande händelse skall inträffa. Det är som jag ser det väsentligt bättre om den ansvarige räddningsbefälhavaren i ett tveksamt fall gör en räddningsinsats och därmed förhindrar att ett nödläge med dess konsekvenser uppkommer än att befälhavaren underlåter att ingripa. Samtidigt måste självfallet de krav som skall föreligga för att den allmänna räddningstjänsten skall ha en skyldighet att ingripa vara uppfyllda. Som jag ser det är det inte så mycket fråga om att nu göra någon ändring i sak. För att underlätta den praktiska verksamheten är det enligt min mening angeläget att bestämmelsen om när skyldighet att ingripa föreligger får en klarare utformning. Det finns anledning att utgå ifrån att denna fråga kommer att övervägas inom ramen för arbetet med den nya lagen.

Vad gäller frågan om att utföra eller övervaka återställnings- eller saneringsarbeten samt kommitténs förslag att införa en skyldighet att överlämna ansvaret till någon som har till uppgift att se till att åtgärder för restvärdesskydd blir utförda, instämmer jag i kommitténs och flertalet remissinstansers uppfattning att det väsentliga är att få till stånd en ordning för ett effektivt restvärdesskydd. Basen för en sådan ordning måste som kommunförbundet framhåller vara den överenskommelse som har träffats mellan förbundet och försäkringsgivarna. Jag kan också instämma i uppfattningen att man så långt möjligt bör undvika att formalisera ordningen genom en lagreglering.

Räddningstjänstkommittén och en samstämmig remissopinion motsätter sig att det införs en skyldighet för räddningstjänstorganen att svara för förebyggande åtgärder mot också andra nödlägen än brand. Jag delar denna uppfattning. Som kommittén och remissinstanserna framhåller är det angeläget att missförhållanden som bedöms kunna orsaka olyckor och som upptäcks i samband med den ordinarie räddningstjänstverksamheten blir påtalade. Enligt min mening behöver formerna för en sådan uppgift övervägas ytterligare.

När det gäller frågan om skyldighet för företag och enskilda att hålla beredskap mot olyckor och att förebygga brand och andra nödlägen, är det värt att påminna om att en sådan skyldighet redan fullgörs i betydande utsträckning som regel på frivillig väg. Vad det nu gäller är som jag ser det att utveckla detta i syfte att minska antalet olyckor eller dessas konsekvenser. Jag delar i princip kommitténs och remissinstansernas uppfattning att skyldigheten inte bara bör gälla miljöfarlig verksamhet utan också annan riskfylld verksamhet. Omfattningen och den närmare utformningen av beredskapsorganisationen och de förebyggande åtgärderna bör som räddningstjänstkommittén har föreslagit i första hand bestämmas på frivillig väg av företaget eller den enskilde i samarbete med den allmänna räddningstjänstens organ. Det är enligt min mening en viktig uppgift för kommittén att

överväga de närmare formerna för företagens och de enskildas skyldigheter. Det är också angeläget att försöka finna former för företagens industrivärns medverkan vid större räddningsinsatser utanför företaget. Enligt min mening innehåller de nu behandlade frågorna praktiska och juridiska problem som bör behandlas i samband med utformningen av den nya lagen.

Räddningstjänstkommittén har ansett att informationen, självskyddsutbildningen, forskningen och utvecklingen samt alarmeringen och sambandet bör förbättras. Flera remissinstanser understryker angelägenheten av detta. Även jag anser att detta är viktiga och angelägna frågor. Enligt min mening är det dock nu för tidigt att ta slutlig ställning till dem. Frågorna kommer att behandlas av räddningstjänstkommittén i kommitténs fortsatta arbete. Detsamma gäller frågorna om den konkreta samordningen av den allmänna räddningstjänsten och verksamheten inom de olika formerna av särskild räddningstjänst samt sjuktransporter och ambulansverksamheten.

7 Hemställan

Jag hemställer

att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört i det föregående om huvudmannaskapet för den allmänna räddningstjänsten och vissa grundläggande principer i övrigt i vad gäller samhällets räddningstjänst.

8 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar i enlighet med hans hemställan.

Räddningstjänstkommitténs sammanfattning av sina överväganden och förslag

Det moderna samhällets utveckling har i hög grad präglats av de snabba tekniska framstegen och av den starka urbaniseringen. Utvecklingen har haft mycket gott med sig, framför allt materiellt sett. Samtidigt har den lett till en allt större sårbarhet i samhället. Sårbarheten har ökat kraven på skydd för människor, egendom och miljö mot olyckor och skadegörelse.

Genom den tekniska utvecklingen har det blivit möjligt att göra skyddet mot olyckor effektivare. Det gäller både de förebyggande åtgärderna mot olyckor och den räddningstjänst som skall gripa in när en olycka har inträffat. Samhällets räddningstjänst har efter hand blivit allt mer omfattande. Uppgifterna har ökat och ansvaret har fördelats på ett flertal myndigheter och andra organ.

Samhällets räddningstjänst består för närvarande av

- 1 Den s. k. *allmänna räddningstjänsten*, som griper in vid brand, oljeutflöde, ras, översvämning eller annat nödläge;
- 2 *Flera former av s. k. särskild räddningstjänst*, dvs. fjällräddning, flygräddning, sjöräddning, räddningstjänst vid olyckor i atomanläggning och en särskild organisation för bekämpning av olja eller kemikalier till havs, i kustvattnen och i vissa insjöar.

Den allmänna räddningstjänsten, som regleras i brandlagen, är på lokal nivå en uppgift för kommunerna. På regional nivå skall länsstyrelsen som statligt organ se till att den allmänna räddningstjänsten inom länet är ordnad på ett tillfredsställande sätt. Statens brandnämnd har som central förvaltningsmyndighet tillsyn över den allmänna räddningstjänsten i hela landet. Svenska kommunförbundet har också viktiga uppgifter inom räddningstjänsten, både centralt och på länsnivå. Ansvaret för de olika formerna av särskild räddningstjänst ligger på flera statliga myndigheter.

Organisatoriskt har utvecklingen av räddningstjänsten lett till en splittring i verksamheten som allt mer har kommit att framstå som ett problem. Ofta bedöms det att effektiviteten i samhällets räddningstjänst skulle kunna höjas om användningen av resurserna kunde samordnas bättre än som hittills har skett. Under senare år har framförts allt större krav på en sådan samordning.

Kommitténs uppdrag – arbetets uppläggning

Räddningstjänstkommittén skall enligt direktiven pröva frågan om huvudmannaskapet för en räddningstjänst med nuvarande och möjliga nya uppgifter. Uppdraget omfattar även frågan om huvudmannaskapet för

sjuktransporter och ambulansverksamhet. Oavsett vilken ställning kommittén tar i frågorna om huvudmannaskapet bör kommittén, framgår det av direktiven, överväga och föreslå åtgärder som förbättrar förutsättningarna för en effektiv räddningstjänst. Behovet av att samordna räddningstjänstarbete som berör större geografiska områden bör särskilt uppmärksammas. Enligt direktiven gäller det t. ex. när en händelse fordrar räddningstjänstinsatser både till lands och till sjöss och när sådana åtgärder måste vidtas i flera län samtidigt.

Räddningstjänstkommittén skall enligt uppdraget samordna sitt arbete med 1978 års försvarskommittés arbete. En sådan samordning har varit särskilt angelägen med hänsyn till försvarskommitténs överväganden om civilförsvarets framtida organisation på lokal nivå. Försvarskommitténs uppgift är att föreslå åtgärder för försvarets fortsatta utveckling efter år 1982. Försvarskommitténs förslag är avsett att läggas till grund för 1982 års försvarspolitiska beslut. Ett nära samråd har ägt rum på olika stadier i utredningsarbetet mellan försvarskommittén och räddningstjänstkommittén.

För att det skall bli möjligt att samtidigt bedöma både försvarskommitténs förslag om en kommunanknuten civilförsvarsverksamhet och räddningstjänstkommitténs överväganden om huvudmannaskapet för den allmänna räddningstjänsten har efter hand uttalats allt starkare önskemål om att räddningstjänstkommittén under hösten 1981 i ett delbetänkande skulle redovisa sina överväganden om principerna för huvudmannaskap, organisation och resurser inom räddningstjänsten. Räddningstjänstkommittén har ansett att den bör tillgodose dessa önskemål och redogör i föreliggande principbetänkande för de slutsatser och förslag när det gäller den framtida räddningstjänsten som hittills har utarbetats av kommittén.

I *principbetänkandet* behandlar räddningstjänstkommittén i huvudsak frågor som har med den allmänna räddningstjänsten att göra. Övervägandena om de olika formerna av särskild räddningstjänst omfattar till största delen frågor som berör avgränsningen mellan den allmänna räddningstjänsten och uppgifterna för de olika formerna av särskild räddningstjänst i framtiden. När det gäller frågan om vilka åtgärder som kan vidtas för att räddningstjänsten skall bli effektivare behandlar kommittén i det föreliggande betänkandet på ett mer detaljerat sätt endast en del av de åtgärder som berör den allmänna räddningstjänsten. Ytterligare överväganden både om huvudmannaskapet för de olika formerna av särskild räddningstjänst och om åtgärder som syftar till en ökad effektivitet inom såväl den allmänna som den särskilda räddningstjänsten skall ske i det fortsatta arbetet. Resultaten kommer att redovisas i kommitténs slutbetänkande.

Den allmänna räddningstjänstens sätt att fungera

Den allmänna räddningstjänsten präglas av en starkt decentraliserad organisation. Beredskapen har anpassats till frekvensen och omfattningen av de olyckor som brukar inträffa lokalt. Personalen i beredskap är i allmänhet tillräckligt dimensionerad för de allra flesta insatserna. Det går som regel också att förstärka styrkorna i beredskap med egen räddningstjänstpersonal som är ledig eller med närliggande kommuners styrkor i beredskap. Räddningstjänstorganen har i allmänhet en modern och effektiv teknisk utrustning.

Den allmänna räddningstjänsten fungerar i regel bra i situationer när det gäller att rädda liv och att i övrigt bekämpa skador i samband med olyckor som inträffar ofta, t. ex. bränder i bostäder, mindre industribränder och vägtrafikolyckor. Osäkerhet känner emellertid många av de anställda inom den allmänna räddningstjänsten inför allvarliga olyckor av andra slag, framför allt sådana som sker sällan, t. ex. olyckor med kemikalier eller andra farliga ämnen. Stora oljeutflöden, omfattande skogsbränder och andra olyckor med stora verkningar kan det också vara svårt för räddningstjänstorganen att bekämpa effektivt. Det brister enligt erfarenhet framför allt i lednings- och sambandsarbetet vid dessa stora olyckor.

Skillnaderna i riskerna och i resurserna mellan olika kommuner har lett till omfattande olikheter i räddningstjänstens organisation både mellan stora och små kommuner och mellan kommuner av ungefär samma storlek sett till invånarantalet. Även kunnandet varierar, beroende på att de praktiska erfarenheterna av räddningstjänstarbetet och standarden på utbildning och övningar är olika från kommun till kommun. Brister i effektiviteten förekommer framför allt hos räddningstjänstorgan som baserar beredskapen på deltidsanställda men också hos räddningstjänstorgan med heltidsanställd personal.

Den allmänna räddningstjänstens skyldigheter att ingripa

Kommittén anser att den allmänna räddningstjänstens nuvarande skyldigheter att ingripa skall utgöra basen även i en framtida verksamhet. En väsentlig del av den allmänna räddningstjänsten bör således vara åtgärder som syftar till att räddningstjänstorganen under vissa förutsättningar skall ingripa vid brand, oljeutflöde, ras, översvämning och annat nödläge. Liksom hittills skall räddningstjänstens väsentligaste uppgift vara att rädda människoliv och att i övrigt ingripa vid fara för människors hälsa. Räddningstjänstorganen bör dessutom även i fortsättningen vara skyldiga att avvärja eller att begränsa skada på egendom eller i miljön.

I principbetänkandet diskuterar kommittén också flera möjligheter att utöka den allmänna räddningstjänstens skyldigheter att ingripa. Enligt kommitténs preliminära överväganden talar flera skäl för att den allmänna

räddningstjänsten utvidgas genom att räddningstjänstorganen åläggs ett visst ansvar även för att avvärja eller begränsa de störningar i viktiga samhällsfunktioner som kan förekomma i samband med nödlägen och liknande händelser – t. ex. svåra snöoväder, omfattande skyfall och långvariga elavbrott. Räddningstjänstkommittén anser vidare att det bör prövas om räddningstjänsten skall ha skyldighet att ingripa inte bara som nu när en olycka har inträffat eller kan befaras vara omedelbart förestående utan också på ett ännu tidigare stadium. Detta skulle kunna ske när det är fara för nödläge eller liknande händelse, utan att olyckshändelsen kan befaras vara omedelbart förestående. Räddningstjänstorganen skulle också kunna få till uppgift att påtala brister i förebyggande åtgärder som avser även andra nödlägen än brand.

Det kan vidare enligt kommitténs preliminära överväganden finnas skäl att utvidga den allmänna räddningstjänstens verksamhetsområde genom att den allmänna räddningstjänstens organ *övertar ansvaret eller får uppgifter inom ramen för särskild räddningstjänst* enligt följande:

- *Utökat samarbete* med polisen i fjällräddningstjänsten;
- *Övertagande av brand- och räddningstjänsten* vid luftfartsverkets flygplatser;
- *Ansvar för sjöräddning* i hamnområden, i andra insjöar än Vänern, Vättern och Mälaren och i andra vattendrag;
- *Utökade uppgifter i räddningstjänsten vid atomolyckor*, bl. a. indikering och skyldighet för ledningspersonal att ingå i länsstyrelsens fasta organisation;
- *Utförande av transporter av skadade och sjuka i terrängen* åt sjukvårdshuvudmännen.

Huvudmannaskapet för den allmänna räddningstjänsten

Ökad effektivitet i den allmänna räddningstjänsten kan åstadkommas på i huvudsak *följande* fyra sätt:

- 1 *Ökade anslag av kommunala och eller statliga ekonomiska medel;*
- 2 *Utökad medverkan med ekonomiska eller andra resurser från den privata sektorn, främst industrin;*
- 3 *Utökad användning av statliga och kommunala resurser avsedda för andra ändamål än allmän räddningstjänst, t. ex. civilförsvarets och det militära försvarets resurser;*
- 4 *En mer samlad användning av den allmänna räddningstjänstens nuvarande resurser inom större områden än enskilda kommuner.*

Enligt regeringens direktiv till samtliga kommittéer om finansiering av reformer skall utgångspunkten för kommittéernas arbete vara att förslag som de lägger fram skall kunna genomföras inom ramen för oförändrade resurser för det område som förslagen avser. Kommunernas ekonomiska läge är inte

sådant att det finns underlag för någon väsentligt utökad ambitionsnivå i den kommunala verksamheten. Enligt kommitténs bedömning föreligger det inte några möjligheter att i en mer allmän omfattning, som alternativ 1 ovan innebär, genom ökade skattemedel höja effektiviteten i räddningstjänsten. Ekonomiska åtaganden av enskilda industrier eller andra verksamheter med risker för olyckor – alternativ 2 i översikten ovan – skulle på en del håll kunna förbättra beredskapen mot olyckor. Någon mer allmän utökning av den allmänna räddningstjänstens resurser bedömer kommittén emellertid inte som möjlig genom sådana åtgärder.

Användningen av andra samhällsresurser än den allmänna räddningstjänstens egna – i översikten angiven som alternativ 3 – öppnar däremot möjligheter för räddningstjänstorganen att på en relativt bred front förstärka sina resurser. Framför allt kommer ett utökat samarbete med civilförsvaret och det militära försvaret att kunna bli till nytta för utvecklingen av räddningstjänsten. Inte heller dessa åtgärder är emellertid tillräckliga. Problemet måste angripas främst genom förbättringar inom räddningstjänstens egen verksamhet – enligt alternativ 4 ovan. Framför allt blir det nödvändigt att inom större geografiska områden än hittills organisera en mer samlad användning av resurserna.

En mer samlad användning av räddningstjänstens resurser inom större geografiska områden kan ske genom

- 1 *Ett ändrat huvudmannaskap i samhällets regi som gör det möjligt att organisera verksamheten i större enheter; eller*
- 2 *En väsentligt utökad samverkan mellan räddningstjänstorganen inom ramen för nuvarande kommunala huvudmannaskap.*

Resurserna i den allmänna räddningstjänsten skulle bli mycket väl integrerade geografiskt sett i ett *system med en enda huvudman, staten*. Med staten som huvudman borde det vara möjligt att effektivare än för närvarande planera verksamheten, dimensionera styrkorna och utbilda personalen. Ökad enhetlighet i materiel och utbildning skulle det också gå att uppnå. Ett statligt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten skulle å andra sidan fordra en omfattande administrativ apparat på central och sannolikt också på regional nivå. Ett övertagande skulle vidare bli mycket kostsamt för staten. En annan nackdel är att ett förstatligande sannolikt skulle eliminera en stor del av det lokala engagemang och den lokala förankring som den allmänna räddningstjänsten för närvarande har.

En geografiskt sett väl integrerad användning av resurserna skulle också gå att åstadkomma med det mer begränsade antal huvudmän som *landstingskommunerna* utgör. I ett sådant system skulle flera av fördelarna med ett statligt huvudmannaskap kunna uppnås. Men även flera av nackdelarna med en statlig allmän räddningstjänst skulle sannolikt känneteckna alternativet med landstingskommunerna som huvudmän för den allmänna räddnings-

tjänsten. Till bilden hör att den allmänna räddningstjänsten, även om landstingskommunerna svarar för huvuddelen av ambulansverksamheten, är en för dessa främmande verksamhet.

Kommittén bedömer att nackdelarna med ett statligt eller landstingskommunalt övertagande av huvudmannaskapet för den allmänna räddningstjänsten är större än fördelarna.

Kommittén anser att den lösning som ligger närmast till hands i en diskussion om en effektivare allmän räddningstjänst är att *kommunerna* i betydligt större utsträckning än för närvarande själva organiserar en gemensam användning av resurserna. En hel del har redan gjorts genom den samverkan som nu förekommer. Möjligheterna att inom betydligt fler områden väsentligt utöka samarbetet bedömer kommittén som goda. Kommittén *föreslår mot den bakgrunden ett oförändrat kommunalt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten*. För ett bibehållet huvudmannaskap talar enligt kommitténs mening också faktorer av annat slag än de som har med effektiviteten att göra. En sådan faktor är att många företrädare för de kommunala politiska organen upplever det som väsentligt att varje kommun har möjligheter att inom sitt område direkt påverka räddningstjänstens resurser och organisation.

Ökad samverkan mellan kommuner i den allmänna räddningstjänsten

Om samverkan på ett framgångsrikt sätt skall kunna höja den allmänna räddningstjänstens effektivitet fordras *ett system med allmänna riktlinjer för samarbetet*. Framför allt krävs det en systematisk genomgång av de möjligheter till gemensamma lösningar som föreligger på olika håll. Att identifiera och värdera dessa möjligheter måste vara en uppgift för de enskilda kommunerna. Statliga organ kan bidra till den utveckling som eftersträvas genom att *visa på olika vägar till ett ökat samarbete*.

En utvecklad samverkan kan komma att innebära att fler kommuner än hittills bygger upp en *gemensam räddningstjänstorganisation*. I områden där förutsättningar med hänsyn till olika lokala förhållanden saknas för en sådan långtgående lösning bör det vara naturligt för kommunernas räddningstjänstorgan att samarbeta om ett *urval av resurser eller arbetsuppgifter*. Det kan gälla administrativ ledning, särskild befälsberedskap, speciell utrustning, övningar, planering eller förebyggande åtgärder. Kommittén redovisar i betänkandet en katalog över tänkbara samsarbetsuppgifter.

Genom ett utvecklat räddningstjänstarbete enligt det mönster som kommittén skisserar bör det bli möjligt för alla kommuner i landet att *få tillgång till en brandingenjör* i den administrativa och operativa ledningen för räddningstjänsten. Särskilt för planering av verksamheten, utbildning och förebyggande åtgärder skulle denna utökade kompetens kunna få stor betydelse.

Kommittén anser att samarbetet inom den allmänna räddningstjänsten skall få utvecklas genom *frivilliga åtgärder* från kommunernas sida. Samarbetet kommer att utvecklas bäst om de lokala organen själva tar de initiativ som behövs och på egen hand beslutar om samarbetets innehåll. Även med en kommunal självbestämmanderätt är det emellertid angeläget med ett nära samråd mellan kommunerna och de berörda statliga centrala och regionala organen. De statliga organen samlar erfarenheter om samarbete från många håll och kan genom allmän rådgivning förmedla dessa erfarenheter till olika kommuner.

Indelning av landet i räddningstjänstregioner

Ett system för en väsentligt utökad samverkan fordrar framför allt en indelning av landet i lämpliga geografiska samverkansområden. Statsmakterna bör fastställa principer för en sådan indelning. Kommittén kallar områdena räddningstjänstregioner. Arbetet med indelningen bör ske i huvudsak på lokal och regional nivå. Avvägningar med hänsyn till olika intressen kan komma att behövas på regional och slutligen på central nivå.

Genom en indelning i landet i räddningstjänstregioner skulle alla kommuner få en anvisning om var de hör hemma i samverkanssystemet. Regionerna skulle också ge uttryck för det samarbete mellan kommuner som kommer att fordras i den av försvarskommittén skisserade framtida kommungränsövergripande civilförsvarsverksamheten. Med samma huvudmän och samma territoriella indelning för både freds- och krigsräddningstjänsten ökar möjligheterna att tillgodose kraven såväl i fred som i krig. Det skall framhållas att en samverkan mellan kommuner i lämpligt utformade regioner gör det lättare för den allmänna räddningstjänstens organ att vid behov mobilisera resurser hos t. ex. det militära försvaret, polisen och kustbevakningen.

Organisationen på statlig, regional och central nivå

Kommittén anser att länsstyrelsens samordningsuppgifter inom räddningstjänsten kommer att förändras genom det utökade regionala samarbetet mellan kommunerna. Fortfarande kommer det emellertid att behövas ett statligt organ på länsnivå inom räddningstjänsten. Bland annat kommer det även i fortsättningen att vara nödvändigt att regionalt samordna den allmänna räddningstjänsten med de olika formerna av särskild räddningstjänst.

Räddningstjänstkommittén anser i likhet med CK-gruppen inom försvarskommittén att det på central nivå bör bildas en ny myndighet för handläggning av frågor om civilförsvar och freds- och räddningstjänst. En sådan omorganisation är nödvändig om en integration av uppgifter i freds- och

krigsräddningstjänsten på lokal och regional nivå skall kunna genomföras. Räddningstjänstkommittén föreslår att det tillsätts en organisationskommitté med uppgift att närmare utreda uppgifter, medel och organisation för det nya centrala verket. Organisationskommittén bör även utarbeta en plan för genomförandet av den nya organisationen.

Övriga åtgärder för ökad effektivitet i den allmänna räddningstjänsten

Kommitténs principbetänkande är ingen fullständig analys av möjligheterna till ökad effektivitet inom räddningstjänsten. En förbättring av räddningstjänsten kan ske även genom andra åtgärder än en ökad kommunal samverkan. Kommittén har inte haft möjlighet att i det föreliggande principbetänkandet utforma mer detaljerade förslag till sådana åtgärder. Kommittén pekar emellertid i betänkandet på flera olika frågor som har aktualiserats i detta sammanhang.

I både allmän och särskild räddningstjänst medverkar utom huvudmännen flera statliga organ och även privata organisationer. De olika former av räddningstjänst som förekommer i dagens samhälle kan enligt kommitténs mening inte ses isolerade från varandra. En olycka kräver ofta ingripanden av flera slag av räddningstjänst, framför allt om den är av större omfattning. För att samhällets räddningstjänstorgan skall kunna ingripa med sina samlade resurser och följaktligen agera så effektivt som möjligt är det viktigt att ett omfattande samarbete äger rum mellan de olika organen. Kommittén anser att en så långt möjligt *enhellig lagstiftning* omfattande de huvudsakliga riktlinjerna för samhällets hela räddningstjänst skulle kunna stimulera ett sådant samarbete.

En ökad effektivitet i den allmänna räddningstjänsten förutsätter också att kommunerna – som redan har berörts i samband med förslaget till räddningstjänstregioner – i större utsträckning än hittills får möjligheter att *använda redan befintliga resurser avsedda för andra ändamål än allmän räddningstjänst*. Kommittén bedömer att det är möjligt att i betydligt högre grad än hittills förstärka den allmänna räddningstjänsten genom användning av sådana resurser. En integrering av räddningstjänsten i fred med räddningstjänsten i krig inom ramen för ett kommunalt huvudmannaskap kommer att avsevärt underlätta användningen av civilförsvarets resurser.

Den kommunanknutna civilförsvarsverksamheten kan också komma att stimulera en ökad samordning av de fortsatta investeringarna i materiel, så att denna materiel kan användas både i freds räddningstjänsten och i krigsräddningstjänsten. En förstärkning av den allmänna räddningstjänstens personal med civilförsvarspersonal och vapenfria tjänstepliktiga är också angelägen. Kommittén anser vidare att de militära förbandens resurser i större utsträckning än hittills bör kunna användas i freds räddningstjänsten. Även andra organ än civilförsvaret och det militära försvaret har som tidigare berörts resurser som är användbara i den allmänna räddningstjänsten.

Kommittén kommer att i sitt fortsatta arbete närmare överväga hur dessa och olika privata organisationers resurser bäst skall kunna utnyttjas i den allmänna räddningstjänsten.

Enligt sina direktiv skall kommittén pröva om skyldigheten för t. ex. *industriföretag som bedriver riskfylld verksamhet* att hålla beredskap för räddningstjänst bör utvidgas till att omfatta även andra fall än de som för närvarande anges i brandlagen. Kommittén anser det rimligt att varje företag som bedriver sådan verksamhet bör ha en viss grundberedskap mot olyckor i eller till följd av verksamheten. Omfattningen och den närmare utformningen av ett företags beredskapsorganisation bör emellertid i första hand kunna bestämmas på frivillig väg av företaget i samarbete med kommunerna. Företagens verkskydd är en viktig resurs i det här sammanhanget.

Kommittén tar också upp olika frågor i samband med *förebyggande åtgärder*. Enligt sina direktiv skall kommittén pröva frågor om en skärpning av bestämmelserna i brandlagen om skyldighet för bl. a. industriföretag som bedriver riskfylld verksamhet att vidta förebyggande åtgärder även mot andra nödlägen än brand. Regler som syftar till förebyggande av olika slags olyckor finns i ett antal olika författningar. Kommittén diskuterar i betänkandet möjligheten att ålägga företag och enskilda med riskfylld verksamhet en generell skyldighet att vidta förebyggande åtgärder inte bara mot brand utan även mot andra nödlägen.

Kommittén behandlar också översiktligt vissa andra frågor som hör till de förebyggande åtgärderna. Framför allt gäller det *information om risker och skyddsåtgärder och sotningsverksamheten*. Andra åtgärder som knyter an till möjligheterna att skapa en effektivare räddningstjänst är frågor om de s. k. frivilligorganisationernas arbete, om alarmeringen av räddningstjänstorganen och om forsknings- och utvecklingsarbetet.

Slutligen behandlas i betänkandet vissa synpunkter på *kostnaderna för den allmänna räddningstjänsten*. Det är svårt att utan närmare bedömningar av de framtida riskerna för olika slags olyckor ange om och i så fall på vilket sätt kraven på insatser från den allmänna räddningstjänsten kommer att förändras i framtiden. Det är också svårt att bedöma hur den av kommittén diskuterade utvidgningen av den allmänna räddningstjänstens skyldigheter kommer att påverka insatsernas antal och omfattning. En väsentligt utökad samverkan i det av kommittén föreslagna systemet med räddningstjänstregioner kommer emellertid att medföra en ökad effektivitet i den allmänna räddningstjänsten. Enligt den bedömning som kommittén har gjort skulle kostnaderna för den allmänna räddningstjänsten med det av kommittén föreslagna systemet för samverkan och genom övriga av kommittén aktualiserade åtgärder kunna bibehållas på ungefär samma nivå som tidigare, samtidigt som effektiviteten i räddningstjänsten skulle höjas.

Sammanställning av remissyttranden över räddningstjänstkommitténs betänkande (SOU 1981:82) Samhällets räddningstjänst

1 Remissinstanser

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av rikspolisstyrelsen, överbefälhavaren, civilförsvarsstyrelsen, socialstyrelsen, televerket, statens järnvägar, sjöfartsverket, luftfartsverket, statens haverikommission, statskontoret, riksrevisionsverket, statens naturvårdsverk, statens strålskyddsinstitut, generaltullstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen, statens vattenfallsverk, statens brandnämnd, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Västmanlands, Jämtlands och Västerbottens län, riksnämnden för kommunal beredskap, landstingen i Uppsala, Kristianstads, Hallands, Göteborgs och Bohus, Örebro, Kopparbergs, Jämtlands och Norrbottens läns landsting, Stockholms, Tyresö, Ekerö, Nynäshamns, Norrtälje, Uppsala, Tierps, Strängnäs, Oxelösunds, Linköpings, Åtvidabergs, Värnamo, Sävsjö, Älmhults, Uppvidinge, Kalmar, Oskarshamns, Vimmerby, Gotlands, Karlskrona, Karlshamns, Ronneby, Kristianstads, Simrishamns, Malmö, Svedala, Svalövs, Varbergs, Kungsbacka, Göteborgs, Lysekils, Vänersborgs, Ale, Falköpings, Vara, Gullspångs, Arvika, Karlskoga, Lindesbergs, Västerås, Leksands, Gävle, Ljusdals, Härnösands, Ånge, Krokoms, Åre, Umeå, Skellefteå, Vännäs, Piteå och Kalix kommuner, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund gemensamt, Lantbrukarnas riksförbund, Tjänstemännens centralorganisation, Centralorganisationen SACO/SR, Landsorganisationen i Sverige, Styrelsen för svensk brandforskning, Svenska brandbefälets riksförbund, Brandmännens riksförbund, Svenska brandförsvarsföreningen, SOS Alarmering AB, Larmtjänst AB samt Svenska Sällskapet för Räddning af Skeppsbrutna, Sjöräddningssällskapet.

Yttranden har dessutom inkommit från Norrköpings kommun, Svenska försäkringsbolags riksförbund och Folksam.

2 Huvudmannaskapet för den allmänna räddningstjänsten

Räddningstjänstkommittén har bedömt att nackdelarna med ett statligt eller landstingskommunalt övertagande av huvudmannaskapet för den allmänna räddningstjänsten är större än fördelarna. Kommittén föreslår mot bakgrund av att möjligheterna är goda att väsentligt utöka samarbetet i syfte att få en effektivare allmän räddningstjänst ett oförändrat kommunalt huvudmannaskap.

Ett övervägande antal remissinstanser är positiva till ett fortsatt kommu-

nalt huvudmannaskap och anser att en ökad effektivitet bör kunna åstadkommas inom ramen för ett sådant huvudmannaskap. De remissinstanser som har en annan uppfattning anser bl. a. att kommittén borde ha gjort en mer ingående prövning av alternativet med ett förändrat huvudmannaskap.

Rikspolisstyrelsen har ingen erinran mot ett bibehållet kommunalt huvudmannaskap. Det kommunala huvudmannaskapet förutsätter emellertid att de åtgärder som föreslås om en väsentligt utökad samverkan mellan olika kommuners räddningstjänstorgan blir rationellt genomförda.

Överbefälhavaren har intet att erinra mot kommitténs framförda förslag.

Civilförsvarsstyrelsen framhåller att den av 1978 års försvarskommitté särskilt tillkallade expertgruppen som har haft att studera möjligheterna till en närmare samverkan mellan civilförsvaret och kommunerna (den s. k. CK-gruppen) har föreslagit att kommunerna skall ges ansvaret för den lokala ledningen i krig av civilförsvaret. Ett förverkligande av CK-gruppens förslag, vilket civilförsvarsstyrelsen liksom försvarskommittén ställt sig bakom, innebär således att kommunerna ges ansvaret för ledningen av räddningstjänsten under såväl fred som under beredskap. Civilförsvarsstyrelsen vill i detta sammanhang särskilt understryka vikten av att huvudmannaskapet för den fredstida räddningstjänsten även framgent skall åvila kommun.

Socialstyrelsen ställer sig bakom de överväganden och förslag som framförs.

Statens järnvägar ser för egen del ingen anledning att invända mot det föreliggande principbetänkandet.

Statskontoret delar i allt väsentligt de slutsatser kommittén har kommit fram till men anser sig inte ha underlag för att närmare bedöma kostnaderna.

Riksrevisionsverket framhåller att räddningstjänstkommittén skall enligt sina direktiv förutsättningslöst pröva frågan om huvudmannaskapet för räddningstjänsten. Kommittén har i betänkandet pekat på flera tungt vägande fördelar med ett förändrat huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten. Det borde mot denna bakgrund varit möjligt att göra en mer ingående prövning av detta alternativ. RRV delar emellertid kommitténs bedömning att om det kommunala huvudmannaskapet behålls bör en ökad samverkan mellan kommunerna kunna höja räddningstjänstens effektivitet.

Statens naturvårdsverk delar kommitténs uppfattning att det inte är lämpligt att bygga upp en helt statlig räddningstjänstorganisation. Verket ställer sig bakom förslaget om ett fortsatt kommunalt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten.

Generaltullstyrelsen framhåller att mot bakgrund av den erfarenhet som styrelsen besitter ifråga om samverkan med den allmänna räddningstjänsten främst vid oljebekämpningsoperationer skulle det vara värdefullt om det på

landsidan kunde skapas en huvudman med ett ansvars- och verksamhetsområde som svarar mot kustbevakningens. Ett sådant system skulle avsevärt underlätta samverkan mellan sjö- och landsidans resurser vid omfattande utsläpp till sjöss av miljöfarliga ämnen. Generaltullstyrelsen är tveksam till förslaget att nuvarande huvudmannaskap bibehålls. Enligt styrelsens uppfattning har kommittén inte i utredningen presenterat tillräckligt tungt vägande skäl som uppväger alla fördelarna med ett statligt huvudmannaskap. Styrelsen anser dock att kommitténs förslag beträffande inrättande av ett nytt centralt räddningstjänstverk borde kunna skapa förutsättningar för en viss central ledning från statens sida av den allmänna räddningstjänsten. Enligt styrelsens mening bör kommittén i sitt fortsatta arbete förutsättningslöst utreda ansvars- och ledningsfrågorna när det gäller den allmänna räddningstjänsten. Som grund för ett ställningstagande i dessa vitala frågor bör ligga ett genomarbetat underlag innehållande bl. a. alternativa organisationsmodeller med kostnadsbedömningar. Härvid bör den totala kostnaden för olika organisatoriska lösningar vägas mot varandra.

Statens vattenfallsverk instämmer i synpunkten att huvudmannaskapet lokalt för den allmänna räddningstjänsten oförändrat bör vila på kommun samt att civilförsvaret och övriga totalförsvarsresurser tillvaratas.

Statens brandnämnd finner att frågan om ett eventuellt förändrat huvudmannaskap för brandförsvaret kunde redovisats grundligare. Med stöd av de erfarenheter brandnämnden vunnit sedan gällande brandlags tillkomst anser dock nämnden att med bibehållet kommunalt huvudmannaskap och en samverkan över kommungränserna byggd på frivillighet, krävs styrmedel av olika slag som påverkar utvecklingen i önskad riktning. Exempelvis statlig tillsyn, som stimulans för erfarenhetsutbyte till fördel för högre och jämnare räddningstjänststandard, de av brandnämnden i tidigare sammanhang föreslagna dimensioneringsreglerna för räddningstjänstens utryckningsstyrkor, obligatoriska samverkansgrupper inom av centrala instanser fastställda samarbetsregioner, möjligheter att ställa materiella resurser till disposition åt färdigbildade räddningsregioners samverkansorganisation etc. En jämförelse med krigsräddningstjänsten visar att för t. ex. en undsättningspluton inom civilförsvaret finns detaljerade bestämmelser om bemanning, personlig utrustning, fordon och övrig materiel, som är erforderlig för att de i målsättningen angivna målen med verksamheten skall kunna förväntas uppnås. Brandnämnden vill i detta sammanhang erinra om att insatsstyrkorna för räddningstjänst i Sverige är små i förhållande till andra industrialiserade länder.

Länsstyrelsen i Stockholms län framhåller att räddningstjänstkommittén har övervägt statligt, landstingskommunalt och kommunalt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten. Kommittén har därvid kommit till, att kommunerna även i fortsättningen bör vara huvudmän. Länsstyrelsen ansluter sig till denna uppfattning.

Länsstyrelsen i Uppsala län instämmer i kommitténs förslag och anser

dessutom att huvudmannaskapet också bör innefatta ansvaret för vissa delar av den särskilda räddningstjänsten. I detta inbegrips bl. a. utökad användning av statliga och kommunala resurser avsedda för andra ändamål än allmän räddningstjänst, t. ex. civilförsvarets och det militära försvarets resurser. Länsstyrelsen anser också att den spontana samverkan som i dag finns kommunerna emellan bör kunna utökas genom att gemensamma riktlinjer för t. ex. upphandling av materiel utarbetas. Länsstyrelsen kunde lämpligen fungera som samordnare.

Länsstyrelsen i Östergötlands län biträder kommitténs huvudförslag, oförändrat huvudmannaskap och kraftigt utökad samverkan.

Länsstyrelsen i Jönköpings län kan inte finna några andra vägar att nå en ökad effektivitet i den allmänna räddningstjänsten än dem som framförts av kommittén. Mot bakgrund av de direktiv som regeringen givit om att förslagen skall rymmas inom ramen för oförändrade resurser, delar också länsstyrelsen kommitténs slutsats om att ökad effektivisering måste uppnås främst genom förbättringar inom räddningstjänstens egen verksamhet. Länsstyrelsen ansluter sig därför till kommitténs uppfattning att någon ändring av det primärkommunala huvudmannaskapet för den allmänna räddningstjänsten inte skall ske. Nackdelarna med ett statligt eller landstingskommunalt övertagande av huvudmannaskapet är väsentligt större än fördelarna. Det är enligt länsstyrelsens mening inte enbart de ekonomiska förhållandena som här har betydelse. – Brandväsendets nuvarande uppbyggnad medför en omistlig närhet mellan allmänheten och dess räddningsorgan – brandförsvaret – vid brand och olyckor som, förutom att brandförsvaret har en mycket lokalnära anknytning, skapat ett ömsesidigt förtroende vilket i sig är en grund för effektiva insatser. Härtill kommer kraven på samordning av freds- krigsförhållanden mot bakgrund av försvarskommitténs förslag om ökad kommunal civilförsvarsanknytning. Länsstyrelsen finner i sammanhanget ej heller något att erinra mot de överväganden som kommittén gör i fråga om en utökning av den allmänna räddningstjänstens skyldigheter att ingripa inte bara vid fara för liv, egendom och miljö utan även vid olyckor som leder till att viktiga samhällsfunktioner äventyras.

Länsstyrelsen i Kalmar län delar den principiella inställningen att kommunerna bör vara huvudmän för räddningstjänsten såväl i fred som under krig. Det sistnämnda innebär att länsstyrelsen förordar en närmare anknytning av civilförsvarsverksamheten till kommunerna med den kommunala ledningen som lokal civilförsvarsmyndighet.

Länsstyrelsen i Malmöhus län delar kommitténs uppfattning att det är möjligt att öka den allmänna räddningstjänstens effektivitet genom utökad medverkan med ekonomiska eller andra resurser från den privata sektorn, genom utökad användning av statliga och kommunala resurser avsedda för andra ändamål än allmän räddningstjänst och genom en mer samlad användning av den allmänna räddningstjänstens nuvarande resurser inom större områden än enskilda kommuner. Länsstyrelsen anser att ett sådant

effektiviseringsprogram bör kunna genomföras inom nuvarande kostnadsram totalt sett och att det bör ske med ett oförändrat kommunalt huvudmannaskap.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län biträder i allt väsentligt innehållet i ovan nämnda betänkande.

Länsstyrelsen i Västmanlands län framhåller att en av utredningens huvudfrågor är valet mellan kommunalt eller statligt huvudmannaskap. Kommittén framhåller att många fördelar skulle vinnas genom ett statligt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten. Verksamhet, dimensionering av styrkor och utbildning skulle effektiviseras. Likaså skulle planläggningen och den förebyggande brandskyddsverksamheten bli enhetligare. Länsstyrelsen delar denna uppfattning. För att få motsvarande effekter med ett primärkommunalt huvudmannaskap måste räddningsregioner tillskapas med ett långtgående samarbete inom regionerna. Kommittén framför dock flera motiv mot staten som huvudman, bl. a. mycket stora kostnader vid ett övertagande. Om man därvid avser inlösen av byggnader och materiel är den totala kostnaden för samhället som helhet inte lika avskräckande. Utgifterna för staten vid övertagande blir till en del inkomster för kommunerna. För många enskilda kan det vara till fördel att kostnaderna för räddningstjänsten betalas via den progressiva statsskatten. Ett annat motiv mot statligt huvudmannaskap är enligt kommittén att den lokala förankringen delvis förloras. Länsstyrelsen delar denna uppfattning. Kommittén bedömer möjligheterna till ett väsentligt utökat samarbete som goda och föreslår ett oförändrat kommunalt huvudmannaskap. Länsstyrelsen anser att fortsatt kommunalt huvudmannaskap är att föredra och förutsätter långtgående samarbete inom räddningsregionerna. Med hänvisning till försvarskommitténs uppfattning om kommunalt civilförsvar framhåller kommittén att det bör vara samma huvudman för räddningstjänsten i fred och krig. Detta är en riktig princip. Det bör dock framhållas att försvarskommitténs förslag om kommunanslutet civilförsvar ännu ej behandlats.

Länsstyrelsen i Jämtlands län ansluter sig till räddningstjänstkommitténs uppfattning att den lokala räddningstjänsten även i fortsättningen bör stå under kommunalt huvudmannaskap. För detta talar i synnerhet behovet av lokal anknytning av alla de åtgärder som innefattas i såväl förebyggande som verkställande räddningstjänst. Om det lokala civilförsvaret – såsom föreslagits – framdeles skall ledas av kommunala myndigheter är detta ytterligare ett skäl för kommunalt huvudmannaskap, eftersom man härigenom får samma organisation för räddningstjänsten i såväl fred som krig. Samtidigt ökar möjligheterna dels att utnyttja civilförsvarets resurser för räddningstjänst i fred, dels att erhålla olika bonuseffekter t. ex. ifråga om omsättning av förrådsställd civilförsvarmateriel. – Länsstyrelsen, som ansluter sig till förslaget om ett lokalt civilförsvar under kommunal ledning, vill emellertid även i detta sammanhang starkt understryka betydelsen av att statsverket

påtar sig alla merkostnader för kommunerna. Detta får emellertid inte resultera i personalreduceringar vid länsstyrelsernas försvarsenheter. Under en relativt lång tid efter beslut om överföring kommer belastningen på försvarsenheterna dessutom att bli hög vad avser behovet av rådgivning till samt samverkan med kommunala myndigheter.

Länsstyrelsen i Västerbottens län delar kommitténs uppfattning och förordar en lösning med

- primärkommunalt huvudmannaskap
- kommunal samverkan i räddningstjänstregioner
- "skärpt" statlig samverkan och medverkan (det gäller främst civilförsvaret/länsstyrelserna och försvarsmakten)
- ökad eller systematiserad samordning mellan arbetarskyddet och allmänna räddningstjänsten.

Länsstyrelsen har erfarit att bl. a. kommunerna Skellefteå och Umeå i sina yttranden över räddningstjänstutredningens betänkande särskilt påpekat att förslaget om förbättrad räddningstjänst skall genomföras utan nya eller extra kostnader för kommunerna. Länsstyrelsen delar kommunernas uppfattning och förutsätter att kostnaderna kan täckas genom

- minskade statliga krav på räddningstjänstens utformning eller
- statsbidrag gärna i kombination med bidrag för det av försvarskommittén föreslagna kommunala ansvaret för lokalt civilförsvaret.

Uppsala läns landsting anser, som kommittén, att primärkommunerna även i fortsättningen bör behålla huvudmannaskapet för den allmänna räddningstjänsten. Huvudmannaskapet bör alltså inte överföras till landstingen. Sjukvårdshuvudmännen ansvarar visserligen i dag för en del av räddningstjänsten, ambulansverksamheten och den medicinska katastrofberedskapen, men i övrigt är den allmänna räddningstjänsten en för landstinget främmande verksamhet. Det är emellertid nödvändigt att den allmänna räddningstjänsten och sjukvårdens organ samverkar. Särskild medicinsk samverkanspersonal bör exempelvis utses på skadeplatser och sjukvårdsorganen understödjas med sambandsmedel.

Göteborgs och Bohus läns landsting instämmer i räddningstjänstkommitténs överväganden att primärkommunerna även fortsättningsvis skall vara huvudmän för den allmänna räddningstjänsten.

Kopparbergs läns landsting stöder kommitténs uppfattning om ett oförändrat kommunalt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten. Den lokala förankringen är viktig och landstinget delar kommitténs bedömning att nackdelarna med ett statligt eller landstingskommunalt övertagande av huvudmannaskapet är större än fördelarna. Nackdelarna med staten eller landstingen som huvudman är bl. a. att det lokala engagemanget och den lokala förankringen försvinner. Varje kommun får inte längre möjlighet att inom sitt eget område direkt påverka räddningstjänstens resurser och organisation. En annan nackdel är att den allmänna räddningstjänsten är en för landstingskommunerna främmande verksamhet.

Kommittén har dessutom beräknat att ett landstingskommunalt eller statligt huvudmannaskap skulle bli mycket kostsamt vilket är ytterligare en nackdel.

Ekerö kommun förordar ett fortsatt kommunalt huvudmannaskap för brandförsvaret och uttalar att vad i principbetänkandet anförts rörande samordningsfrågorna synes riktigt och värdefullt.

Nynäshamns kommun delar kommitténs uppfattning att det är angeläget att räddningstjänstverksamheten effektiviseras och också i vissa avseenden utvidgas. Likaså delar fullmäktige kommitténs uppfattning att det är angeläget att räddningstjänstens personal är väl orienterad på det lokala planet. Kommunen kan dock ej finna att de nämnda förhållandena skulle utgöra skäl för att vältra över kostnaden och ansvaret för en utvidgad räddningstjänst på kommunerna. Snarare synes de omständigheter som redovisas i utredningen tyda på att utvecklingen går därhän att ansvaret för räddningstjänsten, till den del den ej utgöres av brandförsvaret eller bilambulanstransporter, bör åvila statsverket, som har möjligheter att skapa en rikstäckande organisation och att samordna insatser för flera statliga myndigheter, vilka redan nu är engagerade i räddningstjänsten och som enligt utredningen torde komma att få än flera uppgifter i den. Sådana organ är enligt utredningen den lokala polisen, luftfartsverket, sjöfartsverket, tullverket, länsstyrelserna, rikspolisstyrelsen, SJ, militärförsvaret och civilförsvaret. Det kan i sammanhanget vara av intresse att peka på ett kapitalkrävande område där den svenska räddningstjänsten bl. a. på grund av splittringen på ett stort antal huvudmän är dåligt utbyggd och där det ur medborgerlig synpunkt är ytterst angeläget att en förbättring kommer till stånd. Det är möjligheten att transportera räddningspersonal och skadade med helikopter. Behovet är påtagligt och jämförelse med andra västeuropeiska länder utfaller ofta till vår nackdel. (Det må här anmärkas att avsaknaden i betänkandet av internationella jämförelser är en brist i detta.) En effektiv utbyggnad av detta transportsystem torde dock vara svår att genomföra om kommunerna (landstingskommunerna) skall vara huvudmän för verksamheten. Det är angeläget att en landsomfattande beredskap bygges upp. En sådan skulle visserligen ha stor regional betydelse, men framför allt skulle den ge möjlighet till effektiva räddningsinsatser vid olyckor med så omfattande personskador att insats av riks- eller riksdelsomfattande resurser kräves. Typiska sådana är olyckor med allmänna, i regel statsägda kommunikationsmedel. Det synes icke orimligt att statsverket svarar för den beredskapen. Beträffande kravet på lokal anknäpning med bl. a. god lokalkännedom, kan detta knappast tas till intäkt för att kommunerna skulle åläggas ansvaret för en omfattande allmän räddningstjänst. Kravet på sådan lokalkännedom torde ej vara mindre för polisen, vilket ej ansetts utgöra hinder för polisens förstatligande. I det fallet ansågs

de fördelar med enhetlig ledning, övergripande organisation och möjligheter till teknisk upprustning så stora att de uppvägs till och med de avsevärda principiella betänkligheter ur medborgarsynpunkt som kan hysas mot en helt förstatligad poliskår.

Norrtälje kommun anser att räddningstjänstkommitténs principbetänkande uttrycker i stort hur räddningstjänsten fungerar i dag och hur den kommer att fungera i framtiden.

Uppsala kommun framhåller att beträffande huvudmannaskapet föreslår kommittén oförändrat sådant. Kommunen har samma uppfattning särskilt med tanke på att en samordning av flera kommuners resurser samtidigt föreslås. På detta sätt kan förhoppningsvis ökad effektivitet uppnås utan att huvudmannaskapet därför behöver ändras.

Strängnäs kommun ser med tillfredsställelse räddningstjänstkommitténs principiella förslag till ett oförändrat kommunalt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten. För den allmänna räddningstjänsten måste det anses mycket betydelsefullt att den kommunala självstyrelsen direkt kan påverka erforderliga organisations- och resursfrågor.

Oxelösunds kommun framhåller att räddningstjänstkommittén i principbetänkandet ingående har diskuterat huvudmannaskapet för den allmänna räddningstjänsten. Man har därvid redovisat nuvarande skyldigheter för den allmänna räddningstjänsten. Vidare redovisas möjligheterna till att uppnå en ökad effektivitet i räddningstjänsten. Innan synpunkter lämnas beträffande de nuvarande och kommande skyldigheterna för räddningstjänsten samt möjligheterna till att öka effektiviteten vill Oxelösunds kommun kraftigt understryka nödvändigheten av primärkommunalt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänstens lokala organisation. I betänkandet konstateras, att kommunernas brandförsvaret är en samhällsservice med lokal förankring som ger en hög lokalkännedom och ett positivt engagemang. Det måste kraftigt understrykas, att detta är utomordentligt viktiga komponenter, när det gäller att åstadkomma en effektiv räddningstjänst. Erfarenheterna från förstatligandet av polisväsendet ger ett klart besked om att brandförsvaret bör förbli en kommunal angelägenhet.

Linköpings kommun biträder utredningens mening att kommunerna fortfarande skall vara huvudmän för räddningstjänsten.

Åtvidabergs kommun anser att ett utökat samarbete kan ske mellan olika kommuners räddningstjänstorgan inom ramen för nuvarande kommunala organisation. Vidare bör ett utökat samarbete med civilförsvaret eftersträvas. Detta är speciellt viktigt nu när ökade ekonomiska resurser för räddningstjänsten ej kan påräknas. Genom ökat samarbete mellan den kommunala räddningstjänsten och civilförsvaret kan man uppnå ett effektivare utnyttjande av samhällets totala resurser inom denna sektor.

Värnamo kommun framhåller att kommittén föreslår principiellt ett kommunalt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten. I kapitel 5.1.3 anges vissa 'svaga sidor' i den nuvarande verksamheten och samman-

hänger "svagheterna" till viss del med de nuvarande dimensioneringsreglerna bland annat nämns som 'mindre effektivt':

- 1 utbildning i lednings-/sambandstjänst
- 2 oenhetlig materiel
- 3 udda materiel utnyttjas lite (ganska naturligt)
- 4 kunskapsnivån för brandbefäl varierar för mycket liksom övnings-/utbildningsstandarden
- 5 planläggning/förebyggande brandförsvar kan i vissa kommuner ej genomföras enligt intentionerna.

Ovan angivet p. 1-5 bedömer kommunen som typiskt "samarbetsprojekt" över de kommunala gränserna och förutsätter med ett kommunalt huvudmannaskap en styrning i dessa frågor. Kommunen uttalar sig under ovan angiven förutsättning för ett kommunalt huvudmannaskap.

Sävsjö kommun ansluter sig till förslaget om oförändrat kommunalt huvudmannaskap. Kommunen kan också i princip ansluta sig till tanken om utökat samarbete mellan kommunerna. Samtidigt vill kommunen emellertid understryka de praktiska svårigheter som torde följa med ett realiserande av utredningsförslaget.

Uppvidinge kommun förordar i likhet med kommittén att huvudmannaskapet även fortsättningsvis skall åvila kommunerna.

Kalmar kommun framhåller att den allmänna räddningstjänsten präglas av en starkt decentraliserad organisation. Kommunerna har i regel anpassat beredskapen – personalens storlek, anspänningstider, lokalisering, utrustning och annat – till frekvensen och omfattningen av de olyckor som brukar inträffa lokalt. För att det skall bli möjligt att förbättra den allmänna räddningstjänsten och höja effektiviteten torde det lämpligaste vara att geografiskt närbelägna kommuner i betydligt större utsträckning än f. n. själva organiserar en gemensam användning av resurserna. Dvs. genom långt driven kommunal samverkan under fortsatt kommunalt huvudmannaskap bör räddningstjänstregioner organiseras i linje med kommitténs principförslag. Regionerna bör geografiskt motsvara nuvarande civilförsvarsområden eller polisdistrikt och den lämpligaste samverkansformen torde vara kommunalförbund. Räddningstjänstregionerna bör organiseras av begärda kommuner efter centrala allmänna riktlinjer för samverkan. För fortsatt kommunalt huvudmannaskap talar även det förhållandet att det visat sig att kommunernas invånare i allmänhet slår vakt om sin räddningstjänst. Enligt kommittén upplevs det också hos många företrädare för de kommunala politiska organen att inom sitt eget område direkt påverka räddningstjänstens resurser och organisation.

Oskarshamns kommun anser att mycket starka skäl talar för att kommitténs enhälliga slutsats att kommunerna även i framtiden skall svara för att den allmänna räddningstjänsten är väl underbyggd. – Principiellt är det positivt med en förbättrad samordning mellan civilförsvaret och den

kommunala verksamheten. För samhället finns påtagliga fördelar om kommunerna får i uppgift att vara lokala civilförsvarsmyndigheter. Räddningstjänsten får härmed bättre resurser i fredstid och blir bättre skickad för sin uppgift i krig. Ett kommunanknutet civilförsvaret förutsätter att kommunerna även i fortsättningen blir huvudmän för den allmänna räddningstjänsten. Kommunens ansvar för civilförsvaret förutsätter dock att staten ställer erforderliga medel till kommunernas förfogande.

Gotlands kommun som även handhar landstingsuppgifterna tillstyrker att nuvarande huvudmannaskap bibehålls.

Karlskrona kommun tillstyrker ett bibehållet kommunalt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten.

Ronneby kommun delar kommitténs uppfattning att huvudman för den allmänna räddningstjänsten skall vara kommunen. Ett kommunalt huvudmannaskap innebär förhoppningsvis mindre byråkrati och stelbenthet än ett statligt. Statlig styrning bör dock ändå finnas bland annat beträffande dimensionering av brandstyrkor för att skapa en likvärdig räddningstjänst i landet. De tankegångar som finns att även civilförsvaret skall ligga på kommunen bör innebära att samordningsvinster kan göras men resurser måste då också omfördelas till kommunerna för den planläggning som erfordras.

Karlshamns kommun konstaterar att de utredningar och förslag till åtgärder och förändringar som kommittén redovisat i sitt betänkande är mycket bra och av behovet påkallat. Ett primärkommunalt huvudmannaskap med väsentligt utökad samverkan inom räddningstjänstregionen förordas.

Kristianstads kommun tillstyrker räddningstjänstkommitténs förslag om ett fortsatt primärkommunalt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten, men anser att utredningens kartläggning och kommitténs synpunkter ofta leder tanken till ett regionalt huvudmannaskap. Kommunen anser att stora vinster kan göras om den allmänna räddningstjänsten och ambulansverksamheten samordnas. Dessa vinster ligger både på effektivitet och ekonomi.

Simrishamns kommun tillstyrker i allt väsentligt de synpunkter och förslag som räddningstjänstkommittén anfört.

Malmö kommun har ej någon erinran mot utredningens förslag som bl. a. förutsätter förändrat kommunalt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten.

Svedala kommun anser att huvudmannaskapet för den allmänna räddningstjänsten bör förbli hos kommunerna.

Svalövs kommun tillstyrker kommitténs förslag.

Varbergs kommun kan i allt väsentligt ansluta sig till kommitténs förslag.

Kungsbacka kommun vill understryka kommitténs förslag, att primär-

kommunerna även i fortsättningen skall vara huvudmän för den allmänna räddningstjänsten.

Göteborgs kommun kan i allt väsentligt tillstyrka förslagen.

Lysekils kommun finner kommitténs förslag om ett bibehållande av primärkommunalt ansvar för räddningstjänsten riktigt.

Vänersborgs kommun framhåller att logiskt sett synes mycket tala för att resurserna i den allmänna räddningstjänsten skulle bli bäst utnyttjade i ett system med staten som enda huvudman. Kommunen är emellertid inte beredd att förorda ett statligt huvudmannaskap. Utöver de nackdelar härmed, som kommittén själv pekat på, skulle det kunna innebära att en stor del av det lokala engagemang och den lokala förankring som den allmänna räddningstjänsten för närvarande har skulle bortfalla. Det är kommunens bestämda uppfattning att en lokal räddningstjänstorganisation är en viktig sammanhållande faktor i samhället och en bärare av några av de gemensamma intressen, som de nuvarande kommunernas verksamhet vilar på.

Ale kommun framhåller att utredningsuppdraget bl. a. har inneburit en förutsättningslös prövning av huvudmannaskapet för samhällets allmänna räddningstjänst. Denna handhas i dag av kommunerna och enligt räddningstjänstkommitténs principiella ställningstagande och förslag skulle detta gälla även i framtiden. Erfarenhet från räddningstjänstinsatser inom Ale kommun styrker detta ställningstagande. Lokalkännedom, personkontakter, planläggning m. m. underlättas också om räddningstjänsten styrs via primärkommuner och ej genom att huvudmannaskapet läggs på regional eller central nivå.

Falköpings kommun instämmer i kommitténs förslag angående fortsatt kommunalt huvudmannaskap för samhällets räddningstjänst.

Vara kommun förklarar sig positiv till en fortsatt räddningstjänst under ett kommunalt huvudmannaskap under förutsättning att statliga medel ställs till förfogande för täckande av eventuellt ökade kostnader vid ett utvidgat räddningsansvar.

Gullspångs kommun anser att huvudmannaskapet även i framtiden bör vara kommunalt. Flera faktorer talar för detta, bl. a. att varje kommun har större möjligheter att påverka räddningstjänstens resurser och organisation.

Karlskoga kommun instämmer i kommitténs uppfattning om att de fördelar, som skulle uppnås med de andra huvudmannaskapen kan vinnas genom utökad kommunal samverkan.

Lindesbergs kommun ställer sig som helhet positiv till kommitténs principbetänkande. Då emellertid kostnadsfrågan inte utretts och då ekonomin är det största problemet för kommunerna i dagens läge vill kommunen dock kraftigt poängtera att förslaget ej får innebära en merkostnad för kommunen utan att full kostnadstäckning ges för de merutgifter kommunen åsamkas.

Västerås kommun anser att huvudmannaskapet för allmän räddningstjänst bör innehas av kommunerna. Om ökat ansvar och omfattning av verksamheten läggs på kommunerna bör staten genom materietillskott och momsbefrielse för utrustning minska den ekonomiska belastningen vid materielanskaffning för räddningstjänsten. Där industrier och företag kräver speciell utrustning för räddningstjänst bör brandförsvaret tillföras detta på företagets bekostnad, eventuellt delad kostnad.

Gävle kommun anser att merparten av innehållet i principbetänkandet förefaller väl genomtänkt och vettigt. Tanken att kommunen fortfarande skall vara huvudman för den allmänna räddningstjänsten överensstämmer helt med kommunens uppfattning. Det lokala inflytandet över räddningstjänstens organisation i den egna kommunen är viktigt att man bevarar. Kommunen tror också att man med ganska enkla åtgärder kan höja effektiviteten och även sänka kostnaderna totalt för samhället.

Härnösands kommun har samma uppfattning som kommittén i fråga om huvudmannaskapet för den allmänna räddningstjänsten dvs. primärkommunalt huvudmannaskap.

Ånge kommun framhåller att kommitténs ställningstagande om ett oförändrat kommunalt huvudmannaskap måste vara riktigt.

Krokoms kommun stödjer helt det förslag som kommittén framlägger om ett fortsatt kommunalt huvudmannaskap för räddningstjänsten. Det bör vara väsentligt att kommunerna har möjligheter att inom sitt område direkt kunna påverka räddningstjänstens resurser och organisation. Kommunernas innevånare bör även i fortsättningen genom sina politiska organ få bestämma vilka resurser som räddningstjänsten skall ha i den egna kommunen och hur den skall användas. Ett lokalt engagerande arbete för räddningstjänstfrågor blir på detta sätt fallet, samtidigt som räddningstjänsten fortsättningsvis blir en decentraliserad organisation till fromma för den egna bygden.

Åre kommun stödjer helt det förslag som kommittén framlägger om ett decentraliserat kommunalt huvudmannaskap för räddningstjänsten. Det bör vara ytterst väsentligt att kommunerna har möjligheter att inom sitt område direkt kunna påverka räddningstjänstens resurser och organisation. Kommunernas innevånare bör även i fortsättningen genom sina politiska organ få bestämma vilka resurser som räddningstjänsten skall ha i den egna kommunen och hur de skall användas. Ett lokalt engagerande arbete i räddningstjänstfrågor blir på detta sätt fallet, samtidigt som räddningstjänsten även fortsättningsvis blir en decentraliserad organisation till fromma för den egna bygden.

Umeå kommun ansluter sig till kommitténs förslag om kommunalt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten. Kommunen tror inte att räddningstjänsten skulle bli bättre med ett landstingskommunalt eller ett statligt engagemang inom den direkta räddningstjänsten. Däremot finns stora möjligheter att öka effektiviteten med statlig hjälp vad avser utbildning och materielutveckling. Även dagens syn på decentralisering av statlig

styrning leder till att kommunen bör vara huvudman för räddningstjänsten.

Skellefteå kommun anser att fortsatt kommunalt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten med de utökningar som kommittén föreslår knappast kommer att skapa förutsättningar för en någorlunda enhetlig räddningstjänst över landet som helhet. Kommittén har visserligen skisserat samverkansområden mellan kommunerna men förslaget samverkansområde i Skellefteå kan knappast tillföra kommunen resurser av det slag som skisseras eftersom avstånden omöjliggör samverkan på det sätt som kommittén skisserar. Skellefteå kommun förordar i första hand statligt huvudmannaskap trots de nackdelar som detta kommer att medföra. I andra hand bör länet utgöra samverkansregion.

Vännäs kommun ansluter sig till kommitténs förslag om kommunalt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten. Kommunen tror inte att räddningstjänsten skulle bli bättre med ett landstingskommunalt eller ett statligt engagemang inom den direkta räddningstjänsten. Däremot finns stora möjligheter att öka effektiviteten med statlig hjälp vad avser utbildning och materielutveckling. Även dagens syn på decentralisering av statlig styrning leder till att kommunen bör vara huvudman för räddningstjänsten.

Piteå kommun tillstyrker förslaget om oförändrat kommunalt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten. Förslagets inriktning på en ökad samordning och enhetlighet i räddningstjänsten bör skapa förutsättningar för en ökad effektivitet.

Kalix kommun anser i likhet med räddningstjänstkommittén att huvudmannaskapet för den allmänna räddningstjänsten bör ligga på kommunerna.

Svenska kommunförbundet instämmer i kommitténs bedömning att ett ändrad huvudmannaskap skulle innebära en försämring jämfört med nuvarande organisation. Som kommitténs egna undersökningar visar är allmänhetens engagemang en faktor av stor betydelse som i sin tur gör att kommunerna och deras politiska företrädare slår vakt om räddningstjänsten. Det är inte minst väsentligt att varje kommun får möjlighet att inom sitt område direkt påverka räddningstjänstens resurser och organisation. Genom en organiserad samverkan mellan kommunerna kan samhällsekonomiska och effektivitetsmässiga fördelar vinnas. En sådan samverkan som bevarar det lokala engagemanget och motverkar en ökad byråkratisering bör vara den bästa garantin för en räddningstjänst som tillgodoser både samhällets och de enskilda medborgarnas behov. Frågan om huvudmannaskapet för den allmänna räddningstjänsten hänger samman med vem som skall vara huvudman för civilförsvaret. Kommunförbundet har bl. a. i yttrande över försvarskommitténs betänkande "Vår säkerhetspolitik" (SOU 1979:42) ställt sig positiv till en utveckling som leder till en förbättrad samordning mellan civilförsvaret och den kommunala verksamheten.

Påtagliga fördelar för samhället borde kunna uppnås om kommunerna får i uppgift att vara lokala civilförsvarsmyndigheter. Ett kommunanknutet civilförsvaret förutsätter att kommunerna också är huvudmän för den allmänna räddningstjänsten. Utifrån de synpunkter som här framförts anser kommunförbundet att kommunerna även i fortsättningen skall svara för den allmänna räddningstjänsten på lokal nivå.

Svenska arbetsgivareföreningen och *Sveriges industriförbund* tillstyrker kommitténs förslag om ett oförändrat kommunalt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten.

Lantbrukarnas riksförbund tillstyrker kommitténs förslag att huvudmannaskapet för den allmänna räddningstjänsten skall ligga kvar hos kommunerna. Speciellt vill riksförbundet betona det värde det ligger i att tillvarata det lokala intresset för räddningstjänsten.

Tjänstemännens centralorganisation anser i likhet med utredningen att den allmänna räddningstjänsten även i fortsättningen skall stå under kommunalt huvudmannaskap. En mer samlad användning av räddningstjänstens resurser inom större geografiska områden kan med fördel åstadkommas genom en väsentligt utökad samverkan mellan räddningstjänstorganen inom ramen för nuvarande kommunala huvudmannaskap. En på så sätt decentraliserad struktur ger underlag för korta insatstider och skapar goda förutsättningar för lokalt kunnande och engagemang.

Centralorganisationen SACO/SR delar mot bakgrund av vad som anförts angående dels kravet på en ökad effektivitet i den allmänna räddningstjänsten, dels medel för att uppnå en gemensam användning av resurserna i större områden kommitténs ställningstagande för ett oförändrat primärkommunalt huvudmannaskap med en utökad frivillig samverkan mellan kommunerna.

Landsorganisationen i Sverige är för kommitténs förslag om fortsatt kommunalt huvudmannaskap.

Svenska brandbefälets riksförbund framhåller att ingen uttalad önskan finns inom förbundet om ändrat huvudmannaskap för den del av räddningstjänsten som ankommer på kommunerna. Medlemmarna hyser den uppfattningen att annan huvudman endast i ringa mån skulle kunna åstadkomma annat än marginella effektivitetsökningar. Eftersträvd ökning av effektiviteten borde kunna ske inom ramen för fortsatt kommunalt huvudmannaskap. Räddningstjänstkommittén har presenterat intressanta förslag i avsikt att förstärka och samordna kommunernas räddningstjänst. Likväl saknas i principbetänkandet – förmodligen på grund av tidsbrist – än mera underbyggd och övertygande argumentering om fördelarna med fortsatt kommunalt huvudmannaskap. – Huvudmannaskapsfrågan hänger enligt förbundets uppfattning samman med några andra stora frågor som bör klarläggas innan räddningstjänsten kan anses fullständigt utredd. Dessa är beredskapsstyrkornas dimension och insatstid i det samhällsekonomiska sammanhanget (betydelsen för livräddning, skadeutveckling, försäkrings-

premier etc.) samt dimensioneringen och avvägningen av förebyggande åtgärder (resursfördelningen mellan förebyggande och operativa insatser, larm- och släckanordningarnas betydelse, undervisning och propaganda etc.). – En utredning av räddningstjänsten bör innehålla en politisk – teknisk – ekonomisk utvärdering och avvägning av de resurser som skall finnas tillgängliga i förhållanden till riskerna och säkerhetsnivån. Ovanstående frågor har vid ett flertal tillfällen diskuterats inom brandförsvaret och lokalt har försök gjorts att beräkna de samhällsekonomiska vinsterna med insatsorganisationer i olika nivåer. Statens brandnämnd har – även om det skett från andra utgångspunkter – bidragit med synpunkter i form av anvisningar och råd.

Brandmännens riksförbund förutsätter ett bibehållande av kommunalt huvudmannaskap för samhällets räddningstjänst.

Svenska brandförsvärföreningen tillstyrker förslaget om ett oförändrat kommunalt huvudmannaskap för den allmänna räddningstjänsten. Förslagets inriktning mot en ökad samordning och enhetlighet i räddningstjänsten bör kunna skapa förutsättningar för en ökad effektivitet med bibehållet huvudmannaskap. Föreningen vill understryka att förutsättningarna för att nå en ökad effektivitet i de förslagna formerna är en betydligt utökad samverkan mellan kommuner inbördes liksom mellan kommuner och företag eller myndigheter, som har resurser och ansvar för räddningsinsatser.

Svenska försäkringsbolags riksförbund framhåller att i det principbetänkande räddningstjänstkommittén nu lagt fram behandlas en rad frågor som underlag för ett ställningstagande vad gäller huvudmannaskapet. Denna genomgång samt en diskussion av olika sätt att höja effektiviteten och av konsekvenserna om staten eller landstingskommunerna skulle vara huvudmän utmynnar i ett förslag att kommunerna även i fortsättningen skall svara för den allmänna räddningstjänsten på lokal nivå. Riksförbundet vill för sin del tillstyrka detta.

Folksam ansluter sig till de principiella synpunkterna i riksförbundets yttrande.

SOS Alarmering AB anser att nuvarande organisation enligt bolagets bedömning som är grundad på erfarenheter från flera större olyckor, fungerar i stort sett bra.

Larmtjänst AB har tagit del av sina intressentgemensamma organisationers, Svenska Brandförsvärföreningen och Svenska Försäkringsbolags Riksförbund, yttranden över betänkandet och får instämma i dessa yttranden i de delar som berör nulägesbeskrivningen, huvudmannaskapet, ökad samverkan mellan kommunerna i den allmänna räddningstjänsten, organisationen på olika nivåer i den allmänna räddningstjänsten, övriga åtgärder för ökad effektivitet samt utbildnings- och informationsfrågor.

3 Samverkan mellan kommuner

Räddningstjänstkommittén föreslår en ökad samverkan mellan kommunerna genom ett system med allmänna riktlinjer för samarbetet. Samverkan kan enligt kommittén innebära att flera kommuner än hittills bygger upp en gemensam räddningstjänstorganisation eller att kommunernas räddningstjänstorgan samarbetar om ett urval av resurser eller arbetsuppgifter. Kommittén anser att samarbetet skall få utvecklas genom frivilliga åtgärder från kommunernas sida. Ett system för en väsentligt utökad samverkan fordrar enligt kommittén en indelning av landet i lämpliga geografiska samverkansområden, som kommittén kallar räddningstjänstregioner.

Remissinstanserna är nästan alla positiva till räddningstjänstkommitténs förslag om ökad samverkan mellan kommunerna inom lämpliga regioner. Flertalet instanser påpekar att den ökade samverkan bör åstadkommas på frivillig väg. Några remissinstanser anser emellertid att en uppbyggnad av räddningstjänstregionerna baserad på frivilliga åtgärder skulle ta orimligt lång tid och att en styrning från statsmakternas sida därför är nödvändig.

Rikspolisstyrelsen anser att det föreslagna systemet med räddningstjänstregioner för samverkan mellan olika kommuner bör kunna utgöra ett viktigt led i effektiviseringen av räddningstjänsten. För att uppnå en god samverkan mellan räddningstjänsten och andra berörda organ, bl. a. polisen, är det av största vikt att regionindelningen blir lämpligt avpassad. Räddningstjänstregionerna bör så långt möjligt överensstämma med gränserna för polisdistrikt och civilförvarsområden. Samarbetsformerna mellan räddningstjänstorganen i en region och samverkande organ, t. ex. polisen, bör regleras och kodifieras i någon form. Rikspolisstyrelsen ser positivt på ett utökat samarbete mellan polis och räddningstjänstorgan särskilt vad avser planering samt utbildning och övning. Detta kommer att bidra till ett effektivare genomförande av räddningsinsatserna.

Överbefälhavaren biträder kommitténs förslag om sammanslagningen av mindre kommuner till räddningstjänstregioner. Detta bör underlätta samarbetet mellan militära och civila myndigheter.

Civilförvarsstyrelsen vill särskilt understryka angelägenheten av att samverkansfrågorna kommuner emellan löses så att den kommungränsövergripande civilförvarsverksamheten kan organiseras inom de räddningstjänstregioner som räddningstjänstkommittén föreslår skall bildas. Styrelsen anser i likhet med räddningstjänstkommittén att avtalsvägen kan vara lämplig för att ordna samverkan kommuner emellan och understryker vikten av att en region endast i undantagsfall omfattar kommuner från olika län. Styrelsen anser att räddningstjänstkommittén i samråd med civilförvarsstyrelsen bör kunna lämna förslag till indelning av riket i räddningsregioner som är lämpade för både räddningstjänst och civilförvarsverksamhet. Det är för civilförvarsstyrelsen angeläget att en sådan indelning fastställs snabbt med hänsyn till den stora betydelse den territoriella indelningen har för såväl

civilförsvarsverksamheten som övrig totalförsvsverksamhet.

Socialstyrelsen framhåller att en indelning av landet i större s. k. räddningstjänstregioner utan tvekan är såväl nödvändigt som fördelaktigt bl. a. av ekonomiska och effektivitetsmässiga hänsyn. Härvid avses bl. a. den ökade användningen av olika slags luftfartyg, framför allt helikoptrar, som för närvarande klart kan iakttas i utvecklingen på sjuktransportområdet. De enskilda kommunerna och t. o. m. landstingen är otvivelaktigt att betrakta som alltför små enheter för ett effektivt resursutnyttjande. Vid utformningen av de s. k. räddningstjänstregionerna anser socialstyrelsen att fördelar står att vinna om dessa i lämplig omfattning görs kongruenta med landets sjukvårdsregioner.

Sjöfartsverket framhåller att sjöräddningstjänsten, vars arbete i räddningsaktioner bedrivs utan hänsyn till gränslinjer, har behov av ett antal samarbetspunkter gentemot landräddning som inte bör vara alltför många. Sjöfartsverket välkomnar i och för sig förslaget att slå samman kommuner till s. k. räddningstjänstregioner. Verket skulle dock önska en ännu större koncentration eller i varje fall att ett större antal kustkommuner går samman så att kust- och skärgårdsområden bildar stora, sammanhängande räddningsområden med tanke på t. ex. gemensam uppläggning av sökaktioner efter fritidsbåtar. Ett sådant försök påbörjas för övrigt våren 1982 i öresundsområdet, där länsstyrelsen i Malmöhus län åtar sig att i området Kullen-Falsterbo svara för sjöräddningens behov av samarbete med myndigheter iland.

Luffartsverket biträder förslaget om ökad samverkan mellan kommunerna. En utökad samverkan mellan kommunerna skulle kunna leda till resursbesparingar, främst vad avser planering, inköp och underhåll av materiel samt utbildning och övningar. Det är emellertid väsentligt att kommunerna ges tillräcklig frihet i sådan samverkan eftersom de lokala förutsättningarna kan variera avsevärt.

Statens haverikommission anser att på nuvarande stadium åtgärderna bör begränsas till sådana som kan genomföras i huvudsak med nu tillgängliga resurser. Dit hör kommitténs förslag om räddningstjänstregioner omfattande angränsande kommuner vars räddningsresurser kan komplettera varandra. Även om samordning är värdefullt och splittring ogynnsamt bör detta icke skymma blicken för att de fenomen räddningstjänsten skall skydda medborgarna och samhället mot alltid är geografiskt begränsade och att åtgärderna alltid måste vidtas i första hand på lokal nivå om man kan tala om nivåer av räddningstjänst. Därför är det inte a priori givet att samordning av räddningstjänsten genom administrativa åtgärder på central nivå nödvändigtvis behöver leda till högre verkningsgrad hos räddningstjänsten i det enskilda fallet. Samordningen kan leda till icke önskvärda organisatoriska komplikationer som inte hjälper en aktuell räddningsinsats. Kommissionen vill ifrågasätta om icke det fortsatta arbetet med att organisera de av kommittén föreslagna räddningstjänstregionerna borde överlåtas åt länssty-

relserna. Kommissionen kan inte bedöma i vilken utsträckning detta behöver dirigeras centralt.

Statskontoret framhåller att kommitténs förslag om samverkan i räddningstjänstregioner över kommungränser bör medföra en mer noggrann prövning av vilka styrmedel som skall användas. Kommittén antar att kommunerna på frivillig väg skall söka ett närmare samarbete. Vi är inte lika optimistiska. Det är t. ex. troligen inte lätt för en kommunalpolitiker att bidra till att en bibrandstation läggs ner eller för en brandchef med befälsställning över en egen kår att acceptera en ändring som medför en mer underordnad ställning. Statskontoret vill också peka på att det, i motsats till de exempel på existerande lyckosamt samarbete över kommungränserna som kommittén redovisar, också finns exempel på att kommuner efter perioder av samarbete återgått till helt egna brandförsvär. Bl. a. har stora svårigheter funnits att lösa finansieringsfrågorna. Som en möjlig väg att kombinera kommunal frihet med den grad av tvång som kan krävas bör kommittén enligt vår mening överväga en tidsgräns efter vilken statsmakterna förbehåller sig rätten att ingripa med beslut om kommunerna dessförinnan inte kunnat komma överens om samarbetets omfattning.

Riksrevisionsverket anser att betänkandet är oklart i frågan om vilken grad av frivillighet som skall råda vid upprättandet av räddningstjänstregionerna. Verket anser att kommunerna själva bör bära huvudansvaret för att det utökade samarbetet skall komma till stånd. Kommittén bör dock i sitt vidare arbete utreda vilka möjligheter som länsstyrelserna har att på olika sätt bidra till denna utveckling.

Statens naturvårdsverk stödjer kommitténs förslag om ökad kommunal samverkan. Kommittén anser att en indelning av landet i räddningstjänstregioner kan stimulera till ökat samarbete mellan kommunerna. Kommittén föreslår att det i regel skall finnas flera räddningstjänstregioner i varje län. Kommunerna och länsstyrelserna skall i samråd utarbeta förslag till indelning i räddningstjänstregioner för de olika länen. Förslagen skall överlämnas till det centrala räddningstjänstverket som skall fastställa gränser för regionerna. Om en kommun eller länsstyrelse ogillar avgränsningen av en region, skall regeringen pröva ärendet. Naturvårdsverket delar kommitténs principiella uppfattning om organisationen av räddningstjänsten. Verket vill dock understryka att en förutsättning för att räddningstjänsten skall fungera är att kommunerna samarbetar när behov föreligger. Verket konstaterar därför med tillfredsställelse, att det ifråga om indelning av länen i räddningstjänstregioner finns en klar besluts- och konfliktlösningsprocedur. – Kommittén anser att det normalt bör finnas flera räddningstjänstregioner i varje län. Naturvårdsverket ansluter sig till förslaget. Som en konsekvens av förslaget om räddningstjänstregioner bör det dock enligt naturvårdsverket vid samlade insatser inom en region framgå av en instruktion för räddningstjänsten i regionen vem som skall vara räddningsbefälhavare och samordna insatserna. Naturvårdsverket anser, att ledningsansvar och arbetsformer för

planering av räddningstjänst i samordningsgrupperna skall framgå av en instruktion för räddningstjänsten i regionen.

Generaltullstyrelsen framhåller att, om statligt huvudmannaskap ej kommer till stånd för den allmänna räddningstjänsten, kan styrelsen se vissa fördelar i inrättande av föreslagna räddningstjänstregioner för stimulerande av det interkommunala samarbetet. Styrelsen ifrågasätter dock om detta kan grundas på frivilliga åtgärder. Förutsättningar härför har som framgår av betänkandet förelegat sedan länge utan att övergripande samarbete kommit till stånd utom i ett fåtal fall. Uppbyggnad av räddningstjänstregioner baserade på frivilliga åtgärder skulle enligt styrelsens bedömning ta orimligt lång tid. Bildandet av Danderyd-Täby-Vallentuna brandförsvärsförbund tog enligt betänkandet minst 7 år. Styrelsen anser en styrning från statsmakternas sida nödvändig om den föreslagna samverkan inom överskådlig tid skall ge önskvärda positiva effekter ifråga om räddningstjänstens bedrivande. Enligt styrelsens mening bör inrättande av räddningstjänstregioner vars gränser går utanför länsgränserna undvikas med hänsyn till uppkommande samverkansproblem bl. a. vid bekämpning av miljöfarliga utsläpp i strandzonen.

Statens vattenfallsverk framhåller att genom sammanförande av resurssvaga kommuner till samverkande räddningstjänstenheter nås kraftsamling under överordnad ledning av länsstyrelse. Den bör även svara för regionens övergripande räddningsplanering i fråga om risk- och resursinventering samt samordningsbehov vid olyckor av skilda slag. Vid inrättande av räddningsregioner är det nödvändigt att vara observant på problemen med samverkanskontakter över kommungränserna om förslaget betyder en annan geografisk indelning än den som nu avser civilförsvärsområden. Kommitténs överväganden och förslag beträffande samverkande räddningstjänstenheter förefaller ligga väl i linje med lagstiftningen om beredskap för och skyddsåtgärder vid olyckor i atomanläggning. Genom ändring av denna lag (SFS 1981:539 och 540) ges såväl länsstyrelse som kommun utökade uppgifter.

Länsstyrelsen i Stockholms län framhåller att i betänkandet diskuteras också olika åtgärder som kan vidtas i syfte att uppnå en effektivare allmän räddningstjänst. Enligt kommittén erbjuder ett utökat samarbete mellan kommunerna de största möjligheterna. Detta samarbete skall få utvecklas genom frivilliga åtgärder från kommunernas sida. En väsentligt utökad kommunal samverkan kräver enligt kommittén en indelning av landet i lämpliga geografiska samarbetsområden, av kommittén kallade räddningstjänstregioner. En sådan indelning skulle också kunna underlätta det samarbete som kommer att erfordras mellan kommunerna i den kommunanknutna civilförsvärsverksamhet som försvärskommittén föreslagit. Kommittén anser, att statsmakterna bör fastställa principerna för en indelning i räddningstjänstregioner. Länsstyrelsen delar helt de synpunkter som kommittén anför på dessa punkter. I länsprogram 1980 har redovisats en

regionalpolitisk indelning av Stockholms län i åtta regioner. Denna kommer att beaktas vid en kommande diskussion om indelning av länet i räddningstjänstregioner.

Länsstyrelsen i Uppsala län framhåller att de förslag som kommittén lämnar om bildandet av vissa räddningstjänstregioner i landet bör beaktas eftersom vissa fördelar kan vinnas i en del fall. Små kommuner med minimala resurser bör tjäna på att ingå i större områden. Civilförvarsområden/polisdistrikt kan vara lämplig områdesindelingsgrund. Framför allt bör man följa nu fastlagda administrativa och territoriella gränser och låta länsstyrelse ansvara för att införande av s. k. räddningstjänstregioner samordnas med kommunernas egna önskemål och länsstyrelsens övriga verksamheter. Länsstyrelse bör kvarstå som huvudman och tillsyningsmyndighet på regional nivå.

Länsstyrelsen i Östergötlands län biträder i huvudsak kommitténs förslag. Det är väsentligt att regionerna utformas så integreringen av freds räddningstjänsten och krigsräddningstjänsten underlättas. Civilförvarssynpunkter bör därför i väsentlig omfattning få påverka regionindelningen. Länsstyrelsen biträder också kommitténs synpunkter om att avvägningar kan erfordras på regional nivå och i vissa fall på riksnivå. Ifråga om fastställande av gränser för regionerna föreslår kommittén att detta görs i central instans. Länsstyrelsen anser att fastställandet av gränserna för regionerna bör göras regionalt av länsstyrelserna. Det bör räcka att principer för regionindelningen fastläggs centralt. Beträffande formerna för samarbetet inom räddningstjänstregionerna har kommittén övervägt tre alternativ: kommunalförbund, avtal om samarbete samt kommunalt företag. Kommittén konstaterar att avtalsformen fungerar väl och torde vara att föredra framför kommunalförbund och företagsformen. Länsstyrelsen biträder kommitténs uppfattning i frågan. Kommitténs förslag är att kommunerna själva ifråga om freds räddningstjänsten beslutar om formerna för administrativ och eventuell operativ samordning. Länsstyrelsen biträder kommitténs förslag.

Länsstyrelsen i Jönköpings län finner att en indelning av landet i lämpliga geografiska samverkansområden, s. k. räddningstjänstregioner, vara den åtgärd som, inom ramen för oförändrade resurser, mest kan bidra till en effektivare allmän räddningstjänst. En sådan regionindelning bör ske enligt alternativ 1, d. v. s. flera räddningstjänstregioner i varje län. Regionindelningen bör därvid inte bryta länsgränserna. Möjligheter skapas sålunda för en ökad interkommunal samverkan som kan bli av stor ekonomisk betydelse för kommunerna och kan ge bättre förutsättningar för mindre resursstarka kommuner att få en effektivare räddningstjänst. Det är enligt länsstyrelsens mening nödvändigt att staten fastställer principerna för regionindelningen. Beslut om indelningen bör meddelas av länsstyrelsen. Inom regionerna bör sedan naturligtvis samverkansomfattningen grundas på frivilliga kommunala avtal. En fast regionindelning är viktig så att en nödvändig territoriell grundval skapas för övergången till verksamheten i krig. Indelningen

kommer att bestämma fredsinvesteringar i anläggningar, sambandsutbyggnad m. m. för krigsförhållanden och måste således ha en fast struktur. En regionindelning inom vars ram en interkommunal samverkan utvecklas kommer också att underlätta och förbättra länsstyrelsernas möjligheter att fullgöra sina uppgifter inom freds räddningstjänsten.

Länsstyrelsen i Kalmar län delar uppfattningen att kommunerna bör svara för räddningstjänsten både i fred och krig och att freds räddningstjänsten behöver förbättras. Detta bör ske främst genom ett ökat kommunalt samarbete. Länsstyrelsen tillstyrker därför räddningstjänstkommitténs förslag om indelning av landet i räddningstjänstregioner. Indelningen bör ske genom frivilliga överenskommelser mellan kommunerna och bör syfta till att bilda regioner som i huvudsak motsvarar nuvarande civilförsvarsområden och polisdistrikt.

Länsstyrelsen i Malmöhus län delar kommitténs uppfattning att samverkan för att bli effektiv måste bygga på ett system med allmänna riktlinjer för samarbetet. Länsstyrelsen anser också i likhet med kommittén att kommunerna bör utforma sin samverkan i enlighet med de lokala förutsättningarna och att samarbetet bör utvecklas genom frivilliga åtgärder. Sannolikt är avtal en bättre form att grunda samverkan på än andra tänkbara såsom kommunalförbund eller företagsform. En förutsättning för att samverkan skall utvecklas på ett för både freds- och krigssamhället gynnsamt sätt är att den utformas i nära samråd mellan kommunerna, länsstyrelsen och kommunförbundets länsavdelning. – Länsstyrelsen vill understryka betydelsen av att statsmakterna fastställer principerna för en indelning av landet i s. k. räddningstjänstregioner. Det är härvid av stor vikt att hänsyn tas till totalförsvarets krav. De samverkansorgan, som bör tillskapas för den fredstida verksamheten, bör överensstamma med de samordningsområden för kommungränsövergripande civilförsvarsåtgärder som blir nödvändiga vid en kommunanknytning av civilförsvaret enligt försvarskommitténs förslag. De nuvarande civilförsvarsområdena är härvid en lämplig grund. Väsentliga investeringar för ledningsverksamhet, samband och alarmering av allmänheten är gjorda inom ramen för dessa områden. Övergång från freds- till krigsorganisation skulle väsentligt underlättas. Nästan fullständig geografisk överensstämmelse föreligger också mellan dessa områden och polis- och sjukvårdsdistrikten för att nämna några andra viktiga totalförvarsindelningar. Dessa distriktsindelningar är ju också desamma både i fred och krig varför samverkan i fred vid större katastrofer väsentligt förenklas om gränsöverensstämmelse föreligger. – Länsstyrelsen är väl medveten om att samverkan idag kan förekomma i grupperingar som bryter dessa gränser. Så är t. ex. fallet med den särskilda organisation, som byggs upp kring Sturups flygplats inom länet. Länsstyrelsen anser inte att en särplanering för ett enstaka större objekt av detta slag utgör något hinder för att civilförsvarsområdesprincipen följs vid regionindelningen. Snarare bör särorganisationen för Sturup kunna förstärkas i det nya samverkansmön-

stret. På så sätt kan en nu existerande samverkan bevaras i enlighet med en av kommitténs grundtankar. Däremot anser länsstyrelsen inte att samverkansregioner bör bryta länsgränser. Sådana konstruktioner skulle direkt försvåra ledningsverksamheten både i krig och fred.

Länsstyrelsen i Västmanlands län anser att statsmakterna bör fastställa principerna för indelning. Därvid bör nuvarande civilförsvarsområden/polisdistrikt vara en lämplig utgångspunkt. Det bör ankomma på länsstyrelsen att ta initiativet till indelning. Den måste ske i samråd med kommunerna. Indelningen som sådan bör inte innebära några rättsverkningar för den enskilda kommunen. Den bör dock vara av permanent karaktär och i någon form fastställas av länsstyrelsen. Om länsstyrelse och kommun ej kan enas får indelningen underställas regeringens prövning. – Samarbetet inom regioner bör läggas på frivillig bas. Kommunförbundet och dess länsavdelningar torde här komma att spela en viktig roll. För staten bör det vara ett intresse att stimulera och aktivera så att ett fördjupat samarbete kommer till stånd. Det kan ske genom upplysning och information men även genom ekonomiskt stöd, t. ex. i form av statsbidrag vid inköp av utrustning för gemensamt bruk inom regionen. Förhoppningsvis kan samarbetet inom många regioner resultera i kommunalförbund med en gemensam räddningstjänst. Inom andra regioner kan dock samarbetet av olika skäl komma att inskränka sig till avtal inom enstaka verksamhetsområde. Vid så stora katastrofer att den enskilda regionens räddningstjänst inte är tillräcklig anser länsstyrelsen att ansvaret för räddningstjänsten bör åvila staten.

Länsstyrelsen i Jämtlands län anser att de verkligt stora effektivitetsvinsterna kan erhållas genom bättre samordning av räddningstjänstresurserna kommunerna emellan. Länsstyrelsen vill särskilt tillstyrka de åtgärder som syftar till att åstadkomma en bättre ledningsorganisation genom att tillgång på befattningshavare med brandingenjörskompetens säkerställs samt till ett bättre utnyttjande av materiella resurser t. ex. för handhavande av farligt gods. Under alla förhållanden bör förutsättningar skapas för heltidsanställd brandchef i varje kommun. Åtgärderna bör också syfta till förbättring av planerings- och tillsynsverksamheten i kommunerna. Verksamheten över kommungränserna bör genom samordning kunna göras effektivare. I Jämtlands län med en starkt dominerande folkrik kommun och sju glesbygdskommuner med mycket långa utryckningsavstånd är ovan redovisade åtgärder helt enkelt nödvändiga om räddningstjänsten skall ha några utsikter att fungera tillfredsställande. – Om samordningen skall ske inom särskilda räddningsregioner, är diskutabelt. En regionindelning kan säkert passa bra inom landets södra delar men är svår att tillämpa på Jämtlands län. Erfarenheter från tidigare samordningsförsök inom länet pekar emellertid på att något slags sammanhållande organ måste finnas. Länsstyrelsen förordar därför att man bildar en räddningsregion gemensam för länet. Hur samordningen inom denna region närmare skall utformas måste prövas i särskild ordning. Vid bildandet av regioner bör frivillighet i största möjliga

utsträckning eftersträvas. – Länsstyrelsen har med tillfredsställelse noterat att kommittén pekat på möjligheterna till samverkan över regiongränser och över länsgränser. Länsstyrelsen i Jämtlands län har sedan ett antal år tillbaka utvecklat ett samarbete med norsk räddningstjänst för att förbättra möjligheterna till räddningstjänst i gränstrakterna mellan Sverige och Norge. En sådan form av samverkan – som kan ge avsevärda resurstillskott – bör rekommenderas berörda gränskommuner och gränslän. Samverkan bör också etableras på regeringsnivå och på central nivå för att skapa bättre rutiner vid t. ex. alarmering och gränspassage.

Länsstyrelsen i Västerbottens län framhåller att räddningstjänstutredningen bedömer att de s. k. influensområdena kring vissa centralorter kan vara vägledande vid indelning i räddningstjänstregioner. Utredningen har ett exempel på indelning som för Västerbottens län motsvarar indelningen i polisdistrikt. Länsstyrelsen bedömer det lämpligare att anpassa indelningen till landstingskommunens indelning i sjukvårdsdistrikt. Det underlättar samarbetet mellan allmänna räddningstjänsten (kommunerna) och sjukvårdssystemet. Indelningen motsvarar i stort indelningen i A-regioner och civilförvarsområden. Räddningstjänstregionerna kan då disponera civilförsvarets förråd och större ledningscentraler. Länsstyrelsen förordar därför i första hand att indelningen anpassas till sjukvårdsdistrikt, A-regioner och civilförvarsområden. – Utredningen förordar avtal. Länsstyrelsen delar utredningens uppfattning. Systemet med avtal gör samarbetet administrativt enklare än system med kommunalförbund eller företag. System med avtal mellan lokala intressenter torde också vara ändamålsenligt med beaktande av det regionövergripande ansvar som utredningen vill ålägga länsstyrelserna och kommunförbundets länsavdelningar. Utredningen menar att kommunerna själva bör välja form för freds räddningstjänstregionens administration. 1978 års försvarskommitté och räddningstjänstutredningen föreslår att uppgifterna i lokal samordningsenhet i princip skall vara desamma i fred, vid beredskapstillstånd och vid krig. Samordningsansvaret i krig bör skärpas lämpligen genom att man i brand (räddnings-) eller civilförsvarfsförfattning reglerar "regionbrandchefens" befogenheter. Länsstyrelsen delar utredningens uppfattning.

Stockholms kommun kan i allt väsentligt ansluta sig till räddningstjänstkommitténs tankegångar kring ett ökat samarbete mellan kommunerna. I Stor-Stockholmsområdet har dessa frågor aktualiserats i många olika sammanhang de senaste åren. En mer omfattande utredning, "Brandförsvaret i Stor-Stockholm" gjordes av Stor-Stockholms planeringsnämnds brandförvarsutredning 1971. Endast mindre delar av utredningens förslag har genomförts. Även om det svåra ekonomiska läge för kommunerna som nu inträtt borde underlätta strävandena mot ökat samarbete kan konstateras att man på många håll "byggt fast sig" i nya brandstationer de senaste åren. Möjligheter att rationalisera vaktstyrkorna, den klart största kostnadsdelen inom brandförsvaren, har därmed försämrats. Erfarenheten säger att de

försök som hittills gjorts när det gäller samarbetet inom Stor-Stockholmsområdet inte varit verkningsfulla. Mot denna bakgrund förefaller enligt kommunen räddningstjänstkommitténs inställning till genomförandet av förslagen väl optimistisk. Även om frivilligheten bör gälla som princip finns enligt kommunens mening anledning överväga vilka "påtryckningsmedel" som kan användas. Staten bör i varje fall t. ex. genom länsstyrelserna ta initiativ och följa upp de åtgärder som nu föreslagits angående räddningstjänstregioner etc. Inom vissa andra samhällssektioner har statsmakterna ålagt kommunerna att upprätta planer (t. ex. barnstugeplaner, skyddsrumspaner). En motsvarande skyldighet att redovisa hur samarbetsfrågorna skall lösas borde övervägas när det gäller räddningstjänsten. – Avslutningsvis är det kommunens uppfattning att hela bostadsförsörjningsområdet borde vara basen före räddningstjänsten i Stor-Stockholm. För området bör finnas en gemensam ledning med en enhetlig brandförsvarsorganisation. Det kan uppnås inom ramen för ett kommunalförbund.

Tyresö kommun delar kommitténs uppfattning att det är nödvändigt med samverkan mellan kommunerna för att höja den allmänna räddningstjänstens effektivitet framför allt vid större olyckshändelser som kan inträffa. Tyresö har sedan ett antal år tillbaka genom avtal samarbete med andra närliggande kommuner och detta samarbete fungerar väl. Samverkan mellan kommunerna emellan bör även fortsättningsvis baseras på frivilliga överenskommelser. Detta för att respektive kommun själv ska ha möjlighet att bedöma sitt eget resursbehov. Vid indelning i räddningstjänstregioner bör kommunernas synpunkter noga beaktas och statsmakternas förslag till räddningstjänstregioner bör utformas i första hand som en rekommendation till kommunerna. Vid indelning i regioner bör stor hänsyn tas till storleken. En för stor region kommer att bli svårhanterlig. Stor-Stockholmsområdet bör exempelvis kunna indelas i fem regioner – två för norra förortskommunerna, två för södra förortskommunerna samt Stockholms kommun. Den region resp. kommun sedan ska tillhöra bör avgöras vid förhandlingar mellan kommunerna emellan.

Ekerö kommun uttalar att vad i principbetänkandet anförts rörande samordningsfrågorna synes riktigt och värdefullt samt att samverkan mellan kommuner inom ett regionalsystem skall ske på frivillig väg.

Nynäshamns kommun framhåller att vissa kommuner kan på grund av sitt läge komma att drabbas av kostnader, som andra kommuner kan undvika genom de av utredningen framhållna möjligheterna till organisatoriska förbättringar grundade på samarbete mellan kommuner emellan. Kommunen förutsätter att om sådant samarbete i räddningstjänstregioner kommer till stånd, detta skall ske helt frivilligt.

Norrälje kommun förordar att en frivillig samverkan skall ske mellan kommuner i ett regionalsystem, varvid det förutsätts att formerna för samverkan samt genomförandetiden skall fastställas mellan berörda kommuner. Av räddningsgeografiska skäl anser kommunen det mer eller mindre

klarat att Norrtälje kommun måste även framdeles utgöra en egen region ur räddningstjänstsynpunkt.

Uppsala kommun framhåller att behovet av ökad kommunal samverkan har dokumenterats väl i utredningen. Alternativa förslag har redovisats beträffande primär- och sekundär samverkan över kommungränserna också med hänsynstagande till de förslag som lagts av den s. k. CK-gruppen. Kommunen finner att ett utökat samarbete mellan kommunerna är till stor fördel för den framtida räddningstjänsten. Genom ett frivilligt samarbete ges också möjligheter att välja den organisationsform som anses vara mest lämplig för resp. kommuner. Dock bör framhållas att räddningstjänstfrågorna inte med en gång löses genom t. ex. regionbildning. Olika uppfattningar kan fördröja ett genomförande och utredningen är i detta avseende en aning för optimistisk. I princip kan tankarna på en organisation i regioner växa fram genom att i första hand samverkan etableras genom samordningsgrupper på såväl politisk som administrativ nivå.

Strängnäs kommun anser att uppgifter saknas när det gäller kommitténs bedömning av värdet med systematiserade allmänna riktlinjer och råd för kommunernas samverkansprövning om de tänkta kostnadseffekterna. En betydelsefull för att inte säga avgörande förutsättning för det diskuterade och önskvärda samarbetet måste vara, att de samverkande kommunerna erhåller likvärdiga och rättvisande nyttoeffekter av sitt samarbete. Om de sist angivna förutsättningarna inte föreligger, måste behovet av förslag till finansieringsformer för samverkan ifrågasättas. Räddningstjänstkommittén föreslås därför behandla samverkansfinansieringen i sina allmänna överväganden om finansieringen av den allmänna räddningstjänsten. Räddningstjänstkommitténs förslag till övergripande organisation för de förtroendevalda kommer att innebära ökade insatser från förtroendemännen i samband med erforderliga avvägningar för den allmänna räddningstjänstens mål, inriktning, kvalitet och omfattning. Kommunen anser det dock viktigt med ett lokalt inflytande i räddningstjänsten. Kommunens innevånare måste även i fortsättningen genom sina politiska organ få bestämma vilka resurser som räddningstjänsten skall ha i kommunen och hur de skall användas. – Avslutningsvis kan Strängnäs kommun således konstatera, att Räddningstjänstkommitténs betänkande, rent allmänt sett, kan tillstyrkas. Viss tveksamhet anges dock vad beträffar möjligheterna till att uppnå en väsentligt ökad effektivitet inom den allmänna räddningstjänsten genom en ökad samverkan. Kommunen anser, att en väsentligt ökad effektivitet också innebär ökade krav på resurser, vilka ej kan uppnås genom samverkan. Samtidigt konstaterar kommunen att de befintliga arbetsuppgifterna för den allmänna räddningstjänsten och med den samverkan som f. n. sker inom Strängnäs närområde, ger en fullt tillfredställande allmän räddningstjänst. När det gäller de föreslagna samverkansorganen i räddningstjänstregioner, får kommunen således understryka angelägenheten av, att kommittén närmare studerar olika former för sådan samverkan.

Oxelösunds kommun konstaterar, att erforderlig samverkan mellan kommunerna sker redan i dag. Avtal har träffats mellan Oxelösunds och Nyköpings kommuner dels beträffande brandbefälsberedskap dels beträffande insatser inom räddningstjänsten. Kommunen kan för sin del ej se några möjligheter till en väsentligt ökad effektivitet inom brandförsvaret genom en mer långtgående samverkan mellan Nyköpings och Oxelösunds kommuner. Detta konstaterande gäller under förutsättning av, att någon utökning av befintliga resurser ej sker. Oxelösunds och Nyköpings kommuner är av olika storlek och kommunen konstaterar att Oxelösund knappast har resurser att avstå för att höja effektiviteten inom en tilltänkt räddningstjänstregion. Förmodligen har Nyköpings kommun samma uppfattning. Den samverkan som sker i dag fungerar på ett tillfredsställande sätt. Smärre förbättringar kan dock eventuellt uppnås i samarbetet. Därför pågår också f. n. en översyn av gällande avtal mellan Oxelösunds och Nyköpings kommuner. Men någon väsentlig ökning av effektiviteten anser kommunen ej är möjlig att uppnå. Kommunen motsätter sig emellertid inte kommitténs förslag om inrättande av samverkansorgan i de tilltänkta räddningstjänstregionerna, men konstaterar samtidigt, att de motiv som anförts för sådan samverkan i betänkandet, inte utgör tillräcklig grund för en omedelbar förändring av nuvarande samarbetsformer. – Kommunen får dessutom kraftigt understryka, att de föreslagna samverkansorganen ej får utvecklas till någon form av mellan-kommunal beslutsnivå. Det är synnerligen viktigt, att de berörda kommunerna i sina ordinarie beslutande organ får avgöra graden av samverkan. Likaså måste beslut om dimensionering, materialanskaffning och dylikt fattas av de beslutande församlingarna i resp. kommun. Kommunen finner det däremot naturligt att berörda kommuner lämnar varandra information om medelsanslag och investeringar inom brandförsvaret. För de kommuner som vill utveckla samverkansformerna ytterligare, finns ju den möjligheten att bilda kommunalförbund som även kommittén pekat på. – I kommitténs betänkande framgår ej helt klart huruvida de tilltänkta samverkansorganen skall inrättas på frivillig väg eller med tvång. Kommunen vill kraftigt understryka, att en ökad formell samverkan inom räddningstjänstregioner, måste ske på frivillig väg. Kommunerna måste dessutom få möjlighet att påverka en kommande indelning i räddningstjänstregioner. Över huvud taget finner kommunen flera oklara punkter vad beträffar formerna för den föreslagna samverkan inom räddningstjänstregionerna. Därför torde det vara angeläget, att denna samverkan utreds ytterligare i räddningstjänstkommitténs fortsatta arbete. Det bör vara möjligt att ange fler modeller för samverkan än vad som gjorts i det föreliggande betänkandet. Det bör vidare vara möjligt att som i fallet Oxelösund-Nyköping konstatera, att samverkan redan förekommer på ett tillfredsställande sätt. – Beträffande samverkan mellan kommuner vill kommunen även peka på att det i vissa frågor kan vara nödvändigt att samverka med kommuner utanför de tilltänkta räddningstjänstregionerna. För Oxelösunds del har kommunen ett typexempel när det

gäller oljeskadebekämpning utefter östersjökusten. Där har också avtal träffats om en samverkan beträffande oljeskyddsmaterial mellan kommunerna Norrköping, Nyköping, Oxelösund och Södertälje. I detta sammanhang vill kommunen peka på nödvändigheten av att det även i regioner mellan flera län, bildas någon form av samarbetsorgan. – När det gäller de föreslagna samverkansorganen i räddningstjänstregioner, får kommunen således understryka angelägenheten av, att kommittén närmare studerar olika former för sådan samverkan. Kommunen får vidare kraftigt understryka, att kostnadskonsekvenserna av kommitténs förslag beträffande en ökad effektivitet genom ökad samverkan, ytterligare måste klarläggas.

Linköpings kommun vitsordar behovet av ökad samverkan mellan kommunerna. Förslaget att landet delas in i räddningstjänstregioner tillstyrks.

Åtvidabergs kommun framhåller att, om man inom ramen för nuvarande resurser skall kunna höja räddningstjänstens totala kapacitet, så krävs ett effektivare och rationellare utnyttjande av samhällets samlade resurser inom denna sektor. Samverkan mellan kommuner bör kunna ske beträffande exempelvis personal för administrativ ledning, styrkor i beredskap, inköp och underhåll av material, utbildning, övning och förebyggande åtgärder. Förutsättningarna för ett effektivt samarbete växlar mellan olika kommuner beroende på bl. a. kommunens storlek och geografiska belägenhet, avstånd mellan tätorter, befolkningstäthet, bebyggelsestruktur, riskobjekt etc. Enligt kommunens uppfattning är det en uppgift för de enskilda kommunerna att ta initiativ till ökat samarbete inom räddningstjänsten. Något särskilt statligt organ bör ej åläggas ansvaret för samverkan mellan kommunerna. För att initiera kommunerna till ökat samarbete bör ett system med allmänna råd och riktlinjer utarbetas. I första hand bör Svenska kommunförbundet och dess länsavdelningar svara för att dylika riktlinjer utarbetas. – Som kommunen tidigare framhållit bör kommunerna själva ta initiativ till ökat samarbete med angränsande kommuner. Likaledes bör kommunerna själva – eller i samverkan med Kommunförbundet och dess länsavdelningar – verka för att räddningstjänstregioner bildas i den omfattning som bedöms erforderligt. Ansvaret för bildande av räddningstjänstregioner bör således åvila kommunerna och ej något statligt eller regionalt organ. Om varje län skall utgöra en eller flera räddningstjänstregioner bör avgöras utifrån de olika förutsättningar som gäller i resp. län.

Värnamo kommun vill för sin del uttala att för kompensering av nuvarande svagheter och fördelarna med statligt eller landstingskommunalt huvudmannaskap torde krävas ett utpräglat samarbete inom angivna områden samt att samarbetet bör ske dels mellan kommuner i räddningstjänstregioner, dels mellan räddningstjänstregioner och länsstyrelsen.

Sävsjö kommun anser att räddningstjänstkommittén inte har någon särskilt stark argumentation för den av kommittén skisserade indelningen av landet i s. k. räddningstjänstregioner. Skälen för den av utredningen

förordade anknytningen till en framtida kommunövergripande civilförsvsverksamhet förefaller inte heller övertygande. Såvitt vi förstår måste den allmänna räddningstjänsten bygga på snabbhet och närhet. Inte något av dessa begrepp kan hållas särskilt högt i en mera centraliserad organisation. Mycket talar för att utredningens förslag beträffande räddningstjänstregioner har sin största förtjänst på just utrednings- och skrivbordsstadiet. I den praktiska verkligheten med fristående och suveränt verkande primärkommuner kan systemet sannolikt möta många svårlösta problem. Kommittén framhåller också möjligheten av en ökad tillgång till bl. a. brandingenjörer i den administrativa och operativa ledningen för räddningstjänsten. Frågan är emellertid, enligt kommunstyrelsens uppfattning, om inte kommittén i detta avseende har en viss omotiverad övertro på värdet av befattningshavare med den angivna kompetensen inom den allmänna räddningstjänsten. Kommunen ställer sig tveksam till förslaget om indelning av landet i räddningstjänstregioner i den form som förordas i det föreliggande betänkandet.

Uppvidinge kommun framhåller att en ökad interkommunal samverkan inom räddningstjänsten föreslås av kommittén. Erfarenheterna har visat att mycket står att vinna med ett utökat samarbete såväl ur effektivitetsmässig synpunkt som ur kostnadssynpunkt. Inom Kronobergs län finns i dag ett väl fungerande samarbete mellan kommunerna. Uppvidinge kommun tillstyrker härför kommitténs förslag under den förutsättningen att samarbetet får utvecklas genom frivilliga åtgärder från kommunernas sida.

Kalmar kommun framhåller att för att det skall bli möjligt att förbättra den allmänna räddningstjänsten och höja effektiviteten torde det lämpligaste vara att geografiskt närbelägna kommuner i betydligt större utsträckning än f. n. själva organiserar en gemensam användning av resurserna, dvs. genom långt driven kommunal samverkan under fortsatt kommunalt huvudmannaskap bör räddningstjänstregioner organiseras i linje med kommitténs principförslag. Regionerna bör geografiskt motsvara nuvarande civilförsvarsområden eller polisdistrikt och den lämpligaste samverkansformen torde vara kommunalförbund. Räddningstjänstregionerna bör organiseras av begärda kommuner efter centrala allmänna riktlinjer för samverkan.

Oskarshamns kommun anser att förslaget till bildandet av regioner för räddningstjänst i samverkan är värdefullt och ger större resurser vid omfattande nödlägen. I det förebyggande brandskyddsarbetet samt i utbildnings- och övningsverksamheten är det speciellt de mindre kommunerna som kan ges hjälp från brandförsvaret med större resurser. Om förslaget till frivillig samverkan skall få någon effekt fordras dock åtgärder som stimulerar samarbetet. Ett sammanförande av flera kommuner till kommunanknutna civilförsvardsdistrikt bör t. ex. ge en anledning till naturlig samverkan.

Gotlands kommun finner att skisserad regional primärsamverkan med andra kommuner här inte kan bli aktuell. Gotlands län och kommun måste

vara räddningstjänstregion. Vad gäller s. k. sekundärsamverkan i frågor om t. ex. planläggning, förebyggande brandförsvaret, inköp etc., vilka enligt kommittén både effektivare och ekonomiskt fördelaktigare löses i områden omfattande flera regioner, är kommunen medveten om att så kan ske. Vid fullföljande av kommitténs förslag bör emellertid problemen för glesbygdskommuner och geografiskt avlägsna kommuner noga beaktas.

Karlskrona kommun framhåller att kommitténs uppfattning om samverkan inom större regioner utan tvekan är en nödvändighet för att nå målet att erhålla rationellare och effektivare räddningstjänstorganisation. Dessutom krävs att regionbildning och samarbetet etableras så snabbt som möjligt och att samarbetet kan bedrivas i en så strikt linjeorganisation som möjligt. Det måste bedömas som tveksamt huruvida tillskapandet av regionerna kommer att ske i tillfredsställande takt om inte attraktiva stimulansåtgärder eller styrmedel framtages. Den organisationsform som i dag synes bäst inrymma en gemensam räddningstjänstorganisation för flera kommuner verkar vara bildandet av kommunalförbund. Länet borde vara den lämpligaste enheten för regionbildning. Länet är en fast etablerad form inom vilken i andra fall ett utvecklat samarbete förekommer. Bl. a. kommer bildandet av regionerna därvid inte att fördröjas av utdragna utredningar och värderingar om vilken regiongräns som kan anses lämpligast. Dessutom blir länet en tillräckligt stor enhet för att ge framför allt de stordriftsfördelar som bör vara eftersträvsvärda.

Karlshamns kommun förordar en väsentligt utökad samverkan inom räddningstjänstregionen. Den bästa samverkansformen är bildandet av ett kommunalförbund. En frivillig samverkan mellan kommunerna måste i hög grad stimuleras genom olika åtgärder som statsmakterna beslutar om. Utöver statsmakternas krav om inrättande av ett obligatoriskt samarbetsorgan, bör statens ekonomiska fördelning till det kommunanknutna civilförsvaret kunna bli en god stimulans till samverkan. En bra samordning av den administrativa ledningen inom en räddningstjänstregion anser kommunen vara bildandet av en ledningsgrupp bestående av brandcheferna i de olika kommunerna.

Ronneby kommun framhåller att samverkan med andra kommunala brandförsvaret och räddningstjänstorganisationer blir en följd av ett fortsatt kommunalt huvudmannaskap. Samverkan mellan de kommunala brandförsvaren finns till viss del redan i dag men kan styras upp ytterligare. Samverkan med militären sker till stor del redan i dag inom Ronneby kommun dels genom nyttjande av flygvapnets räddningshelikopter och dels genom nyttjande av den brandberedskap som finns inom flygflottiljen. Utbildning och övning av brandpersonal sker till vissa delar på flygflottiljens övningsplats och terrängkörningsbana. Övriga militära resurser kommunen nyttjar är väderprognoser och expertis på hantering av brandfarliga vätskor. Det finns stora resurser utanför brandförsvaren men problemet är oftast att personalresurser saknas för planläggning och samordning.

Kristianstads kommun framhåller att samarbete inom större geografiska områden är den lösning som räddningstjänstkommittén anser vara den bästa för att erhålla högre effektivitet. Kommunen delar denna uppfattning, men anser att det föreligger många hinder för att nå dit. Av kommittén redovisade samverkansregioner och art av samverkan har på flera håll föranletts av gynnsamma förhållanden. Alla regioner kommer ej att ha de förutsättningar som har rätt vid de redovisade fallen. Som exempel kan nämnas områdesstruktur, personalvakanser, kommunsammanslagningar, politisk majoritet m. m. Fungerande samverkan inom regionerna kommer att leda till ökad effektivitet. Effektiviteten inom de föreslagna regionerna kommer att variera lika mycket som inom kommunerna. Det är uppenbart, att regioner med befolkningsunderlag på 100–500 000 invånare kommer att få resurser som regioner med 15–50 000 ej kan planera för. Detta anser kommunen innebära, att det även i fortsättningen kommer att råda samma skillnader som i dag mellan olika räddningstjänstorganisationer. Kommittén nämner på flera ställen i utredningen vikten av att ha en brandingenjör i beredskap för kommunerna. Denna samverkansform kan endast i ett fåtal av redovisade regioner förverkligas. Följaktligen måste detta samarbete ske över de föreslagna regiongränserna. För att erhålla ett långtgående samarbete över kommungränserna måste enligt kommunens mening mycket starka direktiv utarbetas. Kommunen tror ej på någon större samverkan och ökad effektivitet om detta helt skall ske på frivillighetens väg. Hur direktiven skall utformas eller vem som skall förverkliga idéerna får bli föremål för ytterligare utredning. Samverkansområdet Kristianstad-Hässleholm anser kommunen vara en lagom stor region för att åstadkomma kvalificerade resurser. Kommunen anser vidare, att samverkansformen bör utredas noggrant och att kommunerna lämnas rekommendationer, när kommunalförbund är att föredraga framför avtal eller omvänt. Kanske kan kommittén hitta former för samarbete på annat sätt.

Simrishamns kommun anser att de verkligt stora effektivitetsvinster kan erhållas genom bättre samordning av räddningstjänstresurserna kommunerna emellan. Kommunen vill särskilt tillstyrka de åtgärder som syftar till att åstadkomma en bättre ledningsorganisation genom tillgång på befattningshavare med brandingenjörskompetens. Regionsindelning är att rekommendera, viss gemensam specialutrustning kan anskaffas. Visst samarbete fungerar redan på ett utmärkt sätt. En indelning i regioner löser dock inte de problem som finns med nu rådande personalbrist. Samma problem kvarstår. Rekommenderas kombinerad utryckningsstyrka heltid – deltid.

Svedala kommun framhåller att som kommittén påpekar är det lokala engagemanget viktigt för den allmänna räddningstjänsten. Med hänsyn härtill vill kommunen betona vikten av att ett samarbete med övriga kommuner får växa fram på ett naturligt sätt och med beaktande av det samarbete med övriga kommuner som redan nu förekommer för att av

kommittén åsyftad effektivisering och förbättring i den allmänna räddningstjänsten skall kunna förverkligas.

Varbergs kommun tillstyrker förslaget om indelning av landet i räddningstjänstregioner. Förslaget att Falkenberg – Varberg – Kungsbacka skall utgöra en region överensstämmer med länsstyrelsens i Halland instruktion för den regionala räddningstjänsten. Om Kungsbacka skall föras till region Göteborg bör även Varberg föras dit med hänsyn till riskerna i norra delen av kommunen. Tyvärr tror kommunen inte på frivilligheten beträffande regionsamarbete. En viss styrning från länsstyrelsen eller kommunförbundet anser kommunen absolut nödvändig för att få ett effektivt samarbete inom regionerna. I övrigt delar kommunen helt utredningens resonemang, om de fördelar som en regionindelning kan innebära.

Kungsbacka kommun stödjer kommitténs förslag om en utökad samverkan mellan kommunerna. I detta syfte föreslås en indelning av landet i räddningstjänstregioner. Kommunen förutsätter, att kommunerna därvid kommer att ges möjlighet att medverka. Som brandstyrelsen påpekat kan det vara ändamålsenligt för en kommun att ingå i mer än en räddningstjänstregion. En eventuell lagstiftning om landets indelning i räddningstjänstregioner får därför inte utformas så att den motverkar enkla och praktiska lösningar. Kommunen vill här påpeka hur exempelvis en stel lagstiftning vad gäller länens kollektivtrafik försvårat en administrativt enkel lösning inom Göteborgsregionen. Kommunen vill i detta sammanhang ansluta sig till kommitténs förslag, att kommunerna själva skall ges möjlighet att välja den juridiska samarbetsform som anses mest lämplig.

Göteborgs kommun tillstyrker bildandet av räddningstjänstregioner och understryker vikten av att räddningstjänsten i fred och krig har samma organisationsbas. Däremot ifrågasättes om detta kan ske på frivillighetens grund. I Göteborgsregionen har under tio år bl. a. med hjälp av kommunalförbundet arbetats med att få en frivillig samverkan till stånd. Senast har brand- och civilförsvarnämnden i Göteborg själv tagit upp frågan. Resultat i den mening som räddningstjänstkommittén syftar till har icke kunnat uppnås. Kommunens uppfattning är således att integreringen av civilförsvaret och allmän räddningstjänst bör vara fullständig samt att regionerna fastställas i särskild författning.

Lysekils kommun finner kommitténs förslag om inrättande av räddningstjänstregioner välgrundat. Kommunen vill dock för sin region föreslå att samarbetet skall ske mellan kommunerna Strömstad, Tanum, Sotenäs, Munkedal och Lysekil. Samarbete har förekommit inom kommungruppen i ett flertal år. Kommunerna har likartad storlek och likartade problem. Således har de med sitt kustnära läge drabbats av oljepåslag som i stort krävt insatser av alla kommunerna, med undantag för Munkedal. Vid dessa skador har omfattande informella kontakter mellan räddnings- och saneringsledare i respektive kommuner förekommit.

Vänersborgs kommun tillstyrker att samarbetet inom den allmänna

räddningstjänsten skall få utvecklas genom frivilliga åtgärder från kommunernas sida. För att detta skall lyckas fordras enligt kommunens uppfattning ett väl genomarbetat system med allmänna riktlinjer för samarbetet. Kommunen gillar kommitténs förslag om indelning av landet i räddningstjänstregioner, som ger kommunerna en anvisning om var de hör hemma i samverkanssystemet. Kommunen vill för sin del framhålla, att huvudförslaget till samverkansregion Trollhättan–Vänersborg är bättre än det alternativa förslaget till samverkansregion, Trollhättan–Vänersborg–Uddevalla–Lysekil, som presenterats. Särskilt vill kommunen peka på att hamn- och kustkommunerna Uddevalla och Lysekil till väsentlig del behöver andra resurser för sin räddningstjänstberedskap än inlandskommunerna Trollhättan och Vänersborg.

Ale kommun framhåller att kommittén föreslår ökad samverkan mellan kommuner i räddningstjänstregioner för att räddningstjänsten i samhället skall bli effektivare. Exempel på indelning av landet i sådana regioner lämnas också i betänkandet. Ale kommun föreslås tillhöra en region bestående av Göteborg, Mölndal, Härryda, Partille, Lerum, Ale, Kungälv och Öckerö. – Inom räddningstjänstens verksamhet sker samverkan i mer eller mindre organiserad form redan idag. Avsikten är emellertid att interkommunal samverkan skall utvecklas inom föreslagna räddningstjänstregioner för att öka effektiviteten till samma eller lägre kostnad för samhället. Exempel på lämpliga samverkansområden lämnas i katalogen. Det förefaller emellertid oklart hur långt man vill styra denna samverkan. Å ena sidan framhålles att det inte finns någon avsikt att minska kommunernas självbestämmanderätt och att det är kommunernas ensak att bestämma hur långt man vill driva samverkan med andra kommuner. Å andra sidan exemplifierar man samverkan på ett sätt som måste innebära långtgående samverkan. Denna skulle sannolikt kunna medföra minskat inflytande från mindre kommuner inom en räddningstjänstregion med stor skillnad mellan kommunerna. Detta gäller exempelvis den region Ale tillhör. En sådan utveckling skulle vara olycklig och begränsa en kommuns möjlighet att påverka den allmänna räddningstjänsten inom den egna kommunen. Förutsatt att detta inte är avsikten måste en utvecklad samverkan mellan kommuner inom räddningstjänstens kompetensområde öka effektiviteten och resurserna, vilket Ale genom samverkan med Kungälv har erfarenhet av. – I betänkandet anges i övrigt att brandstyrkor med deltidspersonal inte kan bli lika effektiva som styrkor med heltidsanställd personal. Erfarenhet från Ale kommuns brandstyrkor är emellertid att brister i rutin och erfarenhet i viss mån kan ersättas av idealitet och intresse. Än viktigare är emellertid att effektivisera övning och utbildning av denna personal. Detta är ett mycket viktigt område för samverkan där stora resurser slösas bort genom att brandförsvaren i kommunerna i regel planerar enbart för egna övningar och egen utbildning. Inom denna verksamhet finns mycket att göra vilket också påpekas i betänkandet. Dock saknas en väsentlig del som skulle kunna utvecklas till en

betydelsefull stödfunktion inom detta område. Statens brandnämnd svarar för utbildning av brandpersonal på central nivå. Genom att utnyttja resurser och erfarenheter vid utbildningsenheten för att utveckla utbildningsprogram och -paket samt till att ta fram stomplaner för olika övningar inom räddningstjänstens mycket breda verksamhetsfält skulle brandpersonalen kunna ges en enhetligare utbildning. Härigenom skulle också stora planeringsresurser sannolikt kunna frigöras ute i kommunerna. Arbetsmiljöaspekter skulle bättre kunna tillgodoses och dessutom skulle samverkan vid olika räddningstjänstinsatser underlättas. – Vid statens brandnämnds utbildningsenhet sker också fältmässig utbildning där materiel av olika slag används. Samtidigt samlar utbildningsenheten in erfarenheter från brandförsvaren ute i landet genom kontakten med brandpersonalen i samband med utbildningen. Genom att utnyttja denna kunskap och erfarenhet skulle förhoppningsvis brandnämndens utbildningsenhet kunna utvecklas till samhällets provnings- och testanstalt för materiel lämplig att använda inom räddningstjänst. Härigenom skulle initiativ kunna tagas till standardisering av därför lämplig materiel m. m. vilket sannolikt i mycket hög grad har betydelse för den samverkan som eftersträvas.

Falköpings kommun anser att räddningstjänstregioner bör tillskapas omfattande en eller flera kommuner med gemensam brandchef, vilket ger alla regioner möjlighet att få tillgång till brandingenjörskompetens.

Vara kommun uttalar att det finns behov av en utökad samverkan över kommungränserna mellan styrkor i beredskap och även av förebyggande åtgärder mot brand inom lämpliga geografiska områden samt att samarbete bör ske vid inköpsplanering, övningar och utbildning inom samverkansområdet.

Gullspångs kommun framhåller att en viss samverkan förekommer redan idag genom det släckavtal som finns mellan Mariestads och Gullspångs kommuner. De olika slag av samverkan över kommungränsen som kan tänkas idag för att öka effektiviteten är utbildning och övningar, planering samt förebyggande åtgärder. Kommittén anser att utvecklingen i räddningstjänsten bäst gagnas om åtgärderna för ett samarbete är frivilliga och detta är också kommunens åsikt därför att ett samarbete under tvång befrämjar inte effektiviteten.

Karlskoga kommun vill understryka att kommunal samverkan (region-samverkan) gynnar små kommuner men ställer stora krav på större kommuner. Då det gäller samverkan har kommittén efter överväganden fastnat för förslaget att man indelar varje län i flera räddningstjänstregioner med tanke på att en olycka sällan omfattar hela länet. Kommunen biträder förslaget att kommuner och länsstyrelse får i uppdrag att i samråd utarbeta förslag till indelning av räddningstjänstregioner i länet och att förslagen sedan inges till ett centralt räddningstjänstverk som fastställer gränserna. Detta får emellertid inte hindra en kommun från att i enskilda frågor samarbeta med en annan kommun i en annan region. Kommunen

understryker jämväl vikten av regional samverkan enligt kommitténs rekommendationer. Regional samverkan existerar redan inom Örebro län, t. ex. anskaffning av gemensam utrustning i form av miljövärdsbil. Region-samverkan är dessutom på gång vad gäller utbildningsverksamhet, annan gemensam utrustning och vad gäller ömsesidigt bistånd i övrigt.

Lindesbergs kommun ställer sig i stort bakom räddningstjänstkommitténs principbetänkande. Helt klart är, som kommittén framhåller, att mindre kommuner måste samarbeta vid större olyckor och att det är viktigt att planering m. m. gjorts innan en sådan olycka inträffar. Avtal med grannkommunerna, vilka når ett område snabbare än den egna kommunens styrkor, är andra exempel på samverkan där kommunen helt stöder kommitténs förslag. Däremot råder det tveksamhet om vilka ekonomiska fördelar och effektivitetsvinster som kommunen skulle kunna erhålla genom samarbete på den administrativa sidan, utbildningssidan och i det förebyggande arbetet. Lindesberg, 25 000 inv., är den största kommunen i norra Örebro län (= Lindesbergs civilförvarsområde = Lindesbergs polisdistrikt), där de övriga kommunerna Nora, Hällefors och Ljusnarsberg har 7 000–10 000 invånare. Samtliga kommuners utryckningsstyrkor består av deltidsanställd personal. I Lindesberg finns en brandingenjör och två heltidsanställda brandmästare i den administrativa ledningen, medan det i övriga kommuner finns en heltidsanställd brandmästare som chef. Samtliga dessa personer har i dagens läge mer än tillräckligt med arbetsuppgifter, vilket bl. a. länsstyrelsens tillsynsbesök 1980 vittnar om, då samtliga kommuner uppvisade brister vad beträffar brandsyn och planering. Det finns således inte i någon kommun resurser i överflöd och Lindesbergs kommun har svårt att inse på vilket sätt grannkommunerna skulle kunna kompensera den arbetsinsats, som Lindesbergs brandchef, regionens enda brandingenjör, skulle utföra utanför den egna kommunen enligt räddningstjänstkommittén. Över huvud taget synes det som om kommitténs förslag leder till att största kommunen inom regionen skulle få bjuda på sina resurser till de mindre kommunerna, något som i sig självt kan vara riktigt om det inte vore så att brandförsvaret i den större kommunen inte hinner med sina egna uppgifter.

Västerås kommun framhåller att ökad avtalsbunden samverkan inom föreslagna regioner skulle utjämna effektivitetsskillnader mellan kommuner och förbättra insatserna inom de mindre kommunerna.

Gävle kommun anser att det borde ingå i brandförsvarets åligganden att ta initiativ till bildandet av lokala samrådsgrupper för räddningstjänst. Detta skulle väsentligt förbättra möjligheterna till ett effektivt utnyttjande av samhällets totala resurser vid ett större nödläge. Kommunen delar kommitténs förslag att varje län bör indelas i flera räddningstjänstregioner.

Härnösands kommun ser positivt på ett ökat samarbete mellan kommuner i räddningstjänstsammanhang. Redan nu förekommer ett ganska omfattande samarbete inom kommunförbundets länsavdelningars ram.

Detta samarbete gäller främst utbildning, övning och inköp. Kommunen kan också tänka sig ett totalt räddningstjänstsamarbete mellan kommuner i vissa regioner där avstånden är små, i första hand storstadsregionerna. De av kommittén som exempel redovisade regionerna torde tillhöra de mest gynnsamma. Samgående i räddningstjänstfrågor mellan kommuner som inte har en naturlig anknypning kan emellertid i ogynnsamma fall ha en negativ inverkan på räddningstjänstens effektivitet särskilt i orter i regionernas ytterområden även om ledningen för organisationen rent kompetensmässigt har blivit högre. Kommittén har enligt kommunens uppfattning en övertro på vad heltidsanställd räddningstjänstpersonal kan prestera i förhållande till deltidsanställda. Eftersom räddningstjänsten vid större tillbud kräver stora insatser av personal måste deltidsanställda och även frivilliga av typen brandvårn tas i anspråk för att fylla detta personalbehov. Kommunen vill starkt understryka nödvändigheten av frivillighet vad gäller regionindelning och deltagande i samarbete mellan kommuner i en viss region. Någon form av straffåtgärder för kommuner som inte deltar, exempelvis hinder för utlåning av civilförsvarsmateriel eller liknande bör inte förekomma.

Ånge kommun anser att en bestämmelse om att det i varje region skall finnas ett samarbetsorgan är en förutsättning för att samverkan skall komma till stånd och bli effektiv. Varje län som en räddningstjänstregion blir för stora enheter, speciellt i Norrland, och skulle skapa en allt för komplicerad organisation och administration. Länet bör därför uppdelas i flera räddningstjänstregioner, t. ex. landskapsindelning. Samgående i räddningstjänstfrågor mellan kommuner som inte har en naturlig anknypning kan emellertid i vissa fall ha en negativ inverkan på räddningstjänstens effektivitet, särskilt i orter i regionernas ytterområden. Det bör därför vara en frivillighet av kommunen att delta i lämpliga samverkansformer inom regionerna. Redan nu förekommer samarbete inom kommunförbundets länsavdelnings ram med närliggande kommun, detta samarbete gäller främst alarmering, utbildning och övning samt vissa inköp.

Krokoms kommun anser att det synes vara en farlig väg att gå i samarbets- och samverkansfrågor mellan kommunerna att på något sätt intvinga kommunerna i någon form av regioner. Engagemanget för den egna kommunen både från politiker och anställda i räddningstjänsten måste med alla medel värnas om och behållas. Samarbetsformer samt t. ex. utbildningsfrågor, övningsverksamhet, inköp av viss speciell materiel, planläggningsfrågor, intern och extern information m. m. bör kunna utvecklas i Svenska kommunförbundets länsavdelningar och vid länsstyrelserna. Enligt Krokoms kommuns förmenande borde gällande lagstiftning även fortsättningsvis tillämpas, där kommunerna vid svårare nödläge kan begära hjälp från annan kommun samt att länsstyrelsen när den finner det lämpligt förordnar om särskild räddningsledare.

Åre kommun anser också att det skulle vara en farlig väg att gå i samarbets- och samverkansfrågor mellan kommunerna att "intvinga"

kommunerna i någon form av regioner. Engagemanget för räddningstjänstfrågor i den egna kommunen både från politiker och anställda måste med alla medel värnas om och behållas. Samarbetsformer som t. ex. utbildningsfrågor, övningsverksamhet, inköp av viss materiel, planläggningsfrågor, intern och extern information m. m. bör kunna utvecklas i Svenska kommunförbundets länsavdelning och länsstyrelsen. Enligt Åre kommuns förmenande bör nu gällande lagstiftning vara helt tillfyllest vad gäller samarbetet mellan kommunerna vid större nödläge, där drabbad kommun kan begära hjälp från annan kommun, samt att när länsstyrelsen så beslutar tillsätta särskild räddningsledare. Kommunen finner det ej heller så angeläget att en brandingenjör placeras centralt i länet, 10–15 mil från den kommun som han vid vissa tillfällen skall verka i, och därifrån då leda planering av räddningstjänsten, och förebyggande åtgärder. Det rätta bör vara att vid behov ge det lokala brandbefälet kompletterande utbildning samt, som i Åre kommun, skapa förutsättningar för det egna befälet att utföra planering, förebyggande åtgärder, utbildning o. dyl. På detta sätt borde en fungerande decentraliserad räddningstjänst med direktinflytande från politiskt och fackligt håll bli fallet i alla kommuner.

Umeå kommun framhåller att det är helt klart att kommunerna skulle vinna på en samordning framför allt då det gäller att få tillgång till kvalificerad personal för administrativ ledning, särskild befälsberedskap, gemensamma utrustnings- och materielresurser, bättre övningsplanering och utbildningsverksamhet, bättre samordnad planering för räddningstjänstinsatser och förebyggande åtgärder. Om detta är politiskt möjligt är svårt att förutsäga idag. Det är inte meningen att t. ex. huvudkommunen skall bära samtliga kostnader för detta arbete varför någon typ av regioner borde inrättas. För att snabbt erhålla fungerande samarbete över kommungränserna kan det vara välbetänkt med någon typ av statsbidrag. – I principbetänkandet anges att de samarbetsområden som skall bildas även skall överensstämma med de civilförvarsområden som skall föreslås eller fastställas enligt försvarskommitténs betänkande. Om civilförvarsverksamheten och den kommunala räddningstjänsten skall bedrivas helt samordnad måste verksamheten ha en enhetlig ledning och samtlig personal även vara frikallad från militära verksamheter och kunna övergå till civilförvarsverksamhet vid ofred. Detta medför även att kommunalförbund skulle vara den väg som kommunerna bör eftersträva vid ett samarbete inom regionerna.

Skellefteå kommun framhåller att en samverkan mellan flera kommuner inom större områden för Skellefteås vidkommande knappast kan skapa de resurser som krävs för en utökad räddningstjänst. Den studie som kommittén gjort i Umeå-regionen är knappast tillämplig i övriga delar av länet eftersom avstånden mellan samverkande kommuners brandkårsenheter är betydligt större än vad som är fallet i den studerade Umeå-regionen. Kommittén menar att en utvecklad samverkan inom räddningstjänsten innebär bland andra fördelar, enligt den samverkansmodell inom räddningstjänsten som

kommittén skisserar, att det skall vara möjligt för alla kommuner i landet att få tillgång till brandingenjörer för den administrativa och operativa ledningen av räddningstjänsten. Eftersom endast Skellefteå och Umeå kommuner i Västerbottens län har brandingenjörsutbildad personal måste en samverkan över hela länet till stånd för att möjliggöra en brandingenjörskberedskap. Om kommunalt huvudmannaskap väljes bör länsstyrelsen samordna denna beredskap.

Vännäs kommun anser att det är helt klart att kommunerna skulle vinna på en samordning framför allt då det gäller att få tillgång till kvalificerad personal för administrationsledning, särskild befälsberedskap, gemensamma utrustnings- och materialresurser, bättre övningsplanering och utbildningsverksamhet, bättre samordnad planering för räddningstjänstinsatser och förebyggande åtgärder. Det är inte meningen att endast en kommun skall bära samtliga kostnader för detta arbete varför någon typ av regioner borde inrättas. För att erhålla detta samarbete över kommungränserna kan det vara på sin plats att erhålla någon typ av statsbidrag. Kommunalförbund skulle vara den väg som kommunerna bör eftersträva vid samarbete inom regionerna.

Piteå kommun ser positivt på en samverkan men ifrågasätter samtidigt effekten av förslaget med hänsyn till de geografiska avstånden i Norrbotten. Den samverkan som blir aktuell för Piteås del är sekundärsamverkan. Dessutom ifrågasättes om den föreslagna räddningstjänstregionen där Piteå ingår är den riktiga med hänsyn till bl. a. de nuvarande sjukvårds- och civilförsvarsområdena. Inom femkanten, dvs. mellan Boden, Kalix, Luleå, Piteå och Älvsbyns brandförsvaret, förekommer det idag regelbundna träffar på brandchefs nivå. Vid dessa träffar byts erfarenheter om räddningstjänst, diskuteras olika tolkningar av förebyggande åtgärder, sammanställs resursförteckningar, planeras samköp, m. m. Det nuvarande samarbetet bör således vara en bra grund för en utvecklad samordning med politisk representation. Samarbetet får dock inte inkräkta på det politiska inflytandet över den egna räddningstjänstorganisationen. Kommunen anser att samordningssträvandena bäst gynnas om de får utvecklas på frivillig väg utan tvingande regler om samordningsorgan med i förlängningen kostsamma samordningskanslier.

Kalix kommun anser, att kommunerna själva på grundval av olika lokala förhållanden, avstånd, risker och liknande bör kunna träffa överenskommelser om lämpliga samverkansformer. Kommitténs förslag till räddningstjänstregioner bör kunna tillämpas, varvid hänsyn bör tas till respektive kommuns egna synpunkter och önskemål. En väsentlig fördel vore om civilförsvarsområdet kunde utgöra grunden för en räddningstjänstregion. Basen för en kommunal samverkan finns då redan lagd, eftersom civilförsvarsorganisationen redan idag till stora delar bygger på en sådan organisation.

Svenska kommunförbundet framhåller att ett omfattande samarbete mellan kommuner inom den allmänna räddningstjänsten förekommer redan idag och förbundet är positivt till att denna samverkan byggs ut. Förutsättningen härför är dock att samverkan baseras på frivilliga överenskommelser mellan kommunerna. Att statliga myndigheter ger ut allmänna råd i syfte att stimulera ett utvecklat samarbete ligger inom myndigheternas kompetens och föranleder ingen erinran. Däremot motsätter sig kommunförbundet helt föreskrifter i detta avseende. – Kommunförbundet anser att ett utbyggt samarbete mellan kommunerna är både önskvärt och behövt för att den allmänna räddningstjänsten skall fungera så effektivt som möjligt inom ramen för tillgängliga resurser. Sedan ett beslut om fortsatt kommunalt huvudmannaskap fattats är förbundet berett att via förbundets länsavdelningar ta initiativ till överläggningar mellan kommunerna i syfte att få till stånd ett utvidgat samarbete inom lämpliga regioner. Däremot är kommunförbundet tveksamt till effekterna av en för hela riket fastställd indelning av kommunerna i samarbetsregioner. Förbundet har den erfarenheten att samarbetet fungerar bäst om det har vuxit fram helt på frivillig väg som uttryck för behov av att samordna resurserna till kommuninvånarnas nytta. Att ovanifrån trycka på kommunerna en viss organisatorisk ram för samarbetet kan komma att snarare försvåra än stimulera samarbetet. Det ligger en motsättning i kommitténs ställningstagande att samarbetet och formerna för detta skall vara frivilligt medan indelningen i samarbetsregioner skall vara obligatorisk och fastställd av statlig myndighet. – Behovet av räddningstjänstinsatser kan i den enskilda kommunen tillgodoses genom egna resurser eller genom samarbete med en eller flera grannkommuner. I länsstyrelsens tillsynsfunktion ingår att se till att den allmänna räddningstjänsten fungerar tillfredsställande i de olika kommunerna. Om den därvid konstaterar brister kan den ta initiativ till en samverkan som kan avhjälpa dessa brister. Kommunförbundet anser att en frivillig samverkan bör prövas innan några beslut om en obligatorisk indelning i samarbetsregioner fattas. Ett riksdagsbeslut om ett kommunanknutet civilförsvar kan medföra ytterligare behov av interkommunal samverkan. Frågan om formerna för samverkan får då tas upp till nya överväganden.

Landstingsförbundet anser att ett utbyggt samarbete mellan såväl kommuner och landsting som andra organ är önskvärt och behövt för att räddningstjänsten skall fungera så effektivt som möjligt inom ramen för tillgängliga resurser. Förbundet anser emellertid inte att införandet av särskilda samverkansregioner därvidlag skulle medföra några påtagliga fördelar. Landstingens erfarenheter är i stället att införandet av ytterligare organisationsformer mellan den rent primärkommunala och landstingskommunala nivån ofta varit svåra att administrera och styra.

Svenska arbetsgivareföreningen och *Sveriges industriförbund* biträder synpunkterna på ökad samverkan mellan kommuner i den allmänna räddningstjänsten och att samarbetet skall få utvecklas genom frivilliga

åtgärder. En sådan ökad samverkan är ur effektivitets- och kostnadssynpunkt en förutsättning för det oförändrade kommunala huvudmannaskapet. Kommittén bör under det fortsatta arbetet ytterligare överväga hur denna samverkan skall ske i praktiken.

Lantbrukarnas riksförbund (LRF) framhåller att kommittén föreslår ett utvidgat samarbete mellan kommunerna. Därvid skulle ett bättre utnyttjande av resurserna kunna ske. LRF delar denna uppfattning men anser att sådana samarbetsformer ej får omfatta för många kommuner då det kan finnas risk för att administrationen blir för byråkratisk. – LRF kan inte biträda räddningstjänstkommitténs förslag till att landet indelas i räddningstjänstregioner inom vilka kommunerna skall samverka i räddningstjänstfrågor. Visserligen anför kommittén att kommunerna själva får bestämma i vilken omfattning och i vilka former denna samverkan skall ske samt att räddningstjänstregionerna ej skall ha någon rättsverkan. Dock skall regionindelningen fastställas av en central myndighet. Enligt LRF:s uppfattning är detta ett steg mot ökad centralisering av den allmänna räddningstjänsten vilket på sikt kommer att hota det lokala inflytandet över dem. En till gränserna fastställd regionindelning utgör enligt LRF:s mening början till en ny statlig indelning vars verksamhet fastare och fastare knyter de ingående kommunerna samman i en byråkratisk administration. LRF anser ändå att kommunal samverkan i frågor rörande den allmänna räddningstjänsten bör stimuleras och kan säkert leda till många fördelar. Det är dock viktigt att kommunerna kan känna att denna samverkan sker helt på frivillig väg och i den takt de själva bestämmer. Förslaget att indela landet i räddningstjänstregioner med av central myndighet fastställda gränser för samverkan mellan de i regionen ingående kommunerna utgör enligt LRF:s uppfattning ett steg mot ytterligare centralisering av den allmänna räddningstjänsten samtidigt som det finns risk för ett minskat lokalt inflytande. LRF avvisar därför förslaget.

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) anser att en ökad effektivisering kan ske mot bakgrund av flera av kommitténs förslag bl. a. genom en utökad samverkan mellan kommunerna. Men TCO vill samtidigt påpeka att det inte räcker med samverkan. Både nya personella och materiella resurser måste tillföras allmänna räddningstjänsten om en hög beredskap med god kvalitet skall kunna tillförsäkras medborgarna. När det gäller samverkan har TCO inget att erinra mot den "katalog" på uppgifter som skulle kunna bli föremål för samverkan. Samverkan bör ske på frivillig grund och får inte påverka den kommunala självstyrelsen i negativ riktning. Samverkan får inte heller betyda att räddningstjänsten centraliseras på ett sådant sätt att insatsberedskapen försämrats. TCO tror inte att personalstyrkan kan minskas i någon större grad i och med samverkan medan däremot vinster kan göras på materialsidan. I fråga om regionindelning tillstyrker TCO kommitténs förslag om att flera räddningstjänstregioner skall finnas i varje län och att kommunerna och länsstyrelserna bör ges i uppdrag att i samråd utarbeta

förslag till indelning i räddningstjänstregioner.

Centralorganisationen *SACO-SR* framhåller att kommittén anför angelägenheten av att räddningstjänsten i fortsättningen kan samordnas i större regioner. Denna samordning bör ske på frivillig grund. För varje region skall bildas ett samverkansorgan bestående av företrädare för de berörda kommunerna och dess ledningspersonal. Centralorganisationen delar uppfattningen om att en bättre samordning och ett bättre samarbete bör komma till stånd mellan kommunerna och brandförsvaren och att detta kan ske genom tillkomsten av en geografisk regionindelning. Centralorganisationen förutsätter att ledningspersonalen ges stort inflytande vid bildandet av lämpliga geografiska regioner. Med tanke på räddningstjänstens effektivitet bör antalet brandingenjörsbefattningar utökas så att en brandingenjörsberedskap kan åstadkommas i de flesta av landets räddningsregioner. Det av kommittén föreslagna samverkansorganet stämmer väl överens med försvarskommitténs förslag om lämpligt administrativt ledningsorgan för den framtida civilförsvarsverksamheten på lokal nivå.

Landsorganisationen i Sverige anser att möjligheterna till samverkan genom indelning i regioner inom länen förefaller tilltalande och väl stämma in på det synsätt landsorganisationen har. Dock måste den regionala indelningen få sådan flexibilitet att nuvarande problem vid kommungränser eller motsvarande ej uppstår vid regiongränsen. Det kan därför bli nödvändigt att för läns- eller riksnivå skapa bestämmelser där de lokala eller regionala instanserna åläggs att ingripa också på ett stadium då ingen risk föreligger, men där utvecklingen kan leda till allvarliga konsekvenser särskilt vid oklarheter rörande de geografiska områdena.

Svenska brandbefälets riksförbund delar räddningstjänstkommitténs bedömning att en ökad effektivitet i den allmänna räddningstjänsten kan uppnås i en väsentligt utökad samverkan mellan kommunernas räddningstjänstorgan. Den redovisade obalansen i de olika brandförsvarsorganisationerna avseende effektivitet, slagkraft etc. skulle i en utökad samverkan kunna elimineras till stor del. Det bör understrykas att en utjämning av de totala resurserna mellan kommunerna inte får ske på de större kommunernas villkor. I motsats till nämnda villkor kan konstateras att de större kommunernas brandförsvaret – inom oförändrad ekonomisk ram – i regel inte förfogar över någon överkapacitet i form av personal med kompetens brandingenjör (motsvarande) för planeringsuppgifter, förebyggande brandskydd m. m. Med hänsyn till kommunernas rätt till inflytande, insyn osv. på bildandet av räddningstjänstregioner så bör den föreslagna samverkansformen bygga på frivillig grund. Av särskild betydelse är att bildandet av samverkansorgan för respektive region inte ålägges kommunerna från statsmakternas sida. I stället bör kommunerna med dess personal ges stort inflytande på räddningstjänstregionens storlek m. m. Förbundet finner det angeläget att brandbefälets organisationer får en reell möjlighet att påverka brandförsvarets framtida indelning i regioner.

Svenska brandförsvärsföreningen anser att kommitténs principiella bedömning av samordningsbehovet förefaller rimlig och riktig. Kommittén bör under det fortsatta arbetet ytterligare överväga hur denna samverkan skall ske i praktiken. Föreningen finner också naturligt att samordningssträvandena av den fredstida och krigstida räddningstjänsten på lokal nivå leder till att den centrala verksamheten samordnas i en myndighet såsom kommittén har föreslagit. En samordning av det lokala arbetet förutsätter enligt föreningens bedömning också att en gemensam central myndighet i form av det tänkta räddningsverket kommer till stånd. Ambitionerna bör vara en total integration av verksamheten. De föreslagna åtgärderna, med ökad samordning mellan kommunerna och en central samordning mellan civilförsvär och brandförsvär, bör reducera behovet av tillsyn och kontroll via länsstyrelserna.

Svenska försäkringsbolags riksförbund framhåller att om kommunerna även fortsättningsvis – såsom kommittén föreslår – skall vara huvudmän för den allmänna räddningstjänsten måste en ökad effektivitet uppnås via en väsentligt ökad samverkan i större geografiska områden, räddningstjänstregioner. Kommittén föreslår att en sådan ökad samverkan mellan kommunerna skall ske i frivillig form vad gäller såväl primärsamverkan – t. ex. planläggning, förebyggande brandförsvär, inköp och administration – som sekundärsamverkan. Försäkringsbranschens erfarenheter – bl. a. från ett flertal storbränder – tyder på samordningsproblem och begränsade resurser. Detta illustrerar behovet och värdet av en samordnad räddningstjänst med uttalat ansvar att samverka inom större regioner. Mot bakgrund härav stöder Riksförbundet kommitténs förslag avseende sådan samverkan liksom dess förslag vad gäller användning av olika slag av statliga och andra resurser som idag är avsedda för andra ändamål än den allmänna räddningstjänsten.

SOS Alarmering AB framhåller att den utökade samverkan som kan vara önskvärd i fredstid utvecklas successivt under aktiv medverkan av kommunförbundets länsavdelningar och landstingen i samråd med SOSAB och andra organ som berörs av räddningstjänsten. Enligt SOSAB:s mening medför därför inrättandet av regioner inga påtagliga fördelar ur fredssynpunkt, utan kan i stället komplicera planeringen genom införandet av ytterligare en organisationsform. Enda skälet för regionindelning synes därför vara anpassning till tänkta civilförsvärsregioner. Planläggningen för räddningstjänsten i krig borde dock gå att lösa utan att några stora ingrepp görs i en fungerande fredsorganisation.

4 Organisationen på regional och central nivå

Räddningstjänstkommittén anser att länsstyrelsernas samordningsuppgifter inom räddningstjänsten kommer att förändras till följd av det utökade regionala samarbetet mellan kommunerna men att ett regionalt statligt organ fortfarande kommer att behövas för bl. a. samordning av den allmänna räddningstjänsten med de olika formerna av särskild räddningstjänst. På den

centrala nivån bör enligt kommitténs mening en ny myndighet bildas för handläggning av frågor om civilförsvaret och freds räddningstjänst.

Remissinstanserna är positiva till räddningstjänstkommitténs förslag i organisationsfrågorna. Vad gäller den regionala nivån förutsätter remissinstanserna att länsstyrelsen även i framtiden skall spela en samordnande roll. De flesta remissinstanser är också positiva till en samordning av myndigheterna på central nivå och ser detta som en rationell åtgärd.

Rikspolisstyrelsen anser att det också i den framtida räddningstjänstorganisationen torde finnas behov av ett statligt regionalt ledningsorgan för samordning på länsnivå. Det är naturligt att länsstyrelserna behåller lednings- och samordningsrollen. Länsstyrelserna måste för dessa uppgifter få tillgång till personal som har erfarenhet av räddningstjänst. – *Rikspolisstyrelsen* tillstyrker förslaget att bilda en ny central myndighet – ett räddningstjänstverk – genom att sammanföra statens brandnämnd och civilförsvartsstyrelsen. Styrelsen delar kommitténs uppfattning att en integration av civilförsvaret och räddningstjänsten i fred är ett av de bärande inslagen för att uppnå en effektivare räddningstjänst. En samordning lokalt och regionalt av räddningstjänsten i såväl fred som ofred nödvändiggör självfallet också en samordning på central nivå. *Rikspolisstyrelsen* tillstyrker förslaget om tillkallande av en organisationskommitté för att närmare utreda bl. a. uppgifter, medel och organisation för det nya räddningstjänstverket. – Den av kommittén föreslagna samordnings- och informationscentralen för räddningstjänsten (uppgiftsförråd) har utan tvekan ett stort behov att fylla, särskilt vad avser information om farliga ämnen. Det som anförs om en central samordning på riksnivå för olika typer av räddningstjänstinsatser av större omfattning, bl. a. fjällräddning, sjöräddning etc. är intressant men behöver utredas närmare innan det är möjligt att ta ställning till behovet av en sådan samordning. Samma gäller också beträffande det som sägs om samordningscentralens eventuella operativa ansvar vad avser inledningsskedet vid flygräddning och sjöräddning.

Överbefälhavaren biträder kommitténs förslag om tillkomsten av en ny räddningstjänstmyndighet på central nivå. Detta bör underlätta samarbetet mellan militära och civila myndigheter på olika nivåer.

Civilförsvartsstyrelsen ställer sig positiv till kommitténs förslag om inrättande av en ny central myndighet med ansvar för såväl den fredstida som den krigstida räddningstjänsten liksom för civilförsvarsverksamheten i övrigt. Styrelsen anser i likhet med kommittén att en sammanslagning av civilförsvartsstyrelsen och statens brandnämnd har alla förutsättningar att främja effektiviteten för den framtida räddningstjänsten och civilförsvarsverksamheten. Beträffande den nya myndighetens verksamhetsinriktning vill styrelsen fästa uppmärksamhet på att civilförsvartsstyrelsens ansvarsområde inte enbart omfattar krigsräddningstjänsten utan också ett annat mycket betydelsefullt och resurskrävande verksamhetsområde nämligen skyddet för befolkningen. Vidare vilar civilförsvarets förmåga att verka på samverkan

mellan olika totalförsvargrenar såväl i fred som i krig. Samverkan inom totalförsvaret sker mellan olika myndigheter och organ på olika nivåer. Samverkan sker också med den fredstida räddningstjänsten bl. a. i syfte att bättre ta tillvara samhällets samlade resurser både under fred och krig. Dessa samverkansformer – civilförsvarets samverkan med totalförsvaret och civilförsvarets samverkan med freds räddningstjänsten – går mycket väl att förena i ett nytt verk. Genom den översikt som uppnås kan det vara en fördel att bredda möjligheterna att utnyttja samhällets totala resurser för omfattande nödlägen såväl i fred som i krig. Det nya verkets verksamhetsområde kommer att omfatta åtgärder för såväl freds- och krigsräddningstjänst som för övriga åtgärder för befolkningens skydd. Civilförsvarsstyrelsen kan mot denna bakgrund inte dela kommitténs uppfattning att”Med hänsyn till de stora fordringar som i fortsättningen skall ställas på en utveckling av freds räddningstjänsten anser räddningstjänstkommittén det naturligt att denna del av verksamheten kommer att sätta sin prägel på organisationen”. Räddningstjänstkommittén anser vidare att den nya myndighetens huvuduppgifter bör vara att utveckla metoder för verksamheten, utvärdera erfarenheter och ge information och rådgivning till räddningstjänstorganen. Verket skall också samordna den allmänna räddningstjänsten med de särskilda räddningstjänstformerna. Styrelsen delar kommitténs uppfattning om att dessa uppgifter bör utgöra tyngdpunkten i det nya verkets ansvarsområden för freds räddningstjänsten. För krigsräddningstjänsten tillkommer dock viktiga uppgifter som utbildning och övning av krigsräddningstjänstpersonal, anskaffning av materiel, förrådshållning och underhåll av materiel etc. Räddningstjänstkommittén föreslår att en organisationskommitté snarast tillkallas för att utreda uppgifter, medel och organisation för det nya centrala verket och att utarbeta en plan för genomförandet av dess nya organisation. Civilförsvarsstyrelsen anser liksom räddningstjänstkommittén att en snar lösning är önskvärd.

Sjöfartsverket ser förslaget om en ny central myndighet med samlade resurser som en positiv åtgärd. För sjö räddningstjänstens del skulle det kunna innebära möjligheter till central överenskommelse om utnyttjande av resurser från respektive räddningstjänst och ömsesidiga åtgärder i olyckor där flera huvudmän berörs. – Idén om en central samordnings- och informationscentral är god och bör enligt sjöfartsverkets mening prövas. Vid stora resurskrävande olyckor där flera räddningstjänstorgan samverkar kan ett uppgiftsförråd vara av stort värde. Ansvaret för upprättandet och skötseln av detta bör självklart läggas på det föreslagna räddningstjänstverket.

Luftfartsverket framhåller att kommittén anser att det på en central nivå bör ligga ett ansvar för framför allt utbildning och det forsknings- och utvecklingsarbete som berör räddningstjänsten. Vidare bör centralt utvecklas sådana organisationsformer att samhällets samlade resurser på ett bättre sätt kan användas i räddningstjänsten. Luftfartsverket ser detta närmast som en fråga om ambitionsnivå där effekterna måste vägas mot kostnaderna.

Vidare bör erfarenheterna från större olyckor vara sådana att en höjd ambitionsnivå är motiverad. Luftfartsverket kan inte finna att sådana skäl i tillräcklig grad är redovisade i betänkandet. Av betänkandet framgår att den centrala nivån kan skapas genom att sammanföra statens brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen till en ny myndighet. Kommittén föreslår att en organisationskommitté tillkallas för att närmare utreda uppgifter, medel och organisation för det nya centrala räddningstjänstverket samt att utarbeta en plan för genomförandet av den nya organisationen. Av betänkandet framgår att ett sammanförande av statens brandnämnd med civilförsvarsstyrelsen är motiverat också av andra skäl vilket framhållits av den s. k. CK-gruppen. Om en organisationskommitté tillsätts för att närmare utreda de angivna frågorna anser luftfartsverket att de ekonomiska frågorna, liksom luftfartsverkets påverkan av flygräddningstjänsten, måste få en framträdande plats vid val av ambitionsnivå. Vidare måste de synpunkter luftfartsverket ovan framfört beträffande alarmerings- och efterforskningstjänsten inom luftfarten beaktas. Luftfartsverket kan med hänsyn till de åtaganden gentemot ICAO, som verket har att iakttä enligt luftfartskonventionen och till denna hörande Annex 12, Search and Rescue, inte acceptera att ändringar sker inom detta område. Den nu gällande organisationen för denna verksamhet och bestämmelserna härför står helt i överensstämmelse med de standards som är intagna i Annex 12 och är härigenom desamma som gäller i internationell luftfart. – Betänkandet berör de lednings- och sambandsresurser som nu finns hos bl. a. luftfartsverket (Räddningscentraler, RCC/CEFYL). Det föreslås att det inrättas en samordnings- och informationscentral (uppgiftsförråd). Kommittén avser att återkomma med överväganden om de berörda myndigheternas uppgifter inom de olika formerna av särskild räddningstjänst. Luftfartsverket anser, att en central samordnings- och informationsfunktion för användning av speciella resurser för räddningstjänst vid olyckor av större omfattning kan bidra till att höja effektiviteten i räddningstjänsten. Funktionen behöver dock enligt verkets mening nödvändigtvis inte innebära inrättande av en ny organisatorisk enhet utan bör kunna säkerställas genom avtal/överenskommelser.

Statskontoret anser att förslaget om sammanslagning av statens brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen samt förslagen om mera praktiskt samarbete på lokal nivå mellan räddningstjänst och civilförsvaret bör prövas närmare i positiv anda. I dessa delar behövs dock omfattande fortsatt utredning. En i huvudsak gemensam organisation för civilförsvaret och räddningstjänst i fred kan sålunda antas till stora delar komma att prioritera fredstjänsten, vilket kan påkalla särskilda åtgärder. Det är inom fredstjänsten de akuta behoven finns så länge landet inte befinner sig i krig eller krigstillstånd. En analys av detta behövs också för att kunna ta ställning till om den föreslagna nya myndigheten skall lyda under försvars- eller kommundepartementet. Statskontoret är berett medverka i arbetet med fortsatt utredning i hithörande fråga. – Länsstyrelsernas roll i den nya räddningstjänstorganisationen bör

belysas närmare. Kommittén är försiktig i sina ställningstaganden men förefaller anse att länsstyrelsernas roll, framför allt när det gäller det operativa ledningsansvaret vid omfattande olyckshändelser, i framtiden bör vara mera passiv än i dag. Länsstyrelsernas huvudsakliga ansvar skulle därmed koncentreras till katastrofplanläggning. Statskontoret finner i och för sig en sådan ordning rimlig. Det operativa ledningsansvaret bör åvila myndigheter och personer som har till daglig uppgift att bemästra de speciella svårigheterna i sådana situationer. Statskontoret kan dock inte nu ta närmare ställning till hur länsstyrelsernas ansvar bör avgränsas. Ett sådant ställningstagande förutsätter att kommittén tydligare redogör för sin uppfattning om länsstyrelsernas framtida uppgifter.

Riksrevisionsverket anser att räddningstjänstkommitténs förslag att ett centralt räddningstjänstverk bildas och att en organisationskommitté tillsätts för att utreda verkets uppgifter och organisation är otillräckligt underbyggt. I betänkandet framförs att freds räddningstjänstens uppgifter i fortsättningen kommer att kräva ökade resurser på den centrala statliga nivån. Enligt kommittén kommer därför denna del av verksamheten att sätta sin prägel på organisationen efter sammanslagningen av civilförsvarsstyrelsen och statens brandnämnd. Detta skulle med tanke på nuvarande omfattning av resp. verksamhet innebära en kraftig resursomfördelning. Riksrevisionsverket anser mot bl. a. denna bakgrund att även andra alternativ än en sammanslagning av myndigheterna bör prövas. Behovet av ett centralt räddningstjänstverk vid en förstärkning av den kommunala räddningstjänstorganisationen är på nuvarande stadium svårt att bedöma. Ett alternativ kan därför vara att avvakta förändringarna på lokal och regional nivå innan definitiv ställning tas till vilka krav dessa ställer på den centrala nivån. Ytterligare skäl till att avvakta med beslutet om ett räddningstjänstverk framkom i den förvaltningsrevisionella granskning som riksrevisionsverket nyligen genomfört av civilförsvarsstyrelsen. Revisionen pekar på ett flertal problem i civilförsvarets skadeavhjälpande verksamhet. Riksrevisionsverket har därför presenterat en rad åtgärdsförslag och initiativ har tagits på civilförsvarsstyrelsen för att lösa problemen. Flera av åtgärderna är emellertid av den karaktären att det kommer att ta flera år innan de är helt genomförda. Större förändringar av civilförsvarsstyrelsens ansvarsområde bör inte vidtas innan bl. a. dessa problem är lösta. Riksrevisionsverket avstyrker således att en organisationskommitté tillsätts på nuvarande stadium. – Länsstyrelserna har inom räddningstjänsten tilldelats en viktig roll speciellt vid planering och ledning av räddningsarbetet vid större olyckshändelser. Oklarheter har dock funnits beträffande bl. a. var gränsen mellan kommunernas och länsstyrelsens ansvarsområden går. Dessa problem har enligt riksrevisionsverkets mening inte tillräckligt belysts i betänkandet. Med den förändrade organisation av räddningstjänsten på lokal nivå som föreslås är det ännu angelägnare att denna fråga klarläggs.

Statens naturvårdsverk anser att länsstyrelserna liksom hittills bör planera

räddningstjänsten på den regionala nivån (beskriva risker, inventera resurser, samordna beredskapen regionalt, föreskriva förebyggande åtgärder). Länsstyrelserna bör dessutom ha det övergripande ansvaret för att industrins och det allmännas planering samordnas, så att en samverkan kan komma till stånd och ordnas på ett fördelaktigt och effektivt sätt. För att kunna fullfölja dessa uppgifter och framför allt för att vid nödläge kunna fungera som ledningsorgan för samordning av räddningstjänsten bör länsstyrelserna enligt naturvårdsverkets uppfattning fastställa kommunala brandordningar (motsvarande). – Kommittén föreslår att det tillsätts en organisationskommitté med uppgift att närmare utreda uppgifter, medel och organisation för en ny central myndighet, dvs. en sammanslagning av statens brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen. Den nya myndigheten bör enligt naturvårdsverket ha ansvar för utbildning, erfarenhetsåterföring, information, utformning av riktlinjer, standardisering av materiel och forsknings- och utvecklingsarbete. – Naturvårdsverket anser att räddningstjänstkommittén bör utarbeta ett förslag om informationstjänst på kemikalieområdet för att underlätta bekämpning av kemikalieutflöden o. d. – Naturvårdsverket har tidigare dessutom uttalat sig för ett mera formbundet samarbete mellan miljövårds- och bekämpningsmyndigheter. Verket kan inom ramen för detta samarbete utarbeta allmänna riktlinjer och råd för hur olje- och kemikaliebekämpning bör ske med hänsyn till naturmiljön.

Statens strålskyddsinstitut framhåller att räddningstjänstkommitténs förslag till inrättandet av ett nytt centralt räddningstjänstverk genom att sammanföra statens brandnämnd med civilförsvarsstyrelsen torde vara en angelägen åtgärd. Härigenom skulle erhållas en central samordning som såväl freds- som krigsräddningstjänsten skulle ha stor nytta av. För samordning av den allmänna räddningstjänsten med de särskilda räddningstjänstorganen föreslås att en organisationskommitté särskilt bör överväga vilka åtgärder som fordras mellan det nya räddningstjänstverket och övriga statliga myndigheter. Strålskyddsinstitutet tillstyrker att en organisationskommitté inrättas. – Beträffande kommitténs förslag till inrättande av en samordnings- och informationscentral för räddningstjänsten får strålskyddsinstitutet anföra följande. Institutet har i enlighet med lagen (1960:331) om skyddsåtgärder vid olyckor i atomanläggningar m. m. och energipropositionen 1980/81:90 som uppgifter att bl. a. sammanställa, bearbeta och analysera indikeringsmätresultat. För dessa uppgifter pågår uppbyggnad av en expertcentral i Haga tingshus som institutets kärnkraftgrupp numera disponerar. Inom expertcentralen kommer att finnas följande sambandsmöjligheter:

Teleförbindelser inom det allmänna telenätet (ATN)

Direktförbindelser till länsalarmeringscentralen i Stockholm

Radiolänkförbindelser i försvarets fasta radiolänknät (FFRL)

Telexförbindelser

Telefaxförbindelser

För bearbetning och analys av indikeringsmätresultat kommer centralen att anslutas till en datoranläggning inom försvarets forskningsanstalt och till ytterligare någon reservdatoranläggning. Expertcentralen kommer att erhålla en omfattande AV-utrustning för presentation av kartmaterial, mätresultat m. m. Centralen kommer endast att bemannas vid larm från kärnkraftverk eller länsstyrelse förutom vid utbildnings- och övningstillfällen. Det är möjligt och kanske lämpligt att expertcentralen kan utnyttjas även vid andra stora olyckor inom landet. En eventuell komplettering av strålskyddsinstitutets expertcentral för att kunna utnyttjas vid andra olyckor än atomolyckor torde innebära mindre kostnader i jämförelse med att utrusta en annan central med utrustning för atomolyckor. Frågan bör dock närmare utredas med avseende på praktiska och ekonomiska konsekvenser.

Generaltullstyrelsen förordar i fråga om regionalt räddningstjänstorgan alternativet med s. k. storregionala enheter med ansvar för räddningstjänstens samordning inom och mellan berörda län. En sådan lösning skulle enligt styrelsens bedömning skapa tillräckligt stora geografiska ansvarsområden för att täcka in även katastrofsituationer med effekter över stora ytor. Samverkan med bl. a. kustbevakningen skulle avsevärt underlättas vid ett genomförande av detta alternativ. – Då det gäller den centrala nivån ser styrelsen avsevärda fördelar i förslaget om bildande av en ny gemensam myndighet genom sammanläggning av statens brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen och tillstyrker att denna fråga utreds av en organisationskommitté. I detta sammanhang diskuterar kommittén vilka åtgärder för samordning mellan det nya verket och övriga statliga myndigheter som kan erfordras. Man pekar därvid på möjligheten av att den nya myndigheten i budgetprocessen yttrar sig till regeringen över de delar i de andra myndigheternas anslagsframställningar som gäller räddningstjänsten. Styrelsen finner detta förslag mindre välbetänt och avstyrker att en sådan ordning tillämpas regelmässigt eftersom den enligt styrelsens mening skulle medföra en helt onödig byråkratisk omgång. Det får förutsättas att de myndigheter som är ansvariga för särskild räddningstjänst har erforderlig kompetens inom sina resp. fackområden för att inför regeringen kunna motivera nödvändiga resursförändringar. – I betänkandet diskuteras inrättande av en central samordnings- och informationscentral för räddningstjänsten avsedd att utnyttjas främst i samband med olyckor av större omfattning. Den förda diskussionen visar enligt styrelsens uppfattning brist på förståelse för de olika räddningstjänsttypernas specifika krav på kunskaper och erfarenheter hos ledningspersonalen. En uppbyggnad av en sådan samordnings- och informationscentral skulle enligt styrelsens mening kräva dygnetrunt tjänstgörande ledningspersonal med utbildning och praktisk erfarenhet inom resp. räddningstjänstgren. Etableringen av ifrågavarande central skulle bli relativt kostsam utan att ge några större fördelar jämfört med nuläget. All erfarenhet inom kustbevakningens verksamhetsområde ger vid handen att en central ledningsnivå är av mindre betydelse i ett inledningsskede än den regionala

och lokala ledningsnivån som etableras så snart en händelse inträffar som kräver detta. Tanken på att ge ett samordningsorgan av i utredningen föreslagen typ ett operativt ansvar inom områden där man av naturliga skäl i de flesta fall saknar kompetens och erfarenhet är fullständigt främmande för styrelsen. En sådan ordning skulle enbart skapa förvirring och allvarligt äventyra genomförandet av erforderliga åtgärder. Styrelsen motsätter sig därför bestämt ett inrättande av samordningscentraler med operativt ansvar. Enligt styrelsens mening åligger det resp. ansvariga räddningstjänstmyndigheter att skapa för resp. räddningsgren erforderliga och nödvändiga centrala ledningsresurser vilket som regel kan ske utan större omgång genom samverkan och samarbete med lämpliga regionala ledningsorgan på samma ort. Samverkan mellan olika centrala ledningsorgan innebär enligt styrelsens erfarenheter inga större problem.

Statens vattenfallsverk anser att förslaget att för räddningstjänsten inrätta ett nytt centralt organ genom vissa sammanslagningar av statens brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen synes kunna vara en rationell åtgärd från ansvarssynpunkt bl. a. med hänsyn till parallellen mellan normalläge och krissituation. – För lokal och regional nivå betonar utredningen att med huvudmannaskapet följer ansvar för organiserad samverkan med andra organ som har sådan verksamhet inom samhället att något slags räddningstjänst kan aktualiseras. Vattenfall vill understryka att sådan samverkan mellan olika organ under ledning av en huvudman ligger helt i linje med vad som i andra sammanhang planeras för andra verksamheter i krissituationer där bibehållet ansvar från normalläge till krisläge är en huvudprincip. Vattenfall har verkat för att den principen följs så långt som möjligt på energiförsörjningsområdet och speciellt för kraftindustrin.

Statens brandnämnd framhåller att nämnden har i sitt remissvar över CK-gruppens rapport (Ds Fö 1980:4) Civilförsvaret och kommunerna anfört dels att nämnden förutsätter att ett eventuellt nytt verk kommer att styras av räddningstjänstens behov i fredstid, dels att det eventuella verket får ett brett kompetensområde. Ett sådant mer fullständigt täckande verk bör sålunda förutom den kompetens som statens brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen besitter tillföras ytterligare erforderliga kunskaper inom den särskilda räddningstjänsten. Härvid bör också försvarsmaktens roll i fråga om räddningstjänst i fred och krig särskilt beaktas. – Tankarna om en bred samverkan inom hela den samhällssektor som förfogar över räddningstjänstresurser kräver en vidgad överblick vilket kommittén föreslår åstadkommes bl. a. genom att det nya verket får tillgång till ett centralt uppgiftsförråd där samhällets olika räddningstjänstresurser och formen för deras användande kan förtecknas. Redan i dag är denna brist liksom bristen på en över räddningssektorn samlad statistik besvärande. Uppgiftsförrådet bör enligt nämndens mening konstrueras så att det kan betjäna de ledningscentraler som kommittén framhåller som lämpliga i varje räddningstjänstområde. En sådan möjlighet skulle öka effektiviteten och medge

besparingar. Uppgiftsförrådet bör placeras inom det eventuella centrala verket för räddningstjänst. Där finns kunskap, personkännedom och kontakter med brandförsvaren redan genom verkets ordinarie arbetsuppgifter. Att även ålägga verket att skapa ett centralt uppgiftsförråd skulle bli mindre kostnadskrävande än att skapa en fristående organisation.

Länsstyrelsen i Stockholms län ansluter sig till kommitténs förslag att en organisationskommitté tillkallas för att utreda uppgifter, medel och organisation för ett centralt räddningstjänstverk som bildas genom en sammanslagning av statens brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen.

Länsstyrelsen i Uppsala län framhåller att för att kunna genomföra ålagda uppgifter inom räddningstjänstområdet har en hård prioritering av andra uppgifter inom bl. a. civilförsvarets och det ekonomiska försvarets områden måst göras. Detta kan medföra problem för länsstyrelsen och inverkar menligt på möjligheterna att kunna axla sin del av ansvaret när det gäller att bl. a. leva upp till den målsättning som ställs i det senaste försvarsbeslutet. Samtidigt ger krympande ekonomiska ramår och föreslagna besparingsåtgärder allt mindre utrymme för önskvärda insatser inom det viktiga räddningstjänstområdet. För att klara den ökade arbetsbelastningen i en krympande organisation krävs en verkligt kvalificerad insats av ansvariga länsstyrelser. Stråvan måste vara att samordna hela räddningstjänstorganisationen regionalt under en gemensam ledning. Här bör ingå expertis från länsstyrelsen, landstinget, brandförsvaret och övrig kommunal verksamhet, befintliga räddningstjänstföretag, försvarsmakten m. fl. Att som nu genom ekonomisk styrning – via specialdestinerade anslag – söka lösa vissa akuta problem inom räddningstjänstområdet, snarare splittrar än stabiliserar en samlad insats. Länsstyrelsen måste själv få bedöma hur tilldelade medel skall fördelas eftersom varje län har sin egen struktur och inriktning – inte minst när miljöhänsyn måste tas och beslut om sanerings- och återställningsarbeten skall fattas. – Länsstyrelsen anser att det är angeläget att ett räddningstjänstverk bildas så att en enhetlig ledning av räddningstjänsten finns på central nivå. När det gäller civilförsvaret pågår emellertid just nu (Org 80) en omorganisation inom hela landet. Detta innebär att civilförsvarsorganisationen befinner sig i en mycket sårbar situation sedan något år tillbaka. Det vore därför inte lämpligt att ombilda den centrala myndigheten till ett nytt sammanslaget verk under nuvarande omständigheter. På sikt kan däremot, efter noggranna utredningar och analyser av arbetsläget inom civilförsvaret, en sammanslagning av de nämnda myndigheterna vara lämplig.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anser att uppföljning av räddningstjänsten i kommunerna från länsstyrelsens sida i samverkan med statens brandnämnd är värdefull och ger bl. a. värdefulla tillfällen till erfarenhetsutbyte. I fråga om sammanställning, värdering och delgivning av erfarenheter anser länsstyrelsen att det kan diskuteras om inte kommunförbundets länsavdelning borde svara för detta arbete. För att öka länsstyrelsens kompetens beträffande räddningstjänst bör på sikt en kvalificerad handlägg-

gare per försvarsenhet med t. ex. brandingenjörsutbildning ingå. Denne skulle få viktiga uppgifter bl. a. när det gäller utvecklingen av samordningen av freds- och krigsräddningstjänsten. F. ö. är det enligt länsstyrelsens uppfattning viktigt att beakta resursfrågan. Länsstyrelsernas resurser och inte minst försvarsenheternas minskar kraftigt samtidigt som kraven på såväl freds- som krigsräddningstjänsten ökar. Resurser för ökade insatser blir allt svårare att avdela. Det är också viktigt att handläggare på länsstyrelserna erbjuds lämplig utbildning i räddningstjänst. – På central nivå föreslås inrättandet av ett nytt centralt räddningstjänstverk. En organisationskommitté bör snarast utreda organisation, uppgifter m. m. Länsstyrelsen biträder kommitténs grundtanke att integrera freds- och krigsräddningstjänsten i enheterna på det nya verket. Både freds- och krigsförberedelserna för räddningstjänsten kräver avsevärda administrativa och andra resurser. Integreringen torde underlättas om man inte från början framhäver den ena verksamheten före den andra. – Kommittén föreslår en central informationscentral och anser att kraven på dokumentation i resursregister o. d. minskar på lokal nivå. Länsstyrelsen vill påpeka att underlaget till den centrala informationscentralen sannolikt till stor del måste lämnas från lokal och regional nivå. Detta fordrar också resurser.

Länsstyrelsen i Jönköpings län delar kommitténs uppfattning att en utökad samverkan med främst civilförsvaret kommer att bli till nytta för utvecklingen av freds- och krigsräddningstjänsten. Kan försvarskommitténs (CK-gruppens) förslag i frågan realiseras, öppnas vägar för tillförande av räddningsresurser i fråga om såväl personal som materiel. Särskilt betydelsefullt torde det vara om anskaffad civilförsvarsmateriel utnyttjas och omsättes i fred. Detta kan bli av icke oväsentlig ekonomisk betydelse för den allmänna räddningstjänstens huvudmän i fred. Omfattningen torde bero på hur långt man kan nå i fråga om gemensamt urval, standardisering och inköp av materiel för såväl freds- som krigsanvändning. Genom att räddningstjänsten kommer att ha samma huvudman i fred som i krig kommer också den därav följande krigsledningsorganisationen – som kommer att utbildas och övas genom statens försorg – att utgöra ett direkt tillskott i fråga om ledning vid svåra nödlägen i fred där av kommunstyrelse samordnad ledning är nödvändig, vilket inte minst är angeläget i händelse av en utökning av den allmänna räddningstjänstens skyldigheter att ingripa. Av detta följer att länsstyrelsen starkt vill understryka vikten av att en central samordning genom sammanslagning mellan statens brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen kommer till stånd. Först då kommer enligt länsstyrelsens mening största möjliga effekt att kunna uppnås i samordningen av freds- och krigsräddningstjänsten. Vad gäller övriga organisatoriska förslag på regional nivå delar länsstyrelsen kommitténs uppfattning.

Länsstyrelsen i Kalmar delar kommitténs uppfattning om arbetsuppgifternas fördelning på lokal, regional och central nivå. Länsstyrelsen anser också,

liksom kommittén att förutsättningen för att statlig ersättning skall kunna utgå till kommun för räddningstjänstkostnader inte skall vara att länsstyrelsen övertagit ledningen av verksamheten enligt 12 § brandlagen. Frågan om länsstyrelsens övertagande av ledningen av räddningstjänstverksamhet skall avgöras med hänsyn till det faktiska resursbehovet inte på grund av önskemål om att överföra kostnadsansvar från kommun till staten. Regler för kommunernas rätt till statlig ersättning vid särskilt omfattande eller exceptionella räddningstjänstinsatser bör utfärdas. – Som framgår av betänkandet är variationerna i räddningstjänstens utbyggnad i många fall större än vad som rimligen kan motiveras med lokala hänsyn. Ett av skälen härför är uppenbarligen att det saknas centrala regler för räddningstjänstorganens dimensionering. Länsstyrelsen finner det angeläget att normer härför utfärdas samt vill framhålla att en närmare anknytning av civilförsvaret till kommunerna möjliggör för kommunerna att tillgodogöra sig resurser, som staten bekostat. Under sådana förhållanden blir det nödvändigt att staten följer upp och övervakar att kommunerna inte försummar eller underdimensionerar sin räddningstjänst. Statliga organ måste också ha befogenhet att föreskriva den *minimiorganisation*, som en kommun skall vara skyldig att hålla. Sådana statliga styrmedel är enligt länsstyrelsens uppfattning en förutsättning för överförande av civilförsvarsuppgifter till kommunerna.

Länsstyrelsen i Malmöhus län delar kommitténs uppfattning att samordningsuppgifterna på regional nivå kommer att förändras om ett utökat samarbete kommunerna emellan kommer till stånd. Det framstår dock klart att denna förändring kommer att inträda successivt och i den takt och omfattning som den kommunala samverkan utvecklas. Det vore dock oriktigt att endast låta länsstyrelsens verksamhet inom räddningstjänstområdet passivt förändras i takt med utvecklingen på lokal nivå. Vid sidan av den uppgift kommittén påvisar – att samordna den allmänna räddningstjänsten med olika former av särskild räddningstjänst – krävs enligt länsstyrelsens mening bl. a. ett aktivt engagemang i en övningsverksamhet som inte bara tar sikte på själva räddningstjänsten utan också på samhällets funktion i katastrofsituationer. Härvid är det bl. a. väsentligt att sjukvården integreras i övningsverksamheten på ett annat sätt än hittills. I dag är det i allmänhet endast transportsidan inom sjukvården som blir övad vid större samverkansövningar. Akutsjukvården är dock i många fall "slutstation" i ett räddningssystem och därför bör övningarna utsträckas att på lämpligt sätt omfatta även denna. Andra exempel på områden som bör integreras i övningsverksamheten är el-sidan och transportsidan. I kärnkraftslänen organiseras under 1982–83 en omfattande beredskap mot kärnkraftsolyckor, innefattande regional anskaffning av bl. a. ny sambandsmateriel och en omfattande specialutbildning av personal både inom länsstyrelsen och vid lokala, statliga och kommunala organ. Dessa tillgångar bör givetvis utnyttjas även i den allmänna räddningstjänsten i största möjliga utsträckning. För att säkerställa

att alla tillgängliga resurser på räddningstjänstens område blir optimalt utnyttjade bör ett särskilt sakområde för räddningstjänst organiseras inom länsstyrelsens försvarsenhet. – I detta sammanhang vill länsstyrelsen också principiellt ta upp frågan om länsstyrelsens övertagande av räddningstjänstens ledning enligt 12 § brandlagen. Sådant övertagande av ledningen bör endast vara förknippat med lägets art och innehåll. Någon bindning till ersättningfrågorna som nu föreligger genom 20 § brandlagen bör inte förekomma. Kommunernas rätt till ersättning av statsmedel vid onormalt stora och dyrbara räddningstjänstinsatser bör bygga på andra kriterier än att länsstyrelsen övertagit ledningen. – Vad gäller organisationen på central nivå har länsstyrelsen redan tidigare i annat sammanhang tillstyrkt att frågan om en sammanslagning av civilförsvarsstyrelsen och statens brandnämnd snarast utredes.

Länsstyrelsen i Västmanlands län delar kommitténs uppfattning att länsstyrelsens samordningsuppgifter bör kvarstå. Likaså uppfattningen om att centralt räddningsverk bör ersätta nuvarande civilförsvarsstyrelse och statens brandnämnd.

Länsstyrelsen i Jämtlands län tillstyrker att länsstyrelserna även i fortsättningen skall ansvara för räddningstjänsten på regional nivå. Länsstyrelsernas nuvarande befogenhet att utöva tillsyn över den kommunala räddningstjänsten samt att godkänna brandordningar (motsv.) bör få behållas. Detta blir av särskild betydelse om det lokala civilförsvaret ställs under kommunal ledning. Länsstyrelsernas befogenheter att ingripa bör även omfatta sådana lägen då risk för olycka kan befaras t. ex. vid lavinfara, översvämningshot och liknande. – Ett gemensamt "räddningstjänstverk" som skall fullgöra de uppgifter som nu ankommer på civilförsvarsstyrelsen, statens brandnämnd och riksnämnden för kommunal beredskap bör ha goda förutsättningar att styra verksamheten i såväl fred som krig. Länsstyrelsen tillstyrker därför en sammanläggning av dessa verk. – Länsstyrelsen ansluter sig till kommitténs uppfattning att en central samordnings- och informationsfunktion skulle kunna vara ett värdefullt serviceorgan åt den lokala och regionala räddningstjänsten och tillstyrker därför förslaget att vidare överväga inrättandet av ett sådant organ. Detta skulle med fördel kunna administreras av SOSAB och bygga på datorunderlag.

Länsstyrelsen i Västerbottens län tillstyrker förslaget med regional ledning där länsstyrelse och kommunförbundets länsavdelning är viktigaste intressenter. Bland övriga intressenter kan nämnas landstinget, teleområde, distriktsorgan inom SJ, sjöfartsverket, tullverket (kustbevakning), luftfartsverket, försvarsmakten, arbetarskyddsstyrelsen. I län med land- och sjögräns bör länsstyrelse ha ansvaret för (förberett) räddningssamarbete med grannland. I Västerbotten är det aktuellt med sådant samarbete.

– Finland/Vasa län vad gäller oljeskydd, (ömsesidiga resurförstärkningar)
– Norge/Troms och Nordlands fylken vad gäller flygräddning, gruvräddning
och ev. också ras och översvämning.

Länsstyrelsen finner förslaget om inrättande av en samordnings- och informationscentral för räddningstjänsten intressant och hemställer att man i den fortsatta studien även beaktar centralens betydelse för samordnade nordiska informations- och räddningsinsatser.

Riksnämnden för kommunal beredskap är positiv till förslaget om ett samgående av civilförsvarsstyrelsen och statens brandnämnd. I anslutning härtill torde det vara lämpligt att även riksnämndens för kommunal beredskap uppgifter och organisationstillhörighet behandlas.

Kopparbergs läns landsting framhåller att i betänkandet berörs på ett flertal ställen räddningsledarens roll vid större olyckor och katastrofer. Kommittén påpekar också att brister finns i lednings- och sambandsarbetet vid stora olyckor. I de uppföljningsmöten som förekommit efter tågkatastrofen mellan Falun-Borlänge i juni 1980 har bl. a. diskuterats ambulansorganisationen i en katastrofsituation. Diskussionen har främst gällt frågor om arbetsledning och samband på skadeplatsen. Landstinget vill därför starkt påtala vikten av samövningar mellan brandförsvaret, polis och ambulansorganisation. Länsalarmeringscentralerna har här en central roll.

Norrtälje kommun framhåller att man i utredningen talar även om en sammanslagning av civilförsvarsstyrelsen och statens brandnämnd till ett räddningstjänstverk. Skapas detta nya statliga ämbetsverk kan en ökad resurskapacitet leda till att den för syenskt brandförsvaret välbehövliga förstärkningen av den nuvarande utbildningsenheten vid statens brandnämnd blir verklighet samt att motsvarigheten till brandnämndens enhet för räddningstjänst även i fortsättningen skall kunna ge god vägledning i räddningstekniska och förebyggande frågor.

Uppsala kommun delar kommitténs uppfattning om inrättandet av ett nytt centralt ämbetsverk genom att sammanföra statens brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen. Möjlighet ges därigenom att integrera freds- och krigsräddningstjänsten. Då stora fordringar kommer att ställas på den framtida räddningstjänsten är det angeläget att freds- och krigsräddningstjänsten får sätta sin prägel på organisationen.

Oxelösunds kommun framhåller att räddningstjänstkommittén föreslår i sitt betänkande en samordning mellan den allmänna räddningstjänsten och det tilltänkta kommunanknutna civilförsvaret. Kommunen ser positivt på detta förslag. Det är tänkbart att en sådan samverkan kan innebära en standardhöjning, både inom den allmänna räddningstjänsten och inom civilförsvaret. En grundläggande fördel härvidlag är att brandpersonalen kan bibehålla sina uppgifter även i krig. Härutöver är det positivt för brandförsvaren om ett effektivare samutnyttjande av de materiella resurserna kan ske. Kommunen vill dock påpeka, att ett ev. överförande av planlägningsansvar beträffande civilförsvarsfrågor från länsstyrelsen till kommunerna, även måste innebära en omfördelning av de personella planlägningsresurserna. Härutöver finns dessutom en lång rad ekonomiska frågor i samband

med det föreslagna kommunanknutna civilförsvaret som ännu ej klarlagts. – I anslutning till detta avsnitt vill kommunen också framhålla, att man ser positivt på förslagen om dels inrättande av ett räddningstjänstverk, dels tillskapandet av en central samordnings- och informationsfunktion för speciella insatser vid större olyckor.

Linköpings kommun tillstyrker det nya centrala verket.

Årvidabergs kommun framhåller att behov av regional samordning kan uppstå vid olyckor som kräver omfattande insatser. Regional samordning är också erforderlig när det gäller att bedöma var och hur räddningstjänstresurserna skall sättas in för att ge bästa effekt vid större olyckor och katastrofer. I likhet med tidigare bör länsstyrelsen svara för samordningen av räddningstjänsten på länsnivå. – Det är viktigt att det även på central nivå finns ett organ som svarar för samordningen av samhällets samlade resurser för räddningstjänsten. Civilförsvaret, militären, polisen, kustbevakningen och även andra sambandsorgan har betydande resurser som på olika sätt används för räddningstjänsten. För närvarande finns det inget organ som har ansvaret för att samordna och leda deras insatser inom räddningstjänsten. De lärdomar som samlas i räddningstjänstarbetet bör också tillvaratas i det förebyggande arbetet i räddningstjänsten. Likaledes måste en samordnad planering ske vid anskaffande av nya resurser som kan användas för räddningstjänsten. Enligt kommunens bedömning föreligger det ett behov att på central nivå skapa ett lämpligt organ med ansvar att samordna och leda räddningstjänstverksamheten. Utredningens förslag om inrättande av ett centralt räddningstjänstverk synes motiverat. Kommunen tillstyrker därför räddningstjänstkommitténs förslag att en organisationskommitté tillkallas för att närmare utreda uppgifter och organisation för ett nytt centralt räddningstjänstverk.

Värnamo kommun anser att till varje räddningstjänstregion nivå II (= län) bör knytas personal med direkt kompetens för allmänna räddningstjänsten. Kommunen vill göra det påpekandet att det inte är nödlägets storlek som fordrar exklusiva räddningstjänstresurser utan typen och kraven på effektivitet. Kommunen anser det som nödvändigt att det snarast skapas såväl en "riksresurs" som en "databank" för farliga ämnen. Uppgifter från dessa "banker" skall kunna vara ständigt direkt disponibla på fältet för räddningsledaren och till en central inom kommunen. Framtidens teknik möjliggör direkt skriftlig information från datacentral via radio. Informationstekniken skall anpassas så att den även kan nyttjas i krigsorganisationen. – SOS Alarmering AB (SOSAB) med sitt verkställande organ länsalarmeringscentralerna (LAC) bör enligt kommunens uppfattning ej 'samordna insatsen' utan 'samordna alarmering' vilket enligt nu gällande avtal är deras huvudarbetsuppgift. Insatsen torde bättre kunna "samordnas" ute på fältet. Vidare kan starkt ifrågasättas om inte SOSAB bör ingå som en del i det föreslagna "räddningsverket". En dylik lösning torde ge en större enhetlighet avseende alarmeringsplaner samt ge större möjligheter att på ett

övergripande sätt samordna alarmeringen mellan allmän räddningstjänst och särskild räddningstjänst samt med övriga resurser. Ett LAC bör knytas till varje län.

Uppvidinge kommun anser att statlig tillsyn och kontroll över räddningstjänsten måste minska i omfattning. Regler för dimensionering av styrkor i beredskap och för underställning av brandordning bör utgå ur den nya räddningstjänstlagstiftningen. De statliga organen bör i framtiden disponera sina resurser för information, samordning och utvecklingsarbete och överlämna åt kommunerna att självständigt fatta beslut om räddningstjänstorganisationens omfattning och inriktning. – Kommunen har den åsikten att samma myndighet bör ha hand om räddningstjänsten såväl i fredstid som under krig, varför förslaget att sammanföra civilförsvarsstyrelsen och statens brandnämnd till en central myndighet, räddningsverket, förordas. – Föreliggande förslag från kommittén att inrätta en central samordnings- och informationscentral avstyrkes av kommunen. I stället är det på den regionala nivån som samordningen är viktig, en uppgift som nu handhas av länsalarmeringscentralerna, SOSAB. Om behov finnes för en central informationscentral, anser kommunerna att denna uppgift bör skötas av länsalarmeringscentralerna.

Karlskrona kommun anser det vara rimligt att staten bibehåller någon form av tillsyn över räddningstjänsten inte minst med hänsyn till samverkan med övrig räddningstjänst och utökning av ansvaret att gälla även under krig. – Sammanslagning av civilförsvarsstyrelsen och statens brandnämnd är vid en utveckling av ansvaret enligt kommitténs förslag en nödvändighet. Med hänsyn till de nya krav som kommer att ställas på freds räddningstjänsten är det väsentligt att denna del av det nya verkets verksamhet får sätta sin prägel på organisationen.

Ronneby kommun framhåller att förslaget om sammanslagning av statens brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen till ett nytt räddningstjänstverk synes förtjänstfullt men måste i så fall planeras noga så att frågor om räddningstjänst i fred får en framträdande roll.

Kristianstads kommun tillstyrker under redovisade former, att länsstyrelsen kvarstår som statligt regionalt räddningstjänstorgan. Inrättandet av ett nytt centralt verk för freds räddningstjänst och civilförsvar genom sammanslagning av statens brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen tillstyrkes. Den nya myndigheten bör ges en fredsprofil. Utredningens förslag om inrättandet av en central samordnings- och informationsfunktion med speciella resurser tillstyrkes av kommunen.

Göteborgs kommun instämmer i att ett system med räddningstjänstregioner kommer att minska behovet av samordning på länsnivå och vill framhålla att länsstyrelserna inte har lokal tillgång på egen personal utbildad i räddningstjänst. Hur länsstyrelsen då skall ge råd till kommunerna eller att värdera erfarenheter borde därför överlåtas till de "kommungränsövergripande" kommunala organen. Kommunen tillstyrker förslaget i fråga om den centrala nivån.

Vänersborgs kommun delar kommitténs bedömning att det behövs statliga organ både på riks- och länsnivå inom räddningstjänsten. Tanken att på central nivå bilda en ny myndighet för handläggning av frågor om civilförsvaret och freds- och krigsräddningstjänst förefaller god. Den bör ge ökade förutsättningar till samordning av resurserna på det lokala planet, såsom kommunen tidigare angett. Det är dock viktigt att den nya myndigheten både på central nivå och regional nivå får sin tyngdpunkt förlagd till freds- och krigsräddningstjänsten.

Falköpings kommun anser att regler för den statliga tillsynen och kontrollen av den kommunala räddningstjänsten bör ses över, varvid hänsyn tas till Svenska kommunförbundets verksamhet.

Karlskoga kommun framhåller att tyngdpunkten i den allmänna räddningstjänsten bör som nu ligga på lokal nivå. Vissa samordningsfrågor bör höras hemma på länsnivå. På central nivå behövs en instans för övergripande frågor samt för samordning med civilförsvaret.

Västerås kommun anser att länsstyrelsens samordningsfunktion bör finnas kvar och verka i nära samarbete med brandförsvaren för en effektiv verksamhet i krig och fred. Genom tillskapandet av ett centralt räddningsverk för freds- och krigsräddningstjänst ökar möjligheterna att saminköpa och samutnyttja materiel och resurser på ett effektivt sätt.

Umeå kommun tycker liksom kommittén att ett nytt centralt verk bör bildas av statens brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen men med en väsentlig tyngdpunkt på freds- och krigsräddningstjänsten. Det nya verket bör utöver andra uppgifter, få i uppdrag att svara för materiel-, teknik- och systemutveckling samt upphandling både för det kommunala brandförsvaret och civilförsvarsräddningstjänsten. Det nya verket bör ha ansvar för utbildningsverksamheten även om en del kurser kan läggas ut regionalt vid nuvarande civilförsvarskolorna varvid grundutbildning av nyanställda brandmän även kan kombineras med den civilförsvarsutbildning som brandmännen automatiskt skall erhålla vid inträde i civilförsvaret. Det nya verket bör även ha ansvar för räddningstjänstpersonalens fortbildning vilket i dag saknas.

Skellefteå kommun framhåller att det nya verket bör dels leda och samordna all utbildning inom räddningstjänsten och dels svara för materiel, teknik och systemutveckling för både freds- och krigsräddningstjänst. – Beträffande inrättande av samordnings- och informationscentral för räddningstjänsten ställer sig kommunen något tveksam men anser sig ej ha kompetens att bedöma frågan i sin helhet. Däremot anser kommunen att den känsliga inledningsfasen vid samtliga större missöden kräver ett kompetent ledningsorgan. För Västerbottens del skulle förslagsvis två stycken ledningsgrupper upprättas och kunna disponeras av räddningsledare över hela länet. Räddningsgruppen skulle vara komplett utrustad med fordon, sambandsutrustning och annat som erfordras. Även i detta fall anser kommunen att den föreslagna samverkansregionen även i detta fall bör omfatta hela länet. Ett systemiserat resultat och erfarenhetsutbyte inom hela räddningstjänstsektorn förutsättes ske genom det nya räddningstjänstverket.

Vännäs kommun tycker liksom kommittén att ett nytt centralt verk bör bildas mellan statens brandnämnd och civilförvarsstyrelsen men med en väsentlig tyngdpunkt på fredsräddningstjänsten. Det nya verket bör även få i uppgift att svara för materiel-, teknik- och systemutveckling och upphandling både för det kommunala brandförsvaret och civilförvarsräddningstjänsten. Det nya verket bör även ha ansvar för utbildningsverksamheten även om en del kan läggas ut regionalt antingen vid nuvarande civilförvarsskolorna varvid grundutbildningen vid nyanställning som brandman även kan kombineras med den civilförvarsutbildning som brandman automatiskt skall erhålla vid inträde i civilförsvaret. Det nya verket bör även ha ett ansvar för räddningstjänstpersonalens fortbildning vilket i dag saknas.

Piteå kommun finner det också naturligt att samordningssträvandena av den fredstida och krigstida räddningstjänsten på lokal nivå leder till att den centrala verksamheten sammanföres till en central myndighet, som kommittén föreslagit. Det förefaller inte rimligt att det lokala arbetet skall kunna samordnas i detta avseende, om inte en sammanslagning av de föreslagna centrala myndigheterna till ett räddningsverk kommer till stånd. Ambitionerna bör vara en total integration av verksamheten.

Svenska kommunförbundet framhåller att förslaget att statens brandnämnd och civilförvarsstyrelsen skall sammanföras till en ny central myndighet har förbundet redan tillstyrkt i sitt yttrande över rapporten (Ds Fö 1980:4) Civilförsvaret och kommunerna. Den nya myndighetens huvuduppgifter bör vara information, rådgivning och utvecklingsarbete. Däremot är behovet av tillsyn och kontroll över den kommunala verksamheten mindre. När ett fungerande samarbete mellan kommunerna kommit till stånd bör tillsynsfunktionen kunna upphöra eller i varje fall starkt minskas. Något behov av att styra räddningstjänstens lokala organisation t. ex. genom regler för dimensionering av styrkor i beredskap eller genom underställning av brandordning finns enligt kommunförbundets mening inte. Den inom kommundepartementet verksamma stat/kommungruppen har bl. a. till uppgift att utmönstra denna typ av onödig detaljreglering av kommunernas verksamhet. – Kommittén anser att det är nödvändigt att åstadkomma en lämplig fördelning av arbetsuppgifter mellan det nya verket och förbundet. Kommunförbundet är beredd att diskutera en sådan fördelning. En allmän riktlinje för en sådan avgränsning bör vara att här liksom på andra samhällsområden verket/myndigheten svarar för generell information och rådgivning och för visst utvecklingsarbete medan förbundet svarar för den direkta servicen till de enskilda kommunerna i form av utredningsmedverkan, rådgivning i aktuella frågor samt utbildningsinsatser som inte avser grundutbildning eller viss specialutbildning. – I betänkandet diskuteras frågan om en central samordnings- och informationsfunktion i samband med olyckor av större omfattning eller vid andra olyckor som fordrar insatser av mer exklusiva räddningstjänstresurser. Frågan kommer att behandlas utförligare i kommitténs slutbetänkande. Kommunförbundet är inte övertygad om behovet av denna centrala funktion.

Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund tillstyrker bildandet på central nivå av en ny myndighet för handläggning av frågor om civilförsvar och räddningstjänst under förutsättning att de nuvarande – civilförsvarsstyrelsen och brandnämnden – avvecklas. En sådan sammanslagning bör kunna medföra ekonomiska besparingar samtidigt som övergången från freds- till krigsförhållanden kan ske smidigare. – Organisationerna förutsätter att utgiftsminskningar vid länsstyrelsernas försvarsenhet kommer att genomföras.

Lantbrukarnas riksförbund framhåller att strävandena att integrera civilförsvaret och räddningstjänsten i fred är ett av de bärande inslagen i förslaget till en effektivare räddningstjänst. Kommittén föreslår därför att en ny myndighet bildas genom att sammanföra statens brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen. Kommittén föreslår också att en organisationskommitté snarast tillkallas för att närmare utreda uppgifter, medel och organisation för det nya centrala räddningstjänstverket. Riksförbundet har av princip en restriktiv hållning till inrättandet av nya myndigheter. Emellertid innebär den nu föreslagna nya myndigheten att två existerande myndigheter sammanföres till en myndighet. Förbundet delar därför kommitténs uppfattning att en gemensam organisation bör främja effektiviteten i arbetet. Förbundet anser också att en sådan sammanföring rimligen bör innebära vissa kostnadsbesparingar jämfört med tidigare förhållanden. Den föreslagna organisationskommittén bör därför få i uppdrag att även utreda dessa aspekter innan slutlig ställning tas till bildandet av en ny myndighet.

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) framhåller att kommittén i avsnittet om principer för uppgiftsfördelning föreslår att de lokala räddningstjänstorganen åtar sig teknisk och annan service åt olika uppdragsgivare. Man säger bl. a. att civilförsvarets övnings- och förrådsverksamhet skulle kunna bli en uppgift för kommunala räddningstjänstorgan. TCO tillstyrker denna princip under förutsättning att ekonomiska och personella resurser tillskapas. Vad gäller den administrativa ledningen av räddningsarbetet tillstyrker TCO det alternativ, som innebär att en ledningsgrupp med brandcheferna bildas. – Likaså tillstyrks förslaget att länen bör vara geografiska områden för statlig regional samordning av räddningstjänsten. – Förslaget om inrättandet av ett nytt centralt räddningstjänstverk har som utgångspunkt strävandena att integrera civilförsvaret och räddningstjänsten i fred. Argumenteringen härför är bestickande och TCO tillstyrker därför förslaget att en organisationskommitté snarast tillkallas för att närmare utreda uppgifter, medel och organisation för det nya verket och att en plan för genomförandet av den nya organisationen utarbetas. TCO förutsätter att representanter för de berörda fackliga organisationerna knyts till kommittén, då den berörda personalens kunnande och erfarenhet torde vara av största betydelse för att de av utredningen redovisade effektivitetsvinsterna skall uppnås. Slutlig ställning till om det nya verket skall inrättas måste bli

beroende av resultatet från organisationskommitténs arbete.

Centralorganisationen SACO-SR framhåller att om kommitténs förslag till en geografisk regionindelning kommer till stånd för den allmänna räddningstjänsten så minskar samtidigt behovet av ett särskilt ledningsorgan från länsstyrelsernas sida. Med hänvisning till de krav som ställs på räddningsledningen i form av utbildning och en kontinuitet i arbetet med de praktiska räddningstjänstuppgifterna talar mycket för att länsstyrelsernas fortsatta uppgifter i samordningen av räddningstjänsten vid katastrofhändelser kommer att begränsas i detta avseende och närmast få uppgiften att informera och förmedla speciella resurser etc. – Behovet av att åstadkomma en samordnings- och informationscentral (uppgiftsförråd) för räddningstjänsten finner centralorganisationen vara angeläget. I försvarskommitténs rapporter om civilförsvaret och kommunerna föreslås en sammanläggning av civilförsvarsstyrelsen och statens brandnämnd till ett "räddningstjänstverk". Enligt centralorganisationens bedömning bör en informationscentral med tillhörande uppgiftsbank naturligen förläggas till det föreslagna räddningstjänstverket som förväntas få daglig kontakt med den allmänna räddningstjänstens arbete.

Landsorganisationen i Sverige har inga invändningar mot den föreslagna organisationskommittén och dennas uppgifter. Landsorganisationen vill understryka vad som sägs i underremiss från Svenska kommunalarbetsförbundet, att berörda organisationer för anställda förutsätts bli representerade i denna kommitté.

Svenska brandbefälens riksförbund framhåller att tillkomsten av räddningstjänstregioner kommer – såvitt förbundet kan bedöma – innebära att länsstyrelsernas uppgift som tillsynsmyndighet för räddningstjänsten samtidigt kommer att minska. För att resp. region skall kunna tillförsäkras ett totalt resursbehov som motsvaras av regionens räddningstjänstopografi och därmed dess insatsbehov finner förbundet det vara angeläget att länsstyrelserna ges en fortsatt möjlighet att i samråd med den centrala tillsynsmyndigheten avgöra miniminivån för regionernas insatsmöjligheter, slagkraft och kompetens. – Förbundet har tidigare tillstyrkt den av chefen för försvarsdepartementet tillsatta expertgruppens (CK-gruppens) båda rapporter om ett kommunanknutet civilförsvaret. I förbundets ställningstagande framhålls betydelsen av att den fredsmässiga räddningstjänsten blir förhärskande i den nya civilförsvarsorganisationen såväl på kommunal som på statlig nivå. – Behovet av att åstadkomma en samordnings- och informationscentral (uppgiftsförråd) för räddningstjänsten finner förbundet vara angeläget. I försvarskommitténs rapporter om civilförsvaret och kommunerna förslås en sammanläggning av civilförsvarsstyrelsen och statens brandnämnd till ett "räddningstjänstverk". Enligt förbundets bedömning bör en informationscentral med tillhörande uppgiftsbank naturligen förläggas till det föreslagna räddningstjänstverket som förväntas få daglig kontakt med den allmänna räddningstjänstens arbete. Vidare bör uppgiften att

samordna "landets" räddningsresurser via en ledningsfunktion i samband med omfattande olyckor (katastrofer) av specifik art tillföras det nya "räddningstjänstverket".

Svenska försäkringsbolags riksförbund framhåller att räddningstjänstkommittén behandlar i ett särskilt avsnitt principerna för fördelning av arbetsuppgifter mellan organ på olika nivåer. Här ingår en integration av civilförsvaret och räddningstjänsten i fred och en ny myndighet i stället för statens brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen. Riksförbundet kan i stort sett ansluta sig till de riktlinjer som skisseras. Frågor rörande utbildning samt forsknings- och utvecklingsarbete – där ansvaret enligt kommittén bör ligga på central nivå – har dock inte fått någon mer utförlig behandling. Den organisationskommitté som räddningstjänstkommittén föreslår skall tillkallas för att närmare utreda uppgifter, medel och organisation för det nya centrala räddningstjänstverket bör därför särskilt beakta dessa arbetsområden om inte räddningstjänstkommittén själv avser att återkomma till ämnet.

SOS Alarmering AB framhåller att räddningstjänstkommittén avser att i ett kommande betänkande behandla en fråga, som berör "en central samordnings- och informationsfunktion vid användning av speciella resurser för räddningstjänst i samband med olyckor av större omfattning eller vid andra olyckor, som fordrar insatser av mera exklusiva räddningstjänstresurser". Utan att ta ställning till behovet av en sådan central vill bolaget redan nu framhålla att, om den skall inrättas, bolaget anser det naturligt att en av dess större centraler får denna uppgift. Att en larmcentral inom någon annan organisation vid enstaka tillfällen skulle handha alarmeringsuppgifter som är hänförliga till räddningstjänst är inte realistiskt. I sammanhanget vill bolaget framhålla att dess ägare, Kommunförbundet, Landstingsförbundet och televerket i konsortialavtal, godkänt av riksdagen 1972, förbundit sig att verka för att primärkommuner, landsting resp. statliga myndigheter i största möjliga utsträckning skall utöva sina resp. alarmeringsfunktioner genom oss. I detta sammanhang vill bolaget också framhålla vissa alarmerings- och sambandsproblem, som kan uppkomma vid de tillfällen en länsstyrelse övertar ledningsansvaret vid omfattande olyckor. Eftersom en sådan ledning som regel ej utövas direkt på skadeplatsen utan är av stabskaraktär, krävs tillgång till goda förbindelsemedel. Enligt det tidigare nämnda konsortialavtalet är bolaget skyldigt att ställa sina resurser till länsstyrelsernas förfogande när en olyckas omfattning så kräver. De i särklass bästa förbindelsemedlen finns på dess larmcentraler, där som regel också lokaler kan ställas till förfogande för en ledningsgrupp. Bolaget anser det vara önskvärt att länsstyrelserna i görligaste mån utövar sitt ledningsarbete från bolagets larmcentraler och ej upprättar egna s. k. ledningscentraler, eftersom risk då uppkommer för störningar bl. a. i radiotraffiken. Flera länsstyrelser har ej uppmärksammat bolagets larmcentralers tekniska- och personella möjligheter i katastrofsammanhang. Ett av undantagen är

länsstyrelsen i Stockholms län, som i sin katastrofplanering till fullo utnyttjat larmcentralens i Stockholm möjligheter och vid flera tillfällen övat katastrofledning i densamma.

5 Åtgärder för ökad effektivitet m. m.

Räddningstjänstkommittén anser att en samordning på det praktiska planet skulle stimuleras av en så långt möjligt enhetlig lagstiftning som omfattar de huvudsakliga riktlinjerna för samhällets hela räddningstjänst. Kommunerna bör enligt kommittén i större utsträckning än hittills få möjligheter att komplettera sina egna resurser genom att använda resurser som är avsedda för andra ändamål än allmän räddningstjänst. Kommittén anser att de nuvarande skyldigheterna för räddningstjänsten att ingripa skall utgöra basen även i en framtida verksamhet. Det ifrågasätts om inte skyldigheterna bör utvidgas till att gälla ingripande vid störningar i viktiga samhällsfunktioner och ingripande på ett tidigare stadium än när en händelse kan befaras vara omedelbart förestående. Vidare anser kommittén att det kan diskuteras om räddningsbefälhavaren skall föreskrivas skyldighet att överlämna ansvaret till någon som har till uppgift att se till att åtgärder för restvärdesskydd blir utförda samt om räddningsorganen skall ges till uppgift att påtala missförhållanden som bedöms kunna orsaka olyckor. Varje företag med riskfylld verksamhet bör enligt kommittén åläggas att ha en viss grundberedskap mot olyckor samt att förebygga brand och andra nödlägen.

Inte någon remissinstans motsätter sig en enhetlig lagstiftning. Även förslaget att kommunerna skall få möjlighet att komplettera sina resurser med personella och materiella resurser bemöts positivt. Remissinstanserna är också genomgående positiva till räddningstjänstkommitténs synpunkter på frågan om den allmänna räddningstjänstens skyldigheter att ingripa, men från många håll framhålls att det är nödvändigt med en precisering. Remissinstanserna är vidare i huvudsak positiva i frågan om företagens skyldigheter.

Rikspolisstyrelsen hälsar förslaget om en enhetlig lagstiftning omfattande de huvudsakliga riktlinjerna för samhällets hela räddningstjänst med stor tillfredsställelse. Genom bl. a. införandet av enhetliga räddningstjänstbegrepp skulle en sådan lag bidra till en ökad effektivitet i räddningstjänsten. Som inledningsvis nämnts bör även de med räddningstjänsten samverkande organens, bl. a. polisens, uppgifter anges i en sådan lag. – I frågan om användning av resurser avsedda för andra ändamål än allmän räddningstjänst delar rikspolisstyrelsen i princip de av kommittén framförda synpunkterna samt finner det angeläget att frågan om användandet av de i avsnittet berörda resurserna närmare regleras i den nya räddningstjänstlagen. – Det framstår som välmotiverat och logiskt att den allmänna räddningstjänsten åläggs skyldighet att ingripa vid störningar i viktiga samhällsfunktioner som kan

förekomma i samband med nödlägen och liknande händelser, t. ex. svåra snöoväder. Det syns också vara rationellt att som kommittén diskuterar ålägga räddningstjänstorganen att ingripa redan när fara föreligger för att ett nödläge eller liknande händelse skall inträffa, utan att händelsen för den skull kan befaras vara omedelbart förestående. Styrelsen konstaterar med tillfredsställelse att kommittén i detta sammanhang gjort markeringen att ett sådant åliggande inte innebär att räddningstjänstorganet vid hot om händelser som t. ex. mordbrand, sabotage eller andra terrorhandlingar skall utföra uppgifter inom polisens ansvarsområde. Denna princip bör komma till uttryck i en ny räddningstjänstlag. Det bör i detta sammanhang framhållas att det ibland kan förekomma situationer där räddningsinsatser erfordras till följd av någon brottslig handling och där en initial polisinsats först måste göras innan något räddningsarbete kan påbörjas. Ledningsansvaret i ett sådant initialskede måste bli föremål för precisering vilket bör ske både i en ny räddningstjänstlag och i den nya polislag som för närvarande är under utarbetande i polisberedningen i justitiedepartementet. Över huvud taget bör polisens uppgifter i såväl den allmänna räddningstjänsten som särskilda räddningstjänsten beskrivas och komma till uttryck i båda lagarna. – Räddningstjänstorganen bör enligt styrelsens mening inte åläggas att utföra återställnings- och saneringsarbeten. Däremot syns den av räddningstjänstkommittén diskuterade möjligheten att föreskriva en skyldighet för räddningsbefälhavaren att överlämna ansvaret till någon som har till uppgift att se till att åtgärder för restvärdesskydd blir utförda, vara en lämplig åtgärd. Härigenom får man en klart avgränsad och dokumenterad tidpunkt, då rättsägaren eller den som är i hans ställe själv tar över ansvaret på en skadeplats. Detta är av stor betydelse vad avser bevakningsåtgärderna, som vid utdragna händelser är en betungande uppgift för polisen. Räddningsbefälhavarens överlämnande av ansvaret för restvärdesskyddet till rättsägaren (motsvarande) måste självfallet anses innefatta även ett överlämnande av bevakningsansvaret. Innebörden av ansvarsöverlämnandet i här berörda situationer måste klart anges i räddningstjänstlagen. – Rikspolisstyrelsen delar räddningstjänstkommitténs uppfattning att fjällräddningstjänsten även i fortsättningen bör vara en uppgift för polisen. De förbättringar av verksamheten som erfordras torde kunna lösas inom ramen för oförändrat huvudmannaskap. Den allmänna räddningstjänstens övertagande av brand- och räddningstjänsten vid luftfartsverkets flygplatser är ett rationellt förslag som innebär att samverkansformerna vid olyckor och övningar avsevärt underlättas för polisens del. Det är angeläget att huvudmannaskapet för sjöräddningstjänsten till havs, i kustvattnen och i insjöarna Vänern, Vättern och Mälaren, dvs. de vattenområden där sjöfartsverket i dag har ett samordningsansvar, läggs på en statlig myndighet. Med huvudmannaskapet bör då följa ett samlat ansvar för sjöräddningen. Det är framför allt viktigt att en enhetlig ledning i sjöräddningssituationer tillskapas och att denna räddningsledning har befogenheter att ge direktiv för insatserna. Sjörädd-

ning i andra vatten bör som kommittén föreslagit åvila den allmänna räddningstjänsten. Styrelsen kan i och för sig instämma i kommitténs uppfattning att det knappast finns någon anledning att i den ökade beredskapen mot atomolyckor ålägga den allmänna räddningstjänstens lokala organ några fler fasta uppgifter utöver indikeringsuppgifterna och deltagande med brandingenjörspersonal i länsstyrelsens beredskapsorganisation. Det är emellertid angeläget att det lokala räddningstjänstorganet ges tillfälle att delta i den planläggning som sker vid länsstyrelsen för att därigenom bättre kunna anpassa sin beredskap för andra olyckor som kan inträffa samtidigt med att beredskapsåtgärderna vid en atomolycka verkställs. En mycket omfattande uppgift som åvilar polisen är genomförandet av ett av länsstyrelsen fattat utrymningsbeslut. Det åligger länsstyrelsen att verkställa erforderlig utrymningsplanering men såväl polis som andra berörda organ bör delta i planeringsarbetet för att resursbehovet och olika myndigheters insatser skall kunna klarläggas. – Räddningstjänstkommitténs förslag om ett samlat ansvar för sjuktransportverksamheten delas i princip av rikspolisstyrelsen. Det är tillfredsställande att frågan om vem som har ansvaret för transporter av sjuka och skadade i terrängen får sin lösning genom kommitténs förslag. Beträffande den av statsmedel bekostade ambulans- och räddningsflygtjänsten som bedrivs av rikspolisstyrelsen, syns det inte helt klart framgå av betänkandet huruvida den kommer att omfattas av sjukvårdshuvudmännens huvudmannaskap eller inte. Det anges att den är undantagen från sjukvårdshuvudmännens egen finansiering samt att de även i fortsättningen kostnadsfritt skall få den service härvidlag som är nödvändig. Det är önskvärt att frågan om vem som skall ha huvudmannaskapet vad gäller ambulans- och räddningsflygtjänsten klagörs i kommitténs slutbetänkande. Enligt styrelsens mening är det mest rationellt att huvudmannaskapet rikspolisstyrelsen.

Överbefälhavaren anser att sammanslagningen av kommunernas freds- räddningstjänst med civilförsvaret bedöms förbättra freds- räddningsresursernas utnyttjande och underlätta övergången till krigsuppgifterna. Länsalarmeringscentralerna bör härigenom kunna krigsplaneras på ett bättre sätt än vad som för närvarande är genomfört. Överbefälhavaren tar f. n. inte ställning till kommitténs bedömning att de militära förbandens resurser i större utsträckning än hitintills bör kunna användas i räddningstjänsten. Överbefälhavaren återkommer till denna fråga när kommitténs utlovade fortsatta arbete slutförts. Forsvarsmaktens räddningsutrustningar i form av tunga helikoptrar har primärt anskaffats för flygräddningstjänst och sjöoperativa uppgifter och är i vissa fall otillräckliga för att lösa de militära uppgifterna. Ett utnyttjande av tunga helikoptrar kan därför komma att påverka huvuduppgifterna. För att helikoptrarna skall kunna utnyttjas på effektivaste sätt i de uppgifter de är anskaffade för krävs att militär myndighet behåller huvudmannans ansvar för dessa. Överbefälhavaren kan

därför inte acceptera att militära helikopterresurser överförs till den allmänna räddningstjänstens organ. Överbefälhavaren anser det däremot angeläget att på annat sätt också i fortsättningen ställa resurser till förfogande för civil räddningstjänst.

Socialstyrelsen anser att principbetänkandet saknar ställningstagande till ansvarsförhållanden m. m. rörande fasen efter en primär räddningsinsats. Det kan föreligga många och stora problem innan ett katastrofdrabbat område åter är användbart i normal omfattning. Bland problemen härvidlag skall endast nämnas frågan om vid vilket skede i räddningsaktionen hälsovårdsnämnden har att överta ansvaret för t. ex. en sanering. – Vid katastrofer och olyckor av olika art och omfattning utgör skador på människor ofta en stor del av problemkomplexet. Det måste därvid noga uppmärksammas att räddningsinsatserna inte kan begränsas till ren transportverksamhet. Avtransportförhållandena kan vara starkt försvårade t. ex. genom brist på transportresurser, långa avstånd eller stort antal skadade. Möjligheter måste därför skapas att vid behov föra ut kvalificerade och kvantitativt tillräckliga sjukvårdsresurser till en katastrofplats. Räddningsinsatsen vad gäller sjukvårdssidan är inte heller avslutad i och med att skadade avtransporterats från katastrofplats och anlänt till sjukvårdsinrättning. Samhällets räddningsinsatser på det medicinska området måste inkludera katastrofplaner och handlingsprogram för hela sjukvårdsorganisationen såväl lokalt som regionalt.

Televerket framhåller att i principbetänkandet konstateras att den svenska sjöräddningstjänsten bedöms allmänt fungera tillfredsställande och att den också internationellt sett anses vara av hög klass. Televerket delar denna uppfattning. För den operativa ledningen av sjöräddningsoperationer inom ett visst vattenområde svarar i enlighet med internationella sjöräddningskonventionen (IMCO-SAR) en sjöräddningscentral (RCC). Enligt konventionen bör en sjöräddningscentral (RCC) vara integrerad med en kustradiostation eller en flygräddningscentral. De tre svenska sjöräddningscentralerna (RCC) är integrerade med televerkets kustradiocentraler i Härnösand, Stockholm och Göteborg och uppfyller konventionens krav såväl i fråga om snabb tillgång till erforderliga kommunikationsresurser som kapacitet, lokaler, teknisk utrustning, personalkompetens etc. Det moderna svenska kustradionätet, som utvecklats under 70-talet, är särskilt väl lämpat för en sådan integration. Samverkan med flygräddningstjänsten är väl tillgodosedd bl. a. genom permanenta snabbtelefonförbindelser och ett effektivt samarbete är etablerat sedan många år. RCC-verksamheter bedrivs i mycket nära samarbete med sjöfartsverket och i full överensstämmelse med nationella och internationella krav. De tre centralerna kontrollerar var och en sitt naturligt avgränsade vattenområde och disponerar kommunikations- och personalresurser av en omfattning, kapacitet och flexibilitet som inte med rimliga medel skulle kunna åstadkommas utan integrationen med kustradiocentralerna. På det planerade, organisatoriska och administrativa planet

däremot föreligger ett klart behov av ett centralt administrativt ledningsorgan för sjöräddningen. Inrättandet av ett sådant organ inom sjöfartsverket skulle ge goda möjligheter till en rationalisering av sjöräddningsverksamheten genom bättre samordning och planering när det gäller t. ex. de rörliga enheternas basering, deras beredskapsnivåer, tekniska utrustning samt ombordpersonalens utbildning. Det är viktigt att uppmärksamma skillnaden mellan denna administrativa planerade samordningsfunktion, som i dag i stort sett saknas inom organisationen, och den operativa samordningsfunktionen, som redan finns och som fungerar väl. Televerket anser att en väsentlig faktor för att de föreslagna åtgärderna skall kunna genomföras är att sambandsfrågorna kan lösas på ett tillfredsställande sätt. Televerket arbetar i enlighet med statsmakternas intentioner på att skapa enhetliga och effektiva sambandsmöjligheter för mobil telekommunikation. Televerket finner det särskilt angeläget och naturligt att just samhällets allmänna och särskilda räddningstjänst tar till vara möjligheterna att utnyttja dessa sambandsmedel och att berörda myndigheter aktivt medverkar härtill. Enligt televerkets mening är MOBITEX det system som kan ge räddningstjänsten ett verkligt effektivt samband. Televerket har vid MOBITEX- och SARK-nätens utformning ålagts att ta särskild hänsyn till de sambandsfrågor som rör räddningstjänsten i krig. Detta sker i samarbete med Civilförsvarsstyrelsen. Förutsättningarna för att den av kommittén förordade integreringen mellan krigs- och fredsräddningstjänsten skall kunna genomföras med gott resultat är enligt televerkets mening att båda räddningstjänsterna använder samma slags sambandsmedel.

Sjöfartsverket framhåller att kommittén bedömer att effektiviteten skulle kunna höjas om befintliga resurser samordnades bättre. Sjöfartsverket, som har mångårig erfarenhet av samordnade räddningsaktioner med flera myndigheter inblandade, kan verifiera detta. För att erhålla god samordningseffekt erfordras ingående kännedom om de olika myndigheternas organisation och arbetssätt och ett antal kontaktpersoner med god kännedom om egna myndighetens möjligheter till insatser. – Det är mycket tillfredsställande att den allmänna räddningstjänstens läge kartlagts så utförligt och väl som skett i principbetänkandet. Detta gör det betydligt lättare att urskilja gränserna mellan allmän och särskild räddningstjänst. Enligt sjöfartsverkets erfarenhet från sjöräddningsfall är det just i gränsskiktet mellan de olika formerna av räddningstjänst osäkerhet råder om ansvars- och ledningsförhållanden. Olyckan med Almöbron var just ett exempel på detta. I många kustkommuner finns ett stort behov av samarbete mellan sjöräddningstjänst, brandförsvaret och polis. Brandförsvaret har resurser, lämpliga bl. a. vid de talrika fritidsbåtslarmen, men organisatoriska och juridiska hinder ligger i vägen för utnyttjandet. Förhoppningsvis kan de i principbetänkandet omnämnda lagstiftningsåtgärderna undanröja dessa olägenheter. – Sjöfartsverket anser liksom räddningstjänstkommittén att sjöräddningsverksamheten är en uppgift för staten. Till de skäl för detta som

framhålles i betänkandet kan fogas att arbetet till största delen styrs av internationella konventioner, rekommendationer och avtal. Räddningsarbetet bedrivs dessutom som ovan sagts utan hänsyn till regionala eller lokala gränser iland. Sjöfartsverket vill understryka vad kommittén säger om fastare former för samordningsansvaret och behovet av ett övergripande ansvar. Dessa tankegångar har sjöfartsverket anslutit sig till redan i sjöövervakningskommitténs betänkande och de är lika aktuella i nuläget. Räddningsflyg engageras allt oftare i sjöräddningsaktioner och samordnade aktioner med flyg är vanliga. Sjöfartsverket anser att det borde närmare undersökas om inte den ovan nämnda övergripande funktionen enklast och billigast kunde upprättas genom en sammanslagning av flyg- och sjöräddningscentralerna till en gemensam räddningscentral (RCC). – Även den geografiska avgränsningen av ansvaret är viktig. Sjöövervakningskommittén föreslog att sjöfartsverket skulle ha räddningsansvaret till kustlinjen "oavsett hur nära stranden olyckan inträffar". Kommungränsen sträcker sig ut till territorialvattengränsen; var gränsen går i vattnet mellan kommunerna torde ingen veta. Vilka typer av olyckor brandförsvaren eller de föreslagna räddningstjänstregionerna skall ansvara för i vattenområden är oklart, liksom vad som ligger i begreppet "annat nödläge" i paragraf 1 i brandlagen. Den allmänna räddningstjänstens personella och materiella resurser för räddningstjänst är enligt betänkandet tillräckliga och beredskapen är god. Behovsanpassade inköp kan göras när så erfordras. Sjöräddningstjänsten bygger däremot på deltagande myndigheter och organisationers befintliga resurser. Dessa är ofta anskaffade för myndigheternas ordinarie arbetsuppgifter. Resursernas ändamålsenlighet och kapacitet från sjöräddningssynpunkt kommer därmed att variera från tid till annan. Sjöfartsverket har inga eller små möjligheter att påverka resursläget. Vid rationaliseringar och indragningar inom andra myndigheter än sjöfartsverket drabbas sålunda sjöräddningen ofta av en sänkt resurs- och insatsberedskap utan att den räddningsansvariga myndigheten kan påverka detta.

Luftfartsverket framhåller att räddningstjänstkommittén anser, att en enhetlig lagstiftning som omfattar riktlinjerna för samhällets hela räddningstjänst skulle bidra till en samordning av räddningstjänsten på det praktiska planet. Författningar som berörs av detta är bl. a. luftfartslagen och luftfartskungörelsen. Luftfartsverket biträder kommitténs mening att en sådan enhetlighet skulle öka effektiviteten i räddningstjänsten. Kommittén väcker förslaget om ett införande av enhetliga räddningstjänstbegrepp t. ex. räddningstjänst till lands och till sjöss. Luftfartsverket ställer sig något tveksam till förslaget då flera gamla begrepp som flygräddning och sjöräddning är väl inarbetade begrepp för allmänheten. Räddningstjänstkommittén finner att det inte finns några hinder för den allmänna räddningstjänstens organ att överta ansvaret för den brand- och räddningstjänst som nu är stationerad vid luftfartsverkets flygplatser. Luftfartsverket vill för undvikande av missförstånd särskilt påtala att med särskild

räddningstjänst som nu är stationerad vid luftfartsverkets flygplatser får avses enbart flygplatsernas brand- och räddningstjänst och inte resurserna för alarmering och efterforskning. Anledningen till dessa undantag är luftfartsverkets skyldigheter beträffande flygräddningstjänsten enligt ICAO-konventionen (Annex 12), vilket också påtalats i betänkandet. Som en följd av dessa åtaganden ingår flygräddningstjänsten som en integrerad del i flygtrafiktjänsten. Vad gäller alarmeringstjänsten ingår denna i flygtrafikledningstjänsten och utförs således av den personal som svarar för denna tjänst. Efterforskningstjänsten ingår i flygräddningstjänsten och därför också i flygtrafiktjänsten. Detta innebär att även här är personal inom flygtrafiktjänsten engagerad vid tjänstens fullgörande. Beträffande organisationen är denna uppbyggd helt enligt Annex 12 genom inrättande av räddningscentral (RCC/Cefyl) och räddningsundercentraler (RSC). Dessa måste bibehållas oförändrade och inom luftfartsverkets organisation. – Planer på en samverkan inom flygplatsernas brand och räddningstjänst har diskuterats mellan luftfartsverket och berörda kommuner vid några av verkets flygplatser. Luftfartsverket avser att inom ramen för ett särskilt projekt undersöka möjligheterna till en samverkan mellan luftfartsverket och berörda kommuner i syfte att åstadkomma en samlad, effektiv och rationell brand- och räddningstjänst. Samverkan skulle kunna ske på olika sätt beroende på de lokala förhållandena. Luftfartsverket anser att frågan om ett förändrat huvudmannaskap för den brand- och räddningstjänst som nu är stationerad vid luftfartsverkets flygplatser skall bedömas utifrån de resultat som underhand framkommer från ovan redovisade projekt avseende samverkan inom brand- och räddningstjänsten. Resultatet härav bör således jämföras med de kostnader för brand- och räddningstjänsten som enligt kommitténs förslag skall bestridas av luftfartsverket för slutligt ställningstagande i frågan. Räddningstjänstkommittén avser att i slutbetänkandet återkomma till hur luftfartsverkets räddningstjänstresurser skulle kunna inordnas i den allmänna räddningstjänsten. Om ändringen av huvudmannaskapet anses böra ske måste luftfartsverket dock bibehålla ett avgörande inflytande på omfattningen och kvaliteten på flygräddningstjänsten, bl. a. med hänsyn till internationella normer och överenskommelser, men också därför att verket måste kunna påverka sina kostnader för flygräddningstjänsten. Vidare kan konstateras att flygplatsernas brand- och räddningstjänst utförs till en betydande del av vapenfria tjänstepliktiga (VTP), vilka utbildas för ändamålet vid luftfartsverkets brand- och räddningsskola (BRS) vid Arlanda flygplats. Om en ändring av huvudmannaskapet sker måste luftfartsverkets brand- och räddningsskola liksom den utrustning och kompetens som investerats inordnas i det i betänkandet föreslagna räddningstjänstverket. Vad gäller luftfartsinspektionens tillsyn av räddningstjänsten vid flygplatserna innebär förslaget om ett förändrat huvudmannaskap ingen förändring eftersom luftfartsinspektionens tillsynsansvar är oberoende av huvudmannaskapet.

Statens haverikommission anser att i ett avscende synes det som om centralt ingripande är nödvändigt och detta gäller larmtjänsten. Det är angeläget att denna organiseras på ett sådant sätt att inga samhällsresurser står obrukade vid en olycka därför att larmet inte vidarebefordrats till de organ vars medverkan behövs vid räddningsinsatser. Det är vid vidareutvecklingen av larmtjänsten av intresse att denna organiseras så att det även blir möjligt att i efterhand undersöka hur samhällets räddningstjänst utnyttjats i ett enskilt fall. Härigenom skulle man kunna få det underlag för att kvantitativt beräkna bristerna i nuvarande organisation som icke kunnat vinnas genom den föreliggande utredningen.

Statskontoret anser att sambandet mellan olycksutvecklingen på olika områden och räddningstjänstens dimensionering kvantitativt och kvalitet bör analyseras närmare. Av den skadestatistik som redovisas framgår t. ex. att lantbrukets anläggningar står för en oproportionerligt stor andel av storbränderna. Detta bör ge anledning till särskilda överväganden angående det förebyggande arbetet och räddningstjänstarbetet i glesbygderna. – Det är angeläget att kommittén i sitt fortsatta arbete noggrannare än i principbetänkandet preciserar räddningstjänstens befogenheter att ingripa i nödlägen. Det kan t. ex. inte vara rimligt att räddningstjänsten får rätt att vid risk för allvarliga översvämningar i samband med snösmältning meddela föreskrifter om hur kommunernas tekniska verk och nämnder skall agera. En sådan rätt skulle vara alltför långtgående och innebära för stora inskränkningar i olika kommunala förvaltningars självständighet och ansvar, och därmed snarast medföra negativa effekter för säkerheten.

Riksrevisionsverket anser inte att kommittén i betänkandet redovisat övertygande motiv för behovet av en total samordning mellan allmänna räddningstjänstens organisatoriska uppbyggnad och de förändringar inom civilförsvaret som nu utreds. Det kan exempelvis ifrågasättas om "hotbilderna" för räddningstjänst i krig och fred är identiska. Samordning mellan allmänna räddningstjänsten och de olika formerna av särskild räddningstjänst samt exempelvis militär och polis torde dessutom vara ett väl så centralt mål som en samordning med civilförsvaret. Även med olika administrativa indelningar bör ett ökat samutnyttjande av exempelvis materiel och utbildningsresurser kunna genomföras. Enligt verkets mening måste således utgångspunkten för den föreslagna indelningen i s. k. räddningstjänstregioner vara att utveckla samverkan mellan de kommuner och i de frågor där samverkan är effektivast ur freds räddningstjänstens perspektiv. – Riksrevisionsverket delar kommitténs bedömning att möjligheterna till samverkan mellan olika former av räddningstjänst och andra verksamheter bör kunna utnyttjas bättre än i dag. Länsstyrelsens organisatoriska uppbyggnad talar för att detta i hög grad är en uppgift för den regionala statliga nivån. Betänkandet ger emellertid inga förslag på hur nuvarande problem på detta område skall kunna övervinnas.

Statens naturvårdsverk delar kommitténs uppfattning att den grundlägg-

gande beredskapen mot befarade olyckor bäst kan åstadkommas på det primära planeringsstadiet. Räddningstjänstorganen bör kunna få till uppgift att påtala brister i förebyggande åtgärder som avser även andra nödlägen än brand. I likhet med kommittén anser verket också att det i en ny räddningstjänstlag bör finnas en bestämmelse, där det slås fast att företag och enskilda som driver riskfylld verksamhet har vissa av staten fastställda skyldigheter inte bara när det gäller att hålla beredskap mot olyckor i eller till följd av verksamheten utan också att förebygga brand och andra nödlägen. På orter med flera miljöstörande industrier bör dessa kunna samverka kring räddningsplaneringen. – Frågan om den allmänna räddningstjänstens skyldigheter att ingripa vid inträffade eller befarade miljöskador är av särskilt intresse för naturvårdsverket. Den i detta sammanhang aktuella förutsättningen "nödläge" avser olyckshändelser, dvs. plötsligt inträffade händelser som har medfört eller kan befaras medföra olika slags skador på människor, egendom eller i miljön. Kommittén konstaterar själv dels att det, för situationer som inte är olyckshändelser men i vilka man kan förutse att händelseförloppet kan komma att medföra skador i miljön, ligger nära till hands att ålägga räddningstjänstorganen en skyldighet att ingripa, dels att de redan nu vanligen också ingriper i sådana situationer. Mot denna bakgrund kan det vara motiverat att försöka finna ett något svagare uttryck än "annat nödläge" såsom rekvisit i definitionen på räddningstjänst. Kommitténs förslag om att räddningstjänst även skall gälla åtgärder som syftar till att avvärja eller begränsa störningar i viktiga samhällsfunktioner är av intresse i detta sammanhang. Miljöintressena motiverar emellertid ett annat uttryck än "störningar i viktiga samhällsfunktioner", exempelvis "skador på allmänna intressen". I brandlagen anges fyra förutsättningar för att den allmänna räddningstjänstens organ skall ingripa. Som kommittén anfört är det, när det gäller olyckor med risk för skador i miljön, ofta mycket svårt att förutsäga vilka konsekvenser olyckor av den typen kan få. Det är i många sådana fall nästan omöjligt att vid olyckstillfället bedöma t. ex. vikten av det hotade intresset. "Mot den bakgrunden kan det diskuteras om det är lämpligt att i full utsträckning behålla de nuvarande begränsningarna för räddningstjänstorganens skyldigheter att avvärja eller begränsa skador i miljön". Naturvårdsverket instämmer i denna bedömning. Verket anser, att som ett kompletterande alternativ till de fyra nuvarande förutsättningarna skulle kunna uppställas "eller med hänsyn till angelägenheten av att skydda ett hotat allmänt intresse". – Naturvårdsverket anser att fjällräddningstjänsten fungerar väl. Verket anser i likhet med kommittén att fjällräddningen även i fortsättningen bör vara en uppgift för polisen. Kommittén bör dock klarlägga ansvarsförhållandena, då människor tas om hand ute i terrängen. I sådana sammanhang blir det ofta tal om samarbete mellan organ med olika huvudmän. – Naturvårdsverket vidhåller att en förutsättning för att en fungerande organisation skall kunna byggas upp är att man utgår från en med hänsyn till frågorna rationell uppdelning av ansvaret. Räddningstjänstkom-

mittén har valt att använda strandlinjen som den avgörande gränsen mellan de ansvariga instanserna. Naturvårdsverket kan inte acceptera en sådan gränsdragning eftersom det strandnära området är särskilt betydelsefullt i en oljebekämpningssituation. Den tidigare föreslagna sjöfartsmyndigheten bör få ansvaret för såväl olje- och kemikaliebekämpningen till sjöss som för det strandnära området. Sjöfartsmyndigheten bör då ges rätt att rekquirera kommunernas resurser av personal och utrustning. Sjöfartsmyndigheten bör också få regeringens bemyndigande att vid behov rekquirera militär och civilförsvarspersonal och utrustning. Även dessa resurser bör underställas sjöfartsmyndighetens befäl. Fördelen med detta är bl. a. att ett organ sköter i stort sett all bekämpning, att snabbare beslut kan fattas, att man slipper byta befäl mitt i en bekämpningsoperation, att samma organ sköter övervakning, jourtjänst och åtgärd samt att därvid tidig upptäckt kan leda till snabb åtgärd. Naturvårdsverket anser, att det är svårt att dra en gräns mellan räddningstjänst och sanering. Detta gäller särskilt vid utflöde av kemikalier. Naturvårdsverket anser, att ett omfattande saneringsarbete kräver beredskap och ledning. Detta skulle underlättas om kommunerna uttryckligen ålades att svara för sanering efter såväl olje- som kemikalieutsläpp på land.

Statens strålskyddsinstitut framhåller att kommittén diskuterar huruvida den allmänna räddningstjänstens resurser i beredskap och de resurser som relativt snabbt kan kallas in kommer att vara tillräckliga för de olika uppgifterna i samband med en kärnkraftolycka eller om det krävs en förstärkning av styrkorna. Enligt kommitténs mening kan detta inte bedömas förrän i samband med den förestående utvidgade planeringen av beredskapen för de fyra kärnkraftstationernas omgivningar. Strålskyddsinstitutet delar denna mening. Institutet vill dock framhålla att de kommuner som enligt brandordningen skall ha en viss styrka i beredskap på sina brandstationer vid en kärnkraftolycka måste räkna med att 1–2 brandmän på samtliga kommunens brandstationer inom indikeringszonen är ianspråktaga för mätuppgifter under ganska lång tid. Institutet kommer att till räddningstjänstkommittén för dess fortsatta arbete att överlämna en fullständigare information om personaltillgångar i samband med att planeringsarbetet har kommit längre än för närvarande. – I betänkandet har även frågan om viss ledningspersonal (kvalificerade brandingenjörer) från den allmänna räddningstjänstens organ kunnat knytas till länsstyrelsernas fasta beredskapsorganisation behandlats. Länsstyrelserna har redan i nuläget behov av kvalificerade brandingenjörer även vid andra olyckor än atomolyckor. Nämnas kan också att ingen av länsstyrelserna i kärnkraftlänen har för avsikt att för närvarande engagera brandbefäl för den personalberedskap som enligt energipropositionen skall finnas i kärnkraftlänen. Detta synes bero på att länsstyrelsen ej ansett sig ha tillräckligt med medel för att ersätta kommunerna för de extra kostnader som räddnings- och brandlagstiftningen kräver. Strålskyddsinstitutet anser att extra medel för detta ändamål bör

ställas till länsstyrelsernas förfogande så att den kvalificerade grupp av personal som det här är fråga om skall kunna utnyttjas i beredskapen.

Generaltullstyrelsen tillstyrker att förslag till lagstiftning utarbetas inom ramen för räddningstjänstkommitténs fortsatta arbete. Enligt styrelsens mening är ett av de grundläggande kraven för ökad effektivitet i räddningstjänsten att ansvarsförhållandena klart preciseras och regleras i särskild och om möjligt enhetlig lagstiftning. Det är härvid väsentligt att beakta att räddningstjänst i princip bedrivs i tre olika miljöer nämligen till sjöss, på land och i luften. Dessa miljöer ställer olika krav på räddningstjänstens organisation, materiel och personalens utbildning och erfarenhet. Det vore enligt styrelsens uppfattning av stort värde om kommittén i sitt fortsatta arbete införde räddningstjänstbegrepp som anknyter till ovan angivna miljöer. Mot bakgrund härav är det från effektivitetssynpunkt fördelaktigt om en central myndighet får huvudansvaret för resp. räddningstjänstgren (sjö, mark och luft). Ansvarig myndighet skall därvid inneha eller tilldelas erforderliga lednings-, sambands- och basresurser för ingripande. En sådan organisationsinriktning bör avsevärt minska samverkansproblemen mellan de olika räddningstjänstgrenarna. – Räddningstjänst till sjöss bör därvid omfatta sjöräddning innefattande räddning av såväl liv som egendom till sjöss och inkludera brandbekämpning oavsett typ av objekt (fartyg, flygplan, borrhullar etc.) samt olje- och kemikaliebekämpning (miljöskyddsåtgärder) till sjöss. Det geografiska verksamhetsområdet bör avgränsas till havet, kustvattnen, Vänern och Mälaren. I dag är huvudansvaret för räddningstjänsten till sjöss delat mellan sjöfartsverket och tullverkets kustbevakning. Vid en sammanläggning av sjöfartsverket och kustbevakningen till en ny myndighet för kust- och sjöfartsverksamhet är det naturligt att den nya myndigheten ges huvudansvaret för räddningstjänsten till sjöss. Skulle en sammanläggning inte komma till stånd bedömer styrelsen det angeläget att frågan om huvudansvaret för denna typ av räddningstjänst löses enligt ovan angiven organisationsinriktning. Detta är angeläget inte minst med hänsyn till att räddning av liv och egendom samt skydd av den marina miljön framförallt vid kemikalieolyckor till sjöss som regel ställer höga krav på såväl särskilt utbildad personal som speciell skyddsutrustning. – Räddningstjänst till lands bör omfatta räddningstjänst som erfordras på land och i insjöar utom Vänern och Mälaren. I räddningstjänst till lands bör även innefattas fjällräddning och beredskap mot kärnkraftolyckor. Härvid bör dock beaktas den speciella miljö i vilken fjällräddning utförs. Rikspolisstyrelsen bör dock liksom hittills under räddningstjänstverket svara för fjällräddningen där inte minst tullverkets gränsbevakning ställer betydande resurser till förfogande i form av fjällvan personal, radioutrustade snöskotrar etc. Denna resurs har av okänd anledning inte redovisats i betänkandet. – För räddningstjänst i luften bör som hittills luftfartsverket ha huvudansvaret. Räddningstjänst i luften bör omfatta verksamhet för att undsätta luftfartyg i nöd i luften dvs. som regel navigeringsanvisningar, radarledning och

efterforskning såvida ej med säkerhet kan bedömas att luftfartyget hamnat i sjön eller på land i vilka fall räddningstjänsten övergår till ovan angivna. – Styrelsen anser liksom utredningen att det är nödvändigt med en effektiv samverkan mellan de olika räddningstjänstgrenarna, något som givetvis skall återspeglas i lagstiftningen. Styrelsen delar även utredningens uppfattning om att sjuktransporter primärt ej bör betraktas som räddningstjänst. Räddningstjänstorganens resurser bör dock vid akut behov kunna utnyttjas för sjuktransporter. Denna möjlighet bör regleras av räddningstjänstlagstiftningen.

Arbetarskyddsstyrelsen delar utredningens uppfattning att varje företag som bedriver riskfylld verksamhet bör ha en viss grundberedskap mot olyckor i eller till följd av verksamheten. När det gäller de i företaget verksamma, som ofta är de som i första hand drabbas av olyckorna, ligger detta väl i linje med arbetsmiljölagens krav. Även när det gäller förebyggande åtgärder är det viktigt att beakta arbetsmiljölagstiftningen. Styrelsen vill erinra om att särskild lagstiftning som avser skydd mot stora olyckor (major hazards) finns i vissa länder. Frågan om riskerna vid stora olyckor har behandlats i Sverige, bl. a. av IVA, och berör flera myndigheters ansvarsområden. Styrelsen, som har följt frågans utveckling under lång tid, är självklart angelägen att arbetarskyddet beaktas i dessa sammanhang.

Statens vattenfallsverk framhåller att elenergiförsörjningen knappast är omnämnd i betänkandet, i varje fall inte som en verksamhet som kan innebära behov av räddningsåtgärder. Det kan betraktas som positivt, att el uppenbarligen bedöms alltid vara tillgänglig. Tyvärr har dock några händelser inträffat, visserligen med relativt långa intervall, som visat att olika samhällsorgan stått rätt handfallna i situationer med långa elavbrott. Det synes sålunda nödvändigt att kraftindustrin är representerad på såväl lokal som regional nivå där samverkan enligt ovan föreslås organiserad. Det bör framhållas att kraftindustrin kan i olika situationer både behöva få hjälp av skilda organ inom samhällets räddningstjänst inkl. militära resurser och ställa resurser till räddningstjänstens förfogande. I detta sammanhang kan påpekas att när det i betänkandet något oklart talas om samverkan betr. elförsörjningen noteras endast Vattenfall när det rätteligen måste anges att det är fråga om hela landets kraftindustri, som ju också har en förberedd krisorganisation, elområden och elblock som regionalt är de organ som lämpligen bör ingå i de föreslagna samverkansorganisationerna. – Vattenfall biträder kommitténs förslag till kartläggning av i första hand statliga företags resurser för den allmänna räddningstjänsten. Ett system för gemensam användning utgör ett verksamt bidrag till högre beredskap och effektivitet. Vattenfall vill även framhålla andra åtgärder för effektivisering av räddningstjänsten beträffande organiserad samverkan som inte behandlats i utredningen. Detta gäller ökad information om och bedömning av olika risksituationer som kan uppkomma på kraftindustrins verksamhetsområde t. ex. följderna av långvariga avbrott i elleveranserna samt de omfattande skador som kan

uppstå vid dammbrott. Vidare bör uppmärksammas möjligheterna att under vissa förutsättningar och förhållanden tillvarata Vattenfalls och övriga elleverantörers radiokommunikationsnät.

Statens brandnämnd framhåller att gränsen mellan allmän och särskild räddningstjänst är ofta diffus vilket kan återverka menligt när det gäller att avvärja eller begränsa skada på människor eller egendom eller i miljön. Brandnämnden finner det eftersträvansvärt att så många som möjligt av landets räddningsresurser knyts till den allmänna räddningstjänsten genom en så långt möjligt enhetlig lagstiftning. Härvid undanröjs eventuell tveksamhet för ingripande. Utökade skyldigheter för brandförsvaret måste dock ges vissa begränsningar så att beredskapen för olyckor där människor är inbegripna inte eftersätts. – Nämnden får starkt understryka önskvärheten av att de akuta sjuktransporterna i mesta möjliga grad samordnas med den allmänna räddningstjänsten. Särskilt vid stora olyckor har konstaterats värdet av att räddnings- och ambulanspersonal äger god personkännedom och nyttjar gemensamma rutiner. Förekomst av ambulansverksamhet på brandkåren ger också möjlighet till effektivare utbildning i akutsjukvård för räddningstjänstens personal genom att väl utbildad ambulanspersonal kan nyttjas som instruktörer. Brandnämnden ställer sig tveksam till det lämpliga i att helt hänföra flygräddningstjänst till den allmänna räddningstjänsten. Verksamheten är så speciell och kräver sådan utrustning och extremt korta insatstider att den bör omhändertas av specialstyrkor. Ändrat ansvar medför en belastning på brandförsvarets redan hårt trängda resurser. En ökad personell och materiell samverkan torde dock medföra positiva effekter. – Kommittén anser att ansvaret för räddningsinsatser i sådana sjöar och vattendrag där sjöfartsverket inte har samordningsansvar för sjöräddningen, bör åvila de organ som svarar för den allmänna räddningstjänsten. Enligt brandnämndens mening uppfyller redan i dag de allra flesta sådana ingripanden de kriterier för räddningstjänst som uppställs i 1 § första stycket brandlagen. Stor osäkerhet råder däremot när och om brandförsvaren skall ingripa för att rädda egendom till havs i kustvattnen etc., sedan sjöräddningsorgan avvärt fara för liv. En bidragande orsak till osäkerheten är avsaknaden av gränssträckning mellan kommuner, i allmänhet vattenområde ut till det fria havet. – Statens brandnämnd önskar understryka önskvärheten av att skyldigheten att hålla beredskap utvidgas så att inte bara företag som driver miljöfarlig verksamhet utan också företag med annan riskfylld verksamhet åläggs att svara för beredskapen i eller till följd av deras verksamhet. Nämnden delar även kommitténs mening om att utnyttja företagens verkskydd som lämplig förstärkning av brandförsvaret. På detta sätt skulle de kostnader företagen har att lägga ner på verkskyddsorganisationen även i fredstid ge positiva effekter. – En ytterligare personell förstärkning skulle kunna uppnås genom att i begränsad utsträckning utnyttja vapenfria tjänstepliktiga i brandförsvaren. Sålunda skulle skärgårdskommunerna kunna förstärkas under sommarsäsongen och fjällkommuner-

na under skidsäsongen. – Den utveckling av ledningsansvaret för räddningstjänsten att omfatta även förhållandena i krig som föreslås i den tidigare nämnda CK-gruppens rapport är eftersträvansvärd och kan på sikt leda till ett bättre utnyttjande av bl. a. materiella resurser. Mot bakgrund av de erfarenheter brandnämnden gjort när det gäller samordning av de materiella resurserna i fred vill dock nämnden ifrågasätta om vinsterna blir så stora som såväl CK-gruppen som räddningstjänstkommittén synes förvänta sig. – Det är enligt brandnämndens mening eftersträvansvärt att utöka brandförsvarets ansvarsområde till att även omfatta förebyggande åtgärder mot andra nödlägen än brand. Ett sådant utökat ansvar skulle dock medföra kostnadskrävande resursförstärkningar varför brandnämnden biträder kommitténs överväganden att – som ett steg på vägen – ge räddningstjänstorganen till uppgift att för ansvarigt organ påtala brister i säkerhetsåtgärder som upptäcks i samband med den ordinarie verksamheten t. ex. vid brandsyn.

Länsstyrelsen i Stockholms län framhåller att enligt § 15 brandlagen kan företag, där fara finns för utflöde av hälso- och miljöfarliga ämnen, åläggas att hålla beredskap med personal och utrustning för att avvärja eller begränsa skador. Kommittén anser det rimligt att varje företag som bedriver riskfylld verksamhet bör ha en grundberedskap mot olyckor. I den beredskapen bör företagets verkskydd utgöra en viktig resurs. Skyldighet bör också föreligga att vidta förebyggande åtgärder. – Företagen bör vidare, enligt kommittén, åläggas att anmäla var större mängder farligt gods lagras och hur detta transporteras. I vissa fall kan det bli nödvändigt att anbefalla eskort vid transport av sådant gods. Länsstyrelsen finner det angeläget att kommittén, i enlighet med vad som framgår av betänkandet, redovisar sina överväganden och förslag i dessa frågor i sitt slutbetänkande.

Länsstyrelsen i Uppsala län framhåller att enheter ur befintliga verkskydd borde kunna utnyttjas inom egen industri. En icke föraktlig resurs är också de olika frivilliga försvarsorganisationerna. Dessa borde även utnyttjas i freds räddningssammanhang på ett helt annat sätt än i dag. – Länsstyrelsen vill slutligen framhålla att det nu gällande förhållandet att kostnaderna för räddningstjänsten i viss utsträckning skall bestridas av staten när länsstyrelsen övertar ledningen av flera skäl inte är lämpligt. Utgångspunkten måste i stället vara behovet av samordnade beslut och inte att staten då kommer att bära vissa kostnader. Reglerna bör alltså utformas så som kommittén föreslår. – Räddningstjänstkommittén har ännu inte tagit ställning till hur en enhetlig lagstiftning, gemensam för samhällets hela räddningstjänst, skall utformas. Länsstyrelsen vill därför endast konstatera att det är nödvändigt att kommittén i sitt slutbetänkande kommer fram till en så långt möjligt enhetlig lagstiftning. Först då är det dags att fördjupa sig i hur räddningstjänsten organisatoriskt skall utformas för att uppnå en bättre samverkan mellan olika organ i det framtida räddningstjänstarbetet.

Länsstyrelsen i Östergötlands län framhåller att kommittén anser att det ligger nära till hands att ålägga räddningstjänstorganen att ingripa även vid

snöoväder och liknande naturhändelser och andra händelser t. ex. elavbrott som kan vara följden av en naturhändelse. I detta sammanhang påtalar kommittén att många kommuner skapat olika former av ledningsorgan för att med samlade resurser kunna ingripa vid allvarliga situationer. Länsstyrelsen anser frågan mycket väsentlig och understryker behovet av att sådana allsidigt sammansatta ledningsorgan tillskapas i samtliga kommuner i avvaktan på ev. kommande förändringar i räddningstjänstens organisation och uppgifter som kan föranledas av räddningstjänstkommitténs arbete. Länsstyrelsen anser att frågan om skyldighet att ingripa även i lägen som nu inte omfattas av brandlagens bestämmelser är mycket väsentlig. Inte minst måste lednings- och samordningsansvaret i dessa lägen vara helt klarlagda så att ingripanden kan ske tidigt med olika samhällsresurser samordnade. Kommittén diskuterar också i detta avsnitt frågan om allmänna räddningstjänstens organ skall vara skyldiga att ingripa tidigare än när nödläge inträffat eller befaras omedelbart förestående. Kommittén anser att stora fördelar kunde uppnås om räddningstjänstorgan hade skyldighet att ingripa tidigare. Länsstyrelsen biträder kommitténs principiella uppfattning i frågan. Kommittén diskuterar frågan om skyldighet för räddningstjänstorganen att utföra sanerings- och återställningsarbete. Principförslaget innebär att man inte i lag bör ha någon skyldighet för räddningstjänstorganen att utföra återställnings- eller saneringsarbeten. Däremot diskuteras möjligheten att föreskriva att räddningsbefälhavaren skall ha skyldighet att överlämna ansvaret till någon som har uppgift att se till åtgärder för restvärdesskyddet. Länsstyrelsen biträder kommitténs uppfattning men anser att frågan om hur långt räddningstjänstorganen själva bör driva åtgärder för restvärdesskyddet bör ytterligare övervägas. Vissa försök i Östergötland pekar preliminärt mot att en hel del fördelar kan vinnas med restvärdesskyddsåtgärder som genomförs av räddningstjänstorganen. Åtgärderna bör enligt länsstyrelsen övervägas inom ramen för en utvecklad räddningstjänst inom de räddningstjänstregioner som kommittén föreslår i ett senare avsnitt. – Kommittén har övervägt om räddningstjänstorganens ansvar för förebyggande verksamhet bör utvidgas att gälla annat nödläge än brand. Utökad ansvar kan enligt kommittén leda till krav på mer personal och därmed ökade kostnader. Oavsett om ansvaret kommer att utökas eller ej vill länsstyrelsen konstatera att redan nuvarande förebyggande åtgärder inte medhinns på ett tillfredställande sätt. Det finns alltså inte utrymme för utökade uppgifter inom detta område om inte personalökningar tillåts. – Ifråga om möjliga nya uppgifter för den allmänna räddningstjänsten anser kommittén att flera skäl talar för att kommunerna övertar räddningstjänsten vid Luftfartsverkets 14 flygplatser. Man kan härigenom nå effekter i form av minskad splittring i samhällets räddningstjänst och eliminera dubbelarbete. De samlade kostnaderna kan minskas. Länsstyrelsen anser att flera skäl talar för att kommunerna blir huvudmän för räddningstjänsten vid flygplatserna. Frågan bör utredas närmare för de olika kommunerna med hänsyn till de varierande förutsätt-

ningar som föreligger; avstånd från tätort till respektive flygplats m. m. – Kommittén diskuterar om den nya myndigheten som kan bli resultatet av en ev. sammanslagning av Sjöfartsverket och Kustbevakningen skall bli huvudansvarig för all verksamhet som ingår i räddningstjänst till sjöss, även bekämpning av olja, kemikalier eller brand samt bärgning och sjuktransporter från fartyg. Vidare bör den allmänna räddningstjänsten svara för sjöräddningstjänsten i alla vatten utom havet, kustvattnen och Vänern, Vättern och Mälaren. Utan att ta slutlig ställning i frågan anser länsstyrelsen i likhet med kommittén att mycket talar för förslagen. Framför allt borde resultatet av ett samlat ansvar för sjöräddningsinsatserna leda till ökad effektivitet vid insatser. Ifråga om bekämpning av olja och kemikalier till havs, i kustvattnen samt Vänern och Mälaren föreslår kommittén ett bibehållande av nuvarande ansvarsfördelning. Beträffande åtgärder i strandzonen efter en oljekatastrof, bl. a. samordning mellan allmän räddningstjänst och kustbevakningens åtgärder, anser länsstyrelsen i likhet med kommittén att de inte behöver formaliseras eller åläggas. Däremot bör, som kommittén också föreslår, samverkan förberedas på olika sätt. Bl. a. bör planläggning, utbildning och övningar utvecklas. Länsstyrelsen anser att det är väsentligt att i händelse av stora bekämpningsoperationer kustbevakningens ledningsorgan tillfälligt placerar samverkansbefäl hos den särskilde räddningsbefälhavaren (om sådan utsetts) för att effektivisera samverkan. På motsvarande sätt bör samverkansbefäl ur den särskilde räddningsbefälhavarens stab placeras hos kustbevakningen. Länsstyrelsen vill understryka behovet av kontinuerlig översyn av planer, ledningsövningar samt att erforderliga medel ställs till förfogande härför. Härigenom kan kunskaper och nödvändig beredskap utvecklas och bibehållas. Kommittén har beträffande sanering efter en oljebekämpning sagt att kommunerna inte behöver åläggas ansvaret härför. De tar ändå sitt ansvar. Länsstyrelsen har samma uppfattning i frågan. Däremot anser länsstyrelsen att kommunernas räddningsplaner behöver kompletteras med handlingsprogram beträffande saneringsarbetet som följer efter en bekämpningsoperation. Planer behöver upprättas i vilka saneringsarbetet klarläggs beträffande ledning, personal, materiel, fordon, kvittblivning etc. Nuvarande räddningsplaner torde inte vara tillfyllest. Planläggningen krävs också mot den bakgrunden att andra organ än brandförsvaret behöver träda in i ett saneringsläge. Brandförsvarets personal kan sannolikt inte beordras någon längre tid i ett utdraget saneringsskede. – Kommittén föreslår beträffande vägbundna sjuktransporter att sjukvårdshuvudmännen bör ha ett bibehållet ansvar härför. Vidare föreslås en ökad integrering mellan sjuktransportverksamheten och den allmänna räddningstjänsten. Särskild ambulanspersonal och särskild räddningspersonal blir alltmer nödvändig anser kommittén. De pågående strävandena mot en integrering av sjukvård och ambulansverksamhet behöver inte, enligt länsstyrelsens uppfattning, motverkas av en ordning med brandmän som ambulansförare stationerade på brandstationerna. Länssty-

relsen anser att erfarenheterna inom länet talar för att effekterna av en integrering av ambulansverksamhet och räddningstjänst är mycket positiva. Genom en lämplig avvägd utbildning och avtalsmässig reglering mellan landsting och kommuner bör kraven på ökad integrering kunna tillgodoses. Länsstyrelsen anser att landstingen bör lämnas frihet att själva organisera sjuktransporterna enligt den modell som passar bäst i respektive landsting. Kommittén föreslår att landstingen får det odelade ansvaret för sjuktransporterna, oavsett transportsätt inkluderande ansvaret för sjuktransporter i terrängen. Kommunerna bör åta sig sjuktransporter i terrängen inom ramen för den allmänna räddningstjänsten. Länsstyrelsen biträder kommitténs förslag beträffande ansvarsfördelningen för sjuktransporterna men anser att kommunernas skyldighet att åta sig sjuktransporter i terrängen bör regleras författningsmässigt. Dessutom bör de särskilda resurser som behövs för transporter i väglös terräng beräknas och kostnadsfördelningen härför övervägas.

Länsstyrelsen i Jönköpings län delar kommitténs uppfattning om att en enhetlig lagstiftning omfattande de huvudsakliga riktlinjerna för samhällets hela räddningstjänst skulle kunna stimulera ett ökat samarbete mellan olika räddningsansvariga. Den nuvarande mängden av författningar som reglerar olika former av räddningstjänst motverkar en naturlig samverkan och leder många gånger till ett icke avsett sektoriellt handlande. Länsstyrelsen vill i sammanhanget peka på de svårigheter som uppstått vid försöken att skapa bästa möjliga förutsättningar för att genom bestämmelser och kontroll åstadkomma olycksförebyggande åtgärder vid transport av farligt gods – ett väsentligt område som inte behandlas av räddningstjänstkommittén. Enligt länsstyrelsens mening bör denna fråga inte utelämnas vid kommitténs slutliga förslag avseende förebyggande skydd utan därvid vara samordnad med de lösningar som kan bli följden av den sellgrenska utredningen angående transport av farligt gods (K 1979:01). Då det gäller den förebyggande verksamheten i vidare bemärkelse vill länsstyrelsen i likhet med kommittén understryka vikten av samordning mellan olika intressen såsom brandsyn, miljöfrågor, etc. Särskilt betydelsefull anser länsstyrelsen en sådan samordning vara ifråga om riskinventeringar på såväl lokal som regional nivå.

Länsstyrelsen i Kalmar län framhåller att som framgår av betänkandet finns bestämmelser om räddningstjänsten i ett 15-tal författningar och centrala föreskrifter, som berör åtta myndigheter, alla huvudmän för vissa delar av räddningstjänsten. Det är självklart att denna uppdelning på författningar och myndigheter i vissa lägen medför betydande svårigheter för utövandet av en samordnad och effektiv ledning. Det måste vara en klar fördel från alla synpunkter om bestämmelserna inryms i en räddningstjänstlag, som även reglerar samverkans- och ansvarsförhållanden på skadeplats. – Genom frivilliga åtaganden här på många platser betydande insatser gjorts på räddningstjänstens område genom organiserande av frivilliga brandkårer. Det vore värdefullt om den resurs, som frivilligheten utgör, kunde tillvaratas

även i den nya räddningstjänstorganisationen. Länsstyrelsen vill därför förorda att lagstiftningen utformas på sådant sätt att utrymme lämnas för frivilliga insatser inom den lokala räddningstjänstorganisationen. – Räddningstjänstkommittén anser att det bör övervägas om bestämmelserna i atomskyddslagen i nuvarande eller reviderad form skall ingå i den nya räddningstjänstlagen. Länsstyrelsen vill härtill framhålla att om systemet med filterkammare vid kärnkraftverken blir utbyggt, bör risken för territoriellt omfattande radioaktiv beläggning minska avsevärt. Om föreslagen indelning i räddningstjänstregioner kommer till stånd skapas förutsättningar för att ansvaret för beredskapen och de omedelbara åtgärderna vid kärnkraftolyckor kan överföras från länsstyrelsen till dessa. – Vid olyckor bör länsstyrelsen överta ledningen av verksamheten enligt samma regler som gäller för annan räddningstjänst. Kommunerna måste givetvis kompenseras för de ökade kostnaderna. Totalt sett vore detta en rationell åtgärd som skulle minska de sammanlagda statliga och kommunala kostnaderna för beredskapen mot kärnkraftolyckor. – Länsstyrelsen vill i detta sammanhang framhålla betydelsen av att telefonnätet fungerar även vid stora olyckor eller vid andra störningar i samhällsfunktionerna. Under exempelvis snöovädret i Kalmar län 1979 förvärrades situationen genom att allmänheten under en tid inte kunde ringa telefonsamtal. Blockering av telefonnätet på grund av överbelastning är inte någon sällsynt företeelse utan inträffar då och då på grund av olika anledningar. Under räddningstjänstkommitténs fortsatta arbete bör frågan om åtgärder för att säkerställa telefonförbindelserna under katastrofsituationer beaktas. – Uppdelningen på allmän och särskild räddningstjänst bygger på att åtgärder enligt brandlagstiftningen är allmän räddningstjänst medan i andra författningar reglerad räddningsverksamhet är särskild räddningstjänst. Brandkårernas uppgifter och verksamhet regleras i brandlagen och brandstadgan och begränsar i princip de kommunala brandkårernas uppgifter och ansvar till den i brandlagstiftningen reglerade verksamheten. Detta innebär exempelvis att transporter med skadade från en olycksplats till lasarett inte är allmän räddningstjänst och följaktligen inte heller någon brandkårsuppgift även om brandmän i nödlägen utför sådana transporter. Ambulanstransporter på väg åvilar sjukvårdshuvudmännen medan ansvarsläget inte är klarlagt då det gäller övriga sjuktransporter, såsom transporter av skadade i terrängen fram till en väg. Länsstyrelsen finner det naturligt att begreppet allmän räddningstjänst ges ett sådant innehåll att därmed avses all verksamhet på och i anslutning till en olycks- eller skadeplats och som omfattar åtgärder för att ta hand om skadade och begränsa verkningarna av en olycka. – Genom bl. a. länsstyrelsens rapport till regeringen om det snöoväder som delar av länet drabbades av i början av år 1979, har frågan om utvidgning av räddningstjänstorganens skyldighet att ingripa vid händelser, som medför störningar i viktiga samhällsfunktioner, aktualiserats. Länsstyrelsen vill för sin del förorda att lagstiftningen ändras så att åtgärder för att säkerställa samhällsorganens verksamhet, såvida de inte

är av polisiär karaktär, hänförs till allmän räddningstjänst. I sådana lägen bör den primärt ansvariga myndigheten vara kommunstyrelsen. – Länsstyrelsen finner det naturligt att nuvarande bestämmelser även framdeles bör gälla i fråga om begränsning av skyldigheten för allmänna räddningstjänstorgan att ingripa, då det gäller materiella skador. F. n. är skyldigheten begränsad till situationer där det föreligger en rimlig relation till kostnaden för räddningsinsatsen och det intresse som hotas. Om den allmänna räddningstjänsten utökas på det sätt länsstyrelsen förordad skulle det knappast vara rimligt att räddningstjänstorganens ansvar utökades att omfatta förebyggande åtgärder utöver dem som nu är reglerade i brandlagstiftningen. Däremot synes det lämpligt att, som kommittén förordar, räddningstjänstorganen får till uppgift att påtala brister i säkerhetssystem som upptäcks i samband med ordinarie verksamhet och som bedöms kunna orsaka olyckor. – Länsstyrelsen tillstyrker att frågan om kommunernas övertagande av ansvaret för räddningstjänsten vid luftfartsverkets flygplatser utreds. Utgångspunkt för utredningen måste dock vara att kommunerna skall erhålla full kostnads-täckning. – Sjukvårdslagen ålägger sjukvårdshuvudmännen att svara för ambulanstransporter på väg. Ett av skälen härför är att hos dessa finns det medicinska kunnande som erfordras för att ambulansorganisationen skall hålla en från sjukvårdssynpunkt hög standard. Enligt länsstyrelsens uppfattning har dessa skäl samma tyngd även då det gäller andra transporter av skadade. I konsekvens härmed förordar länsstyrelsen att sjukvårdshuvudmännen skall vara ansvariga för alla sjuktransporter oavsett om de utförs med ambulans, flygplan, helikopter eller förs fram i terrängen till fots eller med terrängfordon. Detta hindrar inte att för akuttransporter avsedda ambulanser stationeras vid brandstationerna, vilket länsstyrelsen anser vara en fördel, då därigenom snabbare och samordnade insatser på olycks- och skadeplatser möjliggörs. För detta talar också att räddningsledaren, som i de flesta fall torde vara brandbefäl, har den bästa överblicken över skadeläget och snabbast kan avgöra behovet av sjuktransporter.

Länsstyrelsen i Malmöhus län delar kommitténs mening att en så långt möjligt enhetlig lagstiftning omfattande de huvudsakliga riktlinjerna för samhällets hela räddningstjänst bör tillkomma. – Vad gäller frågan om skyldigheten för industriföretag som bedriver riskfylld verksamhet att hålla beredskap för räddningstjänst anser länsstyrelsen att det bör närmare utredas om denna skyldighet bör utvidgas utöver den som nu stadgas i 15 § brandlagen. Skäl talar för att skyldigheten inte enbart skall omfatta anläggningar vid vilka särskild fara föreligger för utflöde av vara på vilken lagen om hälso- och miljöfarliga varor äger tillämpning. Anläggningens farlighet som sådan bör ha avgörande betydelse. Under kommitténs fortsatta arbete bör man också undersöka möjligheterna att i högre grad än nu samordna det fredstida utnyttjandet av verksskyddens materiel och personal med den allmänna räddningstjänsten. – Länsstyrelsen anser liksom kommittén att det finns skäl att utöka den allmänna räddningstjänstens skyldigheter

att ingripa genom att räddningstjänstorganen åläggs ett visst ansvar för att avvärja eller begränsa de störningar i viktiga samhällsfunktioner som kan förekomma i samband med nödlägen och liknande händelser – t. ex. svåra snöoväder, omfattande skyfall och långvariga elavbrott. Enligt länsstyrelsens erfarenheter från snöovädren i Skåne 1978–79 blir den allmänna räddningstjänstens mest framträdande uppgifter i sådant sammanhang att, vid sidan av sina vanliga uppgifter, i möjligaste mån säkerställa att de samhällsorgan som normalt har att ge viktig service av olika slag kan fullgöra sina uppgifter. Länsstyrelsen och kommunförbundets länsavdelning har i Malmöhus län framtagit och till kommunerna överlämnat en planmodell för ledningsverksamheten under svåra snöoväder. Flertalet kommuner i länet har upprättat planer enligt denna modell. – Länsstyrelsen tillstyrker i princip att den allmänna räddningstjänsten övertar ansvaret eller får uppgifter inom ramen för särskild räddningstjänst i de avseenden kommittén föreslår. Länsstyrelsen känner dock någon tveksamhet inför delförslaget att den allmänna räddningstjänsten bör åta sig att åt sjukvårdshuvudmännen utföra marktransporter av sjuka och skadade i terrängen. Om detta innebär anskaffning av specialfordon eller särskild utrustning måste kostnadsansvaret klarläggas innan slutgiltig ställning tas. Att det bör ingå terränggående fordon i sjuktransportsystemet är däremot uppenbart enligt länsstyrelsens mening.

Länsstyrelsen i Västmanlands län delar kommitténs uppfattning att uppgifterna bör utökas att omfatta visst ansvar för att avvärja och begränsa störningar i viktiga samhällsfunktioner orsakade av exempelvis översvämningar och snöoväder. I fråga om förebyggande åtgärder är det dock viktigt att ansvarsområdet avgränsas och definieras. I några fall kan gränserna mellan ansvarsområdena "kollidera". Ett exempel kan vara 15 § i brandlagen enligt vilken länsstyrelsen efter samråd med produktkontrollnämnden kan ålägga ägare eller innehavare av anläggning med hälso- och miljöfarliga varor att hålla beredskap med personal och utrustning. Inom samma anläggning har yrkesinspektionen ansvar för skaderisker vid hantering av de farliga varorna. För miljön utanför anläggningen ligger tillsynsansvaret på hälsovårdsnämnd och länsstyrelse. – Länsstyrelsen är positiv till ett utnyttjande av de vapenfria i freds räddningstjänsten. De bör på detta sätt få en god utbildning för sin krigsuppgift och en stimulerande arbetsuppgift. Utnyttjandet får dock ej leda till att inbesparingar görs på den ordinarie personalen, varken hel- eller deltidsanställda. De tjänstepliktiga bör bli en personalreserv utöver de utryckningsstyrkor som föreskrives i brandordningen. – Vid stora olyckor av skiftande slag kan civilförsvarsstyrkor vara en värdefull tillgång som bör utnyttjas. Detta gäller främst i katastrofsituationer där räddningsinsatsen kan omfatta flera dygn och den ordinarie personalen måste avlösas. För den enskilde civilförsvarsmannen eller -kvinnan blir det en bra övning och en stimulerande uppgift. Civilförsvarslagen bör ändras så att medverkan i freds räddningstjänsten blir möjlig. Stor återhållsamhet får dock iaktas och utnyttjande bör ske först sedan regeringen (ev. länsstyrel-

sen) förklarar att en katastrofsituation föreligger. På materielsidan bör en utökad integrering vara möjlig mellan freds- och krigsräddningstjänst.

Länsstyrelsen i Jämtlands län framhåller att då nuvarande bestämmelser på räddningstjänstens område är i synnerligen hög grad splittrade på olika författningar, instruktioner o. d. tillstyrker länsstyrelsen alla åtgärder som är ägnade att göra författningstexten mera överskådlig. – Föreslaget utnyttjande av militära resurser och civilförsvarsresurser tillstyrks, i synnerhet i fråga om civilförsvaret där bl. a. materielen kan göras lättare tillgänglig och där möjligheter skapas för en bättre omsättning av densamma. Försvarsmaktens möjligheter att biträda räddningstjänsten har hittills ej utnyttjats i möjlig omfattning. Stora resurstillskott kan vinnas, dels genom en högre insatsberedskap vid de militära förbanden, dels ock genom ett ökat medvetande hos räddningstjänstens företrädare om vilka resurser som försvarsmakten kan ställa till förfogande. Utredningen har emellertid alltför lätt berört frågan hur räddningstjänsten lämpligen skall kunna tillgodogöra sig sådan personal som är inskriven i civilförsvaret och som frivilligt ställer sina tjänster till räddningstjänstens förfogande. Det är därför nödvändigt att kommittén i sitt fortsatta arbete lämnar mera preciserade förslag till organisation, krav på beredskap samt kompletterande utbildning m. m. – Länsstyrelsen anser att kommitténs förslag om utvidgat ansvar för företag att organisera räddningstjänst bör godtas därför att företagen på så sätt erhåller ett snabbt och effektivt närskydd samtidigt som den allmänna räddningstjänsten kan avlastas en del uppgifter. Skyldigheten bör emellertid omfatta fler företag än de som nu föreslagits, bl. a. bör skyldigheten även omfatta större hotell- och turistanläggningar belägna inom områden med långa insatstider. Industrieriet i Norge bör kunna tjäna som modell för en motsvarande svensk organisation. Räddningstjänstkommittén bör undersöka vilka fördelar olika typer av företag kan vinna, t. ex. i form av lägre försäkringsavgifter, om man obligatoriskt eller frivilligt organiserar egen räddningstjänst vid företaget. Sådana förmåner bör också kunna tillämpas på enskilda fastighetsägare vilka frivilligt vidtar åtgärder av förebyggande art. – Jämfört med norska förhållanden utnyttjas frivilligorganisationerna i liten utsträckning i Sverige. Dessa organisationer – särskilt Svenska Röda korset – men även många andra förfogar över betydande personella och materiella resurser som kan vara gripbara relativt kort tid efter en inträffad olycka. Enligt vad länsstyrelsen har sig bekant finns inom Svenska Röda korset långt framskridna planer på upprättande av en beredskapsorganisation avsedd att biträda samhällets räddningstjänst i samband med stora och långvariga ingripanden. Länsstyrelsen vill betona betydelsen av att de effektvinster och det ökade samhällsengagemang som erhålles genom sådana åtgärder tas till vara på bästa sätt. I det fortsatta utredningsarbetet bör därför denna fråga ägnas särskilt intresse. – Betydelsen av ett ökat "räddningstjänstmedvetande" kan inte nog understrykas. Genom snabba och riktiga insatser av enskilda kan samhällets räddningstjänst avlastas i betydande omfattning.

Länsstyrelsen delar därför räddningstjänstkommitténs uppfattning att så många personer som möjligt bör beredas tillfälle att delta i självskyddsutbildning. Det är av största betydelse att tillräckliga medel avsätts så att utbildning kan genomföras i takt med efterfrågan. – Räddningstjänstens möjligheter att lösa sina uppgifter beror i högsta grad på ett fungerande larmsystem. Detta larmsystem bör syfta icke blott till att larma insatsstyrkor av olika slag utan också att på lämpligt sätt informera berörd befolkning om förestående risker. Behovet av att alarmera befolkningen i samband med dammbrott har hittills inte tillräckligt beaktats. I Schweiz och Norge finns däremot utvecklade system för sådan alarmering. Räddningstjänstkommittén bör därför undersöka på vad sätt ett lämpligt system för alarmering vid dammbrott kan åstadkommas. – Nuvarande lagstiftning begränsar i hög grad räddningstjänstens möjligheter att ingripa. Detta gäller såväl lokal som regional nivå. Föreslagna åtgärder är väl ägnade att undanröja dessa begränsningar. Länsstyrelsen bedömer emellertid att svåra avvägningsproblem kan komma att uppstå om räddningstjänsten åläggs skyldighet att även påtala brister avseende andra förebyggande åtgärder än de som avser brand. Det kan bli svårt för att inte säga omöjligt att organisera och systematisera en sådan tillsynsverksamhet. På grund härav kan rena tillfälligheter komma att avgöra om brister blir påtalade. Ansvariga befattningshavares kompetens kommer dessutom att bli gränssättande för förmågan att över huvud taget upptäcka brister. Detta får givetvis inte hindra att uppenbara brister blir påtalade och tillrättade t. ex. genom anmälan till berörd myndighet såsom yrkesinspektionen eller annan. – Kommitténs överväganden angående utvidgning av den allmänna räddningstjänstens uppgifter är välbetänkta med hänsyn till den osäkerhet som f. n. råder om ansvarsfördelningen berörda organ emellan. Länsstyrelsen tillstyrker särskilt de förslag som berör samverkan med polisen rörande fjällräddning samt med sjukvårdshuvudmännen rörande transport av sjuka och skadade. Kommitténs förslag att sjukvårdshuvudmännen även skall ansvara för transport av sjuka och skadade i terrängen tillstyrks bestämt eftersom det bl. a. med hänsyn till kopplingen till fjällräddningstjänsten och till räddningstjänsten i pistar och skidliftar måste anses ytterst värdefullt att detta förhållande blir fastslaget. Länsstyrelsen delar kommitténs uppfattning att man genom en ökad integration av landstingens och kommunernas resurser dessutom kan uppnå effekter som kan göra sjuktransporterna både bättre och billigare. Den försöksverksamhet avseende sjuktransport med helikopter som räddningstjänstkommittén bedrivit i samverkan med landstinget i Jämtlands län har klart visat på behovet av sådana transporter. Även om resultaten av försöksverksamheten ännu inte utvärderats vill länsstyrelsen likväl redan nu starkt framhålla att dessa transporter bör ingå som ett normalt inslag i sjuktransportsystemet i bl. a. Norrlandslänen och att sjukvårdshuvudmännen även i fortsättningen bör få förfoga över statsmedel för detta ändamål. Räddningstjänstkommittén har diskuterat alternativa lösningar hur ingri-

panden vid förestående eller inträffade störningar i viktiga samhällsfunktioner skall kunna säkerställas. Länsstyrelsen vill kraftigt understryka vikten av att ansvarsprincipen snarast blir fastlagd. Det organ som nu har ansvaret för viss åtgärd bör få behålla detta då det eljest är stor risk att invanda handlingsmönster rubbas och insatserna försvåras. Med hänsyn till det stora samordningsbehov som kan uppstå i sådana lägen bör dock berörda lokala och regionala räddningstjänstorgan tilldelas ett klart uttalat ansvar för samordning av verksamheten. De bör också erhålla rätt att ge berörda organ anvisningar för verksamhetens inriktning och bedrivande.

Länsstyrelsen i Västerbottens län bedömer det angeläget att forskning inom brandskydd och räddningstjänst samordnas med de till klimat och svåra arbetsförhållanden bundna forskningsuppgifterna vid Umeå universitet, Luleå tekniska högskola och försvarets forskningsanstalt/enheten i Umeå. Denna forskning och utveckling bör också vara en gemensam nordisk angelägenhet och då särskilt räddningstjänst och annan olycksfalls- eller katastrofberedskap som berör subpolara regioner. – Räddningstjänstkommittén kommer att ta upp finansiering och särskilda ersättningar i ett kommande betänkande. Länsstyrelsen bedömer det angeläget att kommittén då också anger de särskilda nödlägen som fordrar allmänna räddningstjänstens ingripande och i vilken omfattning huvudmännen/kommunerna skall ansvara för planering, utrustning, finansiering. Det är viktigt att man får klara regler för ansvar och finansiering, bl. a. räddningstjänstens ansvar och utformning i kommuner i glesbygd där räddningstjänstingripanden kan bli aktuella vid svåra trafikskador, översvämning eller skada på regleringsdamm, skogsbränder. – Länsstyrelsen delar räddningstjänstkommitténs uppfattning att man skall behålla nuvarande huvudmannaskap för fjällräddningstjänst, sjöräddningstjänst, oljebekämpning, räddningstjänst vid olyckor i atomanläggning, men föreslår följande för flygräddningstjänst samt sjuktransporter och ambulanstjänst. Länsstyrelsen förordar avtalsreglerat samarbete mellan luftfartsverket och kommunerna med kommunerna som flygräddningstjänstens huvudmän. Det underlättar planering och räddningsverksamhet inom flygsäkerhetssektorn. Man får en och samma huvudman för räddningstjänst inom flygfält/flygbas samt vid räddningstjänst utanför luftfartsverkets (flygvapnets) direkt geografiska ansvarsområde. Krav på icke vägbunden sjuktransport har ökat. Kravet är en följd av utvecklingen inom terrängtransporter och mekaniserade arbeten långt från bilväg. Ökad fritidsaktivitet i fjällområden och till havs skärper kraven på icke vägbunden sjuktransportberedskap. Det är därför angeläget att få klara villkor för huvudmannaskapet för sjuktransport även utanför områden med bilväg. Länsstyrelsen förordar att sjukvårdshuvudmännen/landstingen åläggs det övergripande ansvaret för sjuk- och ambulanstransporter. Allmänna räddningstjänsten (kommunerna), polisen, försvarsmakten samt för terrängarbete ansvarig (företag, institution) bör åläggas skyldighet att medverka. Vid

arbete eller arbetsplats utanför bilväg bör sjuktransportberedskap vara en av arbetarskyddets uppgifter.

Uppsala läns landsting anser vad avser alarmering och samband att länsalarmeringscentralerna bör organiseras så att de även kan användas för sitt ändamål i krigstid. – Ett stort problem vid räddningsaktioner är transporter av sjuka och skadade i mer eller mindre väglös terräng. Dessa transporter bör enligt styrelsen ombesörjas av den allmänna räddningstjänsten. – Hälso- och sjukvårdsstyrelsen vill även peka på betydelsen av att den allmänna räddningstjänstens personal ges en viss utbildning i sjukvård för att kunna ge hjälp till skadade innan sjukvårdspersonal når olycksplatsen.

Kristianstads läns landsting anser att sjukvårdshuvudmannen bör ansvara för alla akut- och sjuktransporter. Detta för att erhålla en knytning till akutsjukvården och därmed tillvarata erfarenheterna och kunskaperna hos personalen på ett bättre sätt. Därutöver erhålls en enhetlig och slagkraftig ambulanssjukvård för alla typer av olyckor. När det gäller transporter av skadade och sjuka i terrängen och på sjön (undantaget sjöräddning) bör den allmänna räddningstjänsten utföra dessa åt sjukvårdshuvudmannen. Planeringen för dessa transporter bör ske i samråd mellan sjukvårdshuvudmannen och räddningstjänsten. För akut- och sjuktransporter med flygplan bör det finnas en samordningscentral, vilken har tillgång till lämpliga flygplan. Detta för att hålla transportkostnaderna nere vid framför allt överflyttningstransporter mellan sjukvårdshuvudmännen. Vid akuttransporter med flygplan bör som i dag sjukvårdshuvudmännen kostnadsfritt få den servicen och av de organ som är nödvändiga. Kristianstads läns landsting är en av de sjukvårdshuvudmän som deltagit i försöksverksamheten med helikopter. Erfarenheterna av försöksverksamheten är mycket positiva både från sjukvården och helikopterförbandet F 10. Med anledning av detta har försöksverksamheten förlängts till 1982-07-01. Föreslås att denna verksamhet permanentas i Ängelholm och utökas med en helikopter i Kristianstad på samma grunder som under försöksverksamheten. För att sjukvårdshuvudmannen skall få ett heltäckande sjuktransportsystem erfordras att olika slag av transportmedel ställs till förfogande t. ex. helikopter, fordon, tält och radioutrustning från försvarsmakten och polisen. Med en tillgång av dessa resurser och att sjukvårdshuvudmannen kan rekvirera dessa direkt från resp. förband för snabba insatser, torde organisationen bli effektivare och kostnaderna bli lägre. – I dag är det mycket omständigt vid rekvisition av t. ex. helikopter och militära resurser för sjukvårdshuvudmannen. Detta kan elimineras genom en lagändring så att samma regler gäller för sjukvårdshuvudmannen som för brandchef och polisbefäl. Räddningsledaren bör som i dag vara befäl för kommunens räddningsstyrka och vara det samordnande befälet på skadeplatsen. Räddningsledaren bör däremot inte leda sjukvårdspersonalens vårdinsatser. Vid planering av den allmänna räddningstjänsten bör sjukvårdshuvudmannen deltaga inom de områden där människor kan komma till skada. – Utbildning och övningar bör i större utsträckning än i dag

samordnas mellan de olika personalgrupperna för att öka samarbetet och utbyta erfarenheter från det praktiska arbetet samt ge kännedom om varandras utrustning och arbetsmetoder. Inom Kristanstads län genomförs redan i dag viss personalutbildning och övning tillsammans. Sjukvårdshuvudmannen har därutöver viss katastrofutrustning placerad på räddningstjänsten.

Hallands läns landsting anser att det förefaller positivt att räddningstjänstkommittén så klart markerat det behov av en samordning av den totala resursansamling som dock föreligger inom räddningstjänsten både på den civila och militära sektorn. Även sjukvårdshuvudmannen bör givas möjligheter att på ett helt annat sätt än f. n. få nyttjanderätt till viss materiel under fredstid från exempelvis civilförsvarsförråden. – I fråga om huvudmannaskapet för ambulanssjukvården delar hälso- och sjukvårdsstyrelsen helt den i betänkandet framförda uppfattningen, att detta ansvar skall åvila sjukvårdshuvudmännen/landstingen. Vad angår basering av ambulansenheter visar hälso- och sjukvårdsstyrelsens erfarenhet helt entydigt att 80-talets ambulanssjukvård odelat är en sjukvårdsangelägenhet. Knytningar till brandförsvaren/allmänna räddningstjänsten blir därför mer och mer ointressanta. Glädjande nog har andelen trafikolyckor, i det totala antalet brådskande utryckningar stadigt minskat. Detta innebär att de flesta livräddande insatserna omfattar fall med rent medicinska sjukdomsbakgrunder. Naturligtvis får inte samverkans- och övningsbehovet med allmänna räddningstjänsten på något sätt sättas i fråga gällande sjukvårdens utryckande enheter, men dessa behov kan enligt styrelsens erfarenhet mycket väl tillgodoses utan att samförläggning föreligger. – Utredningen här, som sin mening, framfört att sjukvårdshuvudmannen utöver det s. k. markbundna sjuktransportväsendet även borde övertaga huvudmannaskapet för övriga delar av sjuktransportverksamheten, dvs. sjuktransporterna i luften och på sjön (utom sjöräddningen) samt de transporter av sjuka och skadade i terräng där f. n. inget klart reglerat ansvarsförhållande föreligger. Hälso- och sjukvårdsstyrelsen anser att ett sådant heltäckande sjuktransportsystem är motiverat och bör samlas organisatoriskt och planläggningsmässigt under sjukvårdshuvudmannens huvudmannaskap. Om de i betänkandet framförda ekonomiska förutsättningarna vid ett utökat huvudmannaskap vill styrelsen framhålla att det måste vara en förutsättning att sjukvårdshuvudmännen, som tidigare, kostnadsfritt får disponera resurser från statliga organ exempelvis flygplan, helikopter eller fartyg från försvaret och polisen. Vidare måste sjukvårdshuvudmännen själva få avgöra och utforma utseende och kvalitet i det medicinska innehållet vid en utökad sjuktransportverksamhet givetvis med hänsyn tagen till gällande lagstiftning.

Göteborgs och Bohus läns landsting anser att mycket talar för en huvudman, för såväl de vägburna sjuktransporterna som de i luften, på sjön (utom sjöräddning) och i terrängen. Vid ett eventuellt förslag om att sjukvårdshuvudmännen skall vara huvudmän för även de icke vägbundna

transporterna, har räddningstjänstkommittén poängterat att ansvaret inte innebär att sjukvårdshuvudmännen måste skaffa alla de personella och materiella resurser som fordras för att i egen regi driva verksamheten. Landstinget anser dock att det bör mera i detalj klarläggas vad detta ansvar kommer att innebära.

Örebro läns landsting framhåller att landstingets roll i räddningstjänsten att medverka till att rädda människoliv och ingripa vid fara för människors hälsa har ökat i betydelse. Från sjukhusen har medicinskt utbildad personal – utöver ambulansbesättningarna – utsänts till skadeplatsen för livräddande åtgärder (skadeplatsgrupper). Huvudmannskapet för sjuktransporter bör stanna oförändrat under sjukvårdshuvudmannen. Begreppet "ambulansvård" har införts för att därigenom markera att sjukvården betyder mera för liv och hälsa än själva transporten till sjukhus. Landstingets ambulanser är helt baserade vid sjukhus eller vårdcentraler. Några svårigheter i samarbetet på olycksplatsen med andra räddningsorgan har inte konstaterats. En väl fungerande länsalarmeringscentral är av stor betydelse för räddningsarbetet. I vårt län kan konstateras att personalen vid LAC behärskat larmskedet på ett föredömligt sätt. – Eftersom brandkårspersonalen genom sin höga beredskap i regel hinner först till olycksplatsen behöver den goda baskunskaper i första hjälpen till skadade. Flera brandkårer i länet har begärt medicinsk sakkunskap för sjukvårdsutbildning av personalen. Vid en genomförd övning i Hallsberg i december 1980 konstaterade de medicinska kontrollanterna att brandpersonalen under övningen tillämpade sina kunskaper på ett riktigt sätt. – Landstinget önskar att nedanstående synpunkter beaktas särskilt i det fortsatta arbetet: Det bör åläggas den allmänna räddningstjänsten att utföra transporter av skadade och sjuka i terrängen åt sjukvårdshuvudmannen. En enhetlig nomenklatur bör fastställas för olika begrepp inom räddningstjänsten. Såväl i utredningen som i räddningsaktioner talar man ömsom om räddningsbefälhavare och ömsom om räddningsledare. Begrepp såsom nödläge, skadeområde, riskområde, brytpunkt, uppsamlingsplats, ilastningsplats, omlastningsplats, ledningsplats m. m. bör definieras. En enhetlig markering av skadade och döda bör också fastställas. I nuläget tillämpar olika sjukvårdshuvudmän olika system (katastrofkort, transportkort, käppar, färgmarkeringar osv.) En sådan markering bör kunna tillämpas såväl under fredstid som under krigsförhållanden. Katastrofpsykiatri har hittills beaktats i ringa utsträckning. I vårt land fick den uppmärksamhet i samband med Tuveolyckan. Behovet av snabb, enkel och klar information är av stor betydelse särskilt i det allra första skedet. – I fråga om forskning och utveckling omnämner utredningen endast svensk brandforskning som exempel. Det finns ju även den katastrofmedicinska organisationskommittén (KAMEDO) och försvarets forskningsanstalt, som utarbetar och distribuerar värdefulla rapporter om räddningsinsatser inom och utom landet.

Kopparbergs läns landsting vill betona betydelsen av att civilförsvarets

resurser får tas i anspråk vid stora katastrofer. Landstinget anser att det vid de större brandstationerna skall ligga av civilförsvaret upplagd akutmateriel, som vid katastrofer snabbt kan transporterats ut till skadeplatsen för att förstärka sjukvårdsresurserna. Användningen av civilförsvarets resurser i fredstid skall vara lika enkel som användningen av freds räddningstjänstens egna resurser. Dessutom vill landstinget framhålla att de militära förbandens resurser i större utsträckning än hittills bör kunna användas i den fredstida räddningstjänsten. – Beträffande möjliga nya uppgifter för den allmänna räddningstjänsten anser landstinget att ansvaret för sjuktransportorganisationen skall som hittills åvila sjukvårdshuvudmännen. Här avses då enbart de vägburna transporterna i enlighet med skyldigheten i sjukvårdslagen 3 §. I nya hälso- och sjukvårdslagen föreslås inga förändringar i detta avseende. I lagrådsremissen berörs dock att frågan om huvudmannaskapet för sjuktransporter f. n. övervägs. Kommittén föreslår ett utökat ansvar för landstingen för transporter av sjuka och skadade i terrängen. Undantag utgör bl. a. fjällräddningen som enligt kommitténs uppfattning som hittills skall vara en uppgift för polisen, vilken uppfattning landstinget instämmer i. Landstinget delar dock inte kommitténs uppfattning att transport av sjuka och skadade i terräng skall åläggas landstingen genom ett utökat ansvar. Landstinget anser att resurser för dessa transporter finns inom den allmänna räddningstjänsten och därför finns det ingen anledning att landstinget påtar sig ett utökat ansvar. Landstinget anser det mycket värdefullt att kommittén föreslår att den med statsmedel bekostade ambulansflygtjänsten även fortsättningsvis kommer att finnas. Beträffande användningen av helikopter som ersättning för vägburna ambulanser ser landstinget med stort intresse fram emot den aviserade utvärderingen. Landstinget ser ambulansflyg som ett alternativ vid långa överföringstransporter. En transport med flyg t. ex. sträckan Mora–Uppsala är billigare för landstinget än vägambulans, bekvämare för patienten samt innebär reella möjligheter till vård under transport. I betänkandet diskuteras om kommunernas brandförsvaret i större utsträckning än i dag skulle utföra ambulansverksamheten – i varje fall de s. k. akuttransporterna – åt landstingen. Att just akuttransporterna – där behov av medicinska insatser på olycksplatsen är störst – skall utföras av brandförsvaret aviseras av landstinget. Samtliga sjuktransporter där patientens tillstånd kräver ambulans skall i så fall utföras av brandförsvaret. Inom Kopparbergs läns landsting är f. n. en utredning om 80-talets ambulanssjukvård föremål för remissbehandling. Utredningen har haft som direktiv att betona sjukvårdsinnehållet i ambulansverksamheten. Utredningsförslaget innebär beträffande ledning och medicinskt ansvar att ambulansverksamheten skall ses som en del av lasarettens akutmottagningar eller vårdcentraler och stå under ledning av chefen för akutmottagningen eller vårdcentralen. Härigenom kan en kontinuerlig fortbildning komma till stånd kompletterad med teori och praktik inom bl. a. intensivvård, förlossning och operation. Kompetenskravet för nyanställning av ambulanspersonal fastställs till lägst

underskötare/-erska. Tanken är vidare att vid behov läkare eller sjuksköterska skall medfölja ambulans. Räddningstjänstkommittén har sett ambulansorganisationen utifrån bl. a. effektivitetssynpunkt. Landstinget delar kommitténs uppfattning att det kan finnas samordningsvinster att hämta i en enhetlig organisation. Utan en integrering av ambulansverksamheten i sjukvården med de sjukvårdsmässiga fördelar som därigenom vinnes, vore det på ekonomiska grunder intressant att diskutera ett överförande av ambulansväsendet till kommunernas brandförvar.

Jämtlands läns landsting understryker vad utredningen konstaterar att den enskilde kan förbättra sitt kunnande genom att delta i den självskyddsutbildning som bedrivs. Det är synnerligen angeläget att man genom olika åtgärder försöker nå flera än som hittills att delta i ABC-kurser i olycksfall, bl. a. bör man undersöka möjligheterna att lägga in sådan utbildning i den obligatoriska skolan. – Landstinget delar utredningens uppfattning att frivilligorganisationerna kan göra betydelsefulla insatser i samband med räddningstjänstens ingripanden vid framför allt olyckor med större verkningar. Åtgärder bör därför vidtagas för att inordna frivilligorganisationerna i katastrofplaner m. m. – Utredningen anser att fjällräddningstjänsten även i fortsättningen bör vara en uppgift för polisen. För transport och för medicinskt omhändertagande av påträffade personer anser utredningen att det i motsats till nuvarande förhållanden i en del fall fordras ett samarbete med den kommunala räddningstjänsten och med sjukvårdshuvudmännen. Landstinget delar utredningens uppfattning beträffande det föreslagna samarbetet men konstaterar nödvändigheten av att bl. a. den personal som skall göra bedömningar av vilka insatser som skall sättas, erhåller ingående utbildning härför. Kontinuerliga samövningar av samtlig berörd personal är också utomordentligt viktiga för att verksamheten skall fungera på ett tillfredsställande sätt. Landstinget delar utredningens uppfattning att sjukvårdshuvudmännen åläggs huvudmannaskapet för all sjuktransportverksamhet. Landstinget vill dock uttala en tveksamhet till utredningens förslag beträffande omfördelning inom norrlandslänet av nuvarande statliga anslag för akuttransporter med flyg, som f. n. Rikspolisstyrelsen disponerar, på länsvisa ramar som sjukvårdshuvudmännen får förfoga över. Anledningen till tveksamheten är att utredningen föreslår att sjukvårdshuvudmännen i övrigt även i fortsättningen kostnadsfritt skall få den service som är nödvändig för akuttransporter med flygplan, helikopter eller båt. Genom denna konstruktion befarar landstinget att norrlandslänet kommer att drabbas av kostnadsökningar, som inte täcks av statliga anslag, medan övriga län kostnadsfritt erhåller erforderlig service för akuttransporter genom försvaret eller polisens resurser. Om sjukvårdshuvudmännen inte kan garanteras full kostnadstäckning genom statliga medel förordar landstinget att även norrlandslänet skall få nödvändig service kostnadsfritt genom försvaret eller polisen. Det förutsätts dock att sjukvårdshuvudmännen skall bedöma behovet av att sjuktransport skall utföras med flygplan, helikopter

eller båt samt att sjukvårdsutbildad personal medföljer transporterna. Landstinget avser att återkomma i frågan i samband med avgivande av yttrande över försöksverksamheten med helikopter i sjuktransportorganisationen. – Landstinget delar utredningens bedömning att ett nära samarbete mellan ambulansverksamheten och allmänna räddningstjänsten håller nere kostnaderna för båda verksamhetsgrenarna. Med tanke på den speciella struktur som föreligger inom härvarande landstingsområde är det synnerligen angeläget att befintliga resurser oavsett huvudman samnyttjas på ett för samhället effektivt och ekonomiskt sätt. För att närmare bl. a. klargöra innehållet i och formerna för ett ökat samarbete mellan den allmänna räddningstjänsten och ambulansverksamheten har räddningstjänstkommitén beslutat att genomföra en undersökning av ambulansverksamheten i Jönköpings och Örebro län. Landstinget vill understryka angelägenheten av att en sådan undersökning genomföres men anser att den bör utökas att även omfatta ett norrlandslän för att belysa de speciella förhållanden som råder inom denna landsända. – Utbildningen av såväl ambulanspersonal som räddningstjänstens personal anser landstinget vara av stor vikt. Räddningstjänstens personal bör åläggas en grundläggande sjukvårdsutbildning och ambulanspersonalens grundutbildning måste förstärkas varvid den skall speciellt avpassas för ambulanstjänstgöring. Bl. a. bör körutbildning, fordonsutbildning, räddningstjänstutbildning, användande av sambandsmedel, adresskännedom, sjukvårdsutbildning m. m. ingå i utbildningen. Vid uttagning av deltagare till denna utbildning bör hänsyn tagas till att viss fysisk styrka erfordras för ambulanstjänstgöring.

Stockholms kommun framhåller att enligt vad kommunen kan finna åsyftas med skyddet mot viktiga samhällsfunktioner insatser vid sådana större olyckor som inträffar sällan men som kräver en stor mobilisering av personer och materiel. Oftast torde det vara fråga om ett stort geografiskt område. Det är svårt att tänka sig att ett enskilt räddningsorgan skall kunna genomföra en sådan insats. Förslaget om övertagande av brand- och räddningstjänsten vid luftfartsverkets flygplatser avstyrks. P. g. a. att flygplatserna kräver stationära resurser med speciell inriktning är fördelarna med en samordning med de kommunala brandförsvaren små.

Tyresö kommun framhåller att i nuvarande lagstiftning är räddningstjänstorganen skyldiga att avvärja eller begränsa skada på egendom eller miljön. Enligt räddningstjänstkommiténs preliminära överväganden talar flera skäl för att den allmänna räddningstjänsten kommer att utvidgas och ett visst ansvar ålägges räddningstjänstorganen att även avvärja eller begränsa de störningar i viktiga samhällsfunktioner som kan förekomma i samband med nödläge och liknande händelser, t. ex. snöoväder, omfattande skyfall, långvariga avbrott på el- och vattenförsörjningen. Om en sådan skyldighet ålägges den allmänna räddningstjänsten måste det i lagstiftningen klart framgå att det är fråga om situationer av allvarlig beskaffenhet. Vidare måste klara och entydiga begränsningar av skyldigheterna definieras. Ett genom-

förande i enlighet med kommitténs skisserade riktlinjer kommer att innebära att större krav ställs på räddningstjänstorganen med en betydande ökning av kostnaderna som följd. Skyldigheten för räddningstjänsten att ingripa på ett tidigare stadium är i principbetänkandet mycket kortfattat beskrivet. Konsekvenserna av kommitténs bedömning om en sådan skyldighet bör därför utredas mer ingående. – I principbetänkandet tas frågan upp huruvida räddningstjänstorganens ansvar för förebyggande åtgärder skall utvidgas till att omfatta även förebyggande verksamhet mot annat nödläge än brand. Enligt nuvarande lagstiftning har brandchefen förelägganderätt vid kontroll av byggnader och anläggningar vad gäller brandsäkerhet och utrymning. Om ansvar för förebyggande åtgärder utvidgas att även omfatta andra nödlägen än brand bör motsvarande rätt att göra föreläggande inskrivas. Denna rätt bör ej utformas som en utökad skyldighet då det är mycket svårt att avgöra omfattningen av de olika typer av olyckor som kan inträffa. Om skyldighet införes i lagstiftning kommer detta sannolikt att innebära dels omfattande personalökning på befälsidan, dels specialinriktad utbildning i syfte att rätt kunna bedöma olika åtgärder. – Kommunen delar kommitténs bedömning att sjukvårdshuvudmannen skall ha huvudmannskapet för ambulansverksamheten men anser att akutambulanserna i de fall det är möjligt bör vara placerade på brandförsvaren. Det är till stor fördel för båda verksamheterna om den akuta ambulansverksamheten utföres av den allmänna räddningstjänsten. Ett väl etablerat samarbete kan ha en avgörande betydelse vid en olycksplats där räddningstjänstpersonalen skall samarbeta med ambulanspersonalen.

Nynäshamns kommun framhåller att kommittén drar en gräns mellan allmän räddningstjänst med kommunala huvudmän och olika arter av särskild räddningstjänst med statliga huvudmän. Samarbete förutsättes mellan de olika statliga organen samt mellan dessa och de kommunala huvudmännen. Kommunfullmäktige ifrågasätter om den nämnda uppdelningen kan bero på slentrianmässigt tänkande och om ej mera rationella synpunkter borde tillämpas, om man verkligen har för avsikt att få fram en effektiv räddningstjänst. Det avgörande bör här ej vara vad som blir billigast för statsverket utan vad som med rimliga ekonomiska insatser ger medborgarna den största tryggheten. Det förhållandet att kommuner eller andra organ på lokal nivå alltid haft ansvaret för brandförsvaret får ej tas till intäkt för att belasta kommunerna med arbetsuppgifter av sådan art att kommunernas verksamhet måste sträckas långt utöver nyligen fastlagda kommungränser. Ett klart sakligt samband råder mellan krav på ett mera omfattande brandförsvaret och ökande befolkning med åtföljande förbättrade ekonomiska möjligheter att tillgodose kraven. Motsvarande samband saknas däremot för åtskilliga av de uppgifter som åvilar kommunerna såsom huvudmän för annan räddningstjänst. Bäst belyses måhända detta förhållande av att många kustkommuner drabbas av kostnader för oljebekämpning som föranledes av verksamhet som ofta inte är till någon nytta för de

drabbade kommunerna men som är av nationell betydelse. – De insatser i samband med stora oljeutsläpp som varit mest betungande är inte räddningsinsatserna utan det efterföljande saneringsarbetet. Kommunernas engagemang i sådant arbete har ej haft sin grund i lagligt tvång, utan i frivillighet. Detta synes också hittills ha fungerat tillfredsställande och kommunen delar kommitténs uppfattning att den utvidgning av kommunernas skyldigheter som föreslås ej skall innefatta skyldighet att utföra saneringsarbete. Kommunen vill dock i detta sammanhang framföra att det är ytterligt angeläget att kommunerna även fortsättningsvis kan lita på att de erhåller full ersättning för sina "akutkostnader" för räddnings- och saneringsarbete i samband med oljeutsläpp. Det har tidigare diskuterats att kommunerna endast skulle få ersättning efter en av statligt organ utförd skälighetsbedömning. Ett sådant ersättningssystem skulle få mycket besvärande verkningar för samhället eftersom det menligt skulle inverka på kommunernas vilja att snabbt göra helhjärtade insatser.

Norrälje kommun anser att beträffande frågan om räddningstjänstorganens ansvar för förebyggande åtgärder skall utvidgas även till annan verksamhet än förebyggande åtgärder mot brand, löses ofta dessa frågor genom interna kontakter. Det skulle dock vara en styrka om en utvidgning av ansvaret kunde utformas så att brandchefens rätt att göra förelägganden som kan förebygga även andra nödlägen än brand fastslogs, men att det ej utformades som en utökad skyldighet. – Kommunen delar utredningens uppfattning om att landstinget bör vara huvudman för sjuktransportväsendet inom landet. Enligt kommunens uppfattning utgör akutambulanserna en integrerad del av utryckningsstyrkorna vid nödlägen och mycket finns att vinna på att vi återgår till den gamla ordningen då akutambulanserna var placerade på brandstationerna. Den uppfattningen delas av samtliga brandchefer i Stockholms län, utom brandchefen i Stockholm.

Uppsala kommun anser beträffande frågan om räddningstjänsten skall ha skyldigheter att ingripa utan att olyckshändelsen kan befaras vara omedelbart förestående, är denna uppgift synnerligen tveksam. Det rättsliga ansvaret måste klarläggas. Kan ansvar ställas – t. ex. i händelse av ras – om räddningstjänsten inte ingripit? För att kunna avgöra om en olyckshändelse kan anses vara förestående, fordras kunskaper som i många fall f. n. inte finns inom räddningstjänstorganen. Utbildning inom alla aktuella områden torde vara omöjlig att genomföra. För att ändå minska omfattningen av olyckor kan däremot tänkas att räddningstjänstorganen i samband med den ordinarie räddningstjänstverksamheten, kan påtala sannolikheten av att en olycka kan inträffa. – Beträffande sjuktransporter och ambulansverksamhet biträder kommunen kommitténs uppfattning angående nödvändigheten av en särskild ambulans- och en särskild räddningstjänstkår samt fördelarna med en brandstationsbaserad ambulansorganisation. Systemet har med mycket gott resultat tillämpats i Uppsala kommun. Ansvaret att utföra marktransporter av sjuka och skadade i terrängen har hitintills inte klarlagts.

Uppgiften har av praktiska och humanitära skäl organiserats och utförts av brandförsvaren utan att direkt ansvar härför föreligger. På många håll har också viss specialutrustning anskaffats. Det är angeläget att ansvaret "lagligt" ålägges den organisation som i praktiken utför uppgiften, dvs. räddningstjänstorganen i form av ett åtagande åt sjukvårdshuvudmannen. Kommunen anser – liksom kommittén – att räddningstjänstpersonalen behöver en utökad grundläggande sjukolycksfallsutbildning av samma skäl som anges i betänkandet.

Strängnäs kommun anser att det vid nödlägen som stör viktiga samhällsfunktioner i enlighet med räddningstjänstlagstiftningens intentioner, fordras entydiga och klarlagda ansvars- och direktivförhållanden. Härigenom skapas förutsättningar för att räddningstjänståtgärder och alla andra nödvändiga insatser från samhällets sida kan utföras inom ramen för ett enhetligt reglerat ansvar. Den föreslagna ändrade författningsgrunden skulle ge möjligheter till tidigare och mer kraftfulla insatser för att avvärja och begränsa nödlägen. I räddningstjänstkommitténs fortsatta arbete i dessa frågor är det mycket viktigt att klarlägga och fastslå om räddningstjänstlagstiftningens bestämmelser om planläggning, ledning och ingrepp i annans rätt bör göras tillämpliga också på situationer som inte är nödlägen i nuvarande brandlags mening. – Räddningstjänstkommittén föreslår i sitt betänkande en samordning mellan den allmänna räddningstjänsten och det tilltänkta kommunanknutna civilförsvaret. Kommunen ser positivt på detta förslag. Det är tänkbart, att en sådan samverkan kan innebära en standardhöjning både inom den allmänna räddningstjänsten och inom civilförsvaret. Samverkan bör då i första hand inriktas på ett effektivare utnyttjande av de materiella resurserna. Kommitténs bedömning av de samhällsmässiga fördelarna med ett nära och utökat samarbete mellan ambulansverksamheten och räddningstjänsten måste understrykas. Förslagen jämförande undersökning av ambulansverksamheten i Jönköpings och Örebro län måste anses mycket betydelsefull. Som tidigare redovisats anser räddningstjänstkommittén att en primär- och sekundärsamverkan mellan kommunerna är ett sätt att öka effektiviteten i den allmänna räddningstjänsten. Kommittén framhåller: "Att samverkan liksom hittills kommer att växla i omfattning mellan olika regioner. Oavsett samarbetets omfattning kommer det att fordras något slag av organisation för de förtroendevalda från samverkande kommuner som på politisk nivå reglerar det samarbete som skall bedrivas. En sådan organisation kan bestå av en enkel arbetsgrupp med uppgift t. ex. att stämma av i budgetarbetet inom de berörda kommunerna".

Oxelösunds kommun framhåller att i kommitténs betänkande berörs frågan om brandförsvarens samverkan med övriga samhällsorgan inom den allmänna räddningstjänsten. Kommunen ser positivt på möjligheterna till en utökad samverkan med andra samhällsorgan som t. ex. länsstyrelsen, kustbevakningen, sjöfartsverket och polisen. Med det läge Oxelösunds kommun har vid kusten, blir denna samverkan synnerligen angelägen främst

vad beträffar oljeskadebekämpning. – När det gäller den redovisning som lämnats beträffande förslag till utökade skyldigheter för den allmänna räddningstjänsten kan konstateras, att dessa i princip är riktiga och väl faller inom ramen för brandförsvarens kompetensområde. Kommunen vill för Oxelösunds vidkommande, redan i anslutning till denna punkt, deklarera att den ser tveksamt på möjligheterna att utöka skyldigheterna för den allmänna räddningstjänsten utan en ökning av de tillgängliga resurserna båda materiellt och personellt. – I övrigt får kommunen instämma i kommitténs konstaterande, att ett nära samarbete mellan ambulansverksamheten och räddningstjänsten har stora fördelar. Samarbetet ger möjlighet till ett effektivare utnyttjande av framför allt befintliga personella resurser. Mot denna bakgrund ser kommunen positivt på kommitténs beslut att genomföra en undersökning av ambulansverksamheten i två län med olika organisation.

Åtvidabergs kommun delar utredningens uppfattning att de investeringar som planeras för civilförsvsverksamhet under krig bör planeras så, att de i stor utsträckning kan utnyttjas även för kommunernas räddningstjänst. Samma sak bör givetvis gälla för vissa av de investeringar som skall göras inom det militära försvaret. Ett planerat och genomtänkt samutnyttjandesystem av viss utrustning inom det militära försvaret och civilförsvaret, torde kunna ge väsentligt ökade resurser och stora ekonomiska fördelar för räddningstjänsten.

Värnamo kommun bedömer med hänsyn till vunna erfarenheter som erforderligt, att det kommunala räddningsorganets ansvarsområde utvidgas till att omfatta sådana händelser, vilka faller under beteckningen naturhändelser (t. ex. svåra snöoväder), andra situationer där kan uppstå negativa följdverkningar för samhället och driftstörningar av allvarlig karaktär i industri. Det torde för insatsplanering, ledning, insats, samordning, beslut m. m. krävas en representativ grupp bestående av personal från allmänna räddningsorgan, kommunala tekniker och personal från centralt beslutande organ (jurist). Det finns starka skäl för att i ledningsgrupp skall ingå sådan ledningspersonal, vilken i ett krigsläge ingår i den lokala civilförsvarsledningen. Begränsningar bedöms erforderliga vid insats för att avvärja/begränsa skada å miljö/egendom. – Erfarenheter från bl. a. översvämningsslägen, storm, snöoväder under de senaste tio åren visar att tidiga förberedelser (inkl. prognoser) kan betyda ett bättre 'slutfacet' och mindre belastning på personal/materiel. Kommunen bedömer som utomordentligt betydelsefullt att den allmänna räddningstjänsten ges möjlighet att ingripa i ett så tidigt skede som möjligt. – Kommunen är trots vissa uttalade farhågor om 'att beredskapen äventyras' utav den bestämda uppfattningen att en utvidgad ansvarsskyldighet för den allmänna räddningstjänsten omfattande vissa verkställande åtgärder kan anses motiverat. Med hänsyn till bl. a. ekonomi, säkerhetsfrågor, kunskaper om nödlägets förlopp bedöms lämpligast att ansvaret begränsas till att omfatta tid fram till då särskilt

saneringsföretag övertar verksamheten, att alarmera LAC och att vara ansvarig för kontroll/uppföljning av saneringsarbetet. – Kommunen instämmer i kommitténs uppfattning att ett påtalande av missförhållanden och information till ansvarig myndighet torde ge positiva effekter i framtiden. Verksamheten kan lätt kopplas till ordinarie besiktningsverksamhet och räddningsledarens ansvarsområde. – Antalet personer i verkskydden torde överstiga antalet brandvärmän och förefaller det naturligt genom VSK-utbildning/-materielresurser vara lätt att knyta denna reserv i fred till den allmänna räddningstjänsten. – SOS Alarmering AB (SOSAB) med verkställande organ LAC bör enligt kommunens uppfattning ej 'samordna insatsen' utan 'samordna alarmering' vilket enligt nu gällande avtal är deras huvudarbetsuppgift. Insatsen torde bättre kunna "samordnas" ute på fältet. Vidare kan starkt ifrågasättas om inte SOSAB bör ingå som en del i det föreslagna "räddningsverket". En dylik lösning torde ge en större enhetlighet avseende alarmeringsplaner samt ge större möjligheter att på ett övergripande sätt samordna alarmeringen allmän räddningstjänst – särskild räddningstjänst – övriga resurser. Det torde vara till stor fördel såväl för den allmänna räddningstjänsten som för ansvarig för sjuktransporttjänsten därest s. k. ambulanstransport utföres av organisationen direkt samordnad med allmänna räddningstjänsten. Genom att låta akutambulans ingå i utryckningsstyrkan torde man, t. ex. inom F-län uppnå följande primära effekter, nämligen att för en kostnad av ca 2,0 milj. kr. (50 % av normala lönekostnader) ständigt disponera ytterligare 7 st akutambulanser inom länet. En utbildning av deltidanställd brandpersonal i sjukvårdstjänst skulle dessutom innebära en möjlighet att nyttja denna kategori vid sådana tillfällen (ex. vägtrafikolyckor) där ambulanstjänst kan dröja. Oavsett organisationsform bör ambulanspersonalen ges handledd, kontinuerlig, planlagd fortbildning/träning på sjukhus för att vidmakthålla de kunskaper som krävs i 90-talets ambulanstjänst (jämför normal fortbildning inom allmänna räddningstjänsten).

Sävsjö kommun framhåller att det konstateras i betänkandet att den allmänna räddningstjänstens nuvarande skyldigheter att ingripa skall utgöra basen även i den framtida verksamheten. I enlighet härmed skall räddningstjänstens väsentliga uppgift vara att rädda människoliv och att ingripa vid fara för människors hälsa. Räddningstjänstkommittén pekar i anslutning till ovannämnda målsättningsresonemang på att flera skäl talar för, att den allmänna räddningstjänsten utvidgas i vissa avseenden. Sålunda bör, enligt utredningen, räddningstjänstorganen åläggas visst ansvar för att avvärja eller begränsa de störningar i viktiga samhällsfunktioner som kan förekomma i samband med nödläge av olika slag. Man pekar bl. a. på svåra snöoväder, omfattande skyfall och långvariga elavbrott. Kommunen kan i huvudsak ansluta sig till kommitténs synsätt i detta avseende. Hur ett sådant utökad ansvar skall kunna åläggas räddningstjänstens huvudmän utan att det skall medföra ökade kostnader har kommunen emellertid svårt att förstå.

Uppvidinge kommun framhåller att utredningens förslag att kommunerna i framtiden skall få möjlighet att använda redan befintliga resurser avsedda för andra ändamål än räddningstjänsten synes mycket positivt. I detta sammanhang bör påpekas att en integrering av räddningstjänsten i fred med räddningstjänsten i krig inom ramen för ett kommunalt huvudmannaskap kommer att underlätta användningen av civilförsvarets resurser. För att räddningstjänsten snabbt skall kunna utnyttja civilförsvarets materialresurser bör detta i största möjliga mån vara brandkårsbaserat. – Kommunen tillstyrker förslaget att i en ny räddningstjänstlag intas en bestämmelse om att företag och enskilda som driver riskfylld verksamhet har vissa av samhället uppställda skyldigheter inte bara när det gäller att hålla beredskap mot olyckor i eller till följd av verksamheten utan också att förebygga brand och andra nödlägen. – Kommunen delar kommitténs uppfattning att man bör öka informations- och utbildningsinsatserna inom räddningstjänstområdet för att motverka skador och olyckstillbud. – Ett spørsmål av principiell natur som behandlas i utredningen är huruvida den allmänna räddningstjänstens skyldigheter skall utvidgas till att avse olyckshändelser som inte är nödlägen i brandlagens mening, t. ex. snöoväder, elavbrott etc. Kommunen anser det är viktigt att en myndighet har det samlade ansvaret för att leda och planera insatser då nödsituationer uppstår och att det synes naturligt att detta lägges på räddningstjänsten. I detta sammanhang kan nämnas att kommunerna i Kronobergs län har fungerande ledningsgrupper som inkallas vid dessa tillfällen. I samtliga ledningsgrupper har brandförsvaret en framskjuten ställning. – Beträffande arbetet med restskydd är kommittén benägen att lagreglera en skyldighet för räddningsbefälhavaren att "överlämna återställnings- eller saneringsarbeten" till någon som har till uppgift att se till att åtgärder för restvärdesskydd blir utförda. Då gränsdragning mellan släckning och restvärdesskydd är mycket svår är kommunen mycket tveksam till en lagstiftning härvidlag. I stället bör man bygga vidare på den överenskommelse om restvärdesskydd i samband med brand som träffats mellan Kommunförbundet och försäkringsbolagen. Frivilliga överenskommelser av detta slag ger möjlighet till flexibla lösningar vilket avsevärt skulle försvåras vid en lagreglering. – Kommittén föreslår att räddningstjänstorganen skall få till uppgift att påtala brister i förebyggande åtgärder även mot andra nödlägen än brand. Arbetet med att förebygga skador av olika slag i samhället torde bli effektivare om en utvidgning av räddningstjänstens uppgifter sker på detta område. En viktig fråga i detta sammanhang är om den nya uppgiften skall utformas som en skyldighet eller endast som en möjlighet för räddningstjänstorganen att göra påpekanden om andra åtgärder än sådana som avser brand. Kommunen anser ej att den nya uppgiften skall utformas som en skyldighet för räddningstjänstorganen, däremot är kommunen positiv till att en möjlighet ges för räddningstjänsten att till andra myndigheter framföra de iakttagelser man kan göra i anslutning till en brandsyneförrättning på t. ex. en industri. Vidare tillstyrkes förslaget

att räddningstjänstorganen skall ingripa redan vid fara för nödläge. – Ansvaret för sjuktransporter och ambulansverksamhet skall enligt kommitténs förslag åvila sjukvårdshuvudmännen. Genom denna organisation underlättas planeringen för ett heltäckande sjuktransportsystem. I Kronobergs län har landstinget ansvar för denna verksamhet och då såväl sjuktransporterna som ambulansverksamheten fungerar tillfredsställande finner kommunen ingen anledning att förändra organisationen härvidlag utan tillstyrker utredningens förslag. – Avslutningsvis ser kommunen positivt på kommitténs förslag till ny och enhetlig räddningstjänstlagstiftning. Genom en sådan lagstiftning skulle det bli möjligt att införa mer enhetliga räddningstjänstbegrepp vilket skulle bidra till en ökad effektivitet i räddningstjänsten. Enskilda räddningsåtgärder skulle inte riskera att fördröjas på grund av svårigheter att bestämma vilken form av räddningstjänst som behövs eller vilket organ som skall ingripa. I olika sammanhang har framhållits att begrepp som brandlag och brandförsvaret för tankarna till endast en gren av den kommunala räddningstjänstens arbete och att detta i en del situationer kan försvåra ett effektivt utnyttjande av brandförsvarets resurser. Kommunen biträder kommitténs mening att det finns skäl att ersätta en del av de med ordet brand sammansatta uttrycken med sammansättningar där orden räddning och räddningstjänst i stället ingår.

Kalmar kommun anser att direktiv och riktlinjer bör tas fram centralt för att förbättra möjligheterna till utökad användning av statliga och kommunala resurser avsedda för andra ändamål än allmän räddningstjänst, t. ex. civilförsvarets och militära försvarets resurser. Vidare bör frågan om ekonomiska och materiella resurser från näringslivet till räddningstjänsten allvarligt övervägas. Det får anses rimligt att industriföretag med särskild riskfylld verksamhet organiserar någon form av egen beredskapsorganisation som komplement till den allmänna räddningstjänsten. Beträffande militärhjälp vid katastrofsituationer anser Kalmar kommun det angeläget att det i förväg bestämmes och klart anges vilket regemente som skall lämna sådan hjälp inom resp. kommun vid olika katastrofsituationer. Slutligen bör den allmänna räddningstjänsten mera konkret åläggas uppgiften att stå för informationen till allmänheten om risker och skyddsåtgärder. Hit hör att sprida information dels om de risker som förekommer och hur de om möjligt skall kunna minskas, dels om hur det när olyckan har inträffat skall vara möjligt för de drabbade att skydda sig. Särskilt viktigt är det att sprida kunskaper om de risker som sammanhänger med ny teknisk utveckling och andra förändringar i samhället.

Oskarshamns kommun anser att det är viktigt att räddningstjänstkommittén i sitt fortsatta arbete kan skapa en enhetlig lagstiftning som omfattar samhällets hela räddningstjänst. Detta bör medverka till en bättre samverkan mellan olika organ i arbetet vid olika nödlägen. – I samband med de kraftiga snöovädren som drabbade bl. a. Kalmar län under 1979 framförde bl. a. Kommunförbundets länsavdelning i Kalmar län att åtgärder till skydd

för allmänheten skulle betraktas som räddningstjänst. Detta skulle gälla även andra störningar i viktiga samhällsfunktioner som t. ex. följderna av översvämningar, långvariga vatten- och elavbrott. Det är av största vikt att dessa händelser regleras i kommande lagstiftning på sådant sätt att ingen tvekan råder om vilka samhällsorgan som har skyldighet att ingripa. Även den kostnadsmässiga fördelningen måste klarläggas så att ett ingripande icke försenas på grund av oklara regler. – Enligt brandlagen ansvarar brandförsvaret för förebyggande åtgärder mot brand. Kommittén diskuterar om kommunerna skall åläggas att svara för förebyggande åtgärder även för andra nödlägen. Kommitténs uppfattning att kommunerna bör få en formell rätt att framföra krav på åtgärder vid t. ex. brister i säkerheten delas helt. Däremot bör icke arbetsbördan ökas genom obligatoriska skyldigheter för brandförsvaren. – Kommittén föreslår att sjukvårdshuvudmännen skall ha ett totalansvar betr. sjuktransporterna. Detta hindrar dock inte att man tar tillvara de fördelar som kan vinnas genom att de vägbundna ambulanserna stationeras hos räddningstjänsten på de orter där detta är lämpligt. Speciellt motiveras detta vid olyckor i terrängen då räddningstjänsten i övrigt måste engageras för transporter som inte är vägbundna. – Riksdagen beslutade under våren 1981 att lägga vissa uppgifter på kommunerna i beredskapen mot atomolyckor. Kommunerna är numera skyldiga att medverka i planläggningen för en eventuell evakuering i händelse av en olycka på något av kärnkraftverken. Dessutom skall brandförsvaren delta vid en olycka genom bl. a. indikering av joniserande strålning inom en radie av 50 km. Det är väsentligt att räddningstjänstens medverkan vid en atomolycka juridiskt jämföras med övrig räddningstjänst enligt brandlagstiftningen. En konflikt-situation kan annars uppstå med hänsyn till beredskapen för övriga nödlägen. Utbildningen för uppgifterna i samband med atomolycka är omfattande speciellt för brandförsvarets personal. Det är väsentligt att kommunerna erhåller full kostnadstäckning för utbildning, övning och övriga insatser i samband med kärnkraftsäkerhetsarbetet.

Gotlands kommun vill understryka den stora betydelse som flera grenar av den särskilda räddningstjänsten har i gotlandsregionen. Det är av synnerlig vikt att räddningshelikopter är stationerad på Gotland. För sjukvårdshuvudmannen Gotlands kommun är flygvapnets helikopter på Visby flygplats en oersättlig resurs. – Mellan luftfartsverket och Gotlands kommun har förevarit överläggningar om samverkan inom räddningstjänsten vid Visby flygplats. Kommunen syftar till att träffa ett avtal med verket, vilket kan ge ekonomiska och andra fördelar för parterna. – För en kommun som Gotland med mycket lång kuststräcka är det viktigt att kustbevakningen har resurser för att så långt möjligt effektivt bekämpa olja till havs och i kustvattnen. Kommunen vill upprepa kravet på lokalisering av utsjöbevakningsfartyget TV 172 till Slite, vilket avsevärt skulle förstärka övervakningen. Kommunen vill även hänvisa till regler i den s. k. "Östersjökonventionen" som bl. a. föreskriver en skyldighet för östersjöstaterna att upprätthålla beredskap för

att bekämpa utsläpp av skadliga ämnen. Mot bakgrund härav upprepar Gotlands kommun sitt förslag att en internationell räddningsstyrka för bekämpning och rapportering av oljeskador i Östersjön skall bildas. Styrkans naturliga placering vore på Gotland.

Karlskrona kommun framhåller att den splittrade bilden av olika samhällsorgan som är engagerade i räddningstjänstområdet motsvaras i dag av en lika splittrad lagstiftning. Det är därför rimligt att kommittén vid det fortsatta arbetet försöker så långt det är möjligt nå en enhetlig lagstiftning för samhällets hela räddningstjänst. En sådan skulle kunna medverka till en bättre samverkan mellan olika organ i räddningstjänstarbetet. – Kommittén föreslår att räddningstjänstbegreppet skall vidgas att även omfatta lednings- och planeringsansvar för störningar i viktiga samhällsfunktioner ex.vis snöoväder, elavbrott etc. Ur räddningstjänstsynpunkt står utan tvekan mycket att vinna om ansvaret för planering och ledning av räddningsinsatser koncentreras till ett så litet antal samhällsorgan som möjligt. Viktigt att notera i sammanhanget är, vilket också kommittén anför, att de samhällsorgan som tillförs detta ansvar inte behöver förfoga över samtliga de räddningsresurser som erfordras. Andra samhällsorgan kan åläggas att medverka i själva räddningsarbetet. – Stora materiella värden kan ofta räddas om räddningstjänstbegreppet vidgas att omfatta även insatser på ett stadium när fara för nödläge kan anses föreligga. Kriterier för när räddningstjänst skall anses föreligga måste emellertid fastställas i kommitténs fortsatta arbete så att inte räddningstjänstens effektivitet äventyras. Intressanta är tankegångarna som framförs i arbetet att när det gäller kostnader för åtgärder som vidtages för att förhindra egendomsskador skulle ersättning kunna utkrävas av egendomens ägare. – Tveksamt är värdet av kommitténs förslag att lagreglera skyldigheten för räddningsbefälhavaren att överlämna återställnings- eller saneringsarbete till någon som har till uppgift att verkställa sådana åtgärder. För denna del bör en utveckling av den föreliggande överenskommelsen mellan kommunförbundet och försäkringsgivarna ge minst samma resultat. När det gäller återställningsarbete efter större oljeskada anses andra förhållanden vara för handen. Många gånger är stora geografiska områden och många samhällsintressen berörda av en sådan skada. Ett samordnat lednings- och planeringsansvar bör där ge stora fördelar. Brandstyrelsen anser därför att sanering efter oljeskada ansvarsmässigt bör hänföras till räddningstjänstbegreppet av samma skäl som anförts när det gäller utvidgning av räddningstjänstens ansvar för störningar i viktiga samhällsfunktioner. – Förslaget att räddningstjänstorganen skulle få till uppgift att påtala brister i förebyggande åtgärder även mot andra nödlägen än brand måste ur total skadeförebyggande synpunkt anses positivt. Uppgiften bör dock inte utformas som en skyldighet utan som en möjlighet för räddningstjänstorganen att göra dessa påpekanden. I det fall skyldighet skulle föreskrivas uppkommer ett alltför omfattande utbildningsbehov av besiktningspersonalen inom en mångfald olika tekniska områden.

Även med hänsyn till det juridiska ansvar som en föreskrift om skyldighet att påtala brister innebär, finns det anledning att vara tveksam. Redan i dag utför brandförsvaret sjöräddning i hamnområden och på insjöar. Kommitténs förslag att den allmänna räddningstjänstens ansvar utvidgas i detta avseende är därför rimligt. – Kommitténs förslag att sjukvårdshuvudmännen skall ha ett totalt ansvar för sjuktransporter och ambulansverksamhet är välgrundat. Detsamma gäller förslaget att den allmänna räddningstjänsten skall svara för utförande av transporter av skadade och sjuka i terrängen för sjukvårdshuvudmännens räkning. Det är viktigt att en integration mellan räddningstjänsten och sjuktransportorganisationen kommer till stånd. Ett sätt bör vara att sjukvårdshuvudmännen i större grad än som sker i dag tar till vara de fördelar som kan vinnas genom att de vägbundna ambulanserna stationeras hos räddningstjänsten på de orter där detta är lämpligt. Kommittén avser att utvärdera denna organisationsform i det fortsatta arbetet.

Karlshamns kommun anser att i det fortsatta utredningsarbetet bör beaktas att reglera lagstiftningen så att räddningsbefälhavaren efter avslutad räddningstjänst vid utsläpp av olja och kemikalier får ansvaret för den efterföljande saneringen. – Kommitténs förslag om utökad ekonomisk medverkan från den privata sektorn, främst industrin, anser kommunen bör undvikas. Industrin har redan i såväl miljölagstiftningen som i brandlagstiftningen stora pålagor för miljö- och brandskydd. Kostnaderna för den akuta räddningstjänsten bör liksom hittills bestridas av kommunens räddningstjänst. Brandförsvaret besiktnings- och kontrollverksamhet bör inte betalas av industrin utom i exceptionella fall, exempelvis vid tillbyggnader i stor omfattning som kan kräva särskild brandsyn eller konsultation vid flera tillfällen under kort tid. – Ett kommunanknutet civilförsvaret måste enligt kommunens mening otvivelaktigt tillföra kommunen goda resurser, såväl utrustning som planläggning för större skador i fredstid. – Kommunen anser att den allmänna räddningstjänsten kan överta ansvaret för sjöräddning även i skärgårdsområden, förslagsvis inom ett avgränsat område med bebodda öar. – Skyldigheten att påtala brister i förebyggande åtgärder mot annat än brand kan enligt kommunen få vittgående konsekvenser i andra arbetsuppgifter. Men inom de områden brandförsvarets besiktningsman är medveten om att annan besiktningsman, exempelvis yrkesinspektör, hälsovårdsinspektör, polis, icke har regelmässig tillsyn, bör brister kunna påtalas. Besiktningsman från brandförsvaret som underlåter att påtala sådana brister på grund av okunnighet eller bristande uppmärksamhet, bör inte ställas till ansvar för sin underlåtenhet.

Ronneby kommun anser att planering för och ledning av samhällsinsatser vid störningar i viktiga samhällsfunktioner är en annan principiellt viktig fråga. Här kan enligt kommunens uppfattning brandförsvaret fylla en samordnande funktion. Förslaget om sammanslagning av statens brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen till ett nytt räddningstjänstverk synes

förtjänstfullt men måste i så fall planeras noga så att frågor om räddningstjänst i fred får en framträdande roll. – Kommittén har berört ambulansverksamheten i landet och diskuterat för- och nackdelar med att allmänna räddningstjänsten utför ambulanstjänsten – i varje fall de så kallade akuttransporterna – åt sjukvårdshuvudmannen. Kommittén skall genomföra en undersökning i Jönköping respektive Örebro län vilka representerar dels räddningstjänstplacerade ambulanser och dels sjukhusplacerade ambulanser. Kommunens uppfattning av dessa olika system är att den räddningstjänstplacerade ambulansen ur flera synpunkter t. ex. effektivitet, beredskap, samverkan, arbetarskydd är klart överlägsen den sjukhusplacerade. Därför ser vi med tillförsikt fram mot kommitténs slutbetänkande i denna fråga.

Kristianstads kommun framhåller att beträffande uppgiften att ingripa vid fara för olycka och att påtala brister vid andra olyckor än brand är detta områden, som är helt nya för brandförsvaren och kommunerna måste ges rimlig tid att sätta sig in i och utbilda sin personal inom dessa nya områden. – Kommunen anser, att stora vinster kan göras om den allmänna räddningstjänsten och ambulansverksamheten samordnas. Dessa vinster ligger både på effektivitet och ekonomi. Kommunen inser vidare, att kommittén är ganska låst i sin uppfattning om fortsatt primärkommunalt huvudmannaskap, men hemställer ändå, att en samverkan sker beträffande ambulansverksamheten och allmänna räddningstjänsten. Vid Kristianstads kommuns flygplats, Everöd, sköts räddningstjänsten redan i dag av kommunen varför uppgiften ej föranleder några nya åtaganden. Sjöräddning i insjöar och hamnområden har alltid utförts av kommunens brandförvar, varför den lagstiftade uppgiften bara kommer att konfirmera verkligheten. Utökad beredskap mot kärnkraftsolycka berör ej Kristianstads kommun. Beträffande transport av skadade och sjuka i terrängen hänvisar kommunen till synpunkter om huvudmannaskapet för ambulansverksamheten.

Simrishamns kommun tillstyrker föreslagna åtgärder. I synnerhet i fråga om civilförsvaret där bl. a. materieln kan göras lättare tillgänglig och att möjligheter skapas för ett bättre utnyttjande av densamma. Försvarsmaktens möjlighet att bistå räddningstjänsten har hittills ej utnyttjats i möjlig omfattning. Att vapenfria värnpliktiga placeras eller överföres till "brandkåren" – räddningstjänsten – är en avgjord fördel och tillgång. – Kommitténs förslag bör godtas därför att företagen på så sätt erhåller ett snabbt och effektivt närskydd samtidigt som den allmänna räddningstjänsten kan avlastas en del uppgifter. Frivilligorganisationer förfogar över betydande personella och materiella resurser som kan vara gripbara relativt kort tid efter en inträffad olycka. Nuvarande lagstiftning begränsar i hög grad räddningstjänstens möjligheter att ingripa. Detta gäller på såväl lokal som regional nivå. Föreslagna åtgärder är väl ägnade att undanröja dessa begränsningar. Kommunen bedömer emellertid att svåra avvägningsproblem kan komma att uppstå om räddningstjänsten åläggs skyldighet att även

påtala brister avseende andra förebyggande åtgärder än de som avser brand. Det kan bli svårt, för att inte säga omöjligt, att organisera och systematisera en sådan tillsynsverksamhet. På grund härav kan rena tillfälligheter komma att avgöra om brister blir påtalade. Ansvariga befattningshavares kompetens kommer dessutom att bli avgörande för förmågan att överhuvudtaget upptäcka brister. Detta får inte hindra att uppenbara brister blir påtalade och tillrättade t. ex. genom anmälan till berörd myndighet såsom yrkesinspektionen eller annan. – Ansvar för alla slags transporter av sjuka och skadade bör fastläggas enhetligt.

Malmö kommun vill understryka betydelsen av att samhällets resurser utnyttjas på ett mera rationellt och ekonomiskt sätt i de berörda frågorna. Enligt kommunens mening är emellertid av vikt att uppmärksamma att förändringar ej får till följd att kostnader överflyttas från staten till kommunerna. Det måste förutsättas att ytterligare uppgifter för kommunerna förenas med täckning av ökade kostnader genom statliga medel.

Svedala kommun anser att när det gäller flygräddningstjänsten så torde inte uppstå några rationaliseringsvinster genom överförande av huvudmannaskapet till kommunen, eftersom den särskilda räddningstjänststyrkan endast i ringa utsträckning kan användas i den allmänna räddningstjänsten. Kommunen avstyrker således förslaget i denna del. Vid ett överförande av huvudmannaskapet för flygräddningstjänsten till kommunen föreslår kommittén att luftfartsverket skall bestrida de kostnader som är förenade med uppgiften i fråga. Kommunen vill understryka att så sker, om överföringen kommer till stånd, mot bakgrund av det ansträngda ekonomiska läge som kommunen befinner sig i och som inte ger utrymme för att påtaga sig nya kostnadskrävande verksamheter.

Varbergs kommun framhåller att civilförsvaret i dag har viss räddningsutrustning förrädsställd på brandstationen i Varberg. Brandförsvaret har i övrigt nyckel till mobiliseringsförråd vid behov av ytterligare civilförsvarmateriel. Problemet är att civilförvarsinskriven personal icke kan inkallas för räddningstjänst enligt gällande lagstiftning. En ändring i lagstiftningen så att de s. k. snabbmobiliserade undsättningsplutonerna kunde få användas skulle vara ett stort steg framåt. Dessa plutoner är ju också någorlunda utbildade. Militär personal med utrustning borde kunna användas smidigare än som f. n. är fallet. – Vid större olyckor svarar räddningsledningen för att erforderliga personalresurser för transporter i terrängen tillföres genom bistånd från militära förband – personal, fordon, helikoptrar – hemvärn, frivilliga organisationer osv. Personalbehovet är stort och kan beräknas till fem personer per bårfall. Vid olyckor med enstaka eller litet antal skadade ingriper inte alltid den allmänna räddningstjänsten. Beredskapsstyrkorna är icke dimensionerade för att tjänstgöra som något slags transportkompani vid olyckor där deras kompetens icke behöver användas i det skadeavhjälpande arbetet. Dessutom saknas f. n. lämpliga transportmedel. Frågan bör utredas grundligare. Kommunen ansluter sig till uppfattningen om fördelarna med

akutambulanser placerade på brandstationer – en uppfattning som delas av flertalet brandbefäl i landet. – Industrier som bedriver riskfylld verksamhet bör ha ett väl tillgodosett egenskydd. Det kan icke anses vara kommunens skyldighet att vidtaga långt gående åtgärder för enstaka industrier. – Tillsyningsmyndigheterna bör medgivas möjligheter att föreskriva förebyggande åtgärder vid andra risker än brand.

Kungsbacka kommun framhåller att kommittén förutsätter att även andra samhällsresurser än den allmänna räddningstjänsten skall tas i anspråk. Ett utökat samarbete med civilförsvaret och det militära försvaret rekommenderas. Kommunen har i och för sig intet att erinra emot kommitténs förslag i fråga om utvidgade skyldigheter att ingripa men konstaterar, att vissa kommuner genom en utökad räddningstjänstverksamhet kommer att belastas hårdare än andra.

Göteborgs kommun framhåller att kommittén förordar en så långt möjligt enhetlig lagstiftning omfattande de huvudsakliga riktlinjerna för samhällets hela räddningstjänst. I denna skall ordet "brand" ersättas med orden "räddning" och "räddningstjänst". Kommunen tillstyrker förslaget. – Betänkandet upptar förslag till gemensam användning inte bara av materiella resurser som redan nu ligger i civilförvarsförråden. En rekrytering av vapenfria tjänstepliktiga till den kommunala räddningstjänsten i krig och i fred anses kunna öppna stora möjligheter till en förstärkning av resurserna. Kommunen understryker värdet av resurshöjning genom samverkan. – Kommittén föreslår att företag som driver miljöfarlig verksamhet bör liksom hittills svara för egen beredskap mot olyckor samt dessutom att företag med riskfylld verksamhet bör åläggas att ha en viss grundberedskap. Kommunen tillstyrker förslaget. – I fråga om alarmering framhåller kommittén beträffande SOS Alarmering AB att ett samlat alarmeringsorgan bl. a. för samordningen av insatserna vid olyckor med större verkningar är viktigt. Kommunen vill med bestämdhet framhålla att detta inte kan vara ett räddningstjänsten utomstående organs uppgift utan måste åvila ledningen för allmänna räddningstjänsten. – Kommittén anser att den allmänna räddningstjänstens skyldigheter att ingripa skall utgöra basen även i en framtida verksamhet. Därutöver diskuteras om inte snöoväder, elavbrott, avbrott i vattenförsörjningen eller olika avbrott i industriverksamhet som medför eller kan medföra skada kan vara nödlägen i brandlagens mening. Att räddningstjänstorganen får ansvaret för att avvärja eller begränsa sådana störningar medför inte att de själva måste utföra alla de insatser som behövs i sådant läge. Efter stormarna 1969 uppdrog kommunstyrelsen i Göteborg åt brandchefen att planlägga för dylik övergripande ledning. Senast tillämpades ledningsprincipen vid stormen med högvattnet i älven i november 1981. Hos brandchefen samlades representanter för polis, gata, el och va. På så sätt kunde situationen totalt och ögonblickligen överblickas samt beslut fattas i samverkan. Att ett dylikt förfarande principbeslutas i ny räddningstjänstlag synes enbart positivt. – Enligt gällande brandlag skall allmänna räddnings-

tjänsten ingripa när nödläge kan befaras vara omedelbart förestående. Enligt kommitténs bedömning finns det anledning att diskutera om räddningstjänstorganen borde vara skyldiga att ingripa ännu tidigare. Enligt kommunens bedömning skulle ett beslut härom många gånger underlätta beslutsfattandet på fältet. – I fråga om återställnings- och saneringsarbetet anses icke att räddningstjänstorganen bör ha en i lag reglerad skyldighet att utföra sådana. Däremot, säger kommittén, kan diskuteras möjligheten att föreskriva en skyldighet för räddningsbefälhavaren att överlämna ansvaret till någon som har till uppgift att se till att åtgärder för restvärdesskydd blir utförda. Enligt kommunens uppfattning har kommittén inte beaktat att räddningsbefälhavarens ansvar är knutet till "nödläget". Om fastighetsägaren eller brukaren inte har intresse i saken torde ett ansvar för nödläge aldrig komma att omfatta ansvar för återställning och sanering. – I frågan om räddningstjänstorganens ansvar för förebyggande åtgärder mot brand har prövats om detta skulle utvidgas till att omfatta även förebyggande verksamhet mot annat nödläge än brand. Kommittén avvisar tanken men däremot skulle det vara möjligt att ge räddningstjänstorganen till uppgift att påtala missförhållanden, som upptäcks i samband med den ordinarie räddningstjänstverksamheten och som bedöms kunna orsaka olyckor. Kommunen kan ansluta sig till en sådan utvidgad skyldighet. – Kommittén har även diskuterat möjliga nya uppgifter för den allmänna räddningstjänsten genom övertagande av verksamheten från särskild räddningstjänst och sjuktransportorganisation. De verksamheter som kartlagts är fjällräddningstjänst, flygräddningstjänst, sjöräddningstjänst, bekämpning av olja till havs och i kustvatten, Väneren och Mälaren, räddningstjänst vid olyckor i atomanläggning samt sjuktransporter och ambulansverksamhet. Kommunen anser beträffande fjällräddning att denna även i fortsättningen bör vara polisens hela ansvar. Beträffande flygräddningstjänsten att denna i och för sig skulle kunna skötas av kommunala brandförsvaret. Vid Göteborg-Landvetter är dock flygtrafiken av den omfattningen att några fördelar med kommunal drift knappast står att få. Dessutom är ju ICAO-bestämmelserna ratificerade av staten och uppgiften är en helt statlig skyldighet för luftfartsverkets fält. Däremot ombesörjer brandförsvaret redan nu räddningstjänsten på det kommunala fältet Göteborg-Säve. På detta fält verkar även en militär basräddningstjänst. På grund av de militära arbetstiderna har denna dubbelbemanning kommit till stånd. Denna kan inte anses ekonomiskt försvarbar. Den allmänna räddningstjänsten borde ta hela ansvaret och basräddningstjänsten betala sin del. Det argument som kommittén anför mot detta är att de militära flygplanens utrustning med vapen och ammunition är av speciell karaktär. Påståendet saknar all grund då den allmänna räddningstjänsten har hela ansvaret vid haveri utanför fältgränsen. Dessutom gör räddningstjänsten normalt ingen gradering av farligheten. Ammunition torde vara bland det mindre farliga. Beträffande sjöräddningen kan det vara naturligt med en statlig ledning då detta är en statens uppgift.

Emellertid måste ansvaret för öar i skärgården preciseras liksom vad det innebär att kustkommunens gräns sträcker sig till territorialgränsen. Förslaget att den allmänna räddningstjänstens ansvar för sjöräddning i hamnar och övrigt vatten skall sammanfalla med "hamnområde" för olje- och kemikaliebekämpning tillstyrkes. Vidare bör prövas om inte den allmänna räddningstjänsten i lämpliga delar bör ingå som resurs i sjöräddningen. – Beträffande bekämpning av olja och kemikalier till havs, i kustvatten och i Väner och Mälaren föreslår kommittén ingen ändring av ansvaret utan detta kvarblir hos kustbevakningen eller den nya föreslagna sjöfarts- och kustbevakningsmyndigheten. – Beträffande räddningstjänst vid atomolyckor har framhållits att den allmänna räddningstjänstens fasta uppgift är att utföra indikering. Vid sådant tillfälle har insatsstyrkorna försvagats varför det vore önskvärt att kommittén klarlade beredskapssituationen. I fråga om brandchefens roll vid länsstyrelsens utrymningsplanläggning synes detta helt missuppfattats av kommittén. – Beträffande sjuktransporter och ambulansverksamhet föreslås att den allmänna räddningstjänsten bör åta sig att åt sjukvårdshuvudmännen utföra marktransporter av sjuka och skadade i terrängen. I övrigt menar kommittén att ambulansverksamhet och räddningstjänst bör separeras inte minst ur utbildningssynpunkt. Kommunen har en helt annan uppfattning. I Göteborg har sedan ambulansväsendet startade transporterna utförts av brandförsvaret. Kravet på utbildning och vidareutveckling kan inte vara något skäl till att inte ha det så. Vid Göteborgs brandförsvaret bedrivs numera en av landets mest avancerade ambulanstjänster – självfallet i mycket nära samverkan med sjukvårdsförvaltningen. Kommittén tycks i detta avseende bortsett ifrån att räddningstjänstens första uppgift är att rädda liv. Skulle resonemanget fullföljas fullt ut skulle räddningstjänstinsatser i sin helhet vara en sak för sjukvårdshuvudmannen. Nu kommer i stället sjukvårdsutbildningen räddningstjänsten till godo genom att all brandpersonal har erforderlig grundutbildning för ambulanstjänst. Ytterligare kan ifrågasättas om inte omtanken bör vara lika stor i fråga om transport i terrängen. Vid detta arbete om något krävs en gedigen ambulansutbildning så att transportarbetet i sin svåraste del blir meningsfullt. Vidare talar tidsfaktorn för att ambulanserna i landet bör vara så spridda som möjligt i förhållande till befolkningsunderlaget. Verksamheten vid Göteborgs brandförsvaret har visat att förutsättningen för ett gott resultat är såväl god utbildning på personalen som korta effektiva körvägar till patienten. I fråga om akutambulanser föreslås att kommittén prövar om begreppet "insatstid" bör införas även för denna verksamhet.

Lysekils kommun hälsar en utökad användning av civilförsvarets resurser även i fredstid med tillfredsställelse. Användande av militära resurser kräver en smidigare handläggning inom den militära organisationen och en utökad utbildning i räddningstjänst av befälspersonal. – Räddningstjänstorganisationens utökade skyldighet att ingripa enligt kommitténs förslag mot andra nödlägen än brand finner kommunen vara positivt. Möjligheten att ingripa i

”förebyggande” syfte då en skada kan befaras är ytterligare en åtgärd som, enligt vårt synsätt, är ägnad att öka effektiviteten vid räddningsarbete. Förslaget att införa möjligheter att påtala brister vad rör även andra nödlägen än brand noteras med tillfredsställelse, men vi anser, att detta kommer att medföra ökade krav på besiktningsorganisationen för ”brandsyn”. – Kommittén har föreslagit en sjöräddningsskyldighet för räddningsorganisationen i hamnområde, vissa sjöar och vattendrag. Kommunen anser att denna skyldighet sträcker ut att gälla hela kommunens ansvarsområde. Sjøräddning till havs skall även i fortsättningen åvila sjöfartsverket. Samordning under planerade och väl övade former måste naturligtvis förekomma mellan ovan nämnda instanser. – Räddningstjänsten saknar i nuläget utrustning och utbildad personal för transport av skadade och sjuka i terräng för sjukvårdshuvudmannens räkning. Med terräng för Lysekils kommuns vidkommande förstås även kommunens skärgårdsområde, som sommartid är uppehållsplat för omfattande båtturism. Kommunen befarar därför att detta kommer att medföra en belastning för kommunen. Kommunen ser fördelar i ett fördjupat samarbete med sjuktransportverksamheten. Kommunen anser dock att transport av akut sjuka och vid olyckor skadade personer skall betraktas som räddningstjänst och handhas av en organisation.

Vänersborgs kommun framhåller att som en möjlighet till ökad effektivitet inom räddningstjänsten har kommittén tänkt sig utökad användning av statliga och kommunala resurser avsedda för andra ändamål än allmän räddningstjänst, t. ex. civilförsvarets och det militära försvarets resurser. Kommunen vill understryka nödvändigheten av att åtgärder sätts in på detta område för att åstadkomma ett utökat samarbete främst med civilförsvaret. Det är kommunens uppfattning att det redan idag finns resurser tillgängliga, som skulle kunna utnyttjas bättre i samverkan. Emellertid behövs regler för förfarandet när resurserna skall få tas i anspråk. En översyn av dessa regler, så att de blir lätta att tillämpa, bör göras så fort som möjligt. Civilförsvarets verksamhetens investeringar i anläggningar och materiel bör också ses över så att de tillgodoser även freds räddningstjänstens behov. Man bör även kunna pröva om inte SJ, televerket, vägverket, luftfartsverket och vattenfallsverket har resurser som kan komma till användning inom räddningstjänsten. – Större olyckor kräver nästan alltid ingripanden av flera slag av räddningstjänst. Det är därför särskilt viktigt, såsom kommittén påpekat, att en så långt möjligt enhetlig lagstiftning omfattande de huvudsakliga riktlinjerna för samhällets hela räddningstjänst tas fram. En samlad lagstiftning utgör också en nödvändig förutsättning för att räddningstjänstorganen skall kunna i tid använda de resurser som finns tillgängliga hos olika myndigheter. Även de militära förbandens resurser bör kunna användas i freds räddningstjänsten. Också denna användning bör styras via en enhetlig räddningstjänstlagstiftning.

Ale kommun framhåller att samhällets räddningstjänst omfattar för övrigt

många verksamheter. För Ale kommun finns några bestämmelser i gällande lagstiftningar som förefaller oklara och ologiska. Enligt brandlagstiftningen har tullverkets kustbevakning ansvar för att avvärja och begränsa skada till följd av utflöde av olja eller kemikalier och som äger rum till havs eller i kustvatten, Vänern eller Mälaren. Inom dessa vatten inkluderande också Vättern har sjöfartsverket samordningsansvaret för sjöräddningstjänsten. Undantagna är de farleder i form av kanaler som utgör förbindelse mellan dessa sjöar och hav trots att de trafikeras av lastfartyg med bl. a. stora mängder farligt gods i lastrummen. Ansvaret för räddningstjänstinsatser på dessa kanaler faller helt på kommunerna. För att optimera materiella och personella resurser borde detta emellertid utformas så att ansvaret delades mellan kommunerna och berörda centrala verk vid här avsedda nödlägen. Den samverkan det kan bli frågan om bör sålunda ej lösas i samband med ett akut nödläge, vilket är fallet i dagsläget. – Avslutningsvis kan framhållas att det måste vara värdefullt att samla all lagstiftning om samhällets räddningstjänst i en lagskrift. Det är också mycket viktigt att genom samverkan skapa grund för optimering av samhällets resurser vid olika räddningstjänstinsatser där så erfordras.

Falköpings kommun framhåller att andra resurser, t. ex. civilförsvaret och militären, bör disponeras av den kommunala räddningstjänsten; företag bör ges ansvar även mot andra nödlägen än brand. Ny enhetlig räddningstjänstlagstiftning bör utarbetas, varvid språkbruket bör anpassas till det moderna räddningstjänstbegreppet. Den kommunala räddningstjänsten bör ges ökad skyldighet och rätt att ingripa på ett tidigt stadium för att förhindra skada samt utföra insatser för att förhindra eller minska följderna av störningar i viktiga samhällsfunktioner. Den förebyggande verksamheten bör utökas att omfatta åtgärder även mot annat nödläge än brand. Information och utbildning av allmänhet, företag m. m. bör intensifieras, alarmeringen bör samordnas. Räddningstjänst i allmänhet, som t. ex. fjällräddning, sjöräddning, räddningstjänst vid flygplatser och räddningstjänst vid atomanläggningar, bör handhas av den kommunala räddningstjänsten. Ansvaret för sjuktransporter i terrängen bör åvila sjukvårdshuvudmannen men skall liksom transport på väg kunna efter överenskommelse utföras av den kommunala räddningstjänsten.

Vara kommun uttalar sig för en utökad användning av kommunala och statliga resurser avsedda för andra ändamål än räddningstjänst. En översyn bör göras beträffande hela den brandförebyggande verksamheten. Samhället i övrigt främst industrin bör ta sin del av ett utökat räddningstjänstansvar genom en utbyggnad av självskyddet mot brand och andra nödlägen. Brandförsvarets resurser bör sättas in för information och utbildning jämsides med en ökad brandförebyggande verksamhet i form av regelbundna ordningsbrandsyner i företagens regi. Den allmänna räddningstjänsten bör ges möjligheter att ingripa vid fara för nödläge eller liknande. Räddnings-

tjänstorganen bör få rätt att påtala brister i förebyggande åtgärder även mot andra nödlägen än brand.

Gullspångs kommun anser att förslaget om skyldighet att ingripa vid störningar i viktiga samhällsfunktioner går inte ihop med strävandena att bibehålla nuvarande ekonomiska ramar. För Gullspångs kommun krävs utökade personella och materiella resurser.

Karlskoga kommun framhåller att kommittén har framhållit att varje företag med riskfylld verksamhet bör kunna åläggas att ha viss grundberedskap mot olyckor m. m. men att den i första hand på frivillig väg bör kunna bestämmas av företaget i samarbete med det kommunala brandförsvaret. Kommunen kan konstatera att detta är förhållandet i Karlskoga kommun med där befintlig storindustri och att samordning av resurser är av utomordentligt stor betydelse för att räddningstjänsten skall bli så ekonomisk men jämväl så effektiv som möjligt. Kommunen vill också understryka vikten av de resurser för att komplettera och förstärka den allmänna räddningstjänsten som civilförsvaret och industrins verkskydd förfogar över. Kommunen biträder kommitténs mening om att det bör finnas en lagföreskrift, som ålägger företagen att inte bara ha beredskap utan även att förebygga brand och andra nödlägen. – Kommunen vitsordar att ett övningsfält och övningshus inom kommunen skulle vara en värdefull tillgång för räddningstjänsten och att förverkligandet av ett sådant behov bör komma till stånd så snart medel kan avsättas härför. Samverkan med grannkommun och ledande industrier anser kommunen som en framkomlig väg för att lösa detta gemensamma behov av utbildning och övning. Räddningstjänstkommittén bedömer i sitt betänkande information som mycket viktig och grundläggande i det förebyggande arbetet och efterlyser bättre resurser för information om risker och skyddsåtgärder. Kommunen understryker vikten av ökad självskyddsutbildning i skolorna, av att Sveriges Radio regelbundet ställer upp och ger utrymme för ökad information om åtgärder avsedda att göra det lättare för den enskilde att skydda sig vid olyckor av olika slag samt av ökad forskning och utveckling för att förbättra både räddningstjänsten och de rent förebyggande åtgärderna. – För att samhällets räddningstjänst oavsett olyckans art, plats eller antalet inblandade myndigheter skall fungera så friktionsfritt och så effektivt som möjligt fordras dels en samordning av alarmeringsfunktionen och att olika myndigheter ömsesidigt larmar varandra dels att samband snabbt upprättas mellan ansvariga organ. Det torde inte dröja länge förrän ett nytt rikstäckande radiokommunikationsnät gör det möjligt för olika räddningstjänstorgan att direkt kommunicera med varandra. Detta nya system kommer enligt kommittén att få stor betydelse i räddningstjänstarbetet efter olyckor, som kräver samordnade insatser. Kommunen välkomnar det utvecklingsarbete som pågår för att effektivisera alarmering och för en samordning av radiokommunikationer. Kommunen vill i detta sammanhang dock poängtera att länsalarmeringscentralerna (SOS Alarmering AB) icke får och ej heller kan fungera som ledningscentraler för

räddningstjänsten. Ledningscentral för ledning av räddningstjänsten upprättas genom räddningsbefälhavarens försorg.

Lindesbergs kommun anser att påtalandet av brister i förebyggande åtgärder som avser även andra nödlägen än brand innebär en ny arbetsuppgift som kan innebära förvirring hos allmänheten. Redan idag förmärks irritation ute i samhället på grund av att myndigheter m. fl. trampar in på varandras arbetsområden och ger olika besked. Till exempel kan yrkesinspektionen, brandchefen och företagshälsovårdens skyddsingenjör ge olika anvisningar eller ställa olika krav på samma objekt. Ska nu brandchefens förebyggande uppgifter utökas finns risker för att denna förvirring ökar ytterligare. Fast avgränsade arbetsområden eller en enda tillsynsmyndighet måste till!

Gävle kommun framhåller att saneringsarbetet efter bränder eller andra nödlägen kräver både speciell utrustning och speciella kunskaper. En kommun utgör definitivt ett för litet underlag för att bygga upp en sådan organisation. Brandförsvaren i flertalet större kustkommuner har ofta egna ganska stora båtar. Kommunen tycker därför att den som har ansvaret för sjöräddningen borde kartlägga dessa resurser för att vid behov kunna använda dem. Brandförsvaren har en betydligt kortare anspänningstid än de flesta andra som ingår i organisationen vilket kan ha avgörande betydelse. – Kommunen delar uppfattningen att alarmering av samhällets räddningsresurser även i framtiden skall utföras av SOS Alarmerings länsalarmeringscentraler. Utvecklingen visar dock att andelen kommersiella tjänster hos länsalarmeringscentralerna kraftigt ökar. Detta har tyvärr fått till följd att tiden för utbildning och övning av personalen vid länsalarmeringscentralerna i räddningstjänst minskat. En ökning av andelen kommersiella tjänster får inte ske på bekostnad av tid för övning och utbildning av personalen vid länsalarmeringscentraler.

Härnösands kommun framhåller att kommittén inte har uppmärksammat en betydande resurs som finns i samhället och som finns inskriven i de flesta räddningstjänstorganisationernas planer, nämligen de resurser som finns inom entreprenadföretag i alla kommuner. Resurserna gäller alla slags entreprenadmaskiner, kranar m. m. Maskinerna handhas av mycket välövat folk och kan sättas in på ett fackmässigt sätt i räddningstjänstsammanhang. Erfarenhetsmässigt finns heller inget motstånd mot en sådan användning hos ägare och förare. Även om insattiden för sådan utrustning blir relativt lång eftersom alarmering måste ske genom telefonsökning torde den ändå ofta bli kortare än för utrustning som är centralt placerad i en region. Förarna har dessutom mycket större vana att hantera utrustningen än personal i en räddningstjänstorganisation. – Kommunen kan i huvudsak instämma i kommitténs uppfattning vad gäller utökade skyldigheter för den allmänna räddningstjänsten att ingripa vid händelser som leder till att viktiga samhällsfunktioner äventyras. Kommunen ställer sig emellertid frågande till om ansvaret för förebyggande åtgärder för annat än brand skall åvila

räddningstjänsten. I samhället finns redan nu exempelvis yrkesinspektionen som har att svara för liknande verksamhet. Det torde ligga närmare till hands att uppgiften lägges dit. Därigenom undviks också intressekollisioner mellan de två organisationerna.

Ånge kommun framhåller att kommitténs uppfattning att utöka den allmänna räddningstjänsten med skyldigheter att ingripa vid händelser som leder till att viktiga samhällsfunktioner äventyras måste anses vara helt riktigt enär räddningstjänsten i nuläge deltar i dylika ingripanden. Räddningstjänstkommittén överväger vidare att ge räddningstjänstorganen ökat ansvar genom att de får till uppgift att påtala brister i förebyggande åtgärder även mot andra nödlägen än brand. Denna ev. utökning av räddningstjänstorganens skyldigheter kräver noggrannare anvisningar beträffande utbildning och resurser för att ingripa i ett i princip nytt verksamhetsområde.

Krokoms kommun anser att fjällräddningen även i fortsättningen bör vara en uppgift för polisen, som har en effektiv och fungerande organisation uppbyggd. Kommittén föreslår en samverkan mellan polis och den allmänna räddningstjänsten, exempelvis vid omhändertagande och transport av skadade. Någon negativ inställning till en sådan organisation föreligger ej, under förutsättning att kostnader som drabbar kommunen, bestrids av ansvarig huvudman och att sådan samverkan endast sker vid enstaka svårare fall. – Kommittén föreslår i betänkandet att ett samarbete mellan sjukvårdshuvudmännen och den kommunala räddningstjänsten etableras för ombesörjande av transporter av skadade i terräng. Detta förslag kan tillstyrkas under förutsättning att detta sker endast i enstaka svårare fall och att kostnaderna belastar sjukvårdshuvudmannen. Det förutsätts också att det ansvar för sjuktransporter som lift- och linbaneföretagen åtagit sig, inom sina ansvarsområden, även fortsättningsvis ombesörjes av dessa. – Länsstyrelsen bör även fortsättningsvis i nära samarbete med kommunerna ansvara för civilförsvarsverksamheten i länet. Det borde ej behöva innebära särskilda svårigheter för kommunerna att nyttja civilförsvarsmateriel i freds räddningstjänsten och därigenom förstärka upp med viss materiel vid större nödläge.

Åre kommun framhåller att de utökade uppgifterna får endast bli ytterst marginella, som t. ex. viss planläggning för längre elavbrott eller liknande, enär kommunens brandförsvaret med nuvarande organisation ej orkar med några ytterligare krävande arbetsuppgifter. Det förutsätts härvid också att länsstyrelsen även i fortsättningen ansvarar för förebyggande åtgärder mot lavinolyckor samt att statsmedel avsätts för dessa förebyggande åtgärder. – Länsstyrelsen bör även fortsättningsvis, i nära samarbete med kommunerna, ansvara för civilförsvarsverksamheten i länet. Det borde ej innebära särskilda svårigheter för kommunerna att nyttja civilförsvarsmateriel i freds räddningstjänsten och därigenom förstärka upp med viss materiel vid större nödlägen. – I kommunen har vid ett flertal tillfällen militären ställt sig till förfogande för olika arbetsuppgifter (icke räddningstjänst). Detta

samarbete bör vidareutvecklas och även gälla räddningstjänst när det militära försvaret förfogar över stora tillgångar både kvalitativt och kvantitativt. En utökad och förbättrad samverkan mellan kommunala räddningstjänsten, civilförsvaret, militära försvaret och polisen till fromma för allmänna räddningstjänsten måste vara allas vår mening, och att vi med samlade resurser erhåller en väl fungerande räddningstjänst i hela riket. – Kommunen avsäger sig icke ansvaret för sjöräddningstjänsten, men förordar långtgående samverkansformer mellan kommuner som gränsar till större insjöar med omfattande aktiviteter som t. ex. Storsjön i Jämtlands län. Samverkansformerna borde kunna lösas och beslutas om i nära samråd mellan Svenska kommunförbundets länsavdelning och länsstyrelsen. Att i en glesbygdskommun som Åre kommun uppnå 100 %-ig täckning för sjöräddning synes vara helt ogenomförbart, när många av de fjällvatten som nyttjas i rekreationssyfte med kanoting och sportfiske ej kan nås inom rimlig tid för ett lyckat räddningsuppdrag. Det är kommunens uppfattning att ett ökat ansvar bör åläggas arrangörer och enskilda som i rekreationssyfte nyttjar fjällvatten belägna långt från orter med brandkårsavdelningar.

Umeå kommun ansluter sig till att industrier som sysslar med farlig verksamhet själva skall bära en större del av räddningstjänstkostnaderna som kan drabba kommunen. Kommunen ansluter sig även till att kommunerna skall få möjlighet att i större utsträckning få använda statliga eller kommunala resurser i form av civilförvarsutrustning, militär materiel m. m. som kan nyttjas inom den kommunala räddningstjänsten. – Kommittén föreslår att det kommunala brandförsvaret skall få syssla med förebyggande brandförsvaret och inte bara mot brand utan även kunna påtala brister vid andra typer av nödlägen. Kommunen tycker detta är riktigt men det får inte medföra ett övertagande av eller undergrävande av andra i dagsläget fungerande tillsynsmyndigheter. Det utvidgade ansvaret bör utformas som en möjlighet och inte som en skyldighet. Kommunen anser även att förebyggande brandförsvaret bör ta större hänsyn till det materiella skyddet från nationalekonomisk synpunkt än vad som sker för närvarande. Enligt nuvarande byggnadslagstiftning är det personskyddet, skydd mot tredje man och skydd för räddningstjänstpersonalen som skall prioriteras. Det materiella skyddet av byggnader, inventarier och annat som ur nationalekonomisk synpunkt kan finnas intresse att skydda överlåter man till försäkringsbolaget att sätta en tariff för. Kommunen anser att de storskador som för närvarande inträffar till viss del bör kunna förebyggas genom en förändrad syn från samhället på det förebyggande brandförsvaret. – Större oljeskador har inträffat inom Stockholms skärgård, Göteborgs skärgård och utefter Skånes kuster. Kommunen har hittills varit förskonad från större oljeutsläpp men trots detta kan kommunen inte acceptera att alla saneringsresurser som staten anskaffar förläggs till områden söder om Stockholm. De regionala oljesaneringsdepåerna som statens brandnämnd har utrett bör snarast upprättas och den norrländska kuststräckan bör få sin beskärda del av den

statliga utrustningen som skall finnas i beredskap. Kommunen tycker även att statens initiativ att satsa pengar på teknik och systemutveckling inom oljesanerings- och upptagningsområdet är viktigt och kommunen förväntar sig en hel del resultat eftersom nuvarande teknik inte kan anses uppfylla dagens krav. – Kommunen samtycker till ett övertagande av flygplatsbrandkärerna men menar att luftfartsverket i dagsläget sänkt räddningstjänstnivån vid flygplatsen till en kritisk gräns och ej följer med i den allmänna utvecklingen. LFV har bl. a. lämnat ifrån sig sin enda bandvagn, inte anskaffat kommunikationsradioutrustning som är anpassad till LAC-standard varvid samarbetet mellan kommunala brandförsvaret och ambulansorganisationen försämras. – Då det gäller transport av sjuka människor i terräng, som enligt kommittén skall åvila sjukvårdshuvudmannen, anser kommunen att sjuk- och olycksfallstransportverksamheten bör knytas till det kommunala brandförsvaret där så är möjligt för att ge både anställda och allmänheten en höjd servicenivå. Vissa kostnadsbesparingar kan också erhållas framförallt med gemensam beredskapspersonal. Skall kommunen svara för sjuktransport i terräng måste snöfordon eller annan transportutrustning anskaffas samt även tält och varmhållningsutrustning för olyckor som inträffar i terräng. Kommunen anser att sjukvårdshuvudmannen skall stå för dessa kostnader. Då det gäller ambulansverksamheten tillstyrkes att sjukvårdshuvudmannen (landstinget) får ansvara för sjuktransporterna utvidgat med samtliga transporter på land, till sjöss och i luften. Kommunen tycker dock att den verkställande resursen bör samordnas med det kommunala brandförsvaret för att erhålla en enhetlig räddningsledning, större slagkraft, bättre utbildad räddningstjänstpersonal inom sjukvård och vice versa samt större möjligheter till flexibilitet vid bemanning av ambulanser vid större olyckor. Kommunen tror även att vissa kostnadsbesparingar kan ske vid en samordning utan att eftersätta kravet på sjukvårdens förlängda arm och ambulanspersonalens utbildning och vidareutbildning.

Skellefteå kommun framhåller att i principbetänkande diskuteras möjligheten att disponera speciell militär materiel t. ex. bandvagnar och andra terrängfordon. Det bör observeras att om så blir fallet skall fordonen ställas till räddningstjänstens förfogande så att räddningspersonalen direkt kan använda materielen om så erfordras. Skellefteå kommun anser dessutom att försvarets helikoptrar inkl. besättningar bör lokaliseras och organiseras på sådant sätt att de direkt kan sättas in i den allmänna räddningstjänsten när så erfordras. Detta gäller framförallt vid skogsbrandsläckning vid stora väglösa områden där man har behov av materiel och persontransporter för att nå insatsområdet. Nuvarande möjlighet att disponera försvarets helikoptrar är tyvärr förknippat med respektive förbands möjlighet och vilja att "ställa upp". Brandförsvarets "tunnor" för vattenbombning fordrar dessutom speciella anordningar i helikoptern för att rationellt kunna användas. Skellefteå Brandförsvaret har vid några tillfällen kunnat disponera F 21:s räddningshelikopter för personal- och materieltransporter och har då kunnat

konstatera den utomordentliga kapacitet som helikopter med besättning utgör. – Beträffande övertagande av brand- och räddningstjänsten vid luftfartsverkets flygplatser tillstyrker kommunen förslaget under förutsättning att samtliga kostnader nu och i framtiden kommer att bestridas av luftfartsverket eller annan statlig myndighet. Dessutom bör luftfartsverket svara för framtagande av den speciella räddningsmateriel som fordras för dessa insatser. Nämnas kan att flygplatsen i Skellefteå i dag har fordon, radio och övrig materiel som är omodern och snarast bör ersättas. Kommunikationsradioutrustningen är exempelvis så omodern att samband med det kommunala brandförsvaret ej kan ske utan speciella åtgärder. Bl. a. saknas tonselektiv av LAC-standard. – Det är ur kommunens synpunkt självklart angeläget att frågan om transport av skadade och sjuka i terrängen löses eftersom sjukvårdshuvudmannen uppenbarligen ej klarat denna uppgift vid de missöden som inträffat. Kommunen finner angeläget poängtera att man anser att sjuk- och olycksfallstransportverksamheten även av denna orsak bör knytas till det kommunala räddningsorganet framförallt för att höja transportkapaciteten vid större olyckor. Detta kan i så fall åstadkommas genom tillfälliga omdisponeringar av personal och materiel vid akuta lägen. Räddningstjänstorganet skulle dessutom ha fördel av att ständigt ha mera kvalificerad sjukvårdspersonal direkt gripbar inom sin organisation. Vad beträffar transport av sjuka i terrängen kräver detta för Skellefteå kommuns vidkommande tillgång till översnö- och terrängfordon (bandvagnar och snöskotrar av typ som räddningstjänsten i dag ej har i sin organisation). – Från ekonomisk synpunkt är det helt orealistiskt att tro att utökning av räddningstjänsten skall kunna ske inom ramen för nuvarande kostnader bl. a. av följande orsaker. Ur samhällsekonomisk synpunkt bör det vara av stor betydelse att räddningsorganet ingriper tidigare än vad som nu är fallet vid hotande missöden. Ingripande av detta slag medför självklart kostnader för kommunen som hittills ersatts av staten eller försäkringsgivare. Utökad skyldighet för räddningstjänstorganen att påtala brister i förebyggande syfte mot annat än brand kommer att medföra att brandförsvarets redan nu knapphändiga resurser för förebyggande verksamhet ytterligare belastas och kommer att kräva personalförstärkningar. Besiktningspersonalen måste dessutom kompletteringsutbildas för att klara de nya arbetsuppgifterna. Kommunen anser att möjligheten bör finnas men knappast utformas som en skyldighet för den allmänna räddningstjänsten.

Vännäs kommun framhåller att kommittén föreslår att det kommunala brandförsvaret skall få syssla med förebyggande brandförsvaret och inte bara med brand utan även kunna påtala brister vid andra typer av nödlägen. Kommunen tycker detta är helt riktigt och ansluter sig till kommitténs inställning. Kommunen anser även att förebyggande brandförsvaret bör ta större hänsyn till det materiella skyddet från nationalekonomisk synpunkt än vad som sker för närvarande. Enligt nuvarande byggnadslagstiftning är det personskyddet, skydd mot tredje man och skydd för räddningstjänstperso-

nalen som skall prioriteras. Det materiella skyddet av byggnader, inventarier och annat som från nationalekonomisk synpunkt kan finnas intresse att skydda överlåter man till försäkringsbolaget att sätta en tariff för. Kommunen anser att de storskador som för närvarande inträffar bör till viss del kunna förebyggas genom att synen på förebyggande brandförsvaret ändras. – Då det gäller ambulansverksamheten har kommittén ansett att sjukvårdshuvudmannen dvs. Landstinget fortfarande bör ha ansvaret för sjuktransporterna både på land, till sjöss och i luften. Kommunen tycker även att sjukvårdshuvudmannen bör ha denna uppgift men att den verkställande resursen bör samordnas med det kommunala brandförsvaret för att erhålla en enhetlig räddningsledning, större slagkraft, bättre utbildad räddningstjänstpersonal inom sjukvård och vice versa samt större möjligheter till flexibilitet vid bemanning av ambulanser vid större olyckor. Kommunen tror även att vissa kostnadsbesparingar kan ske vid en samordning utan att eftersätta kravet på sjukvårdens förlängda arm och ambulanspersonalens utbildning och vidareutbildning. – Beträffande oljeskador har kommittén inte tagit i beaktande att i de större vattendragen finns stora mängder med olika slag av oljor lagrade. Kommunen tycker att i det fortsatta arbetet bör dessa synpunkter beaktas. – Kommunen tycker även att statens initiativ att satsa pengar på teknik och systemutveckling inom oljesanerings- och upptagningsområdet är viktigt och kommunen förväntar sig en hel del resultat eftersom nuvarande teknik inte kan anses uppfylla dagens krav.

Piteå kommun anser att en viktig del i åtgärderna för ökad effektivitet i räddningstjänsten är möjligheterna att använda andra befintliga resurser. Ett utökat samarbete med organisationer och företag, såväl som med civilförsvaret, militära och andra statliga resurser, är här av stor betydelse. Även möjligheten att använda vapenfria värnpliktiga bör bli en god tillgång. Den utökade samordningen mellan fredstida och krigstida räddningstjänst innebär också att verkskydden måste integreras i industrins fredstida skydd. De kan därvid också bli en välkommen resursförstärkning i företagets räddnings- och säkerhetstjänst. Kommunen tillstyrker också kommitténs förslag angående allmän skyldighet från anläggningsägaren att vidta förebyggande åtgärder mot andra nödlägen än brand samt påpekanderätt för brandförsvaret. – Kommunen uttrycker tveksamhet inför att den allmänna räddningstjänsten får ett utökat ansvar att ingripa för att avvärja eller begränsa störningar i viktiga samhällsfunktioner. Förslaget om en utökad skyldighet för räddningstjänsten att ingripa på ett tidigare stadium för att förhindra skada som kan komma att uppstå är också intressant. Den nuvarande brandlagstiftningen har här i vissa fall vållat tveksamhet huruvida brandförsvaret skall ingripa. Det utökade ansvaret och skyldigheten får på intet sätt avlasta andra myndigheter, företag och personer deras ansvar och skyldigheter. Med hänsyn till den principiella betydelse dessa två förslag har för räddningstjänsten, anser kommunen att de föreslagna utökade ansvar och skyldigheterna noggrant klarlägges. – Beträffande utökad skyldighet för

restvärdesarbete diskuterar kommittén möjligheten att ålägga räddningsbefälhavaren en skyldighet att överlämna saneringsarbetet till ansvarig ägare eller ev. försäkringsbolag. De svårigheter som kan befaras uppkomma vid en sådan skyldighet är förutom gränsdragningsproblem mellan räddningstjänst och saneringsarbete även ersättning till räddningstjänsten för utfört arbete samt att beredskapen i vissa fall kan äventyras. Kommunen anser att enhetliga regler för hur överlämnandet skall ske bör kunna lösa dessa frågeställningar. – Ett mer samlat ansvar för sjöräddningen är nödvändigt. Eftersom den allmänna räddningstjänsten svarar för olje- och kemikaliebekämpning i hamnar och övriga vatten än havet, kustvattnen, Väner och Mälaren, är det naturligt att den även svarar för sjöräddningstjänsten i dessa områden. Beträffande bekämpningsaktioner av olja i strandzonen instämmer kommunen i kommitténs uppfattning att ett gemensamt ansvar ej behöver åläggas den allmänna räddningstjänsten och kustbevakningen men understryker vikten av samarbete vid dessa bekämpningar. Ett åläggande för räddningsbefälhavaren att efter räddningstjänstskedet överlämna ansvaret för återställning eller sanering torde i praktiken sakna betydelse. Det är däremot angeläget, att det inom kommunen är klart utsagt vem som skall leda saneringsarbetet. – Kommitténs förslag om att sjukvårdshuvudmännen skall få ett samlat ansvar för sjuktransporterna bör ta bort de nuvarande tveksamheterna och tillstyrkes därför. Kommunen vill, med hänsyn till erfarenheterna av brandkårsstationerade ambulanser, framhålla betydelsen och fördelarna med denna organisationsform. Brandkårsstationerade ambulanser håller samhällets kostnader nere samtidigt som den ger hög beredskap med flera ambulanser och nödvändig utbildning i akutsjukvård för brandpersonalen. Mot denna bakgrund är det också naturligt att den allmänna räddningstjänsten utför transporter av sjuka och skadade i terrängen. Önskvärt är att kommittén i dess fortsatta utredningsarbete klargör huruvida räddningstjänstbegreppet går att överföra på vissa typer av akuttransporter. En vidgad tillämpning skulle för Piteås del innebära ett ökat samnyttjande av räddningstjänstpersonalen för dessa ändamål. – Kommittén tar upp behovet av information om risker och skyddsåtgärder till företag, institutioner och enskilda som kan drabbas av olyckor. Kommunen finner det angeläget, att information och utbildning ges en mer framträdande roll än hittills i det förebyggande arbetet. Det är därför viktigt att kommittén utreder möjligheterna att införa sådan information via skolan till elever, via radio och TV till allmänheten, osv.

Kalix kommun biträder räddningstjänstkommitténs uppfattning och förslag om en skärpning av bestämmelserna i brandlagen om skyldighet för bl. a. industriföretag, som bedriver riskfylld verksamhet, att vidta förebyggande åtgärder även mot andra nödlägen än brand. Detta måste anses helt riktigt, eftersom det annars kan drabba kommunens räddningstjänst genom krav på anskaffning av specialutrustning och resurser, som endast kan användas vid insatser inom en sådan industri. Likaså kan en högre personell

beredskap vara nödvändig. – Räddningstjänstkommitténs olika förslag medför otvivelaktigt ett ökat ansvar och utökade arbetsuppgifter för den kommunala räddningstjänsten. Personal i räddningstjänsten måste därför få en förbättrad utbildning genom statens försorg. Kommunen vill därför föreslå, att räddningstjänstkommittén bevakar möjligheten till en förbättrad utbildning för räddningstjänstpersonal av olika kategorier, både befäl och brandmän och både heltids- och deltidsanställda.

Svenska kommunförbundet anser att den splittrade bilden av vilka olika samhällsorgan som är engagerade i räddningstjänstområdet motsvaras av en lika splittrad lagstiftning. Därför är det enligt förbundets mening angeläget att kommittén i sitt fortsatta arbete försöker komma fram till en så långt möjligt enhetlig lagstiftning omfattande de huvudsakliga riktlinjerna för samhällets hela räddningstjänst. En enhetlig lagstiftning skulle på sitt sätt kunna medverka till en bättre samverkan mellan olika organ i räddningstjänstarbetet. Eftersom brandförsvar endast är en del av den kommunala räddningstjänstens arbetsuppgifter bör i en ny lagstiftning begrepp som brandlag och brandförsvar ersättas av sammansättningar där orden räddning och räddningstjänst ingår. Vidare anser förbundet det angeläget att nuvarande bestämmelser om sotning moderniseras och anpassas till utvecklingen inom området. En annan viktig fråga där kommittén för ett utförligt resonemang utan att nu ta slutlig ställning gäller räddningstjänstens skyldigheter att ingripa för att avvärja eller begränsa de störningar i viktigare samhällsfunktioner, som kan bli följden av nödlägen och liknande händelser liksom vid fara för sådant nödläge. Som exempel anges extrema snöoväder, översvämningar, långvariga vatten- eller elavbrott osv. Erfarenheterna från de senare årens händelser pekar på att det skulle vara fördelaktigt att ett samhällsorgan har ett samordnande ansvar för planering och ledning av räddningsingripandena. Detta organ kan självfallet inte ha egna räddningsresurser för alla insatser utan måste ges rätt att disponera andra samhällsorgans såväl personella som materiella resurser. Eftersom kommittén inte i detta betänkande behandlar de ekonomiska konsekvenserna av att ledningsansvaret för räddningsinsatserna vid denna typ av händelser läggs på den kommunala räddningstjänsten så är kommunförbundet inte heller berett att nu ta slutlig ställning till ett sådant vidgat ansvar. Kommunförbundet delar kommitténs uppfattning att det inte finns några skäl som talar för att räddningstjänstorganen skall ha en i lag reglerad skyldighet att utföra återställnings- eller saneringsarbeten. Frågan om restvärdesskydd i samband med brand har lösts genom en överenskommelse mellan kommunförbundet och försäkringsgivarna. Överenskommelser av detta slag ger flexibla lösningar och bör kunna vidgas även till andra behov av restvärdesskydd. En lagreglering skulle enbart leda till en formalisering som snarare skulle inverka negativt på effektiviteten i arbetet. Enligt brandlagen ansvarar kommunen för förebyggande åtgärder mot brand i kommunen. Kommittén diskuterar om kommunerna skall åläggas att svara för förebyggande åtgärder

även när det gäller andra nödlägen än brand. Kommunförbundet delar här kommitténs uppfattning att kommunernas ansvar inte bör ökas, men att räddningstjänstorganen bör få en formell rätt att till andra myndigheter framföra de iakttagelser, t. ex. om brister i säkerhetsåtgärder, som görs i samband med den ordinarie räddningstjänstverksamheten. Förslaget att det i en ny räddningstjänstlag tas in en bestämmelse om att företag och enskilda har vissa av samhället fastlagda skyldigheter att hålla beredskap mot olyckor samt att förebygga brand och andra nödlägen tillstyrkes. Likaså tillstyrkes förslaget att öka informationsinsatserna inom räddningstjänstområdet i syfte att motverka skador. Svenska brandförsvarsföreningen utför här ett förtjänstfullt arbete och bör med stöd av samhället kunna svara för en stor del av informationsinsatserna. Mot bakgrund av Almöbro-olyckan diskuterar kommittén hur alarmeringsfunktionen skall bli effektivare så att samhällets samlade räddningstjänstresurser snabbt kan sättas in vid en inträffad olycka. Kommunförbundet vill erinra om att kommunerna här insett sitt ansvar genom att tillsammans med Landstingsförbundet och televerket bygga upp länsalarmeringscentraler inom ramen för SOS Alarmering AB. Den omfattande samverkan inom alarmeringsområdet, som på detta sätt byggts upp helt på frivillig väg, är ett bevis för att där det finns ett behov av samverkan mellan kommuner och andra samhällsorgan så växer det fram utan några tvingande bestämmelser från statliga myndigheters sida. Kommunförbundet har inga erinringar mot kommitténs överväganden och förslag beträffande användningen inom räddningstjänsten av andra resurser, t. ex. civilförvar, militära förband, vapenfria värnpliktiga, frivilliga organisationer inom totalförsvaret, övriga frivilligorganisationer samt företag och liknande. En integrering av räddningstjänsten i fred med räddningstjänsten i krig inom ramen för ett kommunalt ledningsansvar för såväl allmän räddningstjänst som civilförvar kommer att göra det betydligt lättare än i dag att använda civilförvarets resurser även i fredstid. Ett utökat samarbete beträffande fjällräddningen mellan polisen och den allmänna räddningstjänsten, främst vad gäller transporter, torde ställa sig naturligt för flertalet berörda kommuner. Förslaget att den allmänna räddningstjänsten skall ta över brand- och räddningstjänsten vid luftfartsverkets flygplatser tillstyrkes eftersom det leder till effektivitetsmässiga och samhällsekonomiska vinster. En given förutsättning är att luftfartsverket liksom hittills svarar för kostnaderna för verksamheten. Kommunförbundet har tidigare i yttrande över sjöövervakningskommitténs betänkande (Ds H 1980:1) Samordning av övervakningen och räddningstjänsten till sjöss ställt sig positiv till att kommunerna svarar för sjöräddning i hamnområde, andra insjöar än Vätern, Vättern och Mälaren samt i andra vattendrag. Riksdagen har våren 1981 beslutat vilka fasta uppgifter som den kommunala räddningstjänsten skall ha i beredskapsplanläggningen mot atomolyckor. I yttrande över den rapport "Effektivare beredskap" som föregick riksdagsbehandlingen framhöll kommunförbundet att kommunernas medverkan är både nödvändig och

önskvärd om beredskapsplaneringen skall bli effektiv. Samtidigt uttalade förbundet att kommunerna måste erhålla full kostnadstäckning för sina insatser i samband med kärnkraftsäkerhetsarbetet. Beträffande sjuktransporter och ambulansverksamhet föreslår kommittén att sjukvårdshuvudmännen skall ha ett totalansvar. Eftersom sjukvårdsbehandlingen många gånger måste påbörjas under transporten och denna således kan ses som ett led i behandlingen så instämmer kommunförbundet i kommitténs förslag. Det hindrar dock inte att man tar till vara de fördelar som kan vinnas genom att de vägbundna ambulanserna stationeras hos räddningstjänsten på de orter där detta är lämpligt.

Landstingsförbundet anser att landstingskommunal sjuktransportverksamhet utgör en integrerad del av hälso- och sjukvården. Liksom hittills måste den därför regleras av sjukvårdslagstiftningen. I avsikt att höja effektiviteten i främst den allmänna räddningstjänsten, förordar räddningstjänstkommittén en ökad integration mellan denna och den vägbundna sjuktransportverksamheten. Landstingsförbundet anser också att fördelar kan vinnas genom ökad samverkan. Förbundet förutsätter dock att varje sjukvårdshuvudman själv bestämmer om sin sjuktransportorganisation, så att olika och särskilda förutsättningar för denna kan beaktas. Detta i synnerhet med tanke på att utvecklingen allt mer går mot att sjuktransporterna utgör en integrerad del i den medicinska behandlingen. För sina vidare överväganden har räddningstjänstkommittén aviserat en undersökning av ambulansverksamheten i Jönköpings och Örebro län. Förbundet finner detta vara värdéfult och emotser gärna att undersökningen inrymmer analys av verksamheten samt även omfattar utpräglad glesbygd. – Enligt sjukvårdslagen skall sjukvårdens huvudmän ombesörja vägbundna sjuktransporter. Marktransporter av sjuka och skadade vid sidan av väg, i terrängen, är inte reglerade på motsvarande sätt och skall därför enligt angivna förutsättningar såsom allmän räddningstjänst åligga det kommunala brandförsvaret. Viss oenighet har rått om denna tolkning, som Landstingsförbundet sedan länge hävdar. I proposition 1981/82:97 om hälso- och sjukvårdslag konstateras om sjuktransporter att andra marktransporter än de vägbundna hör till den allmänna räddningstjänsten och åvilar det kommunala brandförsvaret. Kommittén förordar att sjukvårdshuvudmännen, i stället för att som nu formellt ansvara endast för de vägbundna sjuktransporterna, tilldelas odelat ansvar för ett heltäckande sjuktransportsystem. Räddningstjänstkommittén förordar vidare att den allmänna räddningstjänstens organ åtar sig att åt sjukvårdshuvudmännen utföra marktransporter av sjuka och skadade i terräng. Det utökade ansvaret för sjuktransporterna skall enligt kommitténs mening inte göra det nödvändigt för sjukvårdshuvudmännen att själva ha de personella och materiella resurser som fordras för att i egen regi driva verksamheten. Kommittén förutsätter att så långt möjligt andra organ mot betalning skall tillhandahålla dessa. Kommittén utgår dock ifrån att staten också fortsättningsvis bär kostnaderna för transportinsatser från statliga organ. Landstingsförbundet

anser att det föreslagna systemet leder till oklar ansvarsfördelning och krånglig administration. Enligt förbundets mening bör kommittén i sina fortsatta överväganden pröva en modell där sjukvårdshuvudmannen har ansvar för det medicinska innehållet i all sjuktransportverksamhet och tillhandahåller resurser härför i samma ordning som gäller för hälso- och sjukvården i övrigt, medan transportfunktionen kan utövas och bekostas av andra organ. En sådan utveckling kan sägas rimma med synsättet i proposition 1981/82:97 om hälso- och sjukvårdslag m. m., enligt vilken landstingen skall svara för en totalplanering av hälso- och sjukvården.

Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund konstaterar med tillfredsställelse att kommittén icke föreslår någon ytterligare lagstiftning rörande företagens deltagande i räddningstjänsten. Organisationerna instämmer i uppfattningen att omfattningen av den grundberedskap, som företag med riskfylld verksamhet bör ha, kan bestämmas på frivillig väg i samarbete. Detsamma gäller de förebyggande åtgärderna. En utökad samverkan mellan kommuner och företag torde innebära att de samlade resurserna kan utnyttjas på ett effektivt sätt. Även om företag har resurser, t. ex. verkskydd, industribrandkår eller anställda, som är inskrivna i det allmänna civildförsvaret, torde det ibland vara omöjligt att ställa dessa till förfogande utanför företaget. Om ett stort antal anställda hastigt lämnar sin arbetsplats kan detta innebära stor skada för företaget (och samhället). Ett avtal mellan kommunen och respektive företag bör reglera vilken insats företaget skall göra och hur kostnaderna skall bestridas. Ett sätt att hålla kostnaderna nere kan vara att i större utsträckning än vad som torde vara fallet f. n. anlita entreprenörer och konsulter för vissa tjänster. På sid. 205 påtalas att räddningstjänstorganen kan förstärkas med andra statliga och kommunala resurser. Även inom det privata näringslivet finns stora resurser som t. ex. kranar, hjulburna maskiner, fordon och utrustning för oljeskadestämning. – Ett snabbt insatt och effektivt restvärdesarbete kan ha stor ekonomisk betydelse. Organisationerna stöder därför kommitténs tankar på att föreskriva en skyldighet för räddningsbefälhavaren att överlämna ansvaret till någon som har till uppgift att se till att åtgärder för restvärdeskydd blir utförda. – Beträffande sjuktransporter och ambulansverksamheten anser organisationerna att sjukvårdens huvudmän bör ha ett odelat ansvar. Detta ansvar bör även gälla transporter av sjuka och skadade i terrängen. Organisationerna delar inte utredningens mening att den allmänna räddningstjänsten övertar ansvaret för transporter av skadade och sjuka i terrängen. Utförandet av nämnda transporter bör ske genom utnyttjande av bl. a. nu tillgängliga ambulansresurser och inte generellt överlåtas till den allmänna räddningstjänsten. – Beträffande undersökningen av ambulansverksamheten i Jönköpings och Örebro län får organisationerna framhålla att den ambulanstjänst som bedrivs av privata företag genom avtal med sjukvårdshuvudmännen inte har någon större omfattning i de nämnda länen. Mot denna bakgrund föreslår organisationerna att den aktuella

undersökningen omfattar sådana län där olika former av ambulansverksamhet är organiserad. Som exempel på län där privata ambulansföretag är engagerade kan organisationerna nämna Jämtlands och Göteborgs o Bohus län. Enligt den bedömning, som kommittén har gjort, skulle kostnaderna för den allmänna räddningstjänsten genom det av kommittén föreslagna systemet för samverkan m. m. kunna bibehållas på ungefär samma nivå som tidigare, samtidigt som effektiviteten i räddningstjänsten skulle höjas avsevärt. Organisationerna delar denna uppfattning dock under den bestämda förutsättningen att det verkligen blir en samverkan i positiv och konstruktiv anda mellan kommunerna. – I betänkandet framhålls betydelsen av information bl. a. om risker. Som ett led i denna information bör vid brandsyn genom brandbefällets försorg företagen orienteras om vad brandförsvaret kan och inte kan göra vid insats inom företaget. Härigenom får företagsledningen underlag för eventuella egna kompletterande skyddsåtgärder.

Lantbrukarnas riksförbund (LRF) framhåller att lantbrukets utveckling har från krigsslutet gått mot större enheter och rationellare driftsformer. Detta har inneburit stora investeringskostnader i byggnader och maskiner med hög teknisk standard. Stora värden riskeras därför vid t. ex. en brandolycka. Lantbrukarna har själva insett behovet av förebyggande brandskydd och är representerat i Lantbrukets Brandskyddskommitté (LBK) bestående av förutom lantbrukarna företrädare för myndigheter, lantbruksinstitutioner och försäkringsbolag. LBK utfärdar rekommendationer på sådana skadeförebyggande åtgärder som normalt betraktas som skäligen från såväl myndigheters som försäkringsbolags och övriga organisationers sida. Ett förslag till rekommendation beträffande brandtekniska byggnadsregler för lantbrukets produktionsbyggnader har framtagits av LBK. Detta väntas bli godkänt inom kort och kommer bl. a. att kunna tjäna som tekniskt underlag för brandsyneförrättare. Det förebyggande brandskyddet för lantbruket kan därför enligt LRF:s uppfattning anses vara tillfredsställande ordnat. Dock är näringen i högsta grad beroende av en väl fungerande allmän räddningstjänst som snabbt är på plats för effektiv bekämpning vid brandtillfälle. LRF anser därför att en brandstation skall vara så geografiskt placerad att den når en brandplats med en insatstid om högst 30 minuter, vilket f. n. ej alltid är fallet. – Genom de reellt sett minskade väganslagen riskerar landsbygdsvägnätet att påtagligt försämrats. Detta medför försämrad framkomlighet på dessa vägar i allmänhet och vid tjällossning och vinterväglag i synnerhet. Ur räddningstjänstsynpunkt utgör detta ett allvarligt problem som inger oro hos lantbrukarna och övriga landsbygdsboende. Problemet förstärks av de indragningar av bibrandstationer som skett, framför allt tiden efter kommunsammanslagningarna. Det är därför viktigt enligt LRF:s uppfattning att kommunerna i sin räddningstjänstplanering noga beaktar vägframkomligheten så att man når brandplatserna inom högst 30 minuter från huvudbrandstationen eller bibrandstatio-

nen. – En annan omständighet som ej berörs av kommittén är friluftslivets utveckling som enligt LRF:s mening måste beaktas mera vid planläggning av den allmänna räddningstjänstens verksamhet. Den alltmer ökande fritiden gör att människor i större omfattning än tidigare söker sig ut i skog och mark för rekreation. Det är uppenbart att detta medför större risker för olyckshändelser där den allmänna räddningstjänsten är skyldig att ingripa. Även detta bör enligt LRF:s uppfattning beaktas vid beredskapsplaneringen och dimensioneringen av den allmänna räddningstjänsten. – LRF ställer sig positiv till förslagen om ökad utbildning och övning av såväl heltids- som deltidsanställd personal i den allmänna räddningstjänsten. Det är viktigt att sådan utbildning kommer till stånd speciellt för den deltidsanställda personalen, dels för att öka kunnandet vilket skulle innebära effektivare arbete, dels öka säkerheten vilket skulle medföra större trygghet för dem själva och kamraterna. – Under förutsättning av att den allmänna räddningstjänsten ej försämras för glesbygden tillstyrker LRF att räddningstjänstens arbetsuppgifter utökas.

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) framhåller att räddningstjänstkommittén föreslår en sammanslagning av den kommunala räddningstjänstens organisation med de civila flygplatsernas brand- och räddningstjänstorganisation samt att resp. kommun skall vara huvudman för denna gemensamma organisation. Ett motiv för att den allmänna räddningstjänstens organ skulle överta ansvaret även för den räddningstjänst som nu finns stationerad på luftfartsverkets flygplatser skulle enligt kommittén vara att de samlade kostnaderna skulle bli lägre än med nuvarande organisation. Enligt den berörda personalens uppfattning kan denna samordningsvinst endast bli marginell. Skälet till detta är de tidigare redovisade krav som ställs på flygplatsernas räddningsorgan vad avser anspänningstid, den speciella utbildning som krävs samt den utbildningsverksamhet som bedrivs. En total sammanslagning är omöjlig eftersom det även framdeles erfordras en fullständig och självständig räddningsstyrka med behövlig specialutrustning inne på flygplatsens område. I stället för eventuella ekonomiska fördelar är risken vid en sammanslagning stor för att den speciella kompetens som i dag finns inom luftfartsverket så småningom utarmas och allvarligt försämras. När luftfartsverkets egen kompetens försvinner omöjliggörs också den tillsyns- och inspektionsskyldighet som åvilar luftfartsverket och luftfartinspektionen. I viss omfattning förekommer i dag ett samarbete mellan flygplatsernas räddningsorgan och de kommunala räddningstjänsterna. Detta sker t. ex. genom utlåning av personal – främst från den kommunala organisationen – vid tillfällig personalbrist. Detta samarbete kan och bör ytterligare utvecklas att omfatta en gemensam personalpool samt i viss utsträckning gemensam utbildning och gemensam räddningsutrustning. Med hänvisning till det som ovan redovisats anser TCO att räddningstjänstkommitténs förslag om en sammanslagning av de båda organisationerna ej bör genomföras och föreslår i stället att den nu pågående utredningen om ett samarbete fortsätter och inriktas på en utökad samverkan på de orter där

detta anses lämpligt. – TCO instämmer i räddningstjänstkommitténs bedömning att sjöräddningstjänsten allmänt bedöms fungera tillfredsställande. Under senare år har dock, genom omstruktureringar och besparingar, resursförändringar gjorts på flera olika områden där sjöräddningstjänst utövas och som negativt påverkat effektiviteten av densamma. Det övergripande ansvaret vid bedömning av resursbehovet och dess fördelning liksom också det totala samordningsansvaret vid operativ ledning av räddningsinsatser, t. ex. oljekatastrofer måste förbättras. Under senare år har en lång rad utredningar gjorts (MIST-utredningen, Ren Tur, Bemanningen av Kust och Skärgård m. fl.) som samtliga påtalat behovet av ett bättre samordningsansvar. Räddningstjänstkommittén tar också upp frågan och framhåller att det statliga samordningsansvaret behöver få fastare former än det för närvarande har. TCO har i sina remissvar över nämnda utredningar redovisat en likartad uppfattning. Detta har också framhållits i andra sammanhang, t. ex. vid förhandlingar i Statens förhandlingsråd då TCO-S också påtalat den effektivitetsförsämring, inte enbart ur sjöräddningssynpunkt, som blivit en följd av den avbemannning som gjorts av fyrplatser och den allttjämt pågående indragningen och sammanslagningen av lotsplatser. Statstjänstemannaförbundet (ST) har i sitt yttrande över den tidigare nämnda rapporten från statskontoret om ett sammanförande av sjöfartsverket och kustbevakningen i princip ställt sig bakom detta förslag men framhållit att ytterligare utredningsarbete erfordras för att få en bättre uppfattning om de personalkonsekvenser m. m. en sådan åtgärd skulle få. Räddningstjänstkommittén framhåller att många frågor beträffande sjöräddningstjänsten återstår att diskutera innan slutlig ställning kan tas. Detta gäller t. ex. frågan om den administrativa och operativa ledningen samt framför allt hur samordningen mellan olika räddningstjänstformer skall organiseras. TCO ansluter sig till denna uppfattning men vill påtala vikten av att detta arbete påskyndas. I sitt yttrande över statskontorets rapport (1981:4 Sjöfartsverket och tullverkets kustbevakning – besparingsmöjligheter och andra effekter vid ett sammanförande) har TCO-S påtalat nödvändigheten av att en sammanfattning görs av alla de utredningar som de senaste åren företagits avseende det aktuella verksamhetsområdet och att ett slutligt ställningstagande görs snarast möjligt. TCO vill här ytterligare understryka vikten av att detta sker så snart som möjligt mot bakgrund av den ovisshet inför framtida förändringar som sedan flera år tillbaka råder bland berörda personalkategorier. – Oljebekämpning – och kemikaliebekämpning på land, i hamn och andra vatten än havet, kustvatten, Väner och Mälaren bör fortsättningsvis även ske i den allmänna räddningstjänstens regi medan övrig bekämpning sker i statlig regi. De eventuella nackdelar som kan uppstå på grund av ett delat huvudmannaskap kan förhoppningsvis överbryggas genom att nära samarbete mellan huvudmännen. Kommittén kommer i sitt fortsatta arbete att behandla de gränsdragningsproblem som förekommer mellan räddningstjänstarbete och saneringsarbete. TCO anser i denna fråga att

åtgärder vad gäller oljebekämpningen ska initieras av allmänna räddningstjänsten och att denna också ska ansvara för ledningen av bekämpningen. Däremot ska allmänna räddningstjänstens personal ej utföra saneringsarbetet. TCO anser vidare att ansvarsbefogenheter för räddningsbefälhavaren bör tillskapas så att denne, när räddningstjänstskedet är avslutat, kan överlämna ansvaret för saneringsarbetet till det av kommunen för detta ändamål beslutade organet. – Vad gäller räddningstjänst vid atomolyckor anser TCO att organisation av räddningsinsatser är en statlig angelägenhet. Ett samarbete med den allmänna räddningstjänsten vid t. ex. ett haveri vid ett kärnkraftverk är dock en nödvändighet. Bl. a. bör brandingenjörer, kvalificerade för speciella uppgifter från den allmänna räddningstjänstens organ knytas till länsstyrelsernas beredskapsorganisation. – Ett fortsatt huvudmannaskap för sjukvårdshuvudmännen vad gäller vägbundna sjuktransporter bör bibehållas. TCO menar dock att när det gäller s. k. akuttransporter bör dessa utföras av den allmänna räddningstjänsten åt sjukvårdshuvudmännen. Då ambulans- och räddningstjänstpersonal ofta arbetar tillsammans på en olyckplats under svåra förhållanden är det viktigt att de känner varandra väl, vilket det dagliga umgänget på brandstationen underlättar. Utbyte av erfarenheter ger båda personalkategorierna kännedom om varandras utrustning och arbetsmetoder, vilket är viktigt i en akut situation. Frågan om vem som i dag ska svara för transport i terrängen är inte klarlagd. TCO delar kommitténs mening om att denna i framtiden bör utföras av allmänna räddningstjänsten åt sjukvårdshuvudmännen. Kommitténs förslag innebär i vissa stycken utökad verksamhet och nya arbetsuppgifter för allmänna räddningstjänsten och dess personal. TCO anser att en förutsättning för att detta ska kunna genomföras är att både personella och ekonomiska resurser tillställs allmänna räddningstjänsten och att personalen får en adekvat utbildning för att klara dessa uppgifter. – Det av kommittén lämnade betänkandet innebär inte någon förändring i den polisiära verksamheten i förhållande till dagsläget. Huvudmannaskapet vad gäller fjällräddningen skall enligt betänkandets förslag således även i fortsättningen åvila polismyndigheten. TCO har här inga invändningar. Det är också att notera att de polisiära skyldigheter som finns reglerade i polisinstruktionen innebär att polisen även i fortsättningen kommer att vara involverad i de flesta former av räddningstjänst samt att polisiära insatser i många fall måste göras innan räddningsarbetet kan påbörjas. Det senare förhållandet berörs inte i betänkandet varför TCO föreslår att i en kommande lagstiftning ledningsstrukturen i ett sådant initialskede beaktas och parallellskrivning sker mellan lagen om räddningstjänst och den nya polislagen. Den fördelning av arbetsuppgifterna mellan polisverksamheten och den allmänna räddningstjänsten som då kan ske på ett mer preciserat sätt än tidigare främjar både samarbete och effektivitet.

Centralorganisationen SACO/SR framhåller att om ansvaret för flygräddningen skall ombesörjas av huvudmännen för den allmänna räddningstjän-

sten förutsättes att staten svarar för erforderlig medelstilldelning avseende personal och materiel etc. Nuvarande beredskapsstyrkor vid landets brandförsvaret kan inte tas i anspråk för en beredskap i enlighet med kraven i ICAO-konventionen om en oförändrad insatsberedskap samtidigt skall kunna bibehållas i kommunerna. Fördelar torde emellertid kunna vinnas av en samorganisation. – I kommitténs fortsatta arbete med förslag till samverkan med sjöräddningen bör bl. a. ansvarsfrågorna kring behovet av insatser mot brand i fartyg särskilt studeras. – Centralorganisationen delar kommitténs uppfattning att den nuvarande organisationen för bekämpning av olja och kemikalier till havs i kustvatten, Mälaren och Vänern fungerar tillfredsställande. Senare års insatser mot omfattande oljeutsläpp visar vilket effektivt samarbete som uppnåtts mellan brandförsvaret och kustbevakningen. Detta har uppnåtts genom gemensamma utbildnings- och övningsinsatser. Utförda räddningsinsatser mot omfattande oljeutsläpp i vatten har visat att stora värden kan räddas i saneringsarbetet om ledningsansvaret för räddningsuppdraget bibehålls under det påföljande saneringsskedet. På så sätt åstadkommes inte bara en kontinuitet i det fortsatta arbetet utan samhället garanteras också att ianspråktagna resurser utnyttjas på ett effektivt sätt. Inte minst ur ekonomisk synpunkt. Erfarenheterna av överenskommelsen mellan Svenska Kommunförbundet och försäkringsgivaren om restvärdesskydd är positiva, vilket i första hand beror på att restvärdesskyddet och kostnadsansvaret riktas mot ett försäkringsobjekt. En annorlunda situation uppstår då saneringsinsatser insättes för andra objekt exempelvis för att skydda samhällets miljövärden. En grundläggande princip i allt räddnings- och saneringsarbete bör vara att åtgärder vidtas för att förhindra att vinstintressen skapas för enskilda och företag som erbjuds delta i ett arbete med restvärdesskydd. – Kommitténs bedömning om att det kan vara till fördel om den allmänna räddningstjänsten utför ambulansverksamheten – i varje fall akuttransporterna – åt sjukvårdshuvudmannen delas helt av centralorganisationen. Brandförsvaret har under de gångna decennierna utfört miljontals sjuktransporter, och personalen har därvid visat en mycket hög tjänstbarhet i ambulansverksamheten. Den integrerade verksamheten räddningstjänst/ambulansstjänst har givit stora fördelar för samhället och räddningsorganen såväl ur praktisk som ekonomisk synpunkt. I de omfattande utredningar som landstingen utfört under senare tid har särskilt understrukits betydelsen av att åstadkomma adekvata sjukvårdsinsatser på olycksplatser för att därigenom göra den skadade ”transportförberedd” till sjukhusen. Hur pass omfattande medicinska åtgärder som bör insättas har också ingående diskuterats. En ökad medicinsk utbildning för ambulansmännen innebär inget hinder för brandstationsbaserad ambulansverksamhet i landstingets regi. Diskussionen om ambulansmännens utbildning bör fortsätta och ställas mot det faktum att nuvarande utbildning i regel visat sig vara tillräcklig. Den fortbildning motsvarande en tredubbling av utbildningstiden, vilket föreslagits av en del landsting, bör ställas i relation till möjligheten att

placera denna personal i specialambulanser – typ OLA-ambulanserna i Göteborg. Eftersom räddningstjänstpersonalen oftast är "först" på olycksplatsen är det av stor vikt att denna personal har kompetens och en fortlöpande erfarenhet av akutsjukvårdsinsatser. Med hänsyn till kraven på hög insatsberedskap, hög tjänstbarhet, krav på kontinuitet i tjänstgöringen (låg personalomsättning) talar allt för att ambulanstjänsten fortsättningsvis skall vara integrerad med den allmänna räddningstjänsten. – Kommittén anför att vid "situationer som inte är olyckshändelser men i vilka man kan förutse att händelseförloppet kan komma att medföra skada på människa eller egendom" bör räddningsorganen ha skyldighet att ingripa. Självklart är att om händelsen är känd av ledningsorganet för räddningstjänsten så bör en skyldighet att ingripa på ett eller annat sätt föreligga. Däremot ställer sig centralorganisationen tveksam till att ett tidigt ingripande inskrives i lagen som en generell "skyldighet" utan begränsningar. Avvägningar måste alltid ske med tanke på utryckningsstyrkornas beredskap. – Frågan om att i lag föreskriva en skyldighet för räddningsbefälhavaren att överlämna ansvaret till "någon" som har till uppgift att se till att åtgärder för restvärdesskydd blir utförda bör studeras vidare av kommittén. Centralorganisationen anser att, med tanke på komplicerade ansvars- och arbetarskyddsfrågor, det vore lämpligt att låta räddningsbefälhavaren även ha ansvaret för restvärdesarbetet utan att därför ianspråkta beredskapsstyrkorna. – Erfarenheterna av flera års verksamhet av länsalarmcentralerna är inte helt positiva. Den nya larmorganisationen har haft mycket stora "inkörningsproblem" av allvarlig karaktär. Erfarenheterna visar också att en länsalarmeringscentral i nuvarande organisationsform inte har förutsättningar att åstadkomma samordning vid större räddningsinsatser. Anledningen till detta är att länsalarmcentralerna är uppbyggda – och har kompetens – endast för att mottaga och förmedla larm. Före tillkomsten av SOS-Alarmering AB fanns ett motsvarande larmorgan hos Televerket, SOS, 90 000, som i stort fyllde samma behov som länsalarmcentralen gör i dag. SOS-Alarmering AB:s uppdrag är att mottaga och förmedla larm från de kommunala brandförsvarens sida. Om en effektiv ledning skall kunna åstadkommas regionvis vid omfattande räddningsinsatser erfordras att brandförsvaren har möjlighet att vid behov bemanna "egna" ledningscentraler med kompetent personal. Många av brandförsvarets ledningsfunktioner har också organiserats på detta sätt. Den av kommittén påtalade effektivitetsökningen som kan ske genom tillskapandet av ledningscentraler kommer inte att kräva resursökningar eftersom de flesta brandförsvarens bibehållit sina tidigare larmcentraler. Genom en samordning av freds- och krigsledningscentralerna bör en ytterligare effektivitetsökning kunna åstadkommas.

Landsorganisationen i Sverige (LO) ser det som nödvändigt att räddningstjänstens skyldigheter att ingripa utvidgas och att man därför i det fortsatta arbetet klagör avgränsningar och ansvarsområden. LO har i yttranden rörande Effektiv beredskap mot kärnkraftolyckor, Beredskapsplaner för

olja- och kemikalieutsläpp samt den s. k. MIST-utredningen anført betydelsen och behovet av samordning av samhällets resurser. Nödvändigheten av en stark inriktning på de förebyggande insatserna har därvid framhållits som särskilt viktig.

Styrelsen för svensk brandforskning framhåller att i slutbetänkandena från tidigare utredningar rörande brandförsvaret och räddningstjänsten har forskningen behandlats ytterligt summariskt. Det är naturligt att en utredning i sitt principbetänkande måste behandla även centrala frågor på ett kortfattat sätt. Det är därför angeläget att räddningstjänstkommittén i sitt fortsatta arbete också utförligt penetrerar frågan om forskningen för den allmänna räddningstjänsten.

Svenska brandbefälens riksförbund framhåller att i principbetänkandet utvecklas förslag till en utvidgad skyldighet att ingripa för den allmänna räddningstjänsten även mot olyckor av onormalt slag såsom sabotage, mordbrand, snöoväder, omfattande elavbrott o. s. v. Skyldigheten föreslås inte enbart begränsas till en insats i ett tidigt skede av olyckor utan också då någon kan befara att en olycka är nära förestående. Förbundet delar räddningstjänstkommitténs uppfattning att skyldigheten enligt ovan kan vara till fördel för samhällets räddningstjänst vid planläggning av en beredskap för en tänkt olycka/katastrof och för att skapa möjligheter att snabbt få till stånd en samordnad kvalificerad ledningsfunktion. Däremot ställer förbundet sig tveksam till möjligheterna att i lag generellt reglera en allmän skyldighet för räddningstjänstens ledningspersonal att ingripa i alla okända lägen för när en olycka kan vara nära förestående eller ej. Frågan om en utökad skyldighet för den allmänna räddningstjänstens ledningspersonal att tidigt ingripa bör studeras och preciseras närmare av räddningstjänstkommittén innan något lagförslag därom kommer till stånd. – Utförda räddningsinsatser mot omfattande oljeutsläpp i vatten har visat att stora värden kan räddas i saneringsarbetet om ledningsansvaret för räddningsuppdraget bibehålles under det påföljande saneringsskedet. På så sätt åstadkommes inte bara en kontinuitet i det fortsatta arbetet utan samhället garanteras också att ianspråktaga resurser utnyttjas på ett effektivt sätt inte minst ur ekonomisk synpunkt. Erfarenheterna av överenskommelsen mellan Svenska kommunförbundet och försäkringsgivaren om restvärdesskydd är positiva, vilket i första hand beror på att restvärdesskyddet och kostnadsansvaret riktas mot ett försäkringsobjekt. En annorlunda situation uppstår då saneringsinsatser insättes för andra objekt exempelvis för att skydda samhällets miljövärden. En grundläggande princip i allt räddnings- och saneringsarbete bör vara att åtgärder vidtas för att förhindra att onormala vinstintressen skapas för enskilda och företag som erbjuds delta i ett arbete med restvärdesskydd. Frågan om att i lag föreskriva en skyldighet för räddningsbefälhavaren att överlämna ansvaret till "någon" som har till uppgift att se till att åtgärder för restvärdesskydd blir utförda bör studeras vidare av kommittén. Förbundet anser med tanke på komplicerade ansvars-

och arbetsskyddsfrågor att det enklaste vore låta räddningsbefälhavaren även ha ansvaret för restvärdesarbetet utan att därför direkt behöva ianspråktaga beredskapsstyrkorna. Ett kvalificerat restvärdeskydd uppbyggt i en integrerad räddningstjänstorganisation kan på kort sikt ge stora samhällsekonomiska vinster med ett ringa investeringsbehov som följd. – Förbundet har framfört att inte oväsentliga ekonomiska fördelar kan uppnås i ett samutnyttjande av civilförsvarets resurser för räddningstjänst i krig. För att ett maximalt utnyttjande skall komma till stånd av samhällets materiel och personal för räddningstjänsten erfordras att räddningstjänstkommittén samtidigt beaktar behovet av kompetent ledningspersonal för de omfattande planerings-, utbildnings- och organisationsuppgifter som kommer att åvila varje räddningstjänstregion att utföra. – Det är en fundamental samhällselig angelägenhet att räddningstjänstens enheter kan alarmeras på ett snabbt och riktigt sätt. I den avsikten har SOS-Alarmering AB byggt upp ett riksomfattande alarmeringssystem som inkluderar ett antal så kallade länsalarmeringscentraler (LAC). Förbundet, som inledningsvis tillstyrkte inrättandet av LAC-funktionen, har uppmärksammat följt uppbyggnaden av alarmeringssystemet. Förbundet har efteråt kunnat konstatera att planerad teknisk nivå och organisation ej uppnåtts och förverkligats. Man är på många håll både besviken och skeptisk till resultatet. Länsalarmeringscentralerna till vilka en allt större koncentration sker av samhällets alarmeringsfunktioner har endast en måttlig förhöjd säkerhet. Parallellt med LAC-utbyggnaden moderniseras och nybygges ett antal av kommunernas och civilförsvarets ledningscentraler. Dessa skall i händelse av beredskap och krig överta viktiga alarmeringsfunktioner. Det är förvånansvärt att dessa båda viktiga samhällsfunktioner utvecklats utan minsta tanke på samordning och än mindre på samgruppering. Det finns således enligt förbundets uppfattning all anledning för kommittén att i det fortsatta arbetet ägna alarmeringsfrågorna större uppmärksamhet. – Behovet av en fortsatt forskning inom räddningstjänstområdet finner förbundet vara angeläget för utvecklingen av räddningstjänstutrustningarna. Forskningen har många aspekter att ta hänsyn till och då inte minst behovet av adekvata räddningsinsatser för människor och miljön. Förbundet förordar därför att erforderliga medel anvisas för en fortsatt forskning som nu exempelvis bedrivs från Försvarets forskningsanstalts och Brandforsks sida. – En grundläggande princip i allt räddningsarbete är att räddning av liv går före räddning av egendom. En vital del av räddningsresurserna utgörs av ambulanserna för akutsjukvården. Förbundet vill härmed understryka de allvarliga förhållanden som kan uppstå då "tvekan kan förekomma om räddningsbefälhavarens möjligheter att på olycksplatsen styra användningen av ambulanser", varför förbundet anser att ambulansverksamheten bör integreras med den allmänna räddningstjänsten genom att ambulanserna stationeras på brandstationerna gärna med bibehållet huvudmannaskap. Diskussionen betr. ambulansmannens utbildning bör fortsätta och ställas mot det faktum att nuvarande utbildning i regel visat sig vara

tillräcklig. Den fortbildning – motsvarande en tredubbling av utbildningstiden – som föreslagits av en del landsting, bör ställas i relation till möjligheten att placera denna personal i specialambulanser – typ OLA-ambulanserna i Göteborg. Eftersom räddningstjänstpersonalen oftast är "först" på olycksplatsen är det av stor vikt att denna personal har kompetens och en fortlöpande erfarenhet av akutsjukvårdsinsatser. Med hänsyn till kraven på hög insatsberedskap, hög tjänstbarhet, krav på kontinuitet i tjänstgöringen (låg personalomsättning), talar allt för att ambulanstjänsten fortsättningsvis skall vara integrerad med den allmänna räddningstjänsten. Kommitténs bedömning om att det kan vara till fördel om den allmänna räddningstjänsten utför ambulansverksamheten – i varje fall akuttransporterna – åt sjukvårdshuvudmannen delas således helt av förbundet. Brandförsvaret har under de gånga decennierna utfört miljontals sjuktransporter, och personalen har därvid visat hög tjänstbarhet. Den integrerade verksamheten räddningstjänst/ambulanstjänst har givit stora fördelar för samhället och dess räddningsorgan såväl ur praktisk som ekonomisk synpunkt. I de omfattande utredningar som landstingen utfört under senare tid har särskilt understrukits betydelsen av att åstadkomma adekvata sjukvårdsinsatser på olycksplatser för att därigenom göra den skadade "transportförberedd" till sjukhusen. Hur pass omfattande medicinska åtgärder som bör insättas har också ingående diskuterats. En ökad medicinsk utbildning för ambulansmännen innebär inget hinder för branstationsbaserad ambulansverksamhet i landstingets regi. – Avslutningsvis finner förbundet att problemen i den allmänna räddningstjänsten i första hand kan hänföras till den splittrade bild som finns på det centrala statliga räddningstjänstområdet i form av ett antal huvudmän för olika delar av räddningstjänsten. För att åstadkomma en tillräckligt stark plattform för den framtida räddningstjänsten måste först alla organisationsproblem i form av olika huvudmän på central nivå bringas till en lösning. Målet för räddningstjänstkommitténs fortsatta arbete bör vara att arbeta fram förslag till en enhetlig (enda) lagstiftning för samhällets räddningstjänst, vilket betyder att räddningstjänstkommittén i första hand bör bearbeta de övergripande frågorna kring räddningstjänstens alarmering, beredskap, samordning och utbildning.

Brandmännens riksförbund förordar bibehållande av nuvarande "personalkategorier" hel- och deltidsanställd personal. Dock att nuvarande och i framtiden engagerad deltidsanställd personal gives möjlighet till fastställd utbildning före anspråkstagande i aktiv tjänst och att därefter fortlöpande fastställd utbildning i högre grad än f. n. Vidare förordas bibehållande av landstingen som huvudman för – all – sjukvårdsverksamhet, inkluderande sjuktransporter såväl akut som övrig transportverksamhet, samt bibehållande av fjällräddningstjänst i enlighet med nuvarande system (polisen som huvudman).

Svenska brandförsvarsföreningen (SBF) ser det rent principiellt som positivt att den allmänna räddningstjänsten får ett utökat ansvar att, utan att

nödläge föreligger i brandlagens mening, ingripa för att avvärja eller begränsa störningar i viktiga samhällsfunktioner med de begränsningar som anges i betänkandet. Kommittén bör också i sitt fortsatta arbete närmare behandla de ekonomiska konsekvenserna av en sådan förändring. Av särskilt intresse finner föreningen förslaget om en utökad skyldighet för räddningstjänsten att ingripa på ett tidigare stadium för att förhindra skada som kan komma att uppstå. Den nuvarande brandlagstiftningen har här i vissa fall vållat tveksamhet huruvida brandförsvaret skall ingripa. Då det ofta är fråga om att förhindra skadeverkningar av omfattande betydelse, finner vi det angeläget att denna skyldighet klarläggs i det fortsatta utredningsarbetet. Även i denna fråga anser föreningen att kostnadskonsekvenserna av en sådan utökad skyldighet för räddningstjänsten måste ägnas uppmärksamhet av kommittén. Beträffande utökad skyldighet för restvärdesarbete diskuterar kommittén möjligheten att ålägga räddningsbefälhavaren skyldighet att överlämna ansvaret för åtgärder för restvärdesskydd till ägare eller eventuellt försäkringsbolag. SBF har tillsammans med försäkringsbolagen, Larmtjänst samt kommunerna varit med om att bygga upp en organisation som f. n. fungerar med särskilda restvärdesledare, som har fullmakt att genomföra restvärdesarbetet intill vissa gränser. Detta har skett mot bakgrund av att glapp tidigare har förekommit i restvärdesarbetet och att stora materiella värden därigenom gått förlorade. Denna organisation fungerar i de flesta fall tillfredsställande och förbättras fortlöpande. Restvärdesproblemen är emellertid vid många bränder i dag av en sådan omfattning att en mycket snabb och effektiv insats krävs för att begränsa följskadorna efter brand och liknande. Det fortsatta arbetet bör i stort grundas på en utveckling av den nuvarande konstruktionen, där förutom nämnda intressenter också SOS Alarmering AB i fortsättningen torde få en viktig initierande roll. Även om föreningen sålunda anser att en vidareutveckling av restvärdesskyddet bör ske på nuvarande avtalsmässiga grund, kan det finnas anledning för kommittén att närmare överväga de frågor, som gäller övergången av ansvar från räddningsbefälhavare till någon representant för ägaren eller dennes försäkringsbolag. – En viktig del i åtgärderna för ökad effektivitet i räddningstjänsten är möjligheterna att använda andra befintliga resurser. Ett utökat samarbete med organisationer och företag såväl som med civilförsvaret och militära resurser är här av avgörande betydelse. Även möjligheten att använda vapenfria värnpliktiga bör bli en god tillgång. Kommittén bör överväga att ge brandmyndigheten ett direkt ansvar för att en sådan användning förbereds på lämpligt sätt. Som en följd av den ökade samordningen mellan fredstida och krigstida räddningstjänst följer också att verkskyddet måste integreras i industrins fredstida skydd. De kan därvid också bli en välkommen resursförstärkning i företagens fredstida räddningstjänst. SBF är villig att i samarbete med berörda organisationer och myndigheter närmare medverka till utformning av en sådan utveckling. – Kommittén har översiktligt behandlat information och utbildning beträffan-

de risker och skyddsåtgärder som ett sätt att öka effektiviteten i räddningstjänsten. SBF vill framhålla att dessa åtgärder torde vara av utomordentligt stor vikt för att minska risken för bränder och andra olycksfall i samhället. Vi finner det därför vara av stort intresse att kommittén i sitt fortsatta arbete ägnar betydande uppmärksamhet åt dessa frågor. Utbildning och information har sedan länge varit SBF:s huvudsakliga verksamhetsområden och föreningen vill särskilt peka på behovet av information till allmänheten, när det gäller grundläggande skyddsåtgärder, behovet av information och utbildning i grundskolan, gymnasier, yrkesutbildningar etc. Föreningen finner det ytterst angeläget, att kommittén utreder möjligheterna att använda radio och TV som informationskanaler för allmänheten i dessa frågor. Bränder och andra nödlägens förmåga att störa den enskildes situation och anställdas möjligheter till säkerhet och tryggt arbete motiverar att denna information mycket starkt stödjes. Beträffande självskyddsutbildningen konstaterar kommittén att det är ett angeläget behov att utöka denna, så att den når fler än de som hittills deltagit. Föreningen vill understryka detta behov och konstaterar att möjligheter till detta också finns inom ramen för den etablerade självskyddsutbildningen, som organiseras genom Rikskommittén för självskydd. Tyvärr har anslaget för denna utbildning inte följt kostnadsutvecklingen under senare år, varför antalet utbildade personer har måst reduceras. Rikskommittén för självskydd har också påpekat det angelägna i ökade anslag för verksamheten, så att utbildningen åtminstone kan bibehålla sin omfattning. SBF delar alltså kommitténs uppfattning att det är önskvärt med en utökad självskyddsutbildning och att detta sker i första hand genom den sedan länge etablerade formen för självskyddsutbildning men även genom kompletterande former. En utförlig behandling av SBF:s syn på informationsfrågorna finns i SBF:s skrivelse till regeringen 1980-03-11, som bilägges detta yttrande. – Förslaget om kommunernas övertagande av räddningstjänsten vid vissa flygplatser bör medföra möjlighet till effektivitetsvinster framför allt i utbildningshänseende och i viss mån vid utnyttjande av materiel och personal. Förslaget tillstyrkes därför. – Kommitténs förslag om att landstinget skall få ett samlat ansvar för sjuktransporterna bör ta bort nuvarande tveksamhet om ansvarsgränser. Föreningen tillstyrker förslaget men vill gärna betona vad kommittén sagt om att landstingen i fullgörandet av detta ansvar skall utnyttja redan befintliga resurser inom den kommunala räddningstjänsten, de militära myndigheterna, polisen m. fl. – Beträffande förebyggande åtgärder mot andra nödlägen än brand tillstyrker SBF kommitténs förslag om allmän skyldighet att vidta sådana åtgärder från anläggningsägarens sida och påpekanderätt för myndighet, i detta fall brandförsvaret. Föreningen finner att dessa åtgärder ligger i linje med den utveckling som redan i stor utsträckning pågår frivilligt och mot bakgrund av redan gällande lagstiftning. En omfattande analys av det nuvarande läget beträffande företagets räddningsberedskap finns i SBF:s Rekommendationer 14:1 1981. Det finns även anledning att se över

den nuvarande brandlagstiftningens intentioner och former för detta. Det är också i sin helhet viktigt att beakta att de förebyggande åtgärderna är grunden för att få ett säkrare samhälle och att riskerna i stället förebyggs så att räddningstjänsten så långt möjligt slipper ingripa mot redan inträffade händelser. Översynen bör ha en inriktning mot att skapa en förebyggande verksamhet, som i större utsträckning beaktar behovet av argumentation och påverkan. Syftet bör vara att engagera företag och anläggningsägare i ett kontinuerligt arbete och ansvar för det förebyggande skyddet. Intresset för en sådan utveckling ökar också spontant med det stora självförsäkringsengagemang som nu sprider sig i svenskt näringsliv. Denna utveckling kommer att fortsätta och därigenom skapas bra förutsättningar att med ekonomi som gemensamt kriterium skapa goda och kostnadsnyttiga lösningar. – Det vore också önskvärt att kommittén här särskilt ser på den myndighetskollision, som redan i viss mån inträffat vid tillämpning av brandlag och arbetsmiljölag, där både brandmyndighet och yrkesinspektion i vissa frågor utövar tillsyn. Denna fråga får ökad aktualitet av den av arbetarskyddsstyrelsen planerade kungörelsen om utrymning. – SBF tillstyrker slutligen förslaget att en enhetlig räddningstjänstlagstiftning utarbetas, som omfattar riktlinjerna för såväl den allmänna som den särskilda räddningstjänsten. Härvid bör även ordvalet i den nya lagstiftningen anpassas till rådande förhållande. Begrepp som brandlag och brandförsvaret bör bytas mot ord där räddning och räddningstjänst ingår.

Svenska försäkringsbolags riksförbund framhåller att räddningstjänstens skyldigheter att ingripa, liksom vid vilka händelser och i vilket syfte ett ingripande bör ske, hör till de frågor som behandlas i nämnda genomgång. Kommittén diskuterar här möjligheten att räddningstjänstorganen får utvidgade skyldigheter så att de åläggs ett visst ansvar även för att avvärja eller begränsa de störningar i viktiga samhällsfunktioner – t. ex. kommunikationer, el- och vattenförsörjning – som kan förekomma i samband med nödlägen och liknande situationer. Alternativt menar kommittén skulle nuvarande bestämmelser i brandlagen om planläggning, ledning och ingrepp i annans rätt i en ny räddningstjänstlag kunna göras tillämpliga också på ovannämnda situationer. Med tanke på de fördelar som står att vinna finner riksförbundet det vara mycket värdefullt att man tar upp denna problematik och att kommittén i det fortsatta arbetet söker belysa för- och nackdelar med olika alternativ som underlag för ett förslag. På samma sätt finner riksförbundet det vara av värde att kommittén fortsättningsvis avser att pröva om räddningstjänsten skall ha skyldighet att ingripa inte bara som nu när en olycka har inträffat eller kan befaras vara omedelbart förestående utan också på ett ännu tidigare stadium. I anslutning härtill diskuterar kommittén om räddningstjänstorganen även skulle kunna få till uppgift att påtala brister i förebyggande åtgärder som avser också andra nödlägen än brand. Det är enligt riksförbundets mening av stor vikt att sådana åtgärder utreds med hänsyn till att betydelsen av förebyggande åtgärder växer i takt

med att samhällets sårbarhet ökar som en följd av bl. a. tilltagande komplexitet i produktion, livsmedels- och bränsleförsörjning samt kommunikationer. Kommittén diskuterar också frågan om hur länge räddningstjänstorganen skall verka i samband med en insats; dvs. frågan om gränsdragning mellan räddningstjänst å ena sidan och restvärdesskydd, sanering och återställning å den andra. Riksförbundet vill här uttala sitt stöd för kommitténs tanke att föreskriva en skyldighet för räddningsbefälhavaren att överlämna ansvaret till någon som har till uppgift att se till att åtgärder för restvärdesskydd blir utförda. Den överenskommelse om restvärdesskydd i samband med brand som Svenska kommunförbundet och försäkringsgivarna har träffat utgör här en god grund för ett vidareutvecklat samarbete. – För att samhällets räddningstjänst skall kunna ingripa med samlade resurser och bästa effektivitet krävs ett samarbete mellan olika organ. En sådan samordning skulle, menar kommittén, stimuleras av en enhetlig lagstiftning omfattande de huvudsakliga riktlinjerna för samhällets hela räddningstjänst. Riksförbundet tillstyrker att kommitténs tankar härvidlag fullföljs. – Riksförbundet stöder också kommitténs planer på att i det fortsatta arbetet behandla t. ex. frågan om ökade skyldigheter för industriföretag med riskfylld verksamhet att hålla beredskap samt skyldigheter för industrier och andra ägare av egendom att vidta förebyggande åtgärder även mot andra nödlägen än brand. – I anslutning härtill behandlar kommittén i förbigående information om risker och skyddsåtgärder. Med tanke på betydelsen av förebyggande insatser på detta område samt skol- och yrkesutbildningens och den allmänna informationens roll i detta sammanhang utgår riksförbundet från att kommittén återkommer med en betydligt mer inträngande och framåtsyftande bearbetning av dessa frågor i sitt slutbetänkande.

Folksam framhåller att för att räddningstjänstorganen skall kunna påtala brister i förebyggande åtgärder även i andra avseenden än brand (t. ex. ras, trafikolyckor, cisternhaverier, stormskador) torde krävas kvantitativa och kvalitativa resurser som de flesta brandkårer i dag saknar. Kommittén har konstaterat att det finns brister redan i räddningstjänsten. Är det då möjligt att utan förstärkning av resurserna i en framtid också utöka den förebyggande verksamheten? Det kan visserligen sägas, att brandsyneförrättaren eller motsvarande endast skulle ges rätt att påtala brister som har upptäckts. Många betraktar – med rätt eller orätt – att en brandsyn som har genomförts utan anmärkningar innebär att allt är i sin ordning när det gäller "brand" – att man har fått "godkänt". Om man utökar området för den förebyggande verksamheten på det sätt som har satts i fråga, finns det då en risk för att ägare-innehavare upplever en utebliven reaktion från räddningstjänstens experter (de betraktas som sådana och ofta med rätt) som ett tecken på att allt egentligen är ganska bra? Folksam ansluter sig till önskemålen om en bättre förebyggande verksamhet och föreslår att kommittén vid de fortsatta övervägandena tar upp vad Folksam här har funnit oklart. Dvs. bl. a. hur brandsynen sker och uppfattas och vilken juridisk karaktär den har samt

motsvarande bedömning av det ifrågasatta påtalandet. – Betänkandet tar också upp frågan om utnyttjandet av verkskyddets resurser i ett företags (fredstida) räddningsberedskap. Folksam anser att den möjligheten bör undersökas. Om Folksam inte är fel underrättade är dessa resurser emellertid i dag i stort sett endast av materiell karaktär. Visserligen finns utöver materielen en verkskyddsplan och vissa nyckelpersoner är uttagna och utbildade redan i fred. Om verkskyddet ska kunna utgöra en påtaglig och snabbt mobiliserbar resurs måste fler personer tas ut, utbildas och placeras i någon form av beredskap redan i fred och motsvarande materiel göras lättare tillgänglig än vad den som regel är i dag. Detta synes innebära att bestämmelserna för verkskyddet måste "fredsanpassas". Folksam finner det angeläget att frågan om företagens engagemang drivs vidare. Det kan därvid övervägas om man ska begränsa sig till industriföretag med riskfylld verksamhet. Från personsäkerhetssynpunkt torde t. ex. omfattande verksamheter som bedrivs i lokaler, hänförliga till samlingslokaler, vara väl så riskfyllda. I det förra fallet kan det dominerande intresset vara skyddet av egendomen (verksamheten) och miljön; i det senare är det utan tvekan människornas säkerhet. Både dessa intresseinriktningar skulle kunna motivera att en del företag vore skyldiga att ha viss räddningsberedskap. Folksam använder det begreppet för att göra en välbehövlig och klar åtskillnad mellan samhällets engagemang i den allmänna och särskilda räddningstjänsten och liknande åtgärder hos företagen. Beroende på vilket intresse som dominerar kan räddningsberedskapen få olika inriktning och utseende. För industrin med riskfylld verksamhet kan det vara fasta släckanläggningar och/eller ett bidrag till kommunen som gör det möjligt för denna att hålla materiel och personal som utan industrins risker inte skulle behövas. För det stora sjukhuset eller varuhuset kan det bli tal om en räddningsberedskap med inriktning på snabb upptäckt och alarmering, ett förstahandsingripande med härför avsedd materiel och utrymning – åtgärder som kan vara nödvändiga att vidta helt utan brandkårens medverkan och innan denna kommer till platsen. – Det har också föreslagits att industrier och andra ägare av egendom ska vidta förebyggande åtgärder även mot andra nödlägen än brand. Folksam understödjer givetvis en sådan tanke men ifrågasätter dels om inte en sådan skyldighet redan föreligger i den speciallagstiftning som t. ex. reglerar byggandet, befattning med brandfarlig vara etc. etc. dels om denna speciallagstiftning inte anses tillfyllest att en ny räddningstjänstlag ska reglera det enorma område som då blir aktuellt. Eller är tanken den att en allmänt hållen föreskrift i räddningstjänstlagen ska ge t. ex. en brandsynförrättare eller en yrkesinspektör stöd för krav på en åtgärd som han kanske finner lämplig men för vilken det saknas grund i eljest tillämplig speciallagstiftning.

SOS Alarmering AB (SOS AB) framhåller att kommittén nämner under rubriken "Alarmering genom mobilsändare" att det i framtiden genom televerkets utvidgade mobiltelefonsystem kommer att bli möjligt att utrusta

bl. a. fjällvandrare med nödsändare. I dag finns ej någon utrustning lämplig för detta ändamål. SOSAB betvivlar att de tekniska möjligheterna för att på ett säkert sätt genom små sändare kunna nå basstationer i fjällvärlden kommer att föreligga inom överskådlig tid. Tillförlitliga nödradiosändare kräver bl. a. goda antenner och relativt hög uteffekt, vilket gör dem tunga och skrymmande. Små billiga sändare kan invagga fjällvandrare i falsk säkerhet, som kan få dem att utsätta sig för större risker än de annars skulle göra. Det krävs inte bara att man löser de tekniska problemen utan även problem, sammanhängande med utrustningens praktiska handhavande under pressande fysiska och psykiska omständigheter. – SOSAB:s larmcentraler i Stockholm, Malmö – och nästa år även Göteborg – är utrustade med modernast tänkbara datoriserade larmutrustning, som f. ö. väckt internationell uppmärksamhet. Övriga 16 larmcentraler har en äldre utrustning baserad på s. k. snörbordsteknik. Denna kommer emellertid successivt att bytas ut med början i Västerås under 1983. Med den nya utrustningen kommer även SOSAB:s mindre centraler att kunna erbjuda olika räddningsorgan ytterligare tjänster. SOSAB utgår ifrån att räddningstjänstkommittén i sitt kommande arbete tar hänsyn till den nya teknikens möjligheter. – Inom de områden som i dag betjänas av våra larmcentraler svarar SOSAB för all ambulansalarmering och -dirigering. En av SOSAB:s centraler samordnar för landstingens räkning alla sjuktransporter mellan länen, vilket åtagande också innefattar samordning av transporter med specialutrustat ambulansflygplan. – SOSAB delar kommitténs uppfattning att sjukvårdshuvudmännen borde ha ett totalansvar för all sjuktransportverksamhet inom resp. sjukvårdsområden. Därigenom skulle nuvarande oklarheter när det bl. a. gäller utnyttjandet av polisens och försvarets helikoptrar upphöra. Varje sjukvårdshuvudman skulle med utgångspunkt i förhållandena inom sjukvårdsområdet kunna bedöma behovet av olika transportmedel och träffa erforderliga avtal med polisen, försvaret och enskilda företag. SOSAB vill i anslutning härtill också framföra sina synpunkter när det gäller den akuta flygambulansverksamheten för vilken rikspolisstyrelsen f. n. svarar. Den 15 januari 1981 tillskrev SOSAB regeringen i detta ärende och hemställde om att regeringen till SOSAB skulle överlåta ansvaret för akutflygambulansverksamheten. Regeringen avslog SOSAB:s hemställan. SOSAB vidhåller dock att en samordning genom SOSAB med all övrig sjuktransportverksamhet i landet skulle vara till stor fördel för verksamheten. – Kommittén anser, att det i många fall skulle vara till fördel om den allmänna räddningstjänsten svarar för ambulansverksamheten, åtminstone de s. k. akuta transporter, åt sjukvårdshuvudmännen. Utan att ta ställning till vem som skall utföra sjuktransporterna vill SOSAB framhålla, att en uppdelning på en akut och en mindre akut del skulle medföra avsevärda nackdelar. Insatserna vid många olyckor skulle fördröjas, om icke regelmässigt närmaste ambulans kan utnyttjas. SOSAB anser således, att samtliga ambulanser bör ha samma utrustning och bemanning för att ambulansparken skall kunna utnyttjas på

ett rationellt sätt. Kommitténs förslag, att personal inom den allmänna räddningstjänsten skall få utbildning i omhändertagande av skadade så att de kan göra en insats i väntan på ambulans, är bra. Speciellt inom glesbygdsområden har brandkårerna ofta en betydligt kortare insatstid än ambulanserna. Brandpersonalen kan exempelvis vid en trafikolycka ge skadade första hjälpen i väntan på ambulans. Enligt SOSAB:s mening bör begreppet fjällräddning ges en klarare definition. F. n. råder en viss oklarhet, som bl. a. försvårar alarmeringen. Såväl geografiska som andra gränser för fjällräddningen bör vara entydiga så att någon tveksamhet ej föreligger om vilket organ som skall larmas vid inträffad olycka.

Larmtjänst AB framhåller att kommittén har observerat svårigheterna att vid nödlägen dra en gräns mellan räddningstjänst och återställnings- eller saneringsarbete. Genom den överenskommelse om restvärdeskydd i samband med brand som Svenska kommunförbundet och Försäkringsbranschens service AB träffat rekommenderas räddningsbefälhavaren att vid skadetillfället bedöma var räddningstjänsten slutar och saneringsskedet börjar. Detta har enligt *Larmtjänst*s uppfattning fungerat väl. Tvister om gränsdragningen har anmälts till räddningskostnadsnämnden i endast ett tiotal fall sedan nämndens tillkomst 1976 vilket styrker uppfattningen att räddningsbefälhavaren i de flesta fall gjort rätt gränsdragningsbedömning. Ordningen bör därför bibehållas. – *Larmtjänst* konstaterar, att i de fall rekommendationer till räddningsbefälhavaren att kontakta *Larmtjänst* för initiering av restvärderäddning har följts, igångsättningen av restvärderäddningen fungerat i stort sett klanderfritt. Det är dock *Larmtjänst*s uppfattning, att räddningsbefälhavarna inte följt rekommendationen i tillräcklig omfattning. *Larmtjänst* anser därför att det är önskvärt med en skärpning av rekommendationen i riktning mot en skyldighet att kontakta *Larmtjänst*. Det är likaså önskvärt med en intensifiering av den informationsverksamhet som Svenska kommunförbundet och *Larmtjänst* på olika sätt bedrivit kring överenskommelsen. – Erfarenheterna från den restvärderäddningsorganisation som sedan 100 år verkat i England visar, att maximal effekt att rädda värden vid inträffad skada uppnås om en speciell räddningsstyrka får arbeta i stort sett parallellt med räddningstjänststyrkan. Det är därför önskvärt att kommittén i det fortsatta arbetet undersöker hur restvärderäddningsarbetet kan bedrivas under pågående räddningstjänst. I vissa situationer har det visat sig vara svårt att snabbt få tag på resurser för restvärderäddningsarbetet. *Larmtjänst*s möjligheter att vid sådana tillfällen erhalla hjälp av fridygnsledig brandpersonal har visat sig vara en förnämlig lösning. Det är *Larmtjänst*s önskemål, att sådan personals tjänster även fortsättningsvis skall kunna tas i anspråk. *Larmtjänst* vill i detta sammanhang påpeka, att försäkringsbolagen bemyndigat företaget att för försäkringsbolagens räkning påbörja restvärdeskyddsarbetet efter alla slag av egendomsskador. Företaget har dessutom vid ett flertal tillfällen, och med gott resultat, förmedlat hjälpinsatser vid skador på statlig, oförsäkrad egendom, oaktat att någon fullmakt i detta fall

inte föreligger. Larmtjänst upplever den koppling som genom ovan berörda överenskommelse skapats mellan den allmänna räddningstjänsten och försäkringsbolagen/Larmtjänst som synnerligen betydelsefull. De rekommendationer, som inryms i överenskommelsen är dock endast tillämpliga på lokal nivå. Larmtjänst är av den uppfattningen, att mycket står att vinna ur restvärderäddningssynpunkt, om ett samarbete även skapas på länsnivån på sådant sätt att formaliserade kontakter etableras vid de tillfällen då länsstyrelsen övertar ledningen av räddningstjänstarbetet. Larmtjänst är berett att för kommittén närmare redovisa de synpunkter, som grundar denna uppfattning. – Larmtjänst stöder kommitténs redovisade åsikt, att företag med riskfylld verksamhet bör åläggas viss beredskap. Dessa företag bör även i samband med "katastrofplanering" klargöra hur företagens personella resurser skall fördelas exempelvis för utförande av räddningstjänstuppgifter resp. restvärderäddning och återställande. Larmtjänst har möjlighet att i samverkan med brandförsvaret bidra med den övergripande planläggning som erfordras vid företagets insatsplanering. – Larmtjänst anser att en bred samverkan av resurser vid olika typer av olyckor är en förutsättning för att uppnå maximal effektivitet i räddningstjänsten. Flera inträffade skadefall belägger detta faktum, t. ex. rasolyckan i Tuve, oljeskador i Stockholms skärgård samt industribränder. Utöver de statliga organ med resurser för räddningstjänst som kommittén redovisar vill Larmtjänst framhålla de resurser som representeras av företagets "entreprenörer" inom olika branscher såsom el, gas, rör, lyftkranar, sanering etc. samt Bärningskåren, vars ca 300 fordon har ett mycket brett användningsområde. Utnyttjande av dessa torde vara ett effektivt sätt att i räddningstjänsten dra nytta av samhällets samlade resurser. Flera exempel på sådant utnyttjande föreligger, men har tillkommit helt spontant. Larmtjänst har, som försäkringsbolagens gemensamma hjälpförmedlingsorganisation, under en lång följd av år tillskapat en kader av entreprenörer, vilka svarar upp mot vissa konsumentkrav, bl. a. godtagbara debiteringsnormer. Företaget har inlett ett samarbete med SOS Alarmering AB, varigenom kontakt med Larmtjänst fortsättningsvis kommer att kunna ske genom SOS Alarmering AB:s samtliga länsalarmeringscentraler.

Sjöräddningssällskapet framhåller att i betänkandet säges, att flera åtgärder behöver vidtagas för att verksamheten skall kunna bli effektivare. Detta svepande uttryck behöver granskas. Ansvaret för att materiel och personal för sjöräddningstjänst finns till förfogande åvilar enligt riksdagsbeslut och avtal mellan Sjöräddningssällskapet och Kronan, sjöfartsverket i fråga om kustsjöräddningen och sällskapet i fråga om utsjöräddningen. Televerkets kustradiostationer ansvarar för att alarmering av erforderliga resurser sker omedelbart efter mottagen nödsignal och att insatserna samordnas för bästa effektivitet. – Sjöfartsverket ansvarar för att Sverige har en sjöräddningstjänst, som i rimlig mån fyller konventionens krav, ett ansvar, som avlyftes verket, om begärda nödvändiga medel icke anvisas. –

Eftersom den svenska sjöräddningen är en heterogen organisation med många olika myndigheter, privata organisationer, handelsflottan, fiskeflottan m. fl., är ett samlat ansvar av administrativ art knappast lämpligt eller möjligt. Därför har vi utsett den Centrala samrådsgruppen med ledamöter från samtliga organ deltagande i sjöräddningstjänsten, för att värdera de tillgängliga resurserna och samarbetet samt föreslå eventuella åtgärder för effektivisering. Därvid får resp. myndighet och annan deltagare bära ansvar för de åtgärder man vidtager eller negligerar, och det kan därför räcka med att de organ, som över huvud taget kan komma i fråga, ålägges att delta i sjöräddning, om så är möjligt. Utredningen finner en brist i, att ingen myndighet har ett samlat ansvar för ledning av räddningsinsatserna. Detta är en gammal stridsfråga från 1950-talet, och frågan har kommit upp med jämna mellanrum, men huvudsakligen tack vare sjöräddningssällskapets motstånd har den icke lett till någon ändring. Den svenska sjöräddningens internationellt goda anseende beror i hög grad just på avsaknad av byråkrati och därmed följande snabbhet och effektivitet. Ett ovanför sjöräddningscentralerna inrättat organ för samordning av operationerna är mycket dyrbart och medför en oerhörd risk för att ambition och ansvarskänsla avtrubbas ute på fältet. Kustradiostationerna sköter koordineringen med den äran, och de har alla möjligheter att rådgöra med de deltagande räddningsenheterna och dessas staber i land, sjöfartsverk, marinbaser, sjöräddningssällskapet etc. Ordergivning bör inte och kan knappast förekomma i sjöräddning, då befälhavarna enligt lag har sitt speciella ansvar, utan det gäller rekommendationer och överenskommelser i koordineringen. – En känslig fråga inom sjöräddningen är att avgöra, då resultatlösa operationer skall avbrytas. Under decennier har dylikt beslut antingen fattats direkt av kustradiostationerna i samråd med de deltagande enheterna eller i samråd med någon eller några av de deltagande enheternas huvudmän. Då det senare sker, är det rimligt, att den huvudman, som rekommenderar kustradion att avbryta fortsatta operationer utåt tager ansvaret för detta, om han blir åtlydd. Ofta har sjöräddningssällskapet fått ge råd i denna ömtåliga fråga, och har då förklarat, att sällskapet tager på sig ansvaret för åtgärden. – Vid mycket komplicerade operationer och stora katastrofer kan kustradiostationerna eller annan deltagare i operationen begära hjälp av en samrådsgrupp (från de deltagande organens huvudmän i sammanträde eller telefonsamråd) för koordinering av operationerna. Behov av ett dylikt arrangemang är sällsynt. Sjöräddningssällskapet kan icke dela utredningens mening, att den svenska sjöräddningstjänsten lider av andra brister, än att den icke är perfekt, beroende på att en perfekt sådan skulle sluka summor, som vårt samhälle icke kan ställa till förfogande. Därför har sällskapet centrala samrådsgruppen, som ständigt ser över resurserna och söker möjligheter att med tillgängliga sådana få bästa sammanlagda effekt. I vissa länder har man infört central samordning på högsta nivå av alla sjöräddningsoperationer. Resultatet därav, vilket visar sig i tragiska förluster, manar inte till efterföljd.

Innehåll

Regeringens skrivelse	1
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	1
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde 9 september 1982 ..	2
1 Inledning.....	2
2 Allmänna utgångspunkter	4
3 Huvudmannaskapet för den allmänna räddningstjänsten	6
4 Samverkan mellan kommuner	9
5 Organisationen på regional och central nivå	13
6 Åtgärder för ökad effektivitet m. m.....	17
6.1 Nuvarande ordning	17
6.2 Räddningstjänstkommittén	20
6.3 Remissinstanserna	23
6.4 Överväganden	26
7 Hemställan	29
8 Beslut	29
Bilaga 1 Sammanfattning ur betänkandet (SOU 1981:82)	30
Bilaga 2 Sammanställning av remissyttranden över räddningstjänst- kommitténs betänkande (SOU 1981:82) Samhällets räddningstjänst	39

